

DOE IETS NIEUWS

Verkiezingsprogramma

Tweede Kamerverkiezingen 2025

Volt

BESTE KIEZER,

Doe iets nieuws. Dat is de filosofie van ons programma om iedereen in Nederland een mooie toekomst te geven. Wij geloven in een open en eerlijke samenleving waar mensen gezien worden om wie ze zijn, ongeacht waar ze geboren zijn. Nederland moet een plek zijn met een mooie toekomst voor iedereen.

Dat klinkt vanzelfsprekend, maar dat is het niet. De hitte brak deze zomer weer alle records met fikse bosbranden overal in Europa. En wat doet de oude politiek? Helemaal niets. Vervuilende industrieën en de intensieve landbouw worden nog steeds uit de wind gehouden. De welvaart is ongelijker verdeeld dan ooit. Het ontbreekt aan nieuwe huizen voor jonge mensen en starters, en de vermogensverschillen nemen hand over hand toe. Terwijl Europa zich door de onbetrouwbaarheid van Trump, de agressie van Poetin en de genocide van Netanyahu uit elkaar laat spelen, verstopt Nederland zich achter de dijken. De tech bro's Musk, Bezos en Zuckerberg krijgen alle ruimte om AI voor hun eigen businessmodel in te zetten. Om vervolgens op hun sociale media nog meer haatberichten en politieke leugens te verspreiden om onze democratieën te ondermijnen.

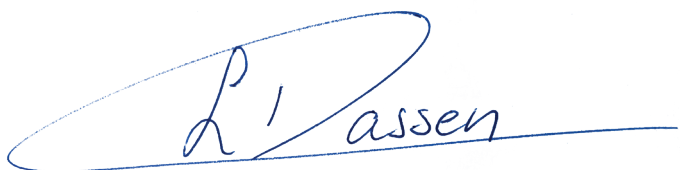
Waar is de wilskracht en de overtuiging om onze Europese waarden te beschermen? De oude politiek met hun belangen in het establishment doet helemaal niets. Ze zijn niet in staat om nieuwe oplossingen te bieden waar we al zo lang naar snakken. De politiek zit muurvast. We gaan eerder achter- dan vooruit.

Daarom stappen wij naar voren en komen we in actie. Het moet anders. Het is tijd voor iets nieuws. Voor frisse energie, nieuwe ideeën van de generatie die het dichtst bij de toekomst staat. Wij kiezen voor nieuwe onverwachte ideeën om de vastgelopen politiek definitief uit het slop te halen. Kneiterprogressieve ideeën voorbij de waan van de dag. Onorthodoxe ideeën voor de vergroeners van morgen. Eerlijke ideeën om de welvaart voor iedereen te laten werken en mensen met elkaar te verbinden. Prikkelende ideeën om onze Europese samenleving veilig te houden. En innovatieve ideeën om versneld een Europese duurzame techindustrie op te bouwen.

Wij kiezen voor nieuwe impactvolle ideeën die ons naar een mooie toekomst leiden. Een toekomst waar je zin in krijgt. Ideeën waar anderen zich niet aan wagen. Er is veel mogelijk als je nieuw en anders durft te denken. Daarom zeggen wij:

Doe iets nieuws. Stem Volt.

Laurens Dassen
Lijsttrekker Volt Nederland

ONZE NIEUWE IDEEËN

VOOR DE TOEKOMST

Dit verkiezingsprogramma staat vol nieuwe ideeën voor de toekomst. We begrijpen dat je wellicht niet de tijd hebt om alles te lezen. Daarom hebben we op de volgende twee pagina's de belangrijkste punten voor jou op een rij gezet.

DOE IETS NIEUWS. STOP TATA STEEL. BOUW TATA-STAD.

Voor een groene toekomst moeten we onze ruimte slimmer gebruiken. Klimaatverandering, woningnood en het stikstofprobleem vragen om keuzes en visie. We pakken de regie en kiezen voor een toekomst waarin wonen, werken, natuur en mobiliteit duurzaam samengaan.

Tata Steel moet zo snel mogelijk sluiten. Waarom miljarden aan belastinggeld pompen in een bedrijf dat ons ziek maakt, vervuult en enorm veel water verspilt? Er zijn andere plekken in de EU waar wel op korte termijn groen staal gemaakt kan worden. Als we Tata Steel sluiten, verminderen we in een klap de CO₂-uitstoot en maken we ruimte voor **Tata-stad** met duurzame bedrijven en klimaatvriendelijke woningen. Zo zorgen we voor nieuwe banen in deze toekomstgerichte stad. We laten zien hoe het wél kan.

DOE IETS NIEUWS. GEEF IEDEREEN EEN BASISINKOMEN.

Een **basisinkomen** zorgt ervoor dat mensen de ruimte krijgen om in alle vrijheid hun keuzes te maken om zo hun talenten te ontwikkelen en schulden te vermijden. Het geeft jonge mensen een echte startkans en zo kan iedereen zich richten op wat echt belangrijk is in het leven, zonder voortdurend te worstelen met complexe regels. Toeslagen zijn niet langer nodig. Wereldwijd laten experimenten zien dat het werkt. Toen de partij het basisinkomen meenam in de CPB-doorrekeningen van 2023, halveerde dit plan ook de armoede van 6.1% naar 2.8% en daalde de werkloosheid. Een basisinkomen zorgt ervoor dat mensen centraal staan in de samenleving.

DOE IETS NIEUWS. INVESTEER IN SILICON EUROPA.

We laten de technologie niet langer over aan Silicon Valley. Wij bouwen onze eigen **Silicon Europa**. Wij kiezen voor een Europees Tech Fund dat risicovolle investeringen doet in innovaties zoals AI, kwantumtechnologie en biotech. Van Brainport in Eindhoven tot Station F in Parijs: samen maken we één digitale krachtbron. Daarmee bundelen we de slimste koppen van ons continent, zodat zij niet naar Amerika of China vertrekken. Er komt een nieuwe Europese rechtsvorm voor bedrijven met dezelfde regels in de hele EU. Er wordt een digitale dienstenbelasting ingevoerd. En we pakken de controle terug over digitale media en onze data. Zo bouwen we een autonoom Europa.

DOE IETS NIEUWS. MAAK KUNST BELANGRIJK.

Muziek, theater, de fanfare, het poppodium, het boek op je nachtkastje of een mooie film. Het inspireert tot nieuwe ideeën en brengt ons samen. Kunst zet je aan tot denken. Laat ons ervaren hoe het leven van een ander eruitziet. En we genieten ervan. **Kunst en cultuur** zijn belangrijk. Daarom maken we hier meer geld voor vrij. Dat is nodig voor een verbonden toekomst.

DOE IETS NIEUWS. BOUW EEN EUROPEES LEGER.

Samen staan we sterker dan alleen. Om in vrijheid en veiligheid te blijven leven hebben we de EU nodig. We moeten niet langer afhankelijk zijn van andere landen, ook niet van de Verenigde Staten. De EU moet zichzelf kunnen verdedigen. Daarom moeten we een **Europees leger** bouwen. Investeren in Europese verdediging is de beste garantie voor een veilige toekomst.

DOE IETS NIEUWS. KIES VOOR EEN LIEFDEVOLLE SAMENLEVING.

Mensenrechten lijken steeds onbelangrijker te worden. De genocide in Gaza. Rusland dat slachtoffers blijft maken in Oekraïne. En autoritaire leiders als Trump en Orban die lhbtqia+ers buitensluiten. Maar ook in ons eigen Nederland zetten rechtse partijen vluchtelingen neer als ongewenst en wordt demonstreren steeds lastiger. Het schenden van zulke mensenrechten is niet normaal. **Mensenrechten** staan voorop in alles wat we doen. Zodat iedereen zich thuis voelt in Nederland, ook in de toekomst.

STEM **Volt**

INHOUDSOPGAVE

1. GA VOOR EEN GROENE OMGEVING	11
1.1. Klimaatneutraal in 2040	12
Europese klimaatafspraken	12
Eerlijk klimaatbeleid	13
Stoppen met fossiele energie	13
Leven met een nieuw klimaat	14
1.2. De toekomst van ruimtelijke inrichting	15
1.3. Wonen	17
Onze visie op wonen en leven	17
Landelijke regie op de woningmarkt	18
Gezamenlijk zorgen voor nieuwe woningen	19
Nieuwe (tijdelijke) woonoplossingen	20
Duurzaam (ver)bouwen	21
Nationaal isolatieplan	22
1.4. Een Europese Energie-unie	23
De energiemix	24
Kernenergie in de mix	25
Waterstof in de mix	26
1.5. Infrastructuur en vervoer	27
Internationale treinen	27
Nationale treinen	28
Goederenvervoer	28
Mobiliteit voor iedereen	29
Uitstootvrij rijden	29
Lucht- en scheepvaart	30
1.6. Landbouw	31
Een nieuwe, duurzame markt	32
Circulaire en natuurinclusieve landbouw	32
De toekomst van ons voedsel	33
Eerlijke belastingen voor landbouw	34
Stikstof: van probleem naar perspectief	35
1.7. Dier en natuur	37
Herstel en bescherming van de natuur	37
Samenleven met dieren	38
Visserij en oceaangebied	39
1.8. Water, lucht en bodem	40
Een gezonde leefomgeving	41
Een nationaal Deltaplan Waterland	41
De kwaliteit van ons water	42

2. GA VOOR EEN GOEDE BASIS

45

2.1. Een zeker bestaan

46

Een goede basis voor iedereen

46

Een nationale aanpak tegen schulden

47

Een eerlijke beloning voor werk

47

Een thuis voor iedereen

48

2.2. Toekomstgericht onderwijs

49

Kinderopvang beschikbaar voor iedereen

49

Kansrijk primair en middelbaar onderwijs

49

Vertrouwen in onze leerkrachten

50

Een modern curriculum

51

Financiering van scholen

51

Studeren toegankelijk voor iedereen

52

Internationaal samenwerken in onderwijs en wetenschap

53

2.3. Gezondheid en welzijn

55

Een Europese Gezondheidsunie

55

Aandacht voor de zorgvraag

57

Waardering van de zorgprofessional

58

Brede preventie

59

Gezondheid van jongeren

60

Een goede start voor jonge gezinnen

61

Aandacht voor mentale gezondheid

62

Zelfbeschikking

62

Goede zorg voor iedereen

62

Sport als basis voor gezondheid

63

3. GA VOOR GELIJKWAARDIGHEID

65

3.1. Bestrijden van discriminatie, racisme en uitsluiting

66

Een systeem zonder racisme en discriminatie

67

Gelijke rechten voor iedereen

68

Het recht om jezelf te zijn

68

Toegankelijkheid voor iedereen

69

Herstel van ons slavernijverleden

69

3.2. Kunst en cultuur van iedereen

70

Zekerheid voor de sector

70

Diversiteit in de sector

71

Positie van makers

71

Lokale, regionale en Europese kunst en cultuur

72

Erfgoed en archeologie

72

3.3. Gelijke behandeling voor het Caribisch deel van Nederland

74

Een gelijkwaardig Koninkrijk

74

De BES-eilanden als volwaardig onderdeel van Nederland

74

3.4. Een eerlijke en veilige plek voor vluchtelingen

76

Een nieuw en veilig thuis in de Europese Unie

76

Open en veilige grenzen

76

Internationale rechten en afspraken	77
Snelle en eerlijke procedures	78
Kleinschalige en menswaardige opvang	78
Gelijkwaardig meedoen	79

4. GA VOOR EEN INNOVATIEVE ECONOMIE 81

4.1. Een Europese economie van de toekomst	82
Een stabiel en voorspelbaar vestigingsklimaat	83
Een onafhankelijk Europese Unie	84
Strategie voor digitale autonomie	85
4.2. Een innovatieve economie	86
Investeren in de toekomst	87
Onderzoek als basis voor innovatie	88
De rol van AI in innovatie	89
4.3. Een duurzame en circulaire economie	91
Duurzame industrie	91
Duurzaam innoveren	92
Invloed van tech op het milieu	92
Circulaire economie	93
Bewust consumeren	93
Een groene overheid	94
4.4. Arbeidsmarkt	95
Werken over de grens	95
Arbeidsmigratie	96
Gelijke toegang tot de arbeidsmarkt	97
Reguleren van sekswerk	98
Een toekomstbestendig pensioenstelsel	98
AI en de arbeidsmarkt	98
4.5. Ondernemerschap	100
Gerichte ondersteuning van ondernemers	100
Zelfstandige ondernemers	102
4.6. Toekomstbestendige belastingen	103
Vergroening van het belastingstelsel	103
Een eerlijke bijdrage van iedereen	103
4.7. Een sterke Europese Muntunie	105

5. GA VOOR EUROPA IN EEN VEILIGE WERELD 109

5.1. Een waardengedreven en Europees buitenlandbeleid	110
Verdedig de internationale rechtsorde	110
De oorlog in Oekraïne	110
De genocide in Palestina	111
Investeren in een sterke internationale positie	112
Internationale samenwerking	113
5.2. Een Europese krijgsmacht	115
Keuzes voor vrede en veiligheid	115

Europese strijdkrachten	116
Defensie-industrie en gezamenlijke inkoop	116
Financiering van de Europese defensie	117
Onze aanpak voor het personeelstekort	117
Europese nucleaire capaciteiten	118
Europese ruimtesystemen	118
Veiligheid als gedeelde verantwoordelijkheid	119
5.3. Aanpak van (grensoverstijgende) criminaliteit	120
Aanpak van femicide	120
Een veilige samenleving	120
Politie klaar voor de toekomst	121
Internationale samenwerking tussen hulpdiensten en OM	122
Cyberweerbaarheid en digitale veiligheid	123

6. GA VOOR DEMOCRATIE **127**

6.1. Jongeren zijn de stem van de toekomst	128
6.2. Digitale democratie	129
Digitale dienstverlening	129
Digitale overheid	130
Digitale toetsing en transparantie	131
Gereguleerde AI	132
Privacy en persoonsgegevens	132
6.3. Een nieuwe Europese democratie	134
Een echte Europese parlementaire democratie	134
Uitbreiding van de Europese Unie	135
Europese rechtsstaat	135
De Europese Unie van en voor iedereen	136
De Europese Unie in Nederland	136
6.4. Een sterk democratisch Nederland	138
Nieuwe politiek	138
Vernieuwing van het kiesstelsel	139
Een deskundige overheid	140
Een transparante overheid	141
Een weerbare rechtsstaat	141
6.5. Lokale en regionale democratie	143
Versterken positie gemeenteraad	143
Sterke (grens)regio's	144
6.6. Sterke en onafhankelijke media	146
Een modern omroepstelsel	146
Vrije journalistiek	147
Mediawijsheid	147
Veilige sociale media	148
Toegankelijke lokale en regionale media	149
6.7. Demonstratierecht	150

7. HOE WE DIT BETALEN **153**

GA VOOR

EEN

GROENE

OMGEVING

1.

DOE IETS NIEUWS. GA VOOR EEN GROENE OMGEVING.

Nieuwsberichten liegen er niet om: overstromingen, bosbranden, droogte en extreme hitte. Wat ooit ver weg leek, is nu de dagelijkse realiteit. Klimaatverandering is overal en toch lijkt niemand er meer van op te kijken. We zijn bijna normaal gaan vinden, wat niet normaal is.

We hebben recht op een veilige en leefbare toekomst. Een toekomst met schone lucht, schoon water, ruimte voor natuur en betaalbare schone energie. Waar kinderen opgroeien op een planeet die we met zorg hebben achtergelaten.

Dat vraagt om moedige keuzes. Maar wie kiest voor nieuwe ideeën, kiest voor hoop, vooruitgang en een duurzame toekomst. Het tegengaan van klimaatverandering moet topprioriteit zijn. In 2040 zijn Nederland en de Europese Unie (EU) klimaatneutraal. Dat betekent minder uitstoot, meer groene energie en met meer ruimte voor natuur.

Daarom richten we onze ruimte anders in. We trekken de stekker uit het vervuilende Tata Steel en bouwen Tata-stad. Maken keuzes over waar wel en geen ruimte is voor landbouw. Woningen bouwen we duurzaam en betaalbaar. In gezonde, groene en fijne wijken waar mensen zich thuis voelen. Duurzaam reizen moet de makkelijkste en goedkoopste optie zijn. We beschermen onze gezondheid en leren omgaan met het veranderende klimaat. We zorgen voor genoeg schoon drinkwater, schone lucht en een gezonde bodem.

Omgaan met klimaatverandering is lastig, maar biedt ook kansen. Kans op een gezondere samenleving, kans op meer onafhankelijkheid en kans op een leefbare en veilige toekomst. Dit zijn kansen die we met beide handen moeten grijpen. De tijd van uitstellen is voorbij. Dit is hét moment om te kiezen voor een groene toekomst met nieuwe ideeën die werken. We durven te veranderen.

1.1. KLIMAATNEUTRAAL IN 2040

Nederland en de Europese Unie (EU) zijn in 2040 klimaatneutraal. De gezondheid van natuur, mens en dier staan centraal. Onze energie is schoon en de lucht die we inademen is gezond. De huidige plannen van de EU en Nederland sluiten echter niet op elkaar aan en richten zich op de korte termijn. Daarmee brengen ze niet de échte verandering die nodig is.

We kiezen daarom voor een helder en ambitieus klimaatbeleid. We leggen wettelijk vast dat we in 2040 klimaatneutraal zijn. Geen vage beloften, maar duidelijke afspraken. In Nederland en in de EU. Het klimaatbeleid wordt eerlijker met een sterk klimaatministerie. We stoppen met fossiele energie en vervuilers betalen mee aan verduurzaming. We maken ons continent beter bestand tegen de gevolgen van het veranderende klimaat. Niet afwachten, maar samen bouwen aan die leefbare toekomst.

- We planten meer bomen en planten in de EU. Zodat we in 2040 niet alleen volledig klimaatneutraal zijn, maar broeikasgassen dan ook actief uit de lucht halen.
- We leggen het netto CO₂-reductiepercentage van 100% in 2040 vast in de wet. Zo maken we een einde aan streefpercentages en introduceren we een harde norm die ons klimaat nodig heeft. Ook maakt de focus op 2040 meer ruimte voor een haalbare en duidelijke omslag om binnen de 1,5 graad opwarming te blijven.
- We rekenen de vervuiling van geïmporteerde producten mee in onze nationale klimaatdoelen, zoals Zweden ook al doet. We nemen verantwoordelijkheid voor de uitstoot die plaatsvindt door ons consumptiegedrag.
- We dichten de gaten van CO₂-beprijzing door het belastingstelsel te hervormen, zodat voor alle Nederlandse broeikasgasuitstoot een minimale CO₂-prijs geldt. Deze prijs heeft in ieder geval de hoogte van de huidige Europese belasting voor de grootste vervuilers (ETS-prijs). Volt is zich bewust van de hogere kosten die dit met zich meebrengt voor verbruikers en laat de opbrengsten vloeien naar snellere verduurzaming en alternatieven voor inwoners en bedrijven.

Europese klimaatafspraken

- We investeren in één gecoördineerde Europese aanpak om klimaatneutraliteit en energieonafhankelijkheid te bereiken in plaats van de 27 verschillende nationale aanpakken. Zo voorkomen we dat armere lidstaten achterblijven.
- We tuigen nieuwe Europese fondsen op, waarbij gekeken wordt waar we het snelst de meeste klimaatwinst kunnen boeken. Met die fondsen zetten we in op internationale projecten, in plaats van op nationale projecten. Zo versnellen we de Europese klimaataanpak en zorgen we dat alle lidstaten mee kunnen komen in de transitie.
- De EU heeft een doelstelling gesteld van 55% emissiereductie in 2030, maar lijkt deze niet te halen. Volt wil dat Nederland de Europese Commissie om ambitieuzer klimaatbeleid verzoekt om daarmee klimaatrechtszaken te voorkomen.
- Er komt Europese wetgeving om het klimaat en mensenrechten te waarborgen bij

productieprocessen. Ook buiten de EU moeten bedrijven zich hieraan houden als ze in de EU willen handelen.

- We pleiten voor duidelijke richtlijnen omtrent uitbuiting van mensen, ontbossing en milieubescherming. Niet alleen in de EU, maar vooral ook daarbuiten. Zodra er nieuwe technieken en innovaties beschikbaar zijn die deze problemen tegengaan, worden ze wettelijk de norm; met Nederland als voorloper in de EU en met het doel om Europese afspraken te maken.

Eerlijk klimaatbeleid

- De klimaat- en energietransitie levert meer banen en geld op, maar zal om ander werk vragen. Daarom willen wij dat bedrijven naast een klimaatplan ook een sociaal plan maken om werknemers te helpen met scholing en het overstappen naar een andere baan.
- We nemen de gevolgen van klimaatverandering mee in overheidsplannen via een klimaattoets bij nieuwe projecten en houden daarbij rekening met klimaatrechtvaardigheid. Bij het maken van beleid wegen we de kosten mee die we maken als we niets doen. Denk bijvoorbeeld aan overstromingen door klimaatverandering of misoogsten door biodiversiteitsverlies. Door deze kosten mee te nemen, komen we tot een evenwichtiger en verstandiger beleid.
- Nieuw klimaatbeleid dat invloed heeft op de portemonnee moet getoetst worden op het eerlijk verdelen van de lasten. Ook moet er gekeken worden naar de kosten voor de volgende generaties van het lenen van geld voor fondsen: dit wordt voorkomen door de vervuiler nu te laten betalen.
- We werken toe naar een stelsel waarbij een gedeelte van de inkomsten van CO₂-heffingen (o.a. belasting en ETS) beschikbaar gesteld wordt om de verduurzaming te financieren bij inwoners die dit zelf niet kunnen betalen. De komst van de ETS II (transport en wonen) is bij uitstek de gelegenheid om dit in te voeren, aangezien nationale overheden zelf mogen beslissen hoe de inkomsten uit ETS II verdeeld gaan worden. CO₂-heffingen zorgen ervoor dat ondernemers en consumenten rekening gaan houden met de hoogte van hun CO₂-uitstoot.

Stoppen met fossiele energie

- We stoppen per direct met fossiele subsidies in Nederland én in de EU. Op dit moment besteedt Nederland miljarden aan fossiele vrijstellingen en subsidies aan vervuilers.
- We faseren alle uitzonderingen op de energiebelasting uit - zoals de verlaging van de belasting op aardgas en elektriciteit voor grootverbruikers. Om een race-to-the-bottom te voorkomen werken we toe naar een gelijk speelveld op het gebied van energie in de EU, waarbij elke lidstaat dezelfde normen voor energiebelasting hanteert.
- Het gebruik van steenkool wordt snel afgebouwd en uiteindelijk helemaal gestopt. Dit doen we door een transitieplan te eisen van alle industrie die gebruikmaakt van steenkool zodat we volledig van steenkool af zijn in 2035. Dit transitieplan moet in 2030 klaarliggen.
- Er worden geen nieuwe vergunningen meer afgegeven voor olie- en gasboringen en het openen van nieuwe kolenmijnen. Dit betekent ook dat er geen nieuwe boringen in de Noordzee en Waddenzee toegestaan worden.
- In 2030 zijn we volledig gestopt met de verkoop van verbrandingsmotoren. Op deze manier maakt de industrie op tijd de transitie naar dat wat nodig is voor de nieuwe Europese economie.
- Reclame voor het gebruik van fossiele brandstoffen wordt per 2030 verboden.

Leven met een nieuw klimaat

- De Europese samenleving past zich aan met klimaatadaptieve systemen. Bijvoorbeeld door het creëren van robuustere ecosystemen door de natuur uit te breiden, of door het klimaatbestendiger maken van onze infrastructuur. Een voorbeeld hiervan is het stimuleren van de waterdoorlaatbaarheid van wegen, waardoor we het CO₂-en waterabsorberend vermogen van de bodem herstellen.
- We willen ook duidelijker monitoren wat de gevolgen zijn van klimaatverandering, zodat we daarop kunnen inspelen. Er worden scenario's opgesteld hoe de EU beter kan samenwerken bij het tegengaan van schade door overstromingen en droogte.
- We moeten ons weerbaarder maken tegen extreem weer, zoals stormen of overstromingen. Volt wil op Europees niveau en in Nederland een klimaatadaptatiefonds voor de noodzakelijke investeringen opzetten. Daarnaast willen we ook een klimaatnoodfonds opzetten om inwoners en bedrijven bij klimaatrampen te ondersteunen.
- Door klimaatverandering worden onze zomers warmer en langer. Veel woningen zijn hier niet voor ontworpen. Voor onze gezondheid is het belangrijk dat huizen voorzieningen krijgen om hitte te weerstaan en zo nodig duurzame actieve koeling geïnstalleerd wordt.
- We zetten in op het versterken van de sociale infrastructuur bij klimaatadaptatie. We vinden het belangrijk dat mensen meer naar elkaar omkijken en elkaar vertrouwen. Ook willen we dat mensen beter weten wat ze moeten doen als het klimaat verandert, en hoe ze moeten handelen in acute noodsituaties.

1.2. DE TOEKOMST VAN RUIMTELIJKE INRICHTING

Voor een groene toekomst moeten we onze ruimte anders indelen. Herstel van natuur, meer woningen en het stikstofprobleem. Al deze problemen gaan over de ruimte die we hebben en hoe we daarmee omgaan. Terwijl we in een van de dichtstbevolkte landen van de Europese Unie (EU) wonen. Nederland komt niet vooruit door beleid dat niet op elkaar aansluit en een gebrek aan visie.

We kiezen voor een toekomstbestendig Nederland waarin wonen, werken, natuur, landbouw en mobiliteit duurzaam samengaan. Met centrale regie en duidelijke keuzes voor een schone toekomst richten we onze ruimte zo goed mogelijk in. We investeren in alle regio's en kijken wat lokaal het beste past.

- We moeten centraal regie voeren op de ruimtelijke ordening en deze integraal bekijken. Het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) moet de keuzes voor de toekomst maken, zodat provincies en gemeenten meer duidelijkheid krijgen. Dan kunnen we in heel Nederland toekomstbestendig bouwen. Volt wil aan de Nota Ruimte een visie toevoegen voor Nederland in 2100. Hierin zorgen we dat er in de toekomst ruimte is voor duurzame landbouw, wonen, natuur, industrie en infrastructuur, met als uitgangspunt een duurzame leefomgeving voor mens en natuur. We passen de Woningwet aan, zodat in de besluitvorming rekening gehouden moet worden met het klimaat en andere leefomstandigheden over 30 jaar.
- In de nieuwe Nota Ruimte moet het kabinet duidelijke keuzes neerleggen over waar we in Nederland ruimte maken voor landbouw, wonen, natuur, industrie en infrastructuur. Het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening krijgt hierin de hoofdrol. Er komt een landschapskader dat boeren duidelijkheid biedt, door in kaart te brengen welk type landbouw in welke gebieden plaatsvindt: van zones voor duurzame, hoog-efficiënte landbouw tot gebieden die geschikter zijn voor meer extensieve, natuurinclusieve landbouw.
- We stellen een industrievisie op die zich richt op duurzame, innovatieve maakindustrie. We versnellen de woningbouw op doorbraaklocaties. Een mobiliteitsvisie met een sterke focus op beter openbaar vervoer zorgt ervoor dat mensen zich makkelijker kunnen verplaatsen. Om tot deze visies te komen is participatie van provincies, gemeenten, boeren en burgers essentieel.
- Klimaat en stikstof houden zich niet aan landsgrenzen. Volt wil dat Nederland aanjager wordt van Europese samenwerking op het gebied van ruimtelijke ordening. Door samen te werken binnen de EU kunnen we meer ruimte vinden voor bijvoorbeeld beschermde natuurgebieden, afvalverwerking of groene industrie.
- We kiezen ervoor om niet verder te investeren in staalproductie in de IJmond, omdat er betere locaties in de EU zijn. Zo komt er ruimte vrij in het Noordzeekanaalgebied voor een strategische industrie die beter past bij de energietoekomst van Nederland en voor woningen. We vergeten de mensen die er werken niet. Het geldt dat nu is gereserveerd voor maatwerkafspraken zetten we in voor het schoonmaken van de vervuilde grond, en voor omscholing en begeleiding naar nieuw werk door middel van een goed sociaal plan.
- Alle uitdagingen van deze tijd hangen met elkaar samen. Bij aanbestedingen en besluitvorming op landelijk niveau m.b.t. ruimtelijke ordening, mobiliteit, water, groen, energietransitie, klimaatadaptatie, sport en (her)ontwikkeling van gebieden moet de Rijksoverheid ook fysieke en

mentale gezondheidsaspecten en een gezond leefklimaat in de criteria betrekken.

- Volt gaat ervoor zorgen dat infrastructurele investeringen passen binnen een langetermijnvisie op de inrichting van Nederland en de omliggende landen, rekeninghoudend met demografische en klimatologische veranderingen.
- We willen dat de Rijksoverheid aan gemeenten handvatten meegeeft om bij vaststelling van de omgevings- en beleidsvisies inspraak van mensen te versterken en naar voren te halen. Zo nemen we wensen en ideeën van belanghebbenden eerder mee en verkleinen we de kans op weerstand later bij bouwprojecten in het gebied.
- Rijksoverheid, provincie en gemeenten werken nauw samen op het gebied van ruimtelijke ordening om te bepalen waar (flex)woningen en nieuwe wijken kunnen worden ontwikkeld.
- Mobiliteit en woningbouw hangen nauw samen, omdat bij nieuwe woonwijken ook wegen en openbaar vervoer moeten worden gerealiseerd. De woningbouwopgave wordt dan ook deels uit het Mobiliteitsfonds gefinancierd. We onderzoeken of het voordelen heeft om woningbouw en mobiliteit samen te voegen in een op te richten ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Mobiliteit.
- Die mobiliteit ontwikkelen we verder met frequent en hoogwaardig openbaar vervoer, deelvervoer en een netwerk van fiets- en wandelpaden. Zo verbinden we ook de dorpen en steden in ons land.
- De grote steden moeten onderdeel gaan uitmaken van het Europees hogesnelheidsnet waardoor zij verbindingen krijgen met alle belangrijke Europese steden.

1.3. WONEN

Wonen is een recht voor iedereen. Iedereen verdient een goede en betaalbare woning die past bij het leven van nu én straks. Maar er zijn te weinig betaalbare woningen. En te veel woningen die energie verspillen of slecht voorbereid zijn op het veranderende klimaat.

Daarom bouwen we meer woningen. Sneller, slimmer én duurzamer. We zorgen dat in 2030 alle nieuwbouw klimaatneutraal is en we maken het verduurzamen van bestaande gebouwen makkelijker. We bouwen leefbare wijken met groen, contact en gemak. Bewoners krijgen meer inspraak en verantwoordelijkheid over hun wijk. Zo bouwen we aan wijken waarin wonen, natuur en voorzieningen, zoals scholen en gezondheidscentra, hand in hand gaan.

Onze visie op wonen en leven

- We stimuleren de ontwikkeling van groene, duurzame en gezonde wijken, waarin de functies van wonen, werken en recreëren goed samengaan. Belangrijke dagelijkse voorzieningen zijn op loopafstand bereikbaar, met aantrekkelijke natuurlijke ontmoetingsplaatsen zowel binnen als buiten. Door een zo groot mogelijke variatie in woningen (tijdelijk, vast, huur, koop, groot, klein, individuele en groepswoningen en wooncoöperaties) ontstaat er een levendige wijk. Mensen met verschillende achtergronden ontmoeten elkaar door alle wijkvoorzieningen vaker, waardoor de sociale cohesie in onze samenleving toeneemt.
- Zo wil Volt waar het kan 25% groen in de wijken, meer groenblauwe daken, innovatieve duurzame bouw en meer functievrije of gemengde bestemmingen.
- Ook bestaande wijken kunnen stap voor stap transformeren tot deze gezonde, levendige wijken. We stimuleren gemeenten om actief de kansen te benutten om vrijkomende gebouwen, huizen en openbare ruimtes te transformeren naar functies die tot nu toe in de wijk ontbreken. Vrijkomende gebouwen en huizen kunnen een nieuwe bestemming krijgen, gericht op een zo groot mogelijke samenhang van wonen, werken en recreëren van een gevarieerde groep bewoners.
- Gemeenten kunnen parkeernormen aanpassen en straten transformeren tot autoluwe groene lanen. Hierdoor winnen we ruimte voor verkoelend en recreatief groen, dat mensen uitdaagt om meer te bewegen. Zo creëren we meer woonruimte binnen steden, zodat de woonruimte niet ten koste gaat van de groene gebieden buiten de steden.
- We ondersteunen gemeenten bij het realiseren van de 3-30-300 regeling in steden. 3 bomen zichtbaar vanuit elk huis, 30% van de straat heeft schaduw van bomen en het is maximaal 300 meter naar het dichtstbijzijnde parkje met verkoelende vergroening.
- Bij het inrichten van de publieke ruimte ondersteunt Volt met subsidies initiatieven die gezond gedrag stimuleren, zoals (educatieve) fiets- en wandelpaden, natuurtoerisme en groene schoolpleinen. Dit geeft inwoners ruimte om sociale en duurzame buurtinitiatieven te ontwikkelen en buurtcoöperaties te starten.

Landelijke regie op de woningmarkt

- Het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening krijgt een structureel budget waarmee het doel van 1 miljoen woningen bouwen ook echt gehaald kan worden. Daarnaast is nationale regie op de volkshuisvesting en ruimtelijke ordening nodig om nieuwe problemen in de toekomst te voorkomen. Het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening stelt langetermijnbeleid op voor een stabiele en proactieve sturing op een toekomstbestendig en blijvend passend woningbestand in Nederland.
- Het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening harmoniseert waar mogelijk gemeentelijke bouw- en omgevingsregels om transitie te versnellen, of stelt samen met gemeenten kaders daarvoor op. Zo creëren we één landelijk stelsel van uniforme spelregels voor de (ver-) bouw van nieuwe en bestaande woningen, waarop maar heel beperkt uitzonderingen mogelijk zijn. Daarmee maken we het woningbouwbeleid eenvoudiger toe te passen en beter uitlegbaar. Ook innovatieve bouwmethoden kunnen op deze wijze sneller en vaker grootschalig worden ingezet.
- De Rijksoverheid treedt vaker op als medefinancier van bouwprojecten voor betaalbare woningen, bijvoorbeeld door leningen of garanties te verstrekken. Voor het aanpakken van de grote tekorten aan middenwoningen, onderzoekt de Rijksoverheid of de WSW-garantstelling kan worden uitgebreid naar het middensegment. We onderzoeken ook of deze garantstelling toegankelijk kan worden gemaakt voor andere marktpartijen, zodat het bijvoorbeeld ook voor pensioenfondsen en verzekeraars aantrekkelijker wordt om te blijven investeren in woningbouw- en beheer. Om meer overheidsfinanciering bij woonprojecten mogelijk te maken, dringt Nederland er bij de Europese Commissie op aan dat de staatssteunregels voor huisvesting worden versoepeld.
- Wanneer de Rijksoverheid geld beschikbaar stelt om vastgoedprojecten van de grond te krijgen, dan moet daar tegenover staan dat vastgoedontwikkelaars in vertrouwen inzicht geven in hun kosten-batenanalyses. Volt wil bij vastgoedprojecten een (vertrouwelijke) 'openboekverplichting', zodat de minister controle houdt op de besteding van publiek geld.
- De overheid financiert onder de voorwaarde dat gerealiseerde betaalbare (midden)woningen voor onbepaalde tijd ook echt betaalbaar blijven. De Rijksoverheid en gemeenten moeten hiervoor duidelijke, afdwingbare afspraken vastleggen in contracten met projectontwikkelaars.
- De minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening stimuleert ook de ontwikkeling en bouw van innovatieve woonvoorzieningen die voor specifieke/kwetsbare groepen wonen combineren met zorg. Bijvoorbeeld door het financieren of aangaan van publiek-private samenwerkingen tussen gemeenten en zorgpartners die seniorenwoningen (ver)bouwen waar ook thuiszorg wordt verleend.
- Om te zorgen dat woningbouwprojecten in de overbelaste markt vaker rondkomen zorgt het ministerie voor een bundeling van de verschillende financieringsmaatregelen voor woningbouw, zoals Woningbouwimpuls, Startbouwimpuls, Realisatiestimulans, Volkshuisvestingsfonds, Nationaal Fonds Betaalbare Koopwoningen. De instrumenten en fondsen krijgen een financiële injectie, zodat het doel van 100.000 woningen per jaar realistisch wordt. Dit wordt gedekt door de afbouw van de fiscale stimulering van koopwoningen.
- Volt wil meer betaalbare koopwoningen voor starters met een middeninkomen, door versnelde uitbreiding van het Nationaal Fonds Betaalbare Koopwoningen.
- We stellen de woningcorporaties in staat meer te bouwen. Dat doen we door de belastingdruk op de woningcorporaties te verlagen, zodat er meer geïnvesteerd kan worden in nieuwe huurwoningen. We schaffen de vennootschapsbelasting voor woningcorporaties af. We verkennen ook de mogelijkheden om op Europees niveau meer ruimte te krijgen om de belastingdruk voor

woningcorporaties verder te verlagen. Corporaties moeten weer gemakkelijker en eerder grond kunnen aankopen, door het laten vervallen van het vereiste dat binnen vijf jaar na aankoop de bouw moet zijn begonnen.

- We bouwen de hypotheekrenteaftrek en het eigenwoningforfait zo snel mogelijk af en verplaatsen de eigen woning stapsgewijs naar box 3. De gestegen maandlasten voor huiseigenaren worden gecompenseerd met een lagere inkomstenbelasting en een basisinkomen. Op deze manier belasten we vermogen meer dan arbeid én dalen de huizenprijzen.
- Om sneller meer ruimte beschikbaar te maken voor nieuwbouw en de kosten van bouwprojecten en nieuwe woningen te verlagen wil Volt het speculeren met bouwgrond tegengaan. Dat doen we door de waardevermeerdering van bijvoorbeeld landbouwgrond die voor bouwgrond bestemd wordt fiscaal te belasten, waardoor grond naar verwachting eerder beschikbaar komt voor een lagere prijs.
- De leegstand van woningen moet worden ontmoedigd. Volt pleit daarom voor de Vlaamse aanpak, een methode waarbij leegstand wordt aangepakt met een jaarlijks stijgende gemeentelijke belasting. Dit beweegt eigenaren om sneller in actie te komen als hun pand leeg staat.
- We moeten niet alleen betaalbaar bouwen, maar wonen ook betaalbaar houden. Volt is voorstander van de uitbreiding van de huurregulering naar het middensegment. Volt wil meer controles op eerlijke huurprijzen, ook als er wordt gewisseld van huurder. De gemeente moet proactief controles uitvoeren en boetes uitdelen als verhuurders de maximale huurprijzen niet respecteren.
- We komen alleen uit de wooncrisis als we die ook op Europees niveau aanpakken, bijvoorbeeld door Europese regels te versoepelen en in heel de EU tegelijk aan verduurzaming te werken. Daarom wil Volt dat Nederland zich daar in de EU hard voor maakt. Volt zit in alle EU-lidstaten en kan zich dus in meerdere landen tegelijk inzetten met ideeën en oplossingen voor de wooncrisis. Volt pleit er dan ook voor dat we het European Plan Affordable Housing, waar de Europese Commissie nu aan werkt, benutten om te komen tot een Europese aanpak die onze woningmarkt vlot trekt. We bundelen de pan-Europese krachten door met meerdere lidstaten tegelijk de knellende regelgeving aan te pakken en aan te dragen welke hulp en oplossingen nodig zijn om de woningmarkten open te breken.

Gezamenlijk zorgen voor nieuwe woningen

- De provincies krijgen meer inspraak en een aanjagende rol in het gemeentelijke bouwbeleid. Provincies zetten onder andere hun kennis en kunde in, bijvoorbeeld om gemeenten te helpen bouwplannen en vergunningsaanvragen te beoordelen.
- Gemeenten moeten binnen hun nieuwbouwpoging zorgen voor een goede mix van woningen. In principe geldt: minstens twee derde van de nieuwe woningen moet betaalbaar zijn en minimaal 30% sociale huur. De precieze verdeling per type nieuwbouw (sociale huur, middenhuur of betaalbare koop) kan per wijk verschillen en is afhankelijk van de bestaande woonmix in de wijk. Zolang de gemeente als geheel deze doelen maar haalt. De minister krijgt de bevoegdheid om in te grijpen als de samenwerking vastloopt.
- Ook pakken gemeenten een actieve rol in het versnellen van de woningbouw, door samen met woningcorporaties, Rijksoverheid en andere partners deel te nemen in publiek-private samenwerkingen om nieuwe wijken en gebieden te ontwikkelen. Gemeenten worden financieel in staat gesteld om actiever grondbeleid te voeren, door vaker grond aan te kopen en meer gebruik te maken van hun voorkeursrecht.
- De bouw van woningen kan soms jarenlang niet starten, omdat er lange bezwaren en beroepen lopen tegen de vergunningverlening. We versnellen de doorlooptijden van de bezwaar- en

beroepsprocedures, zodat omgevingsvergunningen voor woonprojecten veel sneller definitief worden. Zolang we in een wooncrisis zitten, kan het daarbij nodig zijn om hoger beroep te beperken en alle vergunningszaken in woonprojecten voor te leggen aan de Raad van State als enige rechter. We onderzoeken of de capaciteit van de Raad van State kan worden verhoogd.

- We zorgen voor meer capaciteit en budget bij gemeenten, om hen te helpen de grote stroom aan bouwvergunningsaanvragen en bestemmingsplanwijzigingen sneller te kunnen behandelen, ingevoerd te raken in de omgevingswet en actiever grond- en bouwbeleid te voeren. Op korte termijn detacheren we medewerkers, bijvoorbeeld vanuit de provincie. Rijksoverheid en provincie maken een plan voor een structurele oplossing, zoals de uitrol van traineeships en een 'flexibele schil' van overheidspersoneel dat inzetbaar is in de hele provincie.
- We blijven zoeken naar manieren om bouwtrajecten te versnellen, bijvoorbeeld door te experimenteren met gestandaardiseerde concepten voor socialewoningbouw. De corporatie kan kiezen uit vooraf goedgekeurde typen woningen, die daardoor ook sneller kunnen worden vergund.
- Ook benutten we de kansen van digitalisering om woningbouwprojecten te versnellen. Het Kadaster gaat eigendomsrechten in digitale 3D-modellen bijhouden in plaats van op platte tekeningen: we rollen deze innovatie in de komende jaren verder uit en leggen die wettelijk vast. Zo kunnen 3D-ontwerpen in bouwtrajecten sneller worden vergund. Ook gaan we op zoek naar de beste Europese opensource digitale standaarden en datatoegankelijkheidsplatforms. En we trekken lessen uit de pilots met digitale vergunningverlening die in Duitsland, Finland en Spanje al lopen.

Nieuwe (tijdelijke) woonoplossingen

- We investeren in innovatieve en coöperatieve leef- en woonvormen. Niet alleen voor studenten en senioren, maar voor iedereen die in meer sociale samenhang wil leven.
- We zetten meer in op projecten zoals de Knarrenhofjes en Collectief Opdrachtgeverschap. Woningcorporaties krijgen meer mogelijkheden om een deel van hun bestaande en nieuwbouwwoningen over te dragen aan wooncoöperaties waar leden zich hebben ingeschreven om te kopen of huren. We versterken de regelgeving voor wooncoöperaties met kwaliteitsbewaking, toezicht en kaders voor de huur. We zorgen voor een flinke financiële injectie voor een nieuw revoluerend 'Fonds Coöperatieve en Innovatieve Woonvormen' zoals shared housing.
- Ook wil Volt dat we gaan experimenteren met nieuwe manieren van woningbezit, bijvoorbeeld door gronden onder te brengen in onafhankelijke coöperaties en mensen de kans te geven om alleen het daarop gebouwde huis te kopen. Zo kunnen zij sneller tot de woningmarkt toetreden.
- We zorgen op korte termijn voor meer (tijdelijke) woningen. Ook moet het delen van een woning financieel aantrekkelijker gemaakt worden, onder andere door de kostendelersnorm af te schaffen. Een gebrek aan betaalbare woningen mag nooit een reden zijn om in een onveilige situatie te blijven. Senioren moeten naar een veilige aanleunwoning kunnen, aan huiselijk geweld moet je kunnen ontsnappen en jongeren moeten op kamers kunnen wonen.
- Volt helpt mensen die dak- of thuisloos worden door extra te investeren in tijdelijke huisvesting, waar mensen kunnen verblijven tot definitieve huisvesting mogelijk is. Dit kan al dan niet met begeleiding. Het gaat om eenvoudige (groeps-)woningen, zoals duurzame herplaatsbare circulaire prefabwoningen. Deze woningen zijn ook bedoeld voor dak- en thuisloze mensen met een verslavingsachtergrond of psychische bagage. We bieden hen onderdak met een adres dat hen toegang geeft tot reguliere voorzieningen. We bieden ook begeleiding aan, conform het inmiddels bewezen 'housing first'-concept, om hun situatie te verbeteren.

- Volt pleit ervoor dat iedereen betaalbaar, veilig en prettig kan wonen. Het tekort aan woningen dwingt bijvoorbeeld studenten tot lange reistijden of onzekere woonsituaties. We maken het woningdelen voor iedereen eenvoudiger, bijvoorbeeld door gemeenten te helpen om hospitaverhuur te stimuleren. Daarnaast bouwen we tijdelijk en permanent bij, pakken eenzaamheid aan en stoppen met onwenselijke short-stayconstructies.
- Door het beter benutten van bestaande bouw kan de woningvoorraad verder worden vergroot. De Rijksoverheid ontwikkelt in samenspraak met regionale overheden en partners in de huisvesting een landelijke stimuleringsmaatregel voor het splitsen, optoppen, aanplinten, bijplaatsen en transformeren van bestaande bebouwingen. Ook het wegnemen van bestaande belemmeringen in de fiscale, milieu- en sociale wetgevingen worden hierin meegenomen.
- We bevorderen doorstroom op de huizenmarkt, zoals met afspraken in nieuwbouwprojecten, om voor een deel van de middenhuur- en koopwoningen voorrang te geven aan doorstromers vanuit de sociale huursector.
- Ook zetten we terugkoopregelingen vaker in om meer betaalbare koopwoningen en doorstroom te realiseren. Met corporaties en ontwikkelaars spreken we af dat zij een deel van de woningen voor koop beschikbaar maken en ook weer gegarandeerd zonder winstoogmerk terug- en doorverkopen als een bewoner verhuist.
- Veel ouderen blijven wonen in een woning die niet meer past bij hun levensfase. Dat is begrijpelijk, maar het vormt wel een knelpunt op de woningmarkt. Volt pleit voor een nationaal doorstroomoffensief dat het voor senioren ook echt aantrekkelijk maakt om door te stromen naar een passende woning. Zo komen er woningen vrij voor andere woningzoekenden, zoals jonge gezinnen en starters.

Duurzaam (ver)bouwen

- Alle nieuwbouw moet vanaf 2030 voldoen aan de Zero Emission Building (ZEB)-standaard. Als het bij een nieuwbouwproject technisch of financieel niet haalbaar is om aan de standaard te voldoen, kan deze worden versoepeld zodat betaalbare woningbouw mogelijk blijft. Voor renovaties van bestaande gebouwen promoten we het toepassen van vrijwillige standaarden en methoden voor energie-efficiëntie, zoals de Duitse Passivhaus-standaard. We werken er op die manier naartoe dat bestaande bouw zoveel mogelijk al in 2040 klimaatneutraal is, tien jaar eerder dan de EU voorschrijft.
- Volt wil gebouwgebonden leningen met vaste lage rentes voor mensen die hun huis willen verduurzamen door onder andere de regeling Investeringssubsidie duurzame energie en energiebesparing (ISDE) uit te breiden.
- Volt wil herhaling van duurzame woningbouwconcepten die ook in 2050 nog klimaatbestendig zijn. Niet door wijken met uniforme bouw maar door herhaling op verschillende locaties door het land. Het ministerie moet de markt uitdagen om verantwoorde en economische woonconcepten te ontwikkelen die vervolgens landelijk uitgerold kunnen worden. We vragen van gemeenten en welstandscommissies om flexibel te zijn, zodat bouwkosten en duurzaamheid niet onder druk komen te staan.
- We bouwen circulair, duurzaam en snel. Dit doen we door vol in te zetten op biobased bouwen met lokaal geproduceerde bouwmaterialen. Waar mogelijk bouwen we modulair en prefab. We stimuleren en creëren ruimte voor innovatie en lokale initiatieven om de revolutie naar biobased bouwen en het gebruik van CO₂-negatieve materialen te versnellen.

- We maken circulair bouwen de standaard via de Nationale Aanpak Biobased Bouwen (NABB), onder meer door normen voor circulair slopen via een oplopende ondergrens. Het ministerie onderhoudt contact met de markt over de beschikbaarheid en ziet toe op claims over duurzaamheid van materialen, de beoogde winst voor flora, fauna en klimaat, en realistische recycling.
- We willen dat de Rijksoverheid regie neemt op de aanleg van warmtenetten. Gemeenten moeten bevoegd worden om te besluiten wanneer aardgas in de wijk wordt uitgefaseerd, met een planning voor het beoogde duurzame alternatief.
- De overheid neemt, in geval van funderingsschade door structureel te lage grondwaterstand, het herstel van de fundering voor haar rekening.
- Wij pleiten ervoor dat Groningers en Noord-Drenten eindelijk een goede, simpele en snelle afwikkeling van schade en versterking van hun huizen krijgen, waarbij zij zelf een volwaardige stem hebben. We willen dat de ereschuld aan Groningen en Noord-Drenthe wordt ingelost op een manier zoals de Groningers en Noord-Drenten dat willen.

Nationaal isolatieplan

- We hervormen de subsidies voor verduurzaming. Niet de bewoner, maar de overheid moet de kosten voor isolatie voorschieten. Dit gebeurt nu in de gemeente Groningen. Hier helpt de gemeente via energiecoaches met het aanvragen van subsidies. Voor het overige bedrag biedt de gemeente zeer gunstige leningen aan. Deze aanpak maakt Volt tot standaard voor Nederland.
- We helpen mensen doelgericht uit de energiearmoede met een versnelde wijkaanpak. Een collectieve wijkaanpak voor slecht geïsoleerde woonwijken is de meest kosteneffectieve strategie tegen energiearmoede. Deze aanpak draagt niet alleen bij aan lagere energierekeningen, maar versterkt ook de leefbaarheid, sociale cohesie en gezondheid in kwetsbare buurten. Daarmee zetten we een concrete stap richting een klimaatneutrale samenleving, waar ook toekomstige generaties van kunnen profiteren.
- De energiebesparingsplicht die nu al geldt voor bedrijven wordt uitgebreid naar verhuurders van woningen. We brengen de grote verhuurders en woningcorporaties nu al onder de verplichting, op termijn worden ook kleinere verhuurders toegevoegd.
- Traditionele isolatiematerialen hebben een grotere impact op het milieu dan andere bouwmaterialen. Daarom spreken we in het Nationaal Isolatieplan af enkel te investeren in duurzame isolatiematerialen, zoals vlas of hennep.

1.4. EEN EUROPESE ENERGIE-UNIE

Energie moet duurzaam, betrouwbaar en betaalbaar zijn. Daarom bouwen we aan een Europese Energie-unie: één sterk systeem voor duurzame energie, slimme energienetten en duidelijke regels. Zo zorgt de Europese Unie (EU) zélf voor genoeg energie en versnellen we de energietransitie.

Onze toekomst draait volledig op een mix van schone energiebronnen. Wind- en zonne-energie vormen de basis van een betrouwbare, betaalbare en klimaatneutrale energievoorziening. Kernenergie blijft onderdeel van deze energiemix, met strenge eisen voor veiligheid en afvalbeheer. Voor sommige sectoren met een constante energievraag, zoals zware industrie, zetten we in op groene waterstof als duurzaam alternatief. Zo bouwen we samen aan een toekomstbestendig energiesysteem voor de gehele EU.

- We breiden de al bestaande koppeling van elektriciteitsnetwerken binnen de EU verder uit. We nemen barrières weg in de vergunningverlening waardoor we sneller elektriciteitsnetwerken kunnen bouwen. We zorgen dat landen meer gaan samenwerken op het gebied van energiebeleid. Om tot een soepele, gezamenlijke energietransitie te komen is het van belang dat er op Europees niveau een gezamenlijke toekomstvisie komt op de productie, opslag en afname van elektriciteit en op de capaciteit van de elektriciteitsnetten.
- We sluiten de voor waterstof relevante Europese infrastructuur, zoals pijpleidingen, op elkaar aan om de Europese waterstofeconomie zo snel mogelijk werkelijkheid te maken. De EU werkt hard aan het bouwen van nieuwe infrastructuur. Nederland wil een belangrijke rol spelen in de opslag en doorvoer van waterstof.
- We kopen gezamenlijk Europees waterstof en gas in. Daarmee voorkomen we onnodige concurrentie in de EU.
- We versnellen de energietransitie met gerichte financiële ondersteuning, zoals CfDs voor windparken, SMRs en andere projecten die bijdragen aan een schonere energievoorziening.
- Energiehubs leggen slimme verbindingen tussen producenten en afnemers van verschillende soorten duurzame energie. Daarmee vermindert de druk op het bestaande elektriciteitsnet, en zijn bedrijventerreinen in staat om verder te groeien en te verduurzamen, ook in gebieden met (dreigende) netcongestie. Daarvoor moet er versneld uitvoering worden gegeven aan de overheidsplannen die hiervoor klaarliggen.
- We helpen netbeheerders om sneller uit te breiden door te sturen op innovatie, digitalisering, automatisering, samenwerking en snellere vergunningverlening. We nemen wettelijke barrières weg zodat netbeheerders de ruimte hebben om de bestaande infrastructuur optimaal te benutten. Bijvoorbeeld door het mogelijk maken van flexibele contracten en investeringen in energieopslag. Daarnaast vervangen we het huidige vaste capaciteitstarief door een variabel tarief om gebruikers te stimuleren hun elektriciteitsgebruik te verplaatsen naar een ander moment op de dag.
- We zorgen dat het verbruik van aardgas in Nederlandse elektriciteitscentrales tussen nu en 2035 elk jaar afneemt. Dat doen we door met onze buurlanden daadkrachtig in te zetten op een daling van het energiegebruik en meer zonne-energie, windenergie en door opslag te regelen. Gasverbruik in huishoudens daalt doordat we vol inzetten op isolatie, slimme apparaten, duurzame warmtenetten en hybride warmtepompen. Aangezien gas in 2035 niet meer de prijs van elektriciteit op de markt

bepaalt, is het risico veel lager dat toekomstige geopolitieke conflicten, zoals de oorlog in Oekraïne, gaan zorgen voor extreme elektriciteitsprijzen.

- We versterken onze uitvoeringsorganisaties zodat de doorlooptijden voor vergunningverlening korter worden. Zo lopen bedrijven geen onnodige vertraging op door de overheid wanneer zij willen verduurzamen.
- Belangrijke projecten voor het versnellen van de energietransitie lopen in Nederland een groot risico op vertraging door de stikstofproblematiek, terwijl deze projecten uitstoot van schadelijke stoffen op de lange termijn voorkomen. Daarom moeten deze projecten een juridisch haalbaar alternatief krijgen voor de bouwvrijstelling.
- We geven inwoners een belangrijke stem bij de uitvoering van projecten die te maken hebben met de energievoorziening in hun regio. Daarvoor stellen we middelen beschikbaar via gemeenten, provincies en regionale energiestrategieën (RES). Hiermee kan de communicatie met inwoners inclusiever en proactiever worden. Volt bepleit minimaal 50% lokaal eigendom van regionale energievoorzieningen.
- We zorgen ervoor dat juridische obstakels, om grensoverstijgende energieprojecten uit te rollen in de grensregio's, weggenomen worden. Juist voor inwoners en bedrijven die energie willen uitwisselen en opslaan om daarmee het net te ontlasten.

De energiemix

- Hernieuwbare energie en kernenergie worden de basis van het energiesysteem van de toekomst. Wind op zee is hier een cruciaal onderdeel van. De uitrol van windmolens op zee na 2030 moet onverminderd doorgaan, zodat de klimaatdoelstellingen behaald kunnen worden.
- Windenergie winnen op land is van groot belang om de klimaatdoelen te halen en te zorgen dat er genoeg energie is in de toekomst. Maar verduurzaming geeft soms overlast. Daarom willen we landelijke normen voor overlast door zogenaamd laagfrequent geluid (zoals bij windmolens) en slagschaduw.
- De energietransitie maken we natuurinclusief. Hiervoor is onderzoek naar de ecologische impact van energieprojecten cruciaal. Om te leren over de impact van energietransitie worden onder andere de windmolenparken op zee als onderzoeksplek gebruikt. Deze windmolenparken worden gebruikt als plek voor de oceaan om zich te herstellen door visserij daar blijvend te verbieden.
- We voeren getrappt een verplichting van zonnepanelen op alle oppervlakedaken in. Zo worden de grote daken van distributiecentra, kantoren en overheidsgebouwen volgelegd met zonnepanelen, in plaats van de groene weilanden. Volt streeft hierbij naar financiële ondersteuning van bedrijven bij het versterken van dakconstructies waardoor plaatsing van zonnepanelen mogelijk wordt.
- Energieopslag is cruciaal bij een energiemix met veel zonne- en windenergie. We zorgen dat de overheid de regie neemt bij het door de markt uitrollen van alle vormen van energieopslag, waardoor het het elektriciteits- en warmtenet wordt ontlast. Hiermee verkleinen wij het risico op lange wachttijden voor aansluiting.
- Er zijn steeds meer batterijen in ontwikkeling die zonder zeldzame, vervuilende grondstoffen worden ontwikkeld. Hiervoor willen we de Nederlandse subsidies aanpassen, maar juist ook Europese initiatieven zoals Joint European Disruptive Initiative (JEDI) stimuleren. Daarmee krijgt de EU weer een leidende innovatieve rol in de wereld.
- We stimuleren mogelijkheden om zelfgeproduceerde energie op te slaan in woonwijken en op bedrijfsterreinen door middel van slimme (buurt)batterijen en energiecoöperaties (Local4Local). We passen de huidige knellende wet- en regelgeving hierop aan.

- Volt is voorstander van het stimuleren van warmte- en koudenetten die draaien op basis van duurzame bronnen zoals aardwarmte, restwarmte uit de industrie en open water. De overheid neemt onzekerheid over de kosten voor huishoudens weg en zorgt voor duidelijke landelijke kaders, zodat gemeenten niet ieder hun eigen bedrijf oprichten maar kunnen deelnemen aan efficiënte en transparante warmtebedrijven op regionaal niveau.
- Volt pleit voor een Nederlandse en Europese strategie op het gebied van CO₂. De opslag van CO₂ (Carbon Capture Storage, CCS) is nodig als transitie-model om uitstoot te verminderen en om klimaatpositief te worden. Daarnaast moet CO₂ hergebruikt worden om nieuwe producten te maken in de vorm van brandstoffen, chemische producten en materialen. Hiervoor is ook CO₂-infrastructuur nodig. GasUnie en Energie Beheer Nederland (EBN) moeten vooraf investeren in publieke infrastructuur zodat deze op tijd af is.
- We importeren geen biomassa van buiten de EU.

Kernenergie in de mix

- Volt steunt de plannen voor twee grote kerncentrales, waarvan de bouw op dit moment wordt voorbereid. Deze plannen geven een duidelijk signaal af aan universiteiten en bouwende Nederland, waardoor de hele nucleaire sector een impuls krijgt. Daarom komt er meer financiële steun voor kernenergie.
- Daarnaast maken we de bouw van meerdere nieuwe, kleine kerncentrales verspreid over het land mogelijk. Deze SMRs hebben veel toepassingen en kunnen bijvoorbeeld grote industrieterreinen, Al-fabrieken of schepen voorzien van continue CO₂-neutrale elektriciteit.
- Volt zorgt voor voldoende betrouwbare vervanging van kolen- en gascentrales zodat we deze snel kunnen sluiten. Waar nu kolen- en gascentrales staan, dienen die waar mogelijk te worden vervangen door SMRs van vergelijkbare capaciteit. Dit vraagt hetzelfde grondoppervlak en de bestaande aansluiting op het hoogspanningsnet kan worden hergebruikt.
- We maken het recyclen van splijtstof tot Europese standaard. Dit bespaart veel brandstof, omdat 95% van de gebruikte splijtstof uit een kerncentrale herbruikbaar is.
- Volt wil dat Nederland het initiatief neemt voor een Europese alliantie van leveranciers van nucleaire technologie. Alleen als alle onderdelen goed beschikbaar zijn binnen de EU wordt het mogelijk reactoren sneller en goedkoper te bouwen.
- We gaan Europees samenwerken voor het werven, opleiden en bijscholen van personeel in de kernenergiesector. We kijken hier specifiek naar de regio's waar de kerncentrales staan, om deze regio's te laten profiteren van de werkgelegenheid en scholing.
- Er komen ambitieuze, Europese afspraken over goede, definitieve opslag van kernafval, waarbij ook internationale samenwerking mogelijk wordt gemaakt. Als elk land dit voor zichzelf gaat doen, brengt dit enorme en onnodige kosten met zich mee. De beslissing over eindberging in Nederland wordt vóór 2050 genomen.
- Maatschappelijk draagvlak voor kernenergie is belangrijk. We willen niet investeren in deze technologie zonder de maatschappij daar actief bij te betrekken. Volt wil een uitgebreide maatschappelijke dialoog en objectieve informatiecampagnes. Belangrijk daarbij zijn de feiten, maar ook de gevoelens en percepties van de bevolking. Daarbij zetten we ons in voor een groot Europees kernenergie-kenniscentrum.
- Volt wil ook meer Europees onderzoek naar kernfusie. Bij kernfusie komt geen radioactief afval vrij en dit is een enorme kans om de energieproblemen op te lossen.

Waterstof in de mix

- Waterstof is belangrijk in de verduurzaming van Nederland en de EU. Om subsidies efficiënt in te zetten, is het nodig dat bepaald wordt in welke sectoren de nu nog schaarse waterstof het beste ingezet kan worden. Volt wil hiervoor de bestaande waterstofladder van Liebreich gebruiken.
- De financiering van transport en productie van groene waterstof breiden we uit. We zetten in op een Europese aanpak zodat investeringen in andere EU-landen, in het bijzonder onze buurlanden, op elkaar afgestemd zijn.
- Groene waterstof wordt op steeds meer plaatsen in de EU beschikbaar. Het is cruciaal om zo snel mogelijk te zorgen dat alle randvoorwaarden op Europees niveau in wetgeving, maar ook budgettair, worden voorbereid om op deze nieuwe bron in te zetten. Volt wil Europese wettelijke veiligheidsnormen voor het gebruik van waterstof.

1.5. INFRASTRUCTUUR EN VERVOER

Iedereen moet toegang hebben tot goed en duurzaam vervoer. Reizen van deur tot deur wordt makkelijker wanneer verschillende vervoermiddelen goed samenwerken. Daarom investeren we in vervoer dat voor iedereen werkt. Voor lange afstanden komt er een goed netwerk van regionale én internationale treinen. En we werken aan een nieuw tarievenstelsel voor openbaar vervoer. Er komen betere fietspaden en we zorgen dat deelvervoer en openbaar vervoer elkaar versterken. Zo maken we van duurzaam reizen de logische keuze.

Internationale treinen

- We geven internationale treinen prioriteit. Dit zorgt niet alleen voor een betere internationale bereikbaarheid, maar ook voor een betere verbinding aan de grens en tussen steden. We willen zo snel mogelijk betrouwbaar en duurzaam treinverkeer tussen Europese steden realiseren. We versterken daarom bestaande spoorlijnen tussen veelgebruikte routes zoals Den Haag-Frankfurt, Rotterdam-Berlijn en Amsterdam-Londen.
- We zetten in op internationale boekingsystemen voor Europese spoorwegen waar je gemakkelijk routes en prijzen kan vergelijken en met één ticket de hele treinreis boekt. De treinreis is te volgen; door welk Europees land de reis ook loopt. We maken alle Europese treintickets vindbaar zonder nationale verschillen, waarbij brede beschikbaarheid en prijsconcurrentie het uitgangspunt is. Reizigers kunnen zo één reis bij verschillende vervoerders boeken met één ticket en met dezelfde passagiersrechten.
- Er komt een Europese organisatie die het spoor coördineert. Deze organisatie onderzoekt welke knelpunten er zijn en waar we moeten investeren.
- We investeren in de aanleg en reparatie van infrastructuur in de grensregio's, zodat woon- en werkverkeer, familiebezoek en studeren over de grens makkelijker wordt.
- We realiseren zo snel mogelijk de spoorlijn Amsterdam - Groningen - Bremen. Die is goedgekeurd door de EU binnen het uitgebreide Trans-European Transport Network (TEN-T). Hiervoor zijn Europese subsidies beschikbaar. Deze spoorlijn is een verlenging van de HSL Brussel - Amsterdam en vervangt daarbij het Lelylijnproject en het Wunderlineproject. Het werk dat al voor de Lelylijn is verricht, kan hiervoor (deels) worden gebruikt.

Een groot deel van de internationale reizen binnen de EU betreft vakanties, die mensen ver van tevoren plannen. In de praktijk is het lastig om ver van tevoren een treinreis te boeken.

- We verplichten aanbieders van internationale treinreizen in Nederland om hun reizen twaalf maanden van tevoren op hun platforms beschikbaar te maken. Dit maakt de keuze om de trein als vervoermiddel naar vakantiebestemmingen te gebruiken gemakkelijker.
- De prijs van een treinreis is vaak hoger dan dezelfde reis met het vliegtuig. Dat prijsverschil komt onder andere door een gebrek aan concurrentie op het spoor. We maken het toetreden tot de markt makkelijk door zekerheid te bieden aan nieuwe vervoerders. Daarnaast stimuleren we de markt voor

- tweedehands rijtuigen. Het vroegtijdig afdanken van treinstellen moet worden voorkomen.
- Vaak gaan treinen over de grens niet vaker dan één keer per uur en rijden ze niet tot laat. Volt wil inzetten op meer directe treinverbindingen die vaker tussen grenssteden rijden, zodat de trein ook in de grensregio de auto kan vervangen.
 - Daarnaast wil Volt investeren in onderzoek naar veelbelovende technologieën en innovaties voor het vervoer van de toekomst.

Nationale treinen

Binnen Nederland verbeteren we het treinsysteem. Het Nederlandse spoorwegnet is het meest drukbezette van West-Europa, maar we maken niet optimaal gebruik van de bestaande infrastructuur.

- Wij pleiten ervoor dat het European Rail Traffic Management System (ERTMS) zo spoedig mogelijk ingevoerd wordt. Dan kan op bepaalde trajecten met hogere snelheden gereden worden, tot soms wel 200 km/u, en kan ook met kortere afstanden tussen treinen gereden worden zonder dat de veiligheid in het geding komt.
- We vervangen overal de vervuilende dieseltreinen door elektrische treinen. We verhogen de spanning op de bovenleiding van 1,5 kV DC naar de internationale norm van 25 kV AC, zodat de elektriciteit efficiënter wordt gebruikt. We kopen alleen nog nieuwe treinen die geschikt zijn voor beide spanningen om zo de transitie naar 25 kV AC mogelijk te maken. We elektrificeren de noordelijke nevenlijnen met 25 kV AC, zodat de dieseltreinen daar vervangen kunnen worden door elektrische treinen.
- We zorgen, waar mogelijk, voor het vervangen van spoorwegovergangen door bruggen en tunnels om zo de doorstroming en veiligheid te vergroten.
- Om de geluidsoverlast van treinen zo veel mogelijk te beperken, pleiten we daar waar nodig voor rails op rubberblokken en geluidsschermen.
- We geven in toekomstige concessies of aanbestedingen, op meer trajecten de mogelijkheid om regionaal aan te besteden, zodat in meer (grens)regio's treinen rijden.
- Wij pleiten ervoor dat de Nedersaksenlijn met voortvarendheid gebouwd wordt. Deze lijn zal een grote impuls geven aan economische ontwikkelingen en woningbouw in Oost-Groningen en de naastgelegen Drentse gebieden.

Goederenvervoer

Goed georganiseerd goederenverkeer per spoor zorgt voor minder vrachtverkeer over de weg. Dat is beter voor het milieu en biedt een oplossing voor het groeiend tekort aan vrachtwagenchauffeurs. Ook zorgt dit voor minder files in de EU. Daarom moderniseren we het goederenvervoer per spoor.

- We maken zoveel mogelijk gebruik van moderne goederenwagons die 120 km/u rijden en het passagiersvervoer zo min mogelijk hinderen.
- Met een snelle invoering van de nieuwe digitale automatische Scharfenbergkoppeling wordt een grote efficiëntieslag gemaakt.
- Om het goederenvervoer naar Noord-Duitsland te verbeteren, verdubbelen we het spoor van de Twentekanaallijn die in 2027 wordt geëlektrificeerd.

- Onderhoud van bestaande infrastructuur, aanleg van nieuwe lijnen betalen en stimuleren we uit de heffingen voor autorijden en luchtvaart en door middel van besparing op het wegennet.

Mobiliteit voor iedereen

- Iedereen in Nederland moet altijd en overal toegang hebben tot bereikbaar, beschikbaar en betaalbaar openbaar vervoer om onder andere naar werk, dokter, school en sociale contacten te komen.
- We zorgen ervoor dat deelvervoer en openbaar vervoer elkaar zo veel mogelijk versterken. Vooral voor het laatste deel van een ov-reis zien wij een grote rol voor deelvervoer. Om dit voor elkaar te krijgen is een goede afstemming tussen het aanbod van ov en deelvervoer van belang. Daarom willen wij het mogelijk maken voor provincies en vervoersregio's om deelvervoer regionaal aan te besteden of onderdeel te maken van hun ov-concessies.
- Ook in minder dichtbewoonde gebieden moet goed openbaar vervoer binnen handbereik zijn. Volt wil nieuwe oplossingen voor deur-tot-deurvervoer subsidiëren die voor meer bereikbaarheid zorgen op plekken met te weinig haltes of dienstregelingen. Denk aan openbaar vervoer op aanvraag, deelvervoer of kortere shuttlebusdiensten naar comfortabele mobiliteitshubs waar je makkelijk overstapt.
- Op trajecten waar veel woon-/werkverkeer rijdt en de trein geen goed alternatief biedt, wil Volt investeren in de aanleg van busstroken op de snelweg. Daar kan de hele dag - en in de spits extra vaak - een snelbus rijden. Dit zou bijvoorbeeld uitgevoerd kunnen worden op de A50 tussen Eindhoven en Nijmegen.
- We voeren stapsgewijs een nieuw tarievenstelsel in voor openbaar vervoer. Het gebruik van openbaar vervoermiddelen dient voor iedereen betaalbaar, toegankelijk en aantrekkelijk te zijn. Volt laat het dubbele instaptarief bij het wisselen van trein naar ander ov vervallen, zodat het combineren van vervoermiddelen goedkoper wordt. Daarnaast spreiden we het ov-verkeer beter over de dag en de week. Dit doen we door een dalkorting op het ov-tarief (tijdelijk) te subsidiëren. Ook passen we de onbelaste thuiswerk- en kilometervergoeding aan op spits/dal en verschillende werkdagen, om zo onder andere de drukte op dinsdag en donderdag tegen te gaan, en maken we afspraken met maatschappelijke partners, bijvoorbeeld over hybride werken.
- Mobiliteit begint vaak met lopen en (elektrisch) fietsen op korte en middellange afstanden. Daarom investeren we in een betere fietsinfrastructuur met de aanleg van meer doorfietsroutes om langere afstanden snel en veilig te kunnen overbruggen.

Uitstootvrij rijden

- Volt pleit voor een verbod op de verkoop van motoren die fossiele brandstof gebruiken vanaf 2030. We halen daarmee het doel van de Europese klimaatmaatregelen met vijf jaar naar voren. Daarnaast moeten ook alle zakelijke leaseauto's vanaf 2030 uitstootvrij zijn. Zo stimuleren we ook de tweedehandsmarkt in emissieloze voertuigen.
- We vervangen, naar Zweeds voorbeeld, de motorrijtuigenbelasting op auto's, bestelbusjes en vrachtwagens door 'betalen-naar-gebruik'. Wat je gaat betalen hangt af van het aantal kilometers dat je rijdt, maar ook van het tijdstip (spits/ dal), het traject (regio/stad) en de voor vervuiling relevante eigenschappen van het voertuig (gewicht/uitstoot)

- Zolang we nog niet naar gebruik betalen, willen we alvast op de wegenbelasting een gewichtscorrectie toepassen voor elektrische auto's, bestelbusjes en vrachtwagens omdat deze nu vaak zwaarder zijn dan vergelijkbare voertuigen op fossiele brandstof.
- We belasten de volledige vervuiling van een auto. Daarom verrekenen we de uitstoot en grondstoffen die nodig zijn om een auto te maken door de BPM te heffen met een CO₂-grondslag.
- Als je weinig rijdt en een zuinige, kleine auto hebt, kan het beter zijn voor het klimaat om je huidige auto eerst op te rijden. We investeren in onderzoek naar het omslagpunt en in een platform/tool die rijders inzicht geeft in wat voor hun persoonlijke situatie de beste keuze is.
- We gaan op meer plekken binnen de bebouwde kom 30 kilometer per uur rijden. Zo verbeteren we de verkeersveiligheid en verminderen we de uitstoot in dichtbewoonde gebieden.
- Op snelwegen verlagen we de maximumsnelheid als dit nodig is om op korte termijn de klimaatdoelen te halen. Daarnaast onderzoeken we welke effecten dit heeft op de verkeersveiligheid. Als het merendeel van het verkeer elektrisch is, kunnen we deze maatregel weer aanpassen.

Lucht- en scheepvaart

- De prijs van een treinreis is vaak hoger dan dezelfde reis met het vliegtuig. Dat prijsverschil komt onder andere door oneerlijke subsidies. We gaan de eerlijke prijs voor vliegtickets vragen door kerosine te belasten en douanekosten voor internationale vluchten en internationale treinen gelijk te trekken. We pleiten voor een geharmoniseerde tolheffing in de EU, zodat de prijs voor treintickets transparant is.
- We willen dat Schiphol vanaf 2026 maximaal 400.000 vluchten per jaar faciliteert en Luchthaven Lelystad gesloten blijft. Volt staat achter het verbod op privévluchten op Schiphol.
- We verbieden fossiele korteafstandsvluchten (tot 650 km). We zetten in op samenwerkingen met België, Frankrijk en Duitsland om het aanbod van alternatief vervoer te versnellen. Hierbij moet er volgens Volt ook opnieuw gekeken worden naar het noodzakelijke aantal Europese luchthavens.
- We verhogen de vliegbelasting en zetten in op differentiatie op basis van vluchtklasse (economy, business, first class). Tegelijkertijd onderzoeken we of een systeem op basis van daadwerkelijke CO₂-uitstoot per vlucht, zoals via de ICAO Carbon Emissions Calculator, uitvoerbaar is.
- We zorgen dat overstappers - die nu worden vrijgesteld van belasting - een eerlijke bijdrage gaan leveren voor de vervuilende belasting van het Nederlandse en Europese luchtruim.
- De Rijksoverheid ondersteunt onderzoek naar duurzamere luchtvaart, zoals elektrisch vliegen als in IJsland of vliegen op basis van duurzame luchtvaartbrandstof, e-fuels of waterstof. Door heldere bijmengverplichtingen kan de luchtvaart sneller verduurzamen.
- We voeren een scheepvaartbelasting in op basis van NO_x- en CO₂-uitstoot. Hiervoor zetten we ons in om de Akte van Mannheim aan te passen in Europees verband.
- We schaffen de tonnagewinstregeling en de afdrachtvermindering voor de zeescheepvaart af.
- We zetten in op onderzoek naar nucleaire voortstuwing van vrachtschepen, als veilige, schaalbare en emissievrije technologie van de toekomst voor de maritieme sector. Tegelijk starten we met de ontwikkeling van de benodigde randvoorwaarden op het gebied van wet- en regelgeving, systeemveranderingen, veiligheid en opleiding van bekwaam personeel en het aantrekkelijk maken van werk in de scheepvaartssector als geheel. Op die manier gaat Nederland een Europese voortrekkersrol vervullen.

1.6. LANDBOUW

Boeren en de natuur moeten samenwerken en elkaar versterken. De landbouw van nu legt een te grote druk op de natuur en brengt risico's voor onze gezondheid. Er is te veel stikstof, fijnstof en risico op ziektes.

Wij kiezen voor landbouw die eerlijker is voor mens en natuur. Biologisch en duurzaam. Dat vraagt om een combinatie van gedragsverandering en slimme technologie. Door kleine aanpassingen van zowel consumenten als producenten bouwen we samen aan een toekomstbestendig voedselsysteem.

Nederland is koploper in landbouwinnovatie. Met deze kennis kunnen we grote stappen zetten in het verduurzamen van de sector. We ondersteunen de overstap naar duurzame landbouw en zorgen dat ondernemers een eerlijke prijs krijgen voor hun producten. Ook geven we meer aandacht aan het ontwikkelen van nieuwe en duurzame opties voor onze voeding, zoals kweekvlees. Zo voorzien we iedereen van genoeg voedsel binnen de grenzen van de aarde en met respect voor alles wat leeft.

- De ruimte in Nederland is beperkt. Daarom moeten we kiezen waar we wat doen. Dat geldt ook voor de landbouw. Niet iedere plek is geschikt voor elke vorm van landbouw. We willen voor de EU een nieuw landschapskader ontwikkelen: een slimme indeling van landbouwtypes. Zo komen intensieve bedrijven op plekken waar dat kan, en natuurvriendelijke boeren op locaties waar dat beter past. Dit maakt het landschap gezonder, verbetert de natuur en het water en geeft boeren duidelijkheid en een toekomst.
- Volt ondersteunt internationaal groen ondernemerschap met een rol voor de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en het daaronder vallende Landbouw Attaché Netwerk (LAN).
- We zetten in op innovaties die de omschakeling naar biologische en natuurinclusieve landbouw stimuleren, zoals biopesticiden.
- We bevorderen innovatie zoals precisielandbouw. We willen dat die nieuwe kennis maximaal gedeeld wordt in de EU door toegankelijke en laagdrempelige landbouwvoorlichting gebaseerd op onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek.
- Grondgebonden, biologisch, circulair en natuurinclusief boeren passen binnen onze visie, die gericht is op terugdringen van het gebruik van krachtvoer, kunstmest en pesticiden.
- Er komt een maximaal aantal dieren per hectare. Dit getal ligt lager in de buurt van natuurgebieden.
- De intensieve veehouderij past niet in een milieu- en diervriendelijke landbouw. Verschillende Europese landen hebben veel strengere normen voor het te houden aantal dieren dan Nederland. Volt wil een verbod op megastallen. Daarnaast wil Volt voorkomen dat investeringen in technologie leiden tot verdere intensivering van de veehouderij. Volt ziet wel dat een zekere mate van intensivering op Europese schaal bijdraagt aan een duurzamere landbouw. Slimme, ecologisch verantwoorde intensivering biedt kansen voor een efficiënter gebruik van grondstoffen en water en stimuleert innovatie door schaalvoordelen. Agrariërs met een lage veebezetting per hectare willen we de ruimte geven om hun bedrijf uit te breiden. Deze benadering mag echter niet leiden

tot verdere afhankelijkheid van monoculturen of uitputting van ecosystemen. De focus ligt op het ontwikkelen van veerkrachtige, duurzame voedselsystemen die recht doen aan zowel ecologische grenzen als economische realiteit.

- We verhogen het waterpeil in stappen, daar waar het nodig is om de natuur te beschermen en CO₂ op te slaan in het veen.

Een nieuwe, duurzame markt

- Volt wil naar een Europees landbouwbeleid waarin we subsidies voor grondgebruik afbouwen en boeren belonen die investeren in zaken als koolstofopslag, natuurherstel, klimaatmitigatie en -adaptatie en maatregelen ter bevordering van biodiversiteit. Publiek geld wordt zo ingezet voor publieke diensten.
- We breiden de maatregelen onder de ecoregelingen uit en maken deze regelingen effectiever, eenvoudiger en aantrekkelijker. We verlagen hiermee de drempel om natuurlijke plaagbescherming toe te passen en de bodemgezondheid te verbeteren. Ook worden boeren beter beloond voor natuur- en diervriendelijke keuzes zoals kruidenrijk grasland, ecologische akkerranden, agroforestry, extensivering en weidegang. Zo stimuleren we landbouw binnen de ecologische grenzen, met perspectief voor boer én natuur.
- Er komt een Europees ecolabel dat duurzaamheidseisen meeneemt en bepaalt wat een eerlijke prijs is voor een product.
- De Rijksoverheid helpt boeren en tuinders door het delen van kennis, innovatie en het opzetten van coöperaties op het gebied van alternatieven voor bestrijdingsmiddelen zoals natuurlijke gewasbescherming en groene middelen, en op het gebied van bezuinigende innovaties zoals precisielandbouw, robotica en strokenteelt. Hierbij is van belang dat het aanbod van natuurlijke alternatieven wordt vergroot door een snelle afhandeling, beoordeling en toelating van aanvragen op Europees en nationaal niveau.
- Het bijmengen van duurzame melk wordt verplicht. Zo kunnen veel veehouders de omslag maken met hun bedrijf en wordt er een markt gecreëerd voor duurzame melk. We stellen een percentage van 20% voor, met een jaarlijkse verhoging. Dit geldt voor alle melk die in Nederland wordt verkocht, dus ook voor geïmporteerde melk.
- De prijs van voedsel moet de werkelijke kosten weerspiegelen, dus ook rekening houden met de kosten van negatieve effecten van een product op het milieu, dierenwelzijn of de samenleving. Dit maakt het voor consumenten makkelijker om te kiezen voor duurzame producten en boeren krijgen een eerlijkere prijs voor hun product. Volt stelt voor om onderzoek te doen naar de wijze waarop dit gerealiseerd kan worden.

Circulaire en natuurinclusieve landbouw

- De circulaire landbouw wordt naast voedselvoorziening, ook belangrijk voor de bouw- en industriesector. We moeten toewerken naar een zo veel mogelijk natuurinclusieve en grondgebonden landbouwcyclus, waarin gewassen zo efficiënt mogelijk verwerkt worden in de keten. Dit doen we door kennis te delen en financiële ondersteuning te bieden. De schaal en functie van veehouderij passen daar goed in voor het verwerken van reststromen en voor het beheer van blijvend grasland, dat niet geschikt is voor akkerbouw.

- Daarnaast richten we een grondbank op en zorgen we ervoor dat de overheid het recht op eerste koop van grond heeft. Zo kan grond van boeren die met hun bedrijf stoppen, worden opgekocht, en tegen een lagere prijs en met voorwaarden voor een natuurvriendelijke bedrijfsvoering uitgegeven worden aan boeren die willen extensiveren.
- Volt wil toe naar een belasting op bepaalde broeikasgassen (zoals onder meer CO₂ en methaan) en op het gebruik van (schadelijke) chemicaliën. Veel schade wordt nu nog niet belast, zoals het gebruik van pesticiden. Dit veroorzaakt schade aan de biodiversiteit en zou zo veel mogelijk moeten worden teruggebracht. In Denemarken wordt dit al gedaan. We voeren een Afrekenbare StoffenBalans in als beleidsinstrument voor emissiereductie door doelsturing, conform het rapport “Niet alles kan overal” van de Adviescommissie Stikstofproblematiek (Remkes-rapport).
- We maken het makkelijker voor boeren om hun huidige vergunning om te zetten van intensief naar extensief, zodat ze nu al kunnen starten met verduurzamen. Daarmee versnellen we de transitie naar extensieve landbouw.
- Volt wil van precisiebemesting en van dierlijke mest de standaard maken. We zetten ons in voor regionale kringlooplandbouw, waarbij bedrijven onderling zorgen dat er binnen de grenzen van de natuur mest wordt gebruikt en op het moment dat dit nodig is. Door overtollige mestproductie en -gebruik tegen te gaan, wordt het stikstofprobleem verder opgelost. Er wordt gestuurd op verbetering en versterking van de bodemgezondheid.
- Volt steunt alleen subsidies voor monomestvergisters, vanwege hun bewezen bijdrage aan methaanreductie en duurzame energie. Installaties die mest met andere stromen vermengen, houden het mestoverschot in stand en leveren te weinig klimaatwinst. Subsidies worden uitsluitend ingezet voor circulaire, natuurinclusieve technieken die passen binnen de landbouwtransitie.
- Volt biedt de bedrijven die niet in staat zijn te verduurzamen een uitkoopregeling. We hanteren daarbij het principe: een vrijwillige uitkoopregeling daar waar mogelijk, een verplichte uitkoopregeling als het echt niet anders kan. We streven ernaar om z.s.m. duidelijkheid te scheppen voor de agrarische ondernemers. We nemen een beslissing zodra dat kan en zijn daar duidelijk over.
- Glastuinbouw speelt een sleutelrol in de voedselzekerheid van Nederland én de wereld. Nederland is internationaal koploper in glastuinbouwkennis en -technologie. Die positie willen we verder uitbouwen en benutten voor verduurzaming en kennisexport. De sector kent nu nog een forse ecologische voetafdruk. De glastuinbouw van de toekomst is een circulair systeem: klimaatneutraal en zuinig met water, grondstoffen en ruimte. Door innovatie en samenwerking maken we van de glastuinbouw een proeftuin voor de energietransitie en klimaatadaptatie - met inzet op hernieuwbare energie, gesloten kringlopen en een actieve bijdrage aan emissiereductie.
- We stoppen verspilling van voedsel aan de voorkant van de markt, door supermarkten en leveranciers alle natuurlijke producten af te laten nemen die aan de eisen voor voedselveiligheid en voedselkwaliteit voldoen. Veel van deze producten worden nu nog afgekeurd omdat ze niet voldoen aan de hoge eisen van supermarkten ten aanzien van gaafheid en kleur van de schil, gewicht, grootte en vorm, uitlopers, bloemvorming, etc.

De toekomst van ons voedsel

- De toekomst van ons eten is biologisch. Daarom streeft Volt ernaar dat 25% van de landbouw in 2030 biologisch is. De wetgeving moet makkelijker en daarvoor is er versimpeling gekomen in de Europese wet. Door dit streefgetal op te nemen geeft de overheid de sector perspectief.
- Geïntegreerde bestrijding van ziekten en plagen (integrated pest management) maakt de

teelt van gezonde gewassen zo duurzaam mogelijk en wordt daarom de norm. De voordelen voor mens en natuur zijn talrijk: geen, of een minimale, afhankelijkheid van chemische gewasbeschermingsmiddelen, verbetering van natuur en biodiversiteit, vermindering van pesticidenresten op voedsel, minder kans op resistentie van ziekteverwekkers tegen pesticiden en lagere teeltkosten.

- We werken aan grondgebonden veehouderij, waar geproduceerd wordt in balans met wat het land en omwonenden aan kunnen. Deze nieuwe vorm van boeren, garanderen we met een eerlijke prijs voor hun product, voornamelijk door Europese prijsafspraken. Soja, palmolie, cacao, koffie, rundvlees, rubber en hout komen uit gebieden waar geen bos is gekapt en waar natuur niet in akkers of weilanden is veranderd.
- We zetten volop in op eiwitdiversificatie. We stimuleren de productie en consumptie van plantaardige eiwitten, met bijzondere aandacht voor stikstofbindende gewassen zoals peulvruchten. Via een Europees publiek-privaat innovatiefonds maken we ruimte voor baanbrekend onderzoek naar alternatieve eiwitten, kweekvlees en voedseltechnologie. Zo versterken we onze strategische voedselautonomie, verbeteren we de bodemkwaliteit en verlagen we de uitstoot van broeikasgassen.
- Importproducten van dierlijke oorsprong van buiten de EU moeten aan dezelfde dierenwelzijnsstandaarden voldoen als dierlijke producten die in de EU zijn geproduceerd. Dit voorkomt oneerlijke concurrentie en heeft een positief effect op het welzijn van productiedieren buiten de EU.
- Binnen overheidsorganisaties wordt het gebruik van vegetarische en biologische producten de standaard, met duurzame streekproducten waar mogelijk. Zo ondersteunen we deze markten en is afzet voor duurzame producenten gegarandeerd.
- De Nutri-Score wordt een verplicht etiket op de voorkant van de verpakking. Dit geeft consumenten duidelijke en eenvoudige informatie en stimuleert de voedingsindustrie om gezondere ingrediënten te gebruiken. De impact van de Nutri-Score wordt gemonitord en aangepast op basis van wetenschappelijk bewijs.
- Daarnaast ontwikkelen we een uniform benchmarksysteem om de ecologische en klimatologische impact van voedselproductie te meten. Dit bevat broeikasgasemissies, bodemvruchtbaarheid, waterkwaliteit, erosie, biodiversiteit en circulariteit. Deze methode wordt gebruikt voor de invoering van een verplichte Eco-Score op verpakkingen. Door dit te implementeren, garanderen we een neutrale en wetenschappelijk onderbouwde beoordeling van verschillende productie- en verwerkingsmethoden. Het vertalen naar een Eco-Score zorgt voor consumentenbewustzijn.
- Er komt een verbod op supermarktaanbiedingen op vlees.

Eerlijke belastingen voor landbouw

- Ons doel is om een toekomstbestendige landbouw te creëren waar kunstmest en krachtvoer niet of nauwelijks meer een rol spelen. De afbouw van kunstmest en krachtvoer willen we wettelijk en via belastingmaatregelen realiseren.
- We stimuleren zuiniger gebruik van kunstmest en krachtvoer door de kostprijs te verhogen, door middel van een kunstmestheffing en krachtvoerheffing. Via deze maatregel wordt de stikstofuitstoot verminderd en worden duurzame producten in de supermarkt aantrekkelijker om te kopen.

- Het is eerlijk als elke persoon en elk bedrijf belasting betaalt over de gemaakte winst. Er wordt nu geen belasting betaald over winst op verkoop van landbouwgrond. Volt wil de landbouwvrijstelling afschaffen, zodat de landbouw net als de rest van Nederland belasting betaalt over winst.

Stikstof: van probleem naar perspectief

Stikstofuitstoot vormt een groot probleem in Nederland. Het teveel aan stikstof is schadelijk voor de water- en luchtkwaliteit. Het verhoogt de kans op hart- en vaatziekten, longaandoeningen en vroegtijdige sterfte. De biodiversiteit neemt af, kwetsbare planten verdwijnen en natuurgebieden raken onherstelbaar beschadigd. Nederland zit op slot: woningbouw, infrastructuur en duurzame energieprojecten lopen vast door te hoge stikstofuitstoot. De maatschappelijke kosten lopen in de miljarden door schade aan natuur, gezondheid en economie. Het probleem speelt al jaren en nog steeds is er geen effectieve aanpak. De overheid heeft tegenstrijdig gehandeld.

- Volt gaat gericht en rechtvaardig toewerken naar toekomstbestendige landbouw binnen de wettelijke stikstofnormen, met een duidelijke en eerlijke behandeling voor alle boeren.
- Volt pleit voor structurele oplossingen. De stikstofuitstoot moet omlaag. De Adviescommissie Stikstofproblematiek heeft concrete instrumenten aangedragen, zoals maatwerk door op gebiedsniveau normen vast te stellen en een de Afrekenbare StoffenBalans in te voeren. Dit geeft duidelijkheid aan boeren over de te behalen doelen op bedrijfsniveau en geeft hen de mogelijkheid om zelf te beslissen op welke manier zij deze doelen kunnen behalen.
- Nederland moet zich zo snel mogelijk gaan houden aan bestaande Europese richtlijnen wat betreft stikstof- en nitraatmissies, de Vogel- en de Habitatrichtlijn, de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Natuurherstelwet. We willen boeren helpen te innoveren, te diversificeren, te extensiveren, of desnoods te stoppen. We willen tevens door regionale samenwerking over grenzen, voorkomen dat bedrijven zich aan de andere kant van de grens naast dezelfde natuurgebieden vestigen.
- Regionale verschillen in Nederland vragen om maatwerk. Volt stelt voor om hiervoor een gestructureerd co-creatieproces in te zetten, waarin alle betrokken partijen, zoals veehouders, banken, veevoerbedrijven, zuivelcoöperaties, natuur- en milieuorganisaties, gezondheidszorg en verschillende overheden, gelijkwaardig deelnemen. In dit proces worden eerst afzonderlijk de perspectieven van elke partij in kaart gebracht. Vervolgens gaan partijen in dialoog met als doel begrip te krijgen voor elkaars perspectieven. Pas daarna worden oplossingen besproken. De betrokkenheid van alle partijen leidt tot breed gedragen en uitvoerbare plannen. In dit proces staat toekomstperspectief voor alle partijen binnen de wettelijke normen centraal.
- De effecten van deze aanpak zijn positief en breed: Nederland kan weer bouwen, onze lucht wordt schoner en zorgkosten dalen. De natuur herstelt, waardoor ons land mooier en veerkrachtiger wordt. Boeren krijgen weer zekerheid en een goed inkomen, gebaseerd op hun cruciale rol in voedselvoorziening, natuur- en landschapsbeheer.
- Stikstofverbindingen onderscheiden zich in NO_x (stikstofoxiden) en NH_3 (ammoniak). Volt wil dat in de maatregelen voor stikstofreductie rekening wordt gehouden met dit onderscheid. Dit omdat beide soorten stoffen zich anders gedragen en een eigen aanpak nodig hebben. NO_x - en NH_3 -uitstoot worden afzonderlijk gemeten en bewaakt. Nieuwe ontwikkelingen die aantoonbaar bijdragen aan het in kaart brengen van de uitstoot van stikstofverbindingen en het meten van het effect van maatregelen zullen gestimuleerd worden.
- Volt wil PAS-melders, interimmers en niet-melders die een plan hebben uitgewerkt om binnen

een reële termijn over te gaan op natuurinclusieve, circulaire landbouw legaliseren. Landbouwers voor wie dit niet mogelijk is, worden ruimhartig financieel gecompenseerd voor de eerdere, onuitvoerbare, beloftes van de overheid.

- Op dit moment worden stikstofrechten door private partijen opgekocht en doorverkocht aan de hoogste bidders. Volt wil dit verbieden, want het staat een goed georganiseerde afname van stikstof in de weg. Daarnaast worden hierbij verschillende vormen van stikstof door elkaar vervangen, die totaal verschillende effecten hebben op de natuur en verschillen in hoever ze van de bron neerslaan.
- Als een boerenbedrijf groot en intensief wil blijven boeren, dan zijn er verder landinwaarts in de EU nog voldoende gebieden waar zo'n type boerenbedrijf, ook op lange termijn, wél past. Volt ondersteunt internationaal groen ondernemerschap met een rol voor de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en het daaronder vallende Landbouw Attaché Netwerk (LAN).

1.7. DIER EN NATUUR

De natuur is belangrijk voor onze toekomst. Daarom geven we belangrijke natuurgebieden eigen rechten, zodat ze beter beschermd zijn. We maken duidelijke afspraken binnen de Europese Unie (EU). Wie grote en ernstige schade aan de natuur aanricht, houden we verantwoordelijk. We zetten in op uitbreiding en herstel van natuurgebieden en verbinden de natuur in Nederland en in de EU. Ook verminderen we de uitstoot van stikstof, waarbij we prioriteit geven aan kwetsbare natuurgebieden.

Dieren zijn een belangrijk onderdeel van de natuur en onze samenleving. Toch worden dieren nog vaak gehouden en gebruikt op een manier die hun belangen niet respecteert. Alle dieren verdienen een dierwaardig leven. Dat betekent dat hun welzijn en behoeften centraal staan. We zorgen voor goede voeding en een goede gezondheid. Er moet genoeg ruimte zijn voor natuurlijk gedrag, waarbij dieren hun eigen keuzes kunnen maken. We leggen in de grondwet vast dat de overheid actief werkt aan het beschermen en verbeteren van dierenwelzijn. Zo krijgen dier en natuur het respect dat zij verdienen én een betere bescherming.

Herstel en bescherming van de natuur

- Samenleven met de natuur wordt de standaard, zodat we bij alles wat we doen iets teruggeven aan de aarde en de ecosystemen die ons gezond houden. De stadsboswachter zorgt bijvoorbeeld voor meer ruimte voor natuur in steden, wat weer zorgt voor het vasthouden van water, schonere lucht, verkoeling en meer biodiversiteit.
- Internationaal is afgesproken dat in 2030 dertig procent van het land- en wateroppervlak op aarde beschermd natuurgebied moet zijn. Volt zet in lijn hiermee in op 30% natuurfunctie van ons land. Dit bestaat uit natuurgebieden, koppelgebieden en bufferstroken met natuurinclusieve landbouw of recreatie. Hiervoor is 150.000 hectare extra natuur nodig en moet het Natuurnetwerk Nederland met 34.000 hectare worden uitgebreid.
- Er komt een lijst met kwetsbare natuurgebieden die prioriteit krijgen bij de vermindering van stikstof daaromheen. In combinatie met de andere maatregelen omtrent stikstof en droogte kan op die manier snel natuurherstel plaatsvinden op de plekken die het als eerste nodig hebben.
- We stellen ecocide (het op grote schaal vernietigen van de natuur) strafbaar, zoals veel andere landen al vóór ons deden. Veel bedrijven in verschillende landen lozen nu schadelijke stoffen in dezelfde rivieren. We willen dat Nederland voorop gaat lopen in het strafbaar stellen van ecocide en hebben als doel om dit Europees uit te rollen.
- We zetten in op ecosystemen die veel CO₂ opslaan en bodemdaling stoppen. Dit betreft vooral de veenweidegebieden. Deze willen we herstellen.
- We willen dat er een wettelijke status en bescherming komt voor unieke en cruciale natuurgebieden, zoals de Waddenzee. Hiervoor nemen we het Spaanse beleid als voorbeeld en maken we afspraken binnen de EU. We zetten in op een grensoverstijgende aanpak om onze wateren te beschermen en schoner te maken. Volt gaat in Brussel lobbyen om de grote rivieren in de EU tot rechtspersoon te maken met de lokale bevolking als voogd.

- De zee is een cruciaal ecosysteem voor Nederland. Daarom moet er meer onderzoek gedaan worden naar de invloed van economische activiteit op de natuur en verbieden we visserij in windparken op zee.

Samenleven met dieren

- Net als in België neemt Nederland dierenwelzijn als staatsdoelstelling op in de grondwet. Er wordt hiermee vastgelegd dat de overheid actief moet werken aan het beschermen en bevorderen van dierenwelzijn. Dat geeft onder andere meer gewicht aan de belangen van dieren in toekomstige wetgeving, beleidsontwikkeling en in de rechtsspraak.
- Nederland maakt zich sterk voor een aanscherping van de Europese dierenwelzijnsregels waarin het positief welzijn van dieren leidend is. Er komen specifieke welzijnsnormen voor meer diergroepen, zoals voor konijnen, geiten, schapen, eenden, ganzen en kweekvis.
- Huisvestingssystemen dienen te worden aangepast naar de gedragsbehoeftes van het dier. Routinematige ingrepen, zoals het afbranden van biggenstaarten, worden niet langer gedoogd.
- We streven naar zo min mogelijk transport van levende dieren. Waar mogelijk wordt dit transport vervangen door enkel het vervoer van vlees of zaad/embryo's.
- Er komt betere bescherming voor dieren die toch levend vervoerd worden. De maximale vervoersduur wordt verlaagd en er komen aanvullende restricties voor jonge en zwangere dieren. De maximale temperatuur waarbij transport van dieren is toegestaan gaat van 35 naar 30 graden Celsius. Transport van en naar landen buiten de EU wordt verboden.
- Er komt een periodieke herbeoordeling voor de vergunningen van dierentuinen.
- Het houden van diersoorten in dierentuinen waarbij het positief dierenwelzijn niet geborgd kan worden, moet worden uitgefaseerd.
- Nederland streeft ernaar voorloper te zijn op het gebied van proefdiervrije innovatie en zet zich in Europees verband in voor de internationale erkenning en toepassing van proefdiervrije onderzoeks- en testmethoden.
- Het Nederlands fokverbod op uiterlijke kenmerken die schadelijk zijn voor het dier wordt uitgebreid met een houdverbod om de import van deze dieren tegen te gaan.
- De huis- en hobbydierenlijst, die reguleert welke zoogdieren particulier gehouden mogen worden in verband met hun welzijn, hun risico voor de volksgezondheid en voor de biodiversiteit, wordt uitgebreid met andere gewervelde soorten (zoals vogels, reptielen en amfibieën). Nederland gaat zich inzetten voor een Europese lijst.
- Wij richten ons op het duurzaam samenleven met wilde dieren. We verbinden natuurgebieden in Nederland en over grenzen heen, zodat er voldoende ruimte komt voor wilde diersoorten zoals de wolf. Wolven in Nederland worden net als in andere landen gezenderd om hun gedrag beter te kunnen monitoren en voorspellen. De overheid ondersteunt preventieve maatregelen op boerenbedrijven. Het nemen van gesubsidieerde veebeschermende maatregelen moet op termijn voorwaardelijk worden voor een schadevergoeding.
- We streven naar robuuste ecosystemen die minder kwetsbaar zijn voor uitheemse soorten. Bij de aanpak van dieren die overlast veroorzaken en bij invasieve uitheemse soorten wordt er sterk ingezet op preventie. Bij dodingsmethodes moet het welzijn van dieren en eventuele impact op de natuur altijd worden meegewogen.

Visserij en oceaانبleid

- Volt zet in op een natuurherstellende visserij die ecologische grenzen respecteert. We pleiten voor een Europees verbod op schadelijke visserijpraktijken zoals overbevissing. Wij ondersteunen vissers die kiezen voor duurzame methoden. In dat perspectief zetten we in op Europese samenwerking om zeegebieden effectief te beschermen en een toekomstbestendige, duurzame visserij te bereiken. Volt investeert in onderzoek naar marien herstel en eerlijke verdienmodellen voor vissers die bijdragen aan het behoud van biodiversiteit.
- Nederland handhaaft de internationale afspraak om 30% van het wateroppervlak in 2030 als beschermd natuurgebied aan te wijzen.
- We geven de voorkeur aan het gezamenlijk opstellen van visserijregels door te luisteren naar alle betrokkenen onder wie vissers, wetenschappers en lokale gemeenschappen. Zo ontwikkelen we samen nieuwe methoden die menselijke activiteiten en gezonde ecosystemen combineren. Om dit participatieproces te laten slagen, sluiten we geen oplossing uit die onze doelen kan dienen. Ook buiten de Nederlandse jurisdictie geven we de voorkeur aan het stimuleren van processen waarbij alle belangen goed afgewogen worden.
- Wij willen de zeeën beschermen door het Verdrag voor de Bescherming van de Biodiversiteit op Volle Zee (BBNJ-verdrag) snel te ratificeren. Dit baanbrekende verdrag vergroot de bescherming van mariene biodiversiteit, bevordert eerlijke toegang tot hulpbronnen op volle zee en onderstreept het belang van multilaterale samenwerking op basis van regels. Nu de EU en veel van onze Europese partners het verdrag hebben geratificeerd, kunnen wij onze milieudoelstellingen daarop afstemmen, het oceaانبleid versterken en bijdragen aan een leefbare toekomst voor volgende generaties.
- We zetten in op (onderzoek naar) verdoofde slacht op vissersschepen.
- Wij pleiten voor een wet die bodemtrawling en andere destructieve visserijmethoden stapsgewijs uitfaseert in alle maritiem beschermde gebieden overeenkomstig de Europese natuurbeschermingsverplichtingen. De overgang geven we vorm in samenspraak met vissers, wetenschappers en andere betrokkenen, met ruimte voor innovatie in duurzame visserij. Beheer volgens IUCN-categorie IV biedt hierbij een goede balans: bescherming van kwetsbare natuur met ruimte voor zorgvuldig gereguleerd gebruik.

1.8. WATER, LUCHT EN BODEM

We kiezen voor een toekomst waarin de gezondheid van mens en natuur centraal staat. Volksgezondheid begint bij een gezonde bodem, schone lucht en zuiver water. Op dit moment onderneemt de overheid pas actie als de gevolgen zichtbaar zijn. Deze gevolgen worden aangepakt, terwijl de oorzaken worden genegeerd. Ondertussen verliest de bodem zijn vruchtbaarheid en zijn er steeds minder verschillende planten en dieren. Daarom zorgen we dat volksgezondheid en veiligheid altijd op de eerste plaats staan. We maken ons land klaar voor de toekomst en geven een veilig, schoon en gezond land door aan onze kinderen.

In Nederland is leven met water vanzelfsprekend. Maar de kwaliteit van ons water moet beter. Slechts 1% van ons grond- en oppervlaktewater is van goede kwaliteit. Klimaatverandering en vervuiling van het milieu zorgen voor een snel oplopend tekort aan drinkwater. Om dit tekort tegen te gaan komt er een nationaal Deltaplan Waterland. Hiermee investeren we onder andere in slimme technieken en nieuwe oplossingen om water te zuiveren. En we zorgen dat het schoon en gezond blijft.

- We maken volksgezondheid de eerste prioriteit bij het stellen van grenzen aan vervuilende, schadelijke stoffen. Daarom herzien we het vergunningenstelsel op het gebied van water-, lucht- en bodemkwaliteit. Niet alleen in Nederland, maar ook in de EU. Het nieuwe vergunningenstelsel wordt gebaseerd op WHO-normen, die in sommige gevallen veel strenger zijn dan huidige richtlijnen. Er worden geen eeuwigdurende vergunningen meer afgegeven. Daarnaast zorgen we ervoor dat de Europese zeropollution ambition naar 2040 wordt gehaald, zodat we in 2040 in een klimaatneutrale en vervuilingsvrije EU leven.
- Op verschillende plekken in ons land kan de oude, fossiele industrie ten koste van gezondheid en welzijn doorgaan met ondernemen. We willen dat Nederlandse omgevingsdiensten - in lijn met andere landen - toegerust worden om overtredingen van de vergunningsnormen met behulp van nieuwe technologie te monitoren en conform te beboeten. De tijd dat multinationals ten koste van mens, dier, natuur en klimaat mogen ondernemen, eindigt wat Volt betreft per direct.
- We versterken de aanpak van milieucriminaliteit en nemen maatregelen om een toekomstbestendige en leefbare omgeving te garanderen.
- De veiligheid van boeren en tuinders en de bodem- en waterkwaliteit moeten leidend zijn. Volt is daarom tegen het gebruik van glyfosaat en andere giftige bestrijdingsmiddelen. We willen dat Nederland tegen het afgeven van een Europese vergunning stemt.
- Daarnaast zijn we voorstander van het toepassen van een voorzorgsprincipe (eerst moet iets veilig zijn, dan mag het de markt op) voor alle stoffen. Niet alleen bij het op de markt brengen van, maar ook voor de huidige loos- en uitstootvergunningen. Dit geldt ook voor bestrijdingsmiddelen.
- We zetten in op meer AI en burgerwetenschap om de lucht- en waterkwaliteit te meten en te monitoren, zodat we ontwikkelingen en trends kunnen ontdekken. Door inzet van burgerwetenschap willen we zorgen dat meer mensen zich bewust worden van de staat van hun omgeving en hoe die zou kunnen worden.

Een gezonde leefomgeving

- Vergunningen worden nu uitgegeven terwijl ze niet voldoen aan de WHO-standaarden. Volt wil dat bedrijven zich houden aan de WHO-standaarden en wil dus alleen nog vergunningen uitgeven die voldoen aan de WHO-standaarden.
- We voeren voor de industrie een belasting in voor luchtvervuiling (NO_x, fijnstof, zwaveldioxide). De hoogte van de belasting komt overeen met de omvang van de milieuschade.
- We zorgen voor strengere eisen rondom bodemkwaliteit en mest en voldoen aan de Europese bodemmonitoringwet. Nederland moet, net zoals Vlaanderen, de normen uit deze nieuwe wet overnemen, ook wanneer deze nog niet in werking is getreden.
- We verbieden vervuilende en giftige PFAS in de EU. Volt wil dat de regering met andere lidstaten aan principeafspraken werkt over het verbod op en de gevolgen van de bestaande ophoping van PFAS in onze gedeelde wateren. Bijvoorbeeld met Duitsland over de PFAS-ophoping in de Rijn en de Maas.
- Fabrieken moeten vergroenen door te innoveren op het gebied van veilige afvalverwerking.

Een nationaal Deltaplan Waterland

- Nederland is een echt deltagebied. Lange tijd was het afvoeren van water de basis van ons waterbeheer. Door klimaatverandering hebben we steeds vaker periodes van droogte. Hierdoor moeten we nu ook steeds meer water vasthouden; om de drinkwatervoorziening te garanderen en ervoor te zorgen, dat de natuur, de landbouw, de binnenvaart en de industrie over voldoende water beschikken.
- Nederland is als laaggelegen land voor haar drinkwatervoorziening nog afhankelijk van smeltwater dat vanuit de Alpen in onze rivieren eindigt. Volt wil harde afspraken maken met hoger gelegen Europese landen als Zwitserland en Duitsland over de opslag, distributie en eerlijke verdeling van smeltwater.
- Volt streeft naar een circulair watersysteem. We willen (drink-)water zoveel mogelijk gaan hergebruiken en inzetten op de opvang en het gebruik van regenwater in de bebouwde omgeving.
- Volt zet in op het behoud van zoetwater door regenwater op grote schaal op te slaan in plaats van weg te pompen naar zee.
- Met een robuust waterbeheer beperken we de uitstoot van broeikasgassen zonder de economie te schaden. Een ondieper grondwaterpeil leidt tot meer opname van CO₂. Daarom voeren we een landelijk zomerpeil van het grondwater van 40 centimeter onder het maaiveld in. Dan is er een balans tussen het terugbrengen van de CO₂-uitstoot en de haalbaarheid.
- We veranderen de melkveehouderij naar meer grond per dier en vaker in de weides in de veenweidegebieden, waardoor de uitstoot ook afneemt.
- Verder stimuleert Volt het onderzoek naar wateropslag en verbetering van de sponswerking van de bodem, met subsidies voor bijvoorbeeld systemen die regenwater opvangen en opslaan in de bodem.
- We stimuleren grootgebruikers van water om zuiniger om te gaan met water, door de belasting op het verbruik van leidingwater te verhogen.
- We schaffen de vrijstellingen en verlagingen van belasting voor grootproducenten van afvalstoffen en grootverbruikers van kolen, aardgas, leidingwater en grondwater af.
- We voeren een wettelijke verplichting voor het hergebruik van koelwater van datacentra in.

- Met de Waterkalender maken we van klimaatadaptatie een systeemkeuze. Waterveiligheid, klimaatadaptatie en zoetwatervoorziening vragen om langetermijnbeleid. We bouwen aan een klimaatbestendige inrichting van Nederland, met ruimte voor water, natuur en drinkwatervoorziening. De Waterkalender helpt om deze maatregelen rijksbreed en samenhangend te integreren. Hierbij helpen de Rijksoverheid en de waterschappen, de provincies en gemeenten met maatregelen voor waterbeheer en weerbaarheid tegen wateroverlast. Zo zetten we via de Waterkalender onder andere in op meer groen in bebouwde omgeving, meer groenblauwe daken, opslag van water, droogte- en zoutbestendige gewassen en minder bouw in beekdalen.

De kwaliteit van ons water

- Als onderdeel van het Deltaplan Waterland wil Volt breed investeren in een innovatie-ecosysteem waar ook filtratie van PFAS en andere schadelijke stoffen deel van uitmaakt.
- We zorgen voor een strengere vergunningsverplichting voor alle onttrekkingen en lozingen in water die voldoet aan WHO-normen. Het Kiev-protocol moet, inclusief het Europese vervuilstoffenregister (E-PRTR), volledig geïmplementeerd worden. Wederom wil Volt werken vanuit het voorzorgsprincipe.
- We verplichten lagere overheden om lozingsmeldingen en -vergunningen in openbare databases toegankelijk te maken.
- We versimpelen de afgifte van vergunningen en de handhaving door alles, behalve toezicht op het riool, onder te brengen bij de provinciale omgevingsdiensten.
- We verankeren de inspraak van inwoners en een strengere doelstelling voor de kwaliteit van oppervlaktewater in de toekomstige plannen voor het landelijk gebied.

A close-up portrait of a young woman with long brown hair, smiling warmly. She is wearing a white knit beanie with the word 'VOLT' in purple capital letters. She has a small gold nose ring and is wearing a purple jacket. The background is a blurred crowd of people at what appears to be a political rally or campaign event, with some individuals holding signs and flags.

GA VOOR

**EEN
GOEDE
BASIS**

2.

DOE IETS NIEUWS. GA VOOR EEN GOEDE BASIS.

We geloven in een samenleving waarin iedereen zekerheid en gelijke kansen heeft. In Nederland moet de basis op orde zijn: een fatsoenlijk inkomen, goed onderwijs en toegankelijke zorg. Op dit moment is dat niet het geval. Daarom bouwen we aan een samenleving die mensen echt vooruit helpt.

Dat start met een basisinkomen. Dat geeft financiële rust en voorkomt schulden. Iedereen krijgt een basis waarmee je vooruit kan. Het zorgt voor goede startkansen voor jonge mensen en geeft iedereen de vrijheid om de juiste keuzes te maken in het leven. Het complexe systeem van toeslagen kan de prullenbak in. Daarnaast schaffen we het minimumjeugdloon af, zodat iedereen die werkt een eerlijke beloning krijgt.

Een goede start in het leven begint op school. Ieder kind moet dezelfde kansen krijgen om talenten te ontwikkelen, ongeacht achtergrond of inkomen. Ook studeren moet voor iedereen toegankelijk zijn, zonder financiële drempels. De afgelopen jaren hadden studenten te maken met hoge kosten en onzekerheid. Dat moet veranderen. We zorgen dat studeren toegankelijker wordt, met een hogere basisbeurs en een verplichte stagevergoeding. Studenten krijgen meer ruimte om zich te ontwikkelen.

Iedereen moet toegang hebben tot goede zorg. In de hele Europese Unie (EU). Je moet zelf kunnen kiezen waar je die zorg krijgt en kunnen meebeslissen over de behandeling. We willen een nieuw zorgsysteem waarin gezondheid centraal staat. Met meer aandacht voor het voorkomen van ziekte.

2.1. EEN ZEKER BESTAAN

Bestaanszekerheid is de basis voor een gezond en gelukkig leven. Toch leven er in een rijk land als Nederland steeds meer mensen in armoede. We bouwen daarom aan een samenleving waarin iedereen kan meedoen en niemand op straat leeft.

Het belastingstelsel maken we eenvoudiger en rechtvaardiger. Iedereen krijgt een basisinkomen. Mensen met schulden sluiten we niet buiten, maar helpen we vooruit. We voeren een nationaal schuldenpardon in. Dat geeft mensen weer zicht op de toekomst. We verbieden gokreclames, geven betere voorlichting en zorgen voor goede nazorg. Zo blijven mensen schuldenvrij.

Wie werkt moet eerlijk beloond worden. Daarom verhogen we het minimumloon, zodat je ervan rond kan komen. Ook wordt het minimumjeugdloon afgeschaft. Wie hetzelfde werk doet, moet hetzelfde betaald krijgen, ongeacht leeftijd.

Een goede basis voor iedereen

- Er komt een maandelijks basisinkomen dat alle toeslagen vervangt. Dit bestaat uit een vaste basisuitkering per huishouden. Boven op die basis wordt er per volwassene en per kind extra geld uitgekeerd. Ook alleenstaande ouders ontvangen extra geld boven op de basisuitkering. Als vervolgstap onderzoeken we of en hoe een model dat uitgaat van een individueel inkomen, gebaseerd op eenvoud en zekerheid, kan worden gerealiseerd. We laten dit model zo spoedig mogelijk doorrekenen door het Centraal Planbureau (CPB) op financiële haalbaarheid. Tegelijkertijd onderzoeken we of er een mogelijkheid bestaat om dit model in de praktijk te testen met een representatieve groep personen om zo de (niet-)materiële kosten en baten in beeld te krijgen.
- We schaffen alle toeslagen, heffingskortingen, aftrekposten, vrijstellingen en de werkgevers- en werknemerspremies af. Al deze regelingen worden afgedekt door invoering van het nieuwe basisinkomen en door uitbreiding van de inkomstenbelasting met een aantal schijven. Hiermee zet Volt een eerste, grote stap op weg naar een basisinkomen. In de fase voorafgaand aan de invoering zal de Belastingdienst na afloop van het fiscale jaar burgers actief informeren over niet-geclaimde, onherroepelijke toeslagen waarop zij recht hadden, inclusief de bijbehorende bedragen en hoe zij deze alsnog kunnen ontvangen.
- Het sociaal minimum moet omhoog, zodat het voldoende is om bestaanszekerheid te garanderen. Dat moet in ieder geval hoog genoeg zijn om de eigen bijdrage in de zorg te kunnen betalen, je huis te verwarmen, je energierekening te betalen en een laptop en smartphone te betalen.
- We zetten een Europees Sociaal Fonds op dat investeert in opleiding, werkgelegenheid en sociale inclusie.
- We willen toe naar tegoedbonnen in plaats van voedselpakketten, zodat mensen net als ieder ander zelf de door hen gewenste boodschappen kunnen doen.

Een nationale aanpak tegen schulden

- We willen een nationaal schuldenpardon voor mensen met problematische schulden. Hierbij zijn vroegsignalering, een versimpeling van schuldhulpverlening en een nationaal beleidskader voor gemeentelijke aanpak belangrijke aanvullingen op de bestaande methoden.
- We willen goede nazorg voor mensen die door problematische schulden last hebben van stress en een slechtere gezondheid.
- We willen dat de hersteloperatie naar aanleiding van het toeslagenschandaal snel wordt afgerond, in samenspraak met gedupeerden en gemeenten. Vooral door minder ambtelijke bureaucratie en te werken op basis van vertrouwen.
- Het achteraf betalen - Buy Now Pay Later - wordt zo veel mogelijk aan banden gelegd. Volt wil dat het verplicht aanbieden van achteraf betalen door winkels uit de wet wordt gehaald en dat voor achteraf betalen dezelfde regels gelden als voor andere leningen en kredieten.
- We willen af van het verdienmodel rondom problematische schulden. Door gebrek aan maatwerk en onnodig oplopende kosten rond verkeersboetes, overheidsvorderingen en incassokosten komen kwetsbare mensen onnodig in grote problemen.
- Volt pleit ervoor een nationale afschrijfdag te verplichten, waarbij een dag na ontvangst van het salaris alle vaste lasten worden afgeschreven. Dit zorgt voor meer inzicht in persoonlijke financiën en een beter overzicht van het resterende budget. Meer overzicht voorkomt overigens hogere schulden, omdat mensen geen onverwachte kosten hebben en daarom niet meer zullen uitgeven dan hun budget toestaat.
- Volt pleit ervoor dat iedere burger en ondernemer die vastloopt bij de Belastingdienst of Dienst Toeslagen bij één loket terecht kan voor hulp en rechtvaardige oplossingen.
- Volt wil fors investeren in het voorkomen van schulden, onder meer door financiële scholing en betere samenwerking bij vroegsignalering. Daarnaast moet de overheid zorgen voor duidelijke hulp en nazorg bij problematische schulden.
- Verkeers- en overheidsboetes moeten worden uitgegeven op basis van draagkracht. Op die manier is de hoogte van de boete passend voor ieder individu.
- We plaatsen een verbod op gokreclames. Volt wil een maximum verlieslimiet invoeren voor alle gokwebsites.

Een eerlijke beloning voor werk

- Betaald werk moet voldoende lonen. Voor veel werk gebeurt dit al. Maar voor mensen die moeten rondkomen van het minimumloon is dit niet het geval. Daarom vindt Volt het belangrijk dat het minimumloon een normale levensstandaard garandeert. Om het minimumloon niet afhankelijk te maken van de politieke kleur van het kabinet, verhogen we het minimumloon geleidelijk naar 19 euro. Het verhogen van het minimumloon mag niet ten koste gaan van kleine ondernemers, en zo grote bedrijven in de kaart spelen. De gekoppelde minimum- en AOW-uitkeringen volgen deze stijging niet, aangezien deze het sociaal minimum nu al garanderen. Het is hierbij essentieel dat mensen die het minimumloon betaald krijgen niet onder het sociaal minimum uitkomen. Volt houdt hier rekening mee in haar andere voorstellen.

- We schaffen het minimumjeugdloon geleidelijk af door het gelijk te trekken met het wettelijk minimumloon. Zo zorgen we ervoor dat iedere werkende vanaf achttien jaar een fatsoenlijk loon krijgt.
- We breiden het aantal tariefschijven in box 1 van de inkomstenbelasting uit, en passen deze op zo'n manier aan dat niemand meer onder het sociaal minimum hoeft te leven. Over het algemeen zullen de tarieven lager worden, om de belastingdruk op arbeid te verminderen. Mensen houden zo meer geld over. Samen met het afschaffen van het toeslagensysteem zal dit ervoor zorgen dat het loont om meer te werken.
- Er komt één sociaal stelsel voor werkenden: zelfstandigen krijgen net als werknemers rechten binnen de WW, WAO en WIA. Dat betekent dat zij dezelfde bescherming krijgen als werknemers die in loondienst zijn, en dat zij hiervoor premies betalen.
- We bouwen een Europese Sociale Unie waarin gelijk loon voor gelijk werk en de bescherming van werknemersrechten in heel de EU gegarandeerd is en elke inwoner van de EU verzekerd is van fatsoenlijke levensomstandigheden.

Een thuis voor iedereen

- Volt houdt zich aan de Europese verklaring van Lissabon om dakloosheid per 2030 uit te bannen. Om dit te realiseren gaan we het Nationale Actieplan Dakloosheid 'eerst een thuis' uitvoeren. We gaan landelijk aan de slag met een ETHOS-telling om inzicht te krijgen in het dakloosheidsprobleem. Ook gaan we concrete stappen zetten om dak- en thuisloze mensen te helpen met eerst een (t)huis, want dakloosheid is een woonprobleem.
- Een briefadres is een voorwaarde voor het ontvangen van sociale voorzieningen en het opbouwen van een volwaardig leven. Volt versoepelt daarom de regels voor het verkrijgen van een briefadres en richt loketten op waar een briefadres wordt aangeboden aan groepen woningzoekenden, zoals statushouders en mensen die dakloos zijn. Op die manier kunnen deze mensen bijvoorbeeld eerder aan een opleiding beginnen of een baan krijgen.
- Volt wil dat meer groepen mensen een urgentieverklaring kunnen krijgen; jongeren die in de residentiële jeugdzorg of een pleeggezin verblijven, mensen die in een maatschappelijke opvang of zorgvoorziening verblijven en mensen die het slachtoffer van huiselijk geweld zijn en onder code oranje vallen. Mensen verdienen een veilige plek en moeten niet onnodig lang in een dure zorgvoorziening verblijven.
- Volt vindt dat alle gemeenten, en de verschillende wijken hierin, eerlijk moeten bijdragen aan de huisvesting van bijzondere aandachtsgroepen en urgent woningzoekenden. Ook statushouders zonder woning moeten een urgentieverklaring krijgen, zodat zij na lang wachten eindelijk daadwerkelijk een start kunnen maken met het opbouwen van een nieuw leven in Nederland. Op deze wijze worden de asielzoekerscentra tevens ontlast.
- We willen dat ouderen die niet meer thuis kunnen wonen en geen zicht meer hebben op terugkeer naar hun eigen huis, huur gaan betalen naar draagkracht.
- We schaffen de kostendelersnorm in de participatiewet volledig af, zodat ook boven de 27 jaar inwoners niet meer tot korting op de bijstand leidt.

2.2. TOEKOMSTGERICHT ONDERWIJS

Gelijke kansen beginnen in de klas. Ieder kind moet zich kunnen ontwikkelen, ongeacht inkomen, afkomst of woonplaats. Maar niet iedereen start met dezelfde kansen. Toegang tot onderwijs en kinderopvang verschilt nog te vaak per regio of gezinssituatie. Ook sluit het onderwijs niet altijd aan op de vaardigheden die in de toekomst nodig zijn.

We investeren in kinderopvang, scholen en opleidingen die toegankelijk zijn voor iedereen. Onderwijs moet persoonlijke groei stimuleren, ongelijkheid verkleinen en de volgende generatie voorbereiden op een snel veranderende wereld. Meer aandacht voor digitale vaardigheden en kunstmatige intelligentie (AI) helpt daarbij. Daarnaast versterken we in de Europese Unie (EU) de samenwerking in het onderwijs en de wetenschap, zodat werken, innoveren en studeren over de grens makkelijker wordt.

We maken studeren voor iedereen mogelijk. Studenten krijgen weer zekerheid en ruimte om zich te ontwikkelen. We verhogen de basisbeurs, zorgen voor een verplichte stagevergoeding en zetten ons in voor compensatie van de pechgeneratie. Daarnaast maken we opleidingen in sectoren met grote tekorten beter toegankelijk.

Kinderopvang beschikbaar voor iedereen

- We willen dat onderwijs, voorscholen en kinderopvang samengaan in ontwikkelplekken voor kinderen vanaf twee jaar voor minimaal drie dagen in de week. Op deze plekken is er gedurende de dag voor alle kinderen (ongeacht of hun ouders werken) aandacht voor de ontwikkeling van sociale, emotionele en intellectuele vaardigheden, sport, spel, creativiteit, persoonlijke leerbehoeften en een gezonde leefstijl.
- We willen dat het mogelijk wordt dat de kinderopvang voor alle kinderen, ongeacht de werksituatie van de ouders, gratis wordt voor drie dagen per week. Waarbij Volt de optie openhoudt om een inkomensafhankelijke ouderbijdrage te vragen aan ouders met een hoog inkomen (bijvoorbeeld een gezamenlijk inkomen boven de 100.000 euro), om de financiële haalbaarheid daarmee te vergroten.
- Om de stap naar gratis kinderopvang te ondersteunen, pleit Volt ervoor om de gezamenlijke verlofregelingen voor ouders te verruimen. Hierdoor hebben ouders de keuze tussen zelf langer thuis te blijven en dus voor de opvang van hun kinderen te zorgen en kinderopvang.
- De administratiedruk in de kinderopvang moet omlaag. Dit bereiken we door in te zetten op slimme digitale middelen en door uit te gaan van vertrouwen in plaats van wantrouwen.

Kansrijk primair en middelbaar onderwijs

- Volt wil passend onderwijs voor ieder individu, waarbij de ontplooiing van karakter, talent en mentale capaciteit van elk kind het uitgangspunt moet zijn. Het kind komt centraal te staan in ons

onderwijsmodel, waarbij we inzetten op een inclusieve en stimulerende omgeving voor iedereen.

- We verhogen de kwaliteit van het primair en middelbaar onderwijs door structureel te investeren in kleinere klassen en meer onderwijsondersteuners. We beginnen op scholen in kansarme wijken waar de onderwijsdruk het hoogst is. Daarbij zetten we in op extra opleidingsplaatsen voor onderwijsassistenten en een verruiming van zij-instroomtrajecten, zodat er voldoende handen in de klas beschikbaar komen. Ook ondersteunen we het maken van regionale samenwerkingsafspraken tussen schoolbesturen, gemeenten en lerarenopleidingen over de spreiding van personeel, stageplaatsen en werkdrukverlichting.
- We pleiten ervoor het recht op inclusieve educatie voor kinderen met een beperking effectief te implementeren, waarbij we inzetten op de toegankelijkheid van bestaande schoolgebouwen. Wij zetten in op voldoende begeleiding op scholen van kinderen met verschillende beperkingen en het vermijden van stigma's bij kinderen met een beperking.
- Volt gaat de overgang van basis naar voortgezet onderwijs eerlijker en kindgerichter maken. Centrale toetsen dragen bij aan kansengelijkheid door als objectieve check het schooladvies te versterken of bij te stellen. Tegelijkertijd mag de toets niet zwaarder wegen dan de bredere ontwikkeling van het kind. Volt pleit daarom voor een breder adviesproces, gebaseerd op de leerontwikkeling die leraren door de jaren heen waarnemen, in combinatie met doorstroomgesprekken met ouders en leerlingen. Volt stimuleert de ontwikkeling van alternatieve toetsvormen, zoals kleinschalige, diagnostische toetsen die gericht zijn op ondersteuning in plaats van selectie. Scholen krijgen hierbij inhoudelijke en professionele begeleiding om deze toetsen op een eerlijke en stressvrije manier te integreren in hun schooladvies.
- We kiezen ook voor een later selectiemoment in het funderend onderwijs door in te zetten op brede brugklassen.
- Volt investeert in gezonde en klimaatneutrale onderwijshuisvesting in het primair en voortgezet onderwijs.
- We verkennen het opzetten van ontwikkel- en leergemeenschappen waar instanties voor onderwijs, opvang, zorg, cultuur en sport samenwerken. Deze gemeenschappen bieden kinderen een veilige en stimulerende omgeving waarin ze zich stap voor stap kunnen ontwikkelen - vanaf jonge leeftijd tot en met de overstap naar het voortgezet onderwijs.

Vertrouwen in onze leerkrachten

- Volt zet zich in voor het beter laten aansluiten van de lerarenopleidingen op de praktijk. Veel startende leraren ervaren een 'praktijkschok' omdat de opleiding nog te veel focust op theorie en te weinig op wat er in de klas speelt. Volt pleit daarom voor meer praktijkgericht onderwijs vanaf het begin van de opleiding, voor betere begeleiding tijdens stages en structurele aandacht voor thema's als kansengelijkheid, meertaligheid en digitale geletterdheid.
- Volt wil de wettelijk verankerde 'Lerarentoets' daadwerkelijk implementeren en versterken, zodat de beroepsgroep structureel geraadpleegd wordt bij beleidswijzigingen. Schoolbesturen krijgen hiervoor tijd, middelen en professionele ruimte om zo leraren actief te laten deelnemen aan vakdialogen en beroepsorganisaties.
- We stoppen met onnodige administratie in het onderwijs. Leraren krijgen zo ons volste vertrouwen en we verminderen de werkdruk.
- Volt faciliteert hybride docentschap door flexibele roosters mogelijk te maken, passende contractvormen te ontwikkelen en samenwerking tussen scholen en externe werkgevers te stimuleren. Zo creëren we ruimte voor professionals uit andere sectoren om structureel bij te dragen aan het onderwijs, zonder dat zij hun bestaande werk volledig hoeven op te geven.

Een modern curriculum

- We gaan kritisch naar het huidige curriculum kijken, waarbij we ons onderwijsstelsel toekomstbestendig maken. We stellen prioriteiten door enkele kerndoelen in samenspraak met de Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) te schrappen of te herzien. Daardoor komt er meer ruimte voor vakken die onze kinderen beter voorbereiden op een complexe maatschappij en veranderende arbeidsmarkt. Het gaat daarbij om werkbare aanpassingen, niet om een stelselherziening. Hierbij zijn een inclusieve maatschappij, emotionele en fysieke gezondheid en digitale geletterdheid belangrijke thema's.
- Om de Nederlandse kenniseconomie en internationale concurrentiekracht te versterken, moet het onderwijs blijven vernieuwen. Volt pleit ervoor dat middelbare scholieren leren over kunstmatige intelligentie (AI) en hoe deze technologie verantwoord wordt ingezet. Voor een succesvolle invoering is breed draagvlak onder scholen en docenten essentieel. Om ruimte te scheppen in het curriculum, moeten leerdoelen worden geschrapt die leerlingen onvoldoende voorbereiden op de snel veranderende samenleving en arbeidsmarkt. Nieuwe leerdoelen worden opgenomen in de lerarenopleidingen, zodat docenten goed zijn toegerust om hierover les te geven.
- Volt versterkt de digitale geletterdheid van kinderen en jongeren door digitaal onderwijs - naast lezen, rekenen en schrijven - te bestempelen als basisvaardigheid in het funderend onderwijs. Volt pleit voor de ontwikkeling van een nationale strategie en de verplichting van leren programmeren in de onderbouw van het voortgezet onderwijs.
- Volt pleit voor een publieke digitale infrastructuur in het onderwijs, zodat scholen onafhankelijk worden van commerciële aanbieders. Door eigen publieke platforms kunnen digitale leermiddelen gratis beschikbaar worden gesteld. Ook is zo een beter toezicht mogelijk op privacy en veiligheid.
- Volt pleit ervoor dat burgerschapsvorming een vaste plek krijgt in het primair en voortgezet onderwijs. Elk kind, op elke school, moet toegang hebben tot kwalitatief goed burgerschapsonderwijs — gericht op democratisch bewustzijn, sociale veiligheid, inclusie en weerbaarheid. Volt pleit daarom voor de invoering van een vakdocent burgerschap, vergelijkbaar met vakdocenten lichamelijke oefening en muziek. Burgerschapsvorming wordt structureel verankerd in het schoolcurriculum en de schoolcultuur.
- De door Volt gerealiseerde gratis schoolmaaltijden, zetten we voort en breiden we uit naar Zweeds voorbeeld, waarbij de schoolmaaltijd gezien wordt als onderdeel van het onderwijsprogramma. Hiermee wordt gezond eten bevorderd, ongelijkheid aangepakt en zit niemand meer met honger in de klas.
- Volt vindt dat er op school meer aandacht zou moeten zijn voor media, inclusieve geschiedenis (zoals over het koloniale verleden) en over racisme en discriminatie. Bovendien pleiten wij ervoor dat de Inspectie van het Onderwijs er strenger op toeziet dat alle basisscholen en middelbare scholen onderwijs geven over seksuele- en genderdiversiteit. Scholen geven daarnaast inclusieve seksuele vorming en kinderen leren om respectvol om te gaan met, nu nog, gemarginaliseerde groepen.
- Volt onderzoekt de mogelijkheden om een toegankelijke en praktische vorm van taalonderwijs verplicht te maken in de grensregio's om culturele, sociale en economische uitwisselingen over de grens te faciliteren.

Financiering van scholen

- We draaien per direct de bezuinigingen op het onderwijs terug en verhogen het totale budget voor onderwijs, onderzoek en wetenschap. We investeren dit geld in de basis van onze kenniseconomie, het menselijk kapitaal van ons land.
- We maken een eind aan de versnippering van subsidies voor scholen. Dit neemt veel werkdruk en

financiële onzekerheid weg. Geld dat scholen nu als subsidie ontvangen, wordt onderdeel van een vast basisbedrag dat elke school elk jaar krijgt.

- We willen een structurele investering in onderwijsregio's om zo het onderwijs beschikbaar te houden en het lerarentekort terug te dringen. In onderwijsregio's nemen partijen gezamenlijke verantwoordelijkheid voor hun regionale onderwijsarbeidsmarkt. Door samen te werken in de regio bij het werven, koppelen, opleiden, begeleiden en professionaliseren kunnen ze beter inspelen op de personeelstekorten.
- We schaffen privéscholen en de IGBO- en IGVO-regelingen af. Alle scholen worden publiek toegankelijk zonder financiële drempels. Zo stimuleren we gelijke kansen voor alle kinderen.
- We houden op met het financieren van religieus onderwijs. Voor een open samenleving is het nodig dat kinderen uit alle geloofsovertuigingen elkaar al op school kunnen leren kennen. Door te stoppen met het bekostigen van scholen die één of meerdere geloofsovertuigingen uitdragen, zullen kinderen met verschillende wereldbeschouwingen elkaar eerder ontmoeten en van elkaar leren. Voor het realiseren van dit voorstel is aanpassing van artikel 23 van de Grondwet nodig.

Studeren toegankelijk voor iedereen

- Volt pleit voor het afbouwen van prestatiebekostiging en voor het hervormen van internationale studentenwerving. Onderwijsinstellingen mogen zich profileren op inhoud en maatschappelijke bijdrage, maar hoeven niet langer met marketingbudgetten op zoek naar zo veel mogelijk inschrijvingen. Volt stimuleert bekostiging op basis van publieke waarden zoals toegankelijkheid, kleinschaligheid, kwaliteit van begeleiding, onderzoeksethiek en regionale samenwerking.
- Volt pleit voor verkenning van de mogelijkheden voor invoering van een renteplafond van 2,5% op studieleningen. Met de huidige stijging van de rentestanden en de ontoereikende basisbeurs dreigt studeren op termijn onbetaalbaar te worden voor grote groepen jongeren.
- We maken ons hard voor een rechtvaardige compensatie van de pechgeneratie door de rente op hun studieschuld terug te brengen naar 0% en zo de financiële druk op die jongeren te verlichten.
- De staat moet garant staan voor de studieschuld bij de aanvraag van een hypotheek. Het maandelijks aflossen van een studieschuld mag geen impact hebben op het maximale leenbedrag van een starter op de woningmarkt.
- Zolang de plannen voor een basisinkomen nog niet zijn ingevoerd, verhogen we de basisbeurs conform het voorstel van het SER Jongerenplatform, inclusief inflatiecorrectie. De aanvullende beurs is inkomensafhankelijk en het recht op de beurs neemt evenredig af met de mogelijkheid van ouders om financieel bij te dragen.
- We beginnen met het afschaffen van het collegegeld voor opleidingen en studies die opleiden tot cruciale/vitale beroepen en sectoren, zoals ICT, techniek, bouw, onderwijs en zorg.
- Volt zorgt ervoor dat mbo-studenten, onder dezelfde gunstige voorwaarden als studenten in het hoger onderwijs, aanspraak kunnen maken op een aanvullende beurs. Dit doen we door de aanspraakgrond voor de aanvullende beurs voor mbo-studenten gelijk te trekken met die voor hbo- en wo-studenten (ouderlijk verzamelinkomen tot 70.000 euro).
- We verplichten een minimale stagevergoeding van 550 euro voor fulltime stages van zowel mbo-, hbo- als wo-opleidingen. Een fulltime stage moet gelijkwaardig beloond worden. Studenten die fulltime stage lopen kunnen daarnaast niet nog een bijbaantje hebben. Op deze manier hoeft er niet onnodig veel geleend te worden door studenten.
- Volt wil het verenigingsleven stevig verankeren in al het hoger onderwijs, door bijvoorbeeld

studiepunten of bestuursbeurzen. In heel Nederland zijn er maar twee studieverenigingen in het MBO, maar in het HBO en WO honderden.

- Een manier om burgerschap(slessen) in de praktijk te brengen, is het besturen van een vereniging. Daarom wil Volt Collegegeldvrij besturen de norm maken op alle onderwijsinstellingen indien er geen studiepunten worden behaald.
- We zorgen dat studentensport, -horeca en -cultuur blijven bestaan, door mogelijk te maken dat universiteiten en hbo's deze financieel kunnen blijven steunen. In aanvulling daarop krijgen ook mbo-instellingen geld om bij te dragen aan verenigingen en sportfaciliteiten. Zo zorgen we ervoor dat meedoen aan het studentenleven ook voor mbo-studenten makkelijk en normaal wordt.
- Studenten en docenten moeten veilig en toegankelijk kunnen werken in één digitale omgeving, met functies voor roosters, studiemateriaal, opdrachten, communicatie, toetsen en loopbaangegevens, zonder afhankelijk te zijn van commerciële platforms of softwarebedrijven. Deze publieke leeromgeving is open-source en voldoet aan hoge standaarden op het gebied van privacy, transparantie en digitale autonomie. Onderwijsinstellingen krijgen structurele ondersteuning bij de overstap en het gebruik. De ontwikkeling en het beheer worden publiek gefinancierd.
- Een bindend studieadvies (BSA) draagt bij aan de toenemende prestatiedruk voor studenten. Dit terwijl het mentale welzijn van deze groep al erg laag is. Volt wil daarom het bindend studieadvies omzetten in een niet-bindend studieadvies: aan het eind van het eerste jaar krijgen studenten een studieadvies van hun onderwijsinstelling, waarna ze zelf de keuze maken om al dan niet door te gaan.
- Volt wil de 'zachte knip' of overgangsregeling herinvoeren zoals tijdens 2020-2021 en 2021-2022 om efficiënte studieprogressie te bevorderen.
- Leerlingen die langdurig uitvallen in het basisonderwijs of voortgezet onderwijs en daardoor thuiszitten, moeten de mogelijkheid krijgen om gebruik te maken van het budget dat voor hen ingezet zou worden om een school te kunnen bezoeken. Dan kunnen zij dit bedrag via het samenwerkingsorgaan besteden aan onderwijs dat niet noodzakelijkerwijs leidt tot een diploma, maar wel hun verdere ontwikkeling mogelijk maakt.
- Voor leerlingen die in de afgelopen tien jaar thuiszitter zijn geworden of zijn geweest, moet worden onderzocht of er emotionele of sociale schade is ontstaan. Deze jongeren worden, indien zij dit wensen, geholpen zich alsnog verder te ontwikkelen om actief aan de samenleving te kunnen deelnemen. Hiervoor wordt begeleiding gegeven bij het vinden van passend onderwijs of passend werk.
- Ongedocumenteerde jongeren die in Nederland het basis- en/of middelbaar onderwijs hebben gevolgd, moeten toegang krijgen tot hoger onderwijs zodra ze achttien jaar worden. Dat betekent dat we afspraken maken met onderwijsinstellingen en het instellingscollegegeld dat niet-EU/ EER-studenten normaliter moeten betalen, verlagen naar het wettelijk collegegeld, naar voorbeeld van de pilot in Amsterdam.

Internationaal samenwerken in onderwijs en wetenschap

- Europees burgerschap wordt in ons burgerschapsonderwijs centraal gesteld. Zo bevorderen we van jongs af aan een Europese identiteit en Europese waarden als vrijheid, gelijkheid, democratie, rechtsstaat en mensenrechten.
- Diploma's in het middelbaar beroepsonderwijs en het hoger onderwijs moeten uiteindelijk in heel de EU erkend worden. Daarbij leggen we voor Nederland nu de focus op erkenning van diploma's in de grensregio's.

- Meer mbo-studenten moeten de mogelijkheid krijgen om een ervaring in het buitenland onder het Erasmus+-programma op te doen. Dit bereiken we onder andere door meer buitenlandcoördinatoren op mbo-instellingen.
- We versterken het Europese Universiteiten Initiatief waarbij universiteiten en hogescholen in heel de EU gezamenlijke opleidings- en studietrajecten vormgeven. Meer universiteiten in Nederland sluiten zich hierbij aan.
- We zetten ons in voor grensoverstijgend wetenschappelijk onderzoek zoals de Einsteintelecoop in de Euregio Maas-Rijn.
- We realiseren de zogenoemde Lissabon-doelstellingen om 3% van het bruto binnenlandse product (bbp) (publiek en privaat) te besteden aan onderzoek en ontwikkeling. Hierbij komt ongeveer een derde uit publieke investeringen en twee derde uit private investeringen. Samenwerking en aansluiting binnen de EU zijn hierbij leidend.
- Volt pleit voor meer lokaal maatwerk in de werving van internationale studenten in plaats van een algehele wervingsstop. Een universiteit als in Maastricht is in veel grotere mate afhankelijk van de toestroom van internationale studenten dan bijvoorbeeld universiteiten in Amsterdam of Leiden. De financieringsstructuur van universiteiten passen we hierop aan.
- Volt ziet erop toe dat de Rijksoverheid de zogenoemde 56-uursarbeidsnorm voor internationale studenten om in aanmerking te komen voor studiefinanciering, verlaagt naar 32 uur, in lijn met Europese wet- en regelgeving.
- De monitoring van het welzijn onder internationale studenten moet verbeterd worden, onder andere op het gebied van huisvesting, mentale gezondheid en sociaal-economische omstandigheden.

2.3. GEZONDHEID EN WELZIJN

Goede zorg is geen luxe, maar een basisrecht. Iedereen moet toegang hebben tot betaalbare en goede zorg. Door de vergrijzing en de toenemende zorgvraag staat het zorgsysteem steeds meer onder druk. Gezondheid en welzijn zijn cruciaal - niet alleen voor individuen, maar ook voor het functioneren van de gehele samenleving. Daarom werken wij aan een toekomstbestendig zorgsysteem dat gezondheid centraal stelt. Niet alleen door genezing, maar juist ook door het voorkomen van ziekte.

Zorg is onmisbaar. Zorgmedewerkers zijn het hart van onze zorg. Maar hun werk wordt onvoldoende gewaardeerd. Wij maken de beloning eerlijk en laten de lonen in de zorg gelijk lopen met de rest van de publieke sector. Long covid erkennen we als beroepsziekte bij zorgmedewerkers. We investeren meer in onderzoek en maken zorgopleidingen aantrekkelijker, bijvoorbeeld door geen collegegeld te vragen. Alleen zo blijft goede zorg beschikbaar voor iedereen, nu en in de toekomst.

Een Europese Gezondheidsunie

Volt streeft naar een sterke samenwerking binnen de EU op het gebied van publieke gezondheid. De toenemende druk op betaalbaarheid en toegankelijkheid van de gezondheidszorg vereist een aanpak die nationale grenzen overstijgt. De EU moet actief bijdragen aan het beschermen en verbeteren van de gezondheid van al haar burgers. Daarom doen wij concrete voorstellen voor een EU-Gezondheidsunie, gebaseerd op vier pijlers:

- Het stimuleren van het delen van kennis, transparantie en toepassing van de beste werkwijzen.
 - Volt pleit voor transparantie in de zorgstelsels van de EU. Zorgaanbieders dienen inzicht te geven in de kwaliteit, doelmatigheid en toegankelijkheid van zorg. Zo bevorderen we onderlinge leerprocessen, versterken we de positie van patiënten en burgers en bieden we de aanbodzijde daartoe de beste kansen.
 - Volt pleit voor de oprichting van een onafhankelijk EU-instituut dat transparantie borgt en voorbeelden van best practices verspreidt. Het EU *Expert Panel on effective ways of investing in health* kan als voorbeeld dienen.
 - Volt is voor de ontwikkeling van maatschappelijk gedragen digitale hulpmiddelen voor de zorg, waaronder kunstmatige intelligentie (AI). Software die met dit doel (mede) ontwikkeld wordt met EU-onderzoeksgelden dient als open source breed beschikbaar te zijn. Zo voorkomen we het monopolie van en overmatige winsten op maatschappelijk gevoelige digitale toepassingen.
- Het versterken van onze strategische autonomie en pandemische paraatheid.
 - Volt investeert in productiecapaciteit en gezamenlijke strategische voorraden van essentiële geneesmiddelen en kritieke medische hulpmiddelen binnen de EU door in te zetten op gezamenlijke plannings- en inkoopmechanismen zodat beschikbaarheid gewaarborgd blijft en kosten beheersbaar blijven.
 - Medicijnen en software die ontwikkeld zijn met publiek geld moeten onder EU-patent blijven,

zodat de kosten en bevoorrading transparant en onder controle van de EU zijn.

- Volt gaat de strijd tegen antibioticaresistentie prominenter op de EU-agenda zetten. Volt vraagt om een structurele EU-aanpak via onderzoeksfinanciering, betere surveillance en gepaste inzet van antibiotica.
- Er komt een EU-fonds voor investeringen in gezamenlijke ontwikkeling van geneesmiddelen voor zeldzame ziektes (unmet medical needs).
- Als onderdeel van de Europese Gezondheidsunie werken we in Europees verband aan het voorkomen van nieuwe pandemieën en verhogen we tegelijkertijd de pandemische paraatheid om optimale weerstand te kunnen bieden aan grensoverstijgende gezondheids crises. Dit doen we door samen te werken op het gebied van monitoring en bewaking, met uitwisseling van gegevens vanuit de veterinaire en humane signalering. Er wordt ingezet op kennisontwikkeling, kennisdeling tussen lidstaten en de harmonisatie van nationale strategieën. Door ons op Europees niveau in te zetten voor het vaccineren van pluimvee tegen vogelgriep, dragen we bij aan het verminderen van het risico op de uitbraak van zoönosen (ziektes die overdraagbaar zijn tussen dier en mens). In Nederland wordt het Nationaal actieplan versterken zoönosebeleid over de volle breedte van One Health (leefomgeving, veterinaire en humaan) met kracht doorgezet om risico's van het ontstaan en de verspreiding van zoönosen in de toekomst te verkleinen en voorbereid te zijn op een eventuele uitbraak met pandemisch potentieel.
- Het faciliteren van betere capaciteitsbenutting, samenwerking en mobiliteit binnen de EU.
 - Om de zorgcapaciteit zo effectief mogelijk te benutten maken we het eenvoudiger om zorg in andere EU-landen te krijgen.
 - Vele innovaties in de zorg vragen om grote investeringen in digitale ondersteuning. Volt pleit ervoor dit op EU-niveau te regelen.
 - Het moet makkelijker worden voor zorgpersoneel om over landsgrenzen heen samen te werken en daar te werken waar de schaarste het hoogste is. Volt zet daarom in op arbeidsmobiliteit van zorgprofessionals binnen de EU door het wegnemen van barrières. Bijvoorbeeld door het faciliteren van gericht (taal)onderwijs. We beginnen daarbij als eerste met een uitwisseling en samenwerking met onze directe buurlanden.
- Het borgen van de rechten van patiënten en de kwaliteit en duurzaamheid van zorg.
 - Volt pleit voor een brede EU-strategie voor genderinclusieve gezondheidszorg. Deze strategie moet ongelijkheden in gezondheid en zorgtoegang aanpakken die voortkomen uit sekse, gender, seksuele oriëntatie en genderidentiteit.
 - Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten worden opgenomen in het EU-volksgezondheidsbeleid.
 - We versterken de EU-rol bij het waarborgen van de digitale veiligheid van gezondheidsdata en het voorkomen van de verkeerde inzet van AI in de zorg. Dit doen we door uitbreiding van bestaande regelgeving, zoals de Digital Services Act en het realiseren van een EU-toezichthouder voor AI en de gegevensuitwisseling in de zorg.
 - Volt pleit ervoor dat de EU actief inzet op preventie door middel van gezamenlijke campagnes en regelgeving gericht op gezonder leven.
 - Industrieën en producten die schadelijk zijn voor de gezondheid, worden geweerd.
 - Volt investeert in de vergroening van de EU-gezondheidssector. We pleiten daarom voor het wegnemen van belemmerende wet- en regelgeving die verduurzaming in de zorg nu nog in de weg staat. Daarnaast pleit Volt voor verlenging van de huidige Green Deal Duurzame Zorg en zorgt daarbij voor de juiste randvoorwaarden en regievoering. Met deze inzet zorgen we ervoor dat er ook op EU-niveau wordt geïnvesteerd in het opschalen van bewezen effectieve

interventies en veelbelovende oplossingen.

- Volt maakt van kwalitatieve, toegankelijke en betaalbare zorg een afdwingbaar recht voor elke EU-burger, verankerd in EU-wetgeving. Door de positie van burgers te versterken geven we hen de middelen om de in de EU vastgestelde kwaliteitsnormen lokaal af te dwingen.

Aandacht voor de zorgvraag

- Volt pleit voor betaalbare en beschikbare zorg. Dit vraagt een goede samenwerking binnen de zorg- en welzijnssector en meer regulatie en vertrouwen om de zorg die nodig is overal beschikbaar te maken. Daarbij zijn ook goede afwegingen nodig om de zorg betaalbaar te houden. Daarom brengen we, voor zover mogelijk, de zorg in het netwerk digitale en hybride zorg. We hebben ook aandacht voor welke zorg nog wordt ingezet in de laatste levensfase.
- De zorgkosten moeten voor een groter deel uit de collectieve middelen betaald worden. Zo kunnen we de nominale zorgpremie naar nul euro verlagen en neemt het besteedbaar inkomen van uitkeringsgerechtigden toe. Het eigen risico blijft bestaan.
- Het zorg- en welzijnssysteem in Nederland is ingewikkeld, met verschillende wetten en verschillende bekostigingssystemen. Volt wil naar een systeem van samenwerken en doen wat nodig is in plaats van doorverwijzen.
- Volt werkt toe naar een eenvoudiger (financieel) zorgsysteem, dat samenwerking en gedeelde verantwoordelijkheid stimuleert. Dan wordt er samen gekeken wat het beste is voor de patiënt, zonder dat de patiënt met veel verschillende organisaties te maken krijgt. Soms speelt de sociaaleconomische status een rol bij ziekte en gezondheid. Een kind met ademhalingsproblemen kan baat hebben bij longmedicijnen, maar als de problemen worden veroorzaakt door schimmel in huis, moet dat juist ook worden aangepakt.
- Met het Integraal Zorgakkoord en de Wet Aanpak Meervoudige Problematiek Sociaal Domein wordt een start gemaakt om (domeinoverstijgende) samenwerking te stimuleren. Volt zet zich in om samenwerking te vergemakkelijken door meer regulatie van de marktwerking toe te laten en regels die in de weg zitten te schrappen. Hierbij borgen we de privacy van de cliënten.
- Volt haalt perverse prikkels uit de zorgfinanciering. Zo moet het lonend zijn om patiënten en cliënten te helpen, te begeleiden en te genezen. Zorgaanbieders die kostenbesparend werken, door meer in te zetten op preventie, de menselijke maat en de zin of onzin van intensieve behandelingen in de laatste levensfase moeten daar financieel voor worden beloond.
- Om de bureaucratie en de administratieve lasten in de zorg te verminderen, dient er gewerkt te worden met standaarden. Heldere afspraken aan de voorkant die steeds hetzelfde zijn, tussen zorgaanbieders en zorginkopers (gemeente, zorgverzekeraar, Rijk), zijn essentieel. De grootste spelers in de regio krijgen hierbij een zeer belangrijke rol.
- Volt wil zorgfraude beter aanpakken. Zorginkopers krijgen steun bij het weren van malafide zorgbedrijven met duidelijke instapvoorwaarden en afspraken. Daarbij wordt het voor zorginkopers makkelijker om laagdrempelig geanonimiseerde gegevens te delen en te vergelijken om fraudeurs te herkennen en aan te pakken.
- Als onderdeel van de fraudebestrijding dienen kleine particuliere zorgorganisaties, net als grote (gesubsidieerde) zorgorganisaties, hun jaarrekeningen (inclusief de salarissen van bestuurders en raden van toezicht) openbaar te maken.
- Transparantie en data zijn belangrijk voor het toezicht op de zorg en het verbeteren van de kwaliteit van de zorg.

- Ziekenhuizen moeten uitkomsten van hun operatieve ingrepen, bijvoorbeeld incontinentie na prostaatverwijdering, openbaar maken. We stimuleren landelijke benchmarking en peer-learning, zodat ziekenhuizen best practices delen en patiënten bewuste keuzes kunnen maken. Hiermee wordt de kwaliteit van de zorg inzichtelijk.
- Kennis van de resultaten van zorg is essentieel om zorg te verbeteren, van elkaar te leren en om patiënten met hun arts in staat te stellen de beste keuzes te maken. Uitkomsten dienen echter niet gebruikt te worden als grondslag voor betaling of externe kwaliteitscontrole. Het laatste zal de administratieve lasten doen toenemen en werkt wantrouwen tussen partijen in de hand. Om de administratieve lasten juist te verlagen, leggen we de verantwoordelijkheid voor het verbeteren van uitkomsten en daarmee de kwaliteit van zorg, veel meer bij de zorgverleners zelf. Zorginkopers hoeven alleen in te kopen, te betalen en fraude op te sporen. De waarborgen in het systeem, waar de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ), Nationale Zorgautoriteit (NZA), Zorginstituut Nederland (ZIN), Autoriteit Consument & Markt (ACM), voor verantwoordelijk zijn, blijven bestaan en worden indien nodig uitgebreid.
- We zetten in op het benutten van de kansen die digitale en hybride zorgvernieuwingen bieden, onder andere door het stimuleren van de toepassing van AI en e-health in de zorg. Dit doen we door landelijk en internationaal in te zetten op standaarden voor het opslaan van data. Dit maakt data beter bruikbaar voor nieuwe (AI- en LLM-Agent-) toepassingen.
- Het is onverantwoord om het basispakket uit te kleden of behandel mogelijkheden te schrappen, omdat er op andere vlakken financiële tekorten zijn. Wat de beste behandeling is, is aan de zorgverlener en de patiënt.
- Behandelingen die volgens wetenschappelijk onderzoek niet effectief zijn of niet meer het effectiefste alternatief zijn, mogen wel uit het basispakket verwijderd worden.
- Volt wil met positieve financiële prikkels ervoor zorgen dat huisartsen er vaker voor kiezen om te werken in regio's waar de huisartsenzorg onder druk staat. Dit geldt met name voor krimpgebieden.
- Zorgverzekeraars moeten aandacht hebben voor de zorgvraag en mensen niet misleiden met een groot aantal verschillende labels en verschillende polissen voor verschillende doelgroepen. Iedere zorgverzekeraar heeft een acceptatieplicht, dus zou er geen verzekering speciaal voor jongeren of voor hoger opgeleiden moeten zijn. Deze wildgroei aan polissen moet een halt worden toegevoerd.
- De opkomst van investeringsmaatschappijen (private-equity) in de zorg kan op gespannen voet staan met de kwaliteit en toegankelijkheid van en de solidariteit in de zorg. Volt zet zich er voor in om de zorg minder interessant te maken voor investeringsmaatschappijen door wettelijke beperkingen op winstuitkeringen in de zorg in te voeren, zorginstanties wettelijk te verplichten transparant te zijn over hun eigendomsstructuren en de Nederlandse Zorgautoriteit hier actiever op te laten controleren, bijvoorbeeld met een speciale task force. Daarnaast worden overnames van praktijken door zorgprofessionals die daar zelf zorg gaan verlenen, gestimuleerd.

Waardering van de zorgprofessional

- Volt gaat de loonkloof tussen zorgmedewerkers en andere publieke medewerkers verkleinen. We verhogen de lonen in de zorg stap voor stap, zodat deze meer overeenkomen met vergelijkbare publieke banen. Dit doen we in overleg met de vakbonden en met oog voor structurele financiering. Een eerlijke beloning is nodig om personeel te behouden en nieuwe mensen aan te trekken.
- Voor Volt betekent dit ook dat artsen en medisch specialisten zich dienen te houden aan de Wet Normering Topinkomens.

- Bij zorginstellingen wordt werken in loondienst de norm, ook voor medisch specialisten. We pleiten voor een onafhankelijk onderzoek naar hoe het huidige stelsel met maatschappen of medisch specialistisch bedrijven geleidelijk kan worden opgeheven, zonder hoge kosten. Een eerste stap is om nieuwe toetreding tot deze vormen te verbieden.
- Volt pleit voor een veilige en gezonde werkcultuur in de zorg. We investeren in onafhankelijk toezicht op de sociale veiligheid binnen zorginstellingen. Er komt geld voor vertrouwenspersonen en meldpunten. Zorginstellingen moeten bovendien verplicht onderzoeken hoe het gaat met werkdruk, machtsverhoudingen en sociale veiligheid op de werkvloer. Zo wordt duidelijk waar ruimte is voor verbetering.
- We pakken het personeelstekort in de zorg aan. Daarom schaffen we het collegegeld af voor mbo- en hbo-opleidingen in zorg en welzijn. We maken deze opleidingen aantrekkelijker met betere stages, meer persoonlijke begeleiding en uitzicht op een goede baan.
- Volt pleit ervoor dat zorgpersoneel eenvoudiger betaalbare woonruimte kan huren of kopen, vooral in steden met een woningtekort. Zorgmedewerkers krijgen voorrang bij sociale huurwoningen en betaalbare koopwoningen. Gemeenten mogen hiervoor speciale regels opstellen.
- Long covid wordt erkend als beroepsziekte voor zorgpersoneel dat via werk long covid opgelopen heeft. Volt pleit voor een ruime financiële compensatie en voor meer onderzoek naar long covid.
- Volt pleit voor goede ondersteuning voor mantelzorgers. Zij moeten genoeg hulp krijgen, zoals respijtzorg (tijdelijke vervanging) om overbelasting te voorkomen. Ook moet er voldoende financiële steun zijn. In onze plannen voor het basisinkomen is er extra aandacht voor mantelzorg.

Brede preventie

Veel bestaande preventie heeft het karakter van dweilen met de kraan open en Volt wil dat niet.

Preventie is bijvoorbeeld een stoppen-met-roken-programma, maar echte preventie is ervoor zorgen dat mensen niet gaan roken.

- Echte preventie vraagt een stabiele leefsituatie met een voorspelbaar (basis)inkomen, en een betrokken samenleving. Actief burgerschap en bewonersinitiatieven zijn goed in staat om de vraag naar zorg af te laten nemen. Daarnaast leveren zij vaak effectievere en goedkopere hulp en zorg dan de (lokale) overheid. Om die reden ontwikkelt Volt beleid om actief burgerschap en bewonersinitiatieven rondom zorg en welzijn te versterken. Volt stimuleert burgerinitiatieven zoals zorgcoöperaties, woongemeenschappen en zorg- en buurtcirkels,
- Armoedebestrijding wordt onderdeel van de Samenhangende Preventiestrategie. Deze preventiestrategie is nu vooral gericht op het terugdringen van roken, alcohol- en drugsmisbruik, schermgebruik, seksuele gezondheid en overgewicht. De sociale problematiek rondom de leefsituatie, zoals armoede, huisvestingsproblemen, dakloosheid en huiselijk geweld, moet hierin ook worden meegenomen.

De gezonde keuze moet de gemakkelijke keuze zijn. In het aanbod moet de gezondere variant telkens nadrukkelijk goedkoper en beter beschikbaar zijn dan de ongezonde variant. Frisdrank zonder suiker moet goedkoper zijn dan frisdrank met suiker. Chips met minder zout en vet goedkoper dan de variant met meer zout en vet. Bier zonder alcohol goedkoper dan bier met alcohol. Alleen op deze wijze helpen we mensen de gezondere keuze te maken.

- Gemeenten hebben, naast het Rijk en de zorgaanbieders, een wettelijke taak als het aankomt op preventie, gezond leven, een gezonde leefomgeving en vroegsignalering. Om deze taak beter uit te kunnen voeren, hevelen we een additionele 1% van de zorgbegroting over naar gemeenten.
- Volt investeert in structureel onderzoek naar kostenefficiënte preventie, zodat preventie echt bij kan dragen aan het verminderen van de kosten in de zorg. Volt zorgt er daarbij voor dat de gezondheidswinst van preventie, net als bij zorg, gewaardeerd wordt met een geldbedrag. Dit benadrukt het belang van preventie.
- Volt brengt preventieve en acute mondzorg terug in het basispakket. Door zorg op tijd en laagdrempelig beschikbaar te maken, voorkomen we erger wordende klachten en onnodige medische ingrepen. Een gezond gebit is essentieel voor brede gezondheid en participatie. Preventieve zorg voorkomt onnodig leed en toekomstige zorgkosten.
- We maken bindende maximumwaarden voor zout in voedingsmiddelen om op die manier de zoutinname te verminderen.
- We verminderen alcoholgebruik door de zichtbaarheid en beschikbaarheid te verminderen, onder andere door alcohol geheel uit supermarkten te weren. Alcohol hoort niet bij de dagelijkse boodschappen.
- We realiseren de rookvrije generatie zo snel mogelijk, voor zowel tabak als vapes. We verhogen accijnzen, weren lobbyisten van de nicotine-industrie en verplichten importeurs van nicotineproducten om een percentage van hun winst in een nicotinefonds te storten, dat kan worden aangewend om nicotinegebruik tegen te gaan.
- We roepen de hiv-epidemie een halt toe door PrEP in Nederland laagdrempelig en breed beschikbaar te maken en te vergoeden vanuit de zorgverzekering.
- Volt maakt anticonceptie gratis door het op te nemen in de basisverzekering. Ook zorgen we dat menstruatieproducten gratis beschikbaar zijn op scholen, werkplekken, zorginstellingen en bij andere publieke voorzieningen. Daarmee garanderen we dat menstruatie en reproductieve gezondheid geen belemmering vormen voor onderwijs, werk of deelname aan de samenleving.
- Met preventieve maatregelen proberen we de zware zorg voor ouderen zo lang mogelijk uit te stellen. Dit betekent onder andere: aandacht voor valpreventie, stimuleren van bewegen, stimuleren van sociaal contact en meer aandacht voor levensvragen.

Gezondheid van jongeren

- De jeugd heeft de toekomst. Voor veel kinderen gaat dit gelukkig goed en krijgen ze ook die toekomst. Er zijn ook kinderen die opgroeien in veel minder goede omstandigheden en/of met een minder gunstige fysieke of erfelijke achtergrond, met alle gevolgen van dien. Volt investeert in gezinnen en we maken het leven voor veel meer gezinnen financieel voorspelbaarder. Dit doet Volt door middel van het basisinkomen. Als er zorg nodig is, moet er ook hulp zijn. Volt neemt daartoe de adviezen van de Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd ter harte.
- Volt stelt dat de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 voortvarend moet worden uitgevoerd, om de jeugdzorg structureel te verbeteren en financieel houdbaar te maken in nauwe samenwerking met alle betrokken partijen. Dit betekent onder andere dat ondersteuning die in de omgeving kan worden geleverd, daar dan ook daadwerkelijk wordt geleverd. Extra ondersteuning van het gezin wordt geleverd door wijkteams. Kinderen die meer zorg nodig hebben om zich goed te kunnen ontwikkelen of mee te kunnen doen in de maatschappij worden verwezen naar gespecialiseerde jeugd- en gezondheidszorg.

- Jeugdzorg wordt gezinszorg met de jongere als uitgangspunt. Dit betekent dat er breed gekeken wordt naar wat een gezin nodig heeft en dat medezeggenschap voor de betrokken jongere goed geregeld is.
- Veel jongeren kampen met ernstige mentale problemen en stuiten op lange wachtlijsten. Volt pleit voor een meer wetenschappelijk onderbouwde beleidsontwikkeling jeugdzorg en meer professionaliteit vooraan in de zorglijn, met betere toegang op wijkniveau en meer regionale of landelijke regie voor de meer complexe problemen.
- Volt zet in op structureel onderzoek naar de invloed van sociale media en digitale technologie op de mentale gezondheid. We zorgen dat jongeren begeleiding kunnen krijgen en dat ouders en professionals over de juiste kennis en middelen beschikken als aanvulling op verboden en richtlijnen en gebaseerd op actuele inzichten uit wetenschap en praktijk.
- Volt laat de leeftijdsgrens van 18 jaar los in de jeugdzorg met verblijf, zoals gezinshuizen en gesloten jeugdzorg. Nederlandse jongeren gaan gemiddeld op hun 23ste uit huis, maar jongeren in de residentiële jeugdzorg moeten er op hun 18de al klaar voor zijn. Volt wil dat jongeren voldoende hulp krijgen bij deze transitie in de vorm van begeleiding naar een stabiele basis waarin school, werk, inkomen, welzijn en support geregeld zijn. Dit zal het risico op dakloosheid en het langdurig laten voortbestaan van mentale problemen drastisch verminderen.

Een goede start voor jonge gezinnen

- Elk kind verdient een goede start. Volt pleit, naast zorgvuldig beleid, voor de begeleiding van ouders in een kwetsbare positie, bijvoorbeeld door hun sociaal-economische omstandigheden of een eventuele verstandelijke of psychische beperking.
- Kinderen die veilig zijn gehecht hebben een grotere kans op een stabiel, gezond en gelukkig leven. Volt stimuleert een veilige hechting, met extra begeleiding en zorg voor een stabiele leefomgeving. Volt pleit er ook voor dat er meer aandacht is voor een eventuele kinderwens bij (tijdelijke) situaties waarin de ouders niet goed voor zichzelf kunnen zorgen.
- Ouders met een laag inkomen moeten ook ouderschapsverlof kunnen opnemen zonder in de financiële problemen te komen. Het doorbetaalde loon bij ouderschapsverlof mag niet onder het minimumloon zakken. Dit betekent dat ouders die het minimumloon verdienen, tijdens hun ouderschapsverlof 100% in plaats van 70% van hun loon houden, zodat ouders met een laag inkomen ook ouderschapsverlof kunnen opnemen zonder in de financiële problemen te komen.
- Volt garandeert dat (aanstaande) ouders laagdrempelige, professionele ondersteuning kunnen krijgen bij het stoppen met roken of vaperen, bij alcohol- en drugsgebruik en bij mentale klachten rondom zwangerschap en geboorte. Gemeenten en zorgprofessionals krijgen hiervoor structurele middelen en training.
- We investeren extra in het voorkomen van intergenerationele overdracht van armoede en huiselijk geweld. Dit doen we door onder andere meer te investeren in begeleiding en in vroegtijdige traumaverwerking, om de gevolgen van een trauma, en de mogelijkheid op herhaling later in iemands leven, te minimaliseren.
- Er komt een nieuw wettelijk recht op een periode van 'aanpassingsverlof' om ouders van een kind met een intensieve zorgvraag in staat te stellen om de zorg goed te regelen.
- De teruglopende vaccinatiegraad onder kinderen is zorgelijk. Mazelen en kinkhoest zijn weer terug, terwijl die ziekten bijna niet meer voorkwamen. Daarom zet Volt vol in op voorlichting via de huisarts, het consultatiebureau, de kinderarts, het RIVM en de kinderopvang en/of gastouder.

Aandacht voor mentale gezondheid

- We draaien de bezuinigingen op en de decentralisatie van de ggz van de afgelopen kabinetten terug en investeren weer in onze gezondheidszorg. Doelen zijn de wachtlijsten terugdringen en het capaciteitstekort oplossen. De persoon in plaats van het label staat weer centraal. We maken ervaringsdeskundige expertise én ggz-expertise laagdrempelig beschikbaar in de samenleving (on- en offline).
- Volt investeert in langlopende programma's voor mentale gezondheid van jongeren en van kwetsbare groepen, die structureel zijn ingebed in het onderwijs, de zorg en de leefomgeving. Mentale gezondheid krijgt een vaste plek in het curriculum.
- Daarbij wil Volt het begrip voor neurodivergentie, zoals ADHD en autisme, vergroten met lesprogramma's voor leraren en medeleerlingen. We stimuleren scholen om prikkelarme ruimtes in te richten.
- We zorgen dat de geestelijke gezondheidszorg (ggz) beter toegankelijk wordt en voor jongeren tot 25 jaar gratis is. Driekwart van de psychiatrische stoornissen manifesteert zich voor het 25ste levensjaar; laagdrempelige en adolescentvriendelijke hulp is daarom van groot belang.
- Het is belangrijk dat de overheid een regiefunctie heeft in het borgen van suïcidepreventie voor de lange termijn, ook via wetgeving. We investeren in het bereikbaar houden van de hulplijn en in een verstevigde aanpak via de vierde Landelijke Agenda Suïcidepreventie

Zelfbeschikking

- Volt verankert het recht op lichamelijke autonomie als fundamenteel grondrecht in de Grondwet. Volt pleit voor opname van dat recht in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en het Handvest van de Grondrechten van de EU. Op deze manier verzekert Volt dat iedereen vrij kan beslissen over het eigen lichaam, waaronder het recht op abortus, anticonceptie, genderbevestigende zorg en bescherming tegen medische of seksuele dwang.
- Mensen met een vrijwillige en weloverwogen, blijvende stervenswens kunnen legaal en onder begeleiding toegang krijgen tot euthanasie. Hulp bij vrijwillige en weloverwogen euthanasie hoort niet thuis in ons Wetboek van Strafrecht.
- We willen vrije toegang tot abortus. Daarbij wordt duidelijke en toegankelijke educatie hierover, voor alle leeftijden, als cruciaal gezien. Abortus gaat uit het Wetboek van Strafrecht. Op deze manier wordt abortus definitief uit de criminaliteit gehaald, naar het voorbeeld van onder andere Mexico, Cuba, Uruguay, Guyana en Argentinië. Tegelijkertijd nemen we zo ook het risico op het intrekken van het recht op abortus weg. Naast het beschermen van het recht op zelfbeschikking voorkomen we onwenselijke situaties zoals deze nu zijn ontstaan in bijvoorbeeld de VS en andere landen waar abortus, vaak opnieuw, illegaal verklaard is. Daarnaast pleit Volt voor een bufferzone rondom abortusklinieken waarin geen demonstranten mogen staan.

Goede zorg voor iedereen

- Volt stimuleert structureel onderzoek en innovatie gericht op etnische, culturele en genderverschillen in de zorg. We investeren in eerlijke diagnostiek en behandeling, zodat medische kennis niet meer alleen is gebaseerd op een standaard lichaam dat vooral mannelijk, wit en westers

is. Denk aan betere herkenning van pijn en symptomen bij vrouwen of het herkennen van huidziekten bij mensen met een donkere huid. Ook stimuleren we de ontwikkeling van zorgmiddelen die aansluiten bij diverse lichaamstypes, zoals gynaecologische hulpmiddelen en anticonceptie.

- Volt heft de genderkloof in de gezondheidszorg op. Daarvoor verbreden en intensiveren we de Nationale Strategie Vrouwegezondheid. Dit doen we met een passend budget. Deze aanpak vergroot de gezondheid van vrouwen en bevordert de gendergelijkheid. Zo wil Volt investeren in snellere diagnose, betere zorg en meer onderzoek naar vrouwelijke aandoeningen, zoals endometriose. Volt investeert ook in de ontwikkeling van innovatieve en pijnvrije methoden voor borstkankeronderzoek, waarbij we risicovoorspelling met AI en risicostratificatie stimuleren.
- We maken transgenderzorg beter, toegankelijker en sneller beschikbaar. Met onder andere een korter psychologisch traject en snellere toegang tot medicatie wanneer dit passend is voor de cliënt. De keuze voor wel of geen genderbevestigende therapie wordt gemaakt in de spreekkamer van specialisten, vrij van politieke standpunten. We zorgen onder andere voor meer opleidingsplaatsen voor medisch specialisten in transgenderzorg en voor meer aandacht voor diversiteit in medische opleidingen.
- We zorgen voor meer vroegsignalering, extra (preventieve) zorg en begeleiding voor mensen met een verstandelijke beperking. Zij hebben vaker moeite om mee te komen in een steeds digitalere wereld, zijn vaker slachtoffer van (seksueel) misbruik en belanden vaker in de gevangenis.
- We stimuleren de ontwikkeling en toepassing van nieuwe technologieën in de ouderenzorg, zoals robots en AI. Zo ontlasten we de ouderen zelf, de professionele zorgverleners en de mantelzorgers.
- We schaffen het landelijke abonnementstarief af en maken ons hard voor herinvoering van een inkomensafhankelijke eigen bijdrage voor alle maatschappelijke ondersteuning (met uitzondering van rolstoelen).

Sport als basis voor gezondheid

- We zorgen voor een inclusieve en laagdrempelige toegang tot sport voor iedereen. Zo zorgen we voor meer bewegingsonderwijs en meer bewegingstoestellen in woonwijken, betere aansluiting tussen het onderwijs en sportverenigingen, en meer financiële middelen voor kinderen uit minimagezinnen om te sporten. Ook stimuleren we initiatieven die deelname aan sport onder de gehele bevolking bevorderen, ook onder de ouderen.
- Zwemles wordt gestimuleerd en beter toegankelijk voor alle kinderen, mensen met een beperking en ouderen. Dit doen we onder andere door zwemles verplicht onderdeel van het bewegingsonderwijs te maken en wanneer er geen zwembad binnen fietsafstand van de school is, voor financiering van vervoer te zorgen.
- We bevorderen inclusie in de (top)sport door meer aandacht voor anti-discriminatie en (seksueel) grensoverschrijdend gedrag te verplichten. Vertrouwenspersonen worden verplicht voor (groepen van) sportverenigingen.
- Volt pleit voor een gelijkwaardige behandeling van vrouwensport (ten opzichte van mannensport) en van parasport, onder andere door middel van meer zendtijd en verslaggeving op de publieke omroep.
- Volt pleit voor de inclusie van transvrouwen in de topsport, vrij van desinformatie.
- We zorgen ervoor dat sporttalenten onderwijs en topsport beter met elkaar kunnen combineren door meer flexibiliteit en door meer financiële middelen voor talenten uit sociaal-economisch kwetsbare gezinnen.

GA VOOR

**GELIJK
WAARDIG
HEID**

3.

DOE IETS NIEUWS. GA VOOR GELIJKWAARDIGHEID.

In een gelijkwaardige samenleving wordt iedereen met respect en waardigheid behandeld. Maar zo'n samenleving hebben we nog niet. Het lijkt juist alsof de rechten van mensen steeds minder tellen. Daarom bouwen we aan een samenleving waarin iedereen in ons héle Koninkrijk zich gezien, gehoord en gewaardeerd voelt. Ongeacht waar je vandaan komt, wie je bent of van wie je houdt. Mensen van kleur, lhbtqia+'ers, migranten, vluchtelingen en andere minderheden verdienen bescherming en gelijke kansen. Iedereen heeft recht op een veilige en waardige plek in onze samenleving.

Wereldwijd zijn meer dan 120 miljoen mensen op de vlucht voor oorlog, geweld of vervolging. De meeste van hen worden in buurlanden opgevangen. Maar ook in de Europese Unie (EU) zijn mensen welkom. We verdelen de verantwoordelijkheid over landen. En kiezen voor goed georganiseerde opvang die mensen in hun waarde laat.

Discriminatie, racisme en uitsluiting accepteren we niet. Niet op straat, niet op school, niet op het werk en ook niet online. We blijven dit bestrijden. Bijvoorbeeld met een minister van Discriminatiebestrijding, Inclusie en Gelijkwaardigheid. Ook zetten we ons in voor gendergelijkheid en de positie van lhbtqia+'ers. Maar alleen hiertegen optreden is niet genoeg.

Daarom investeren we in wat ons verbindt. We maken ruimte voor kunst en cultuur. Het poppodium in de buurt, het boek op je nachtkastje of een mooie film. Kunst en cultuur inspireren ons tot nieuwe ideeën en brengen ons samen in een tijd dat veel mensen zich zorgen maken over polarisatie en oorlog. Het helpt ons om elkaar beter te begrijpen. En het laat ons voelen wat het leven van een ander betekent.

Samenleven betekent investeren. In elkaar en in een samenleving waarin iedereen zich thuis voelt, ongeacht wie je bent of waar je vandaan komt.

3.1. BESTRIJDEN VAN DISCRIMINATIE, RACISME EN UITSLUITING

Iedereen verdient gelijke kansen, ongeacht je gender, achtergrond, waar je in gelooft of wie je liefhebt. Toch worden mensen nog steeds ongelijk behandeld. Daarom komt er een minister voor Discriminatiebestrijding, Inclusie en Gelijkwaardigheid. Deze minister zorgt ervoor dat wetten, overheidsbeleid en werkplekken eerlijk, veilig en inclusief zijn voor alle mensen in Nederland.

We bestrijden racisme en discriminatie, ook online. Het onderwijs speelt daarin een grote rol. Haatmisdrijven, zowel offline als online, bestraffen we strenger. We zetten ons daarnaast krachtig in voor gendergelijkheid. Geweld en intimidatie tegen vrouwen zien we niet als een privékwestie, maar als een maatschappelijk probleem.

Ons slavernijverleden werkt nog altijd door. We vergroten de kennis over ons koloniale verleden en leggen erkenning, excuses en herstel wettelijk vast. Ketí Koti wordt een nationale vrije dag. Samen werken we aan een toekomst waarin iedereen gelijk is.

- We willen een minister voor Discriminatiebestrijding, Inclusie en Gelijkwaardigheid, die verantwoordelijk wordt voor gelijkheid in wetten, in het publieke domein en op de werkvloer. Instrumenten zijn het instellen van en toezien op quota, pay gaps, meldpunten in organisaties, training op het werk, in het publieke domein (politie, ambtenaren en rechters) en op scholen.
- We financieren de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme structureel beter, en zorgen dat de positie wettelijk vastgelegd wordt.
- Volt steunt het programma van de Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding (NCAB). Nederland moet zich inspannen om een voortrekkersrol op zich te nemen binnen de EU in het bestrijden van complottheorieën (online en offline) en discriminatie en terreur tegen Joden en Joodse organisaties.
- Op de lange termijn ziet Volt de werkzaamheden van de Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding onderdeel worden van de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme.
- Er komt een wettelijke verplichting voor alle Nederlandse gemeenten (inclusief de BES-eilanden) om antidiscriminatiebeleid te voeren, inclusief een periodieke evaluatieplicht van dit beleid. Gemeenten en overheidsinstellingen worden verplicht de discriminatietoets van de Staatscommissie tegen Discriminatie en Racisme uit te voeren. In navolging van Ierland en het VK wordt een Public Sector Equality Duty ingevoerd.
- Volt pleit ervoor dat anti-discriminatievoorzieningen (ADV's) professioneler worden, zodat discriminatie effectief kan worden aangepakt en preventie een belangrijke onderdeel wordt van de ADV's. Daarom zetten we in op:
 - voortzetting van de ingezette centralisatie van de meldfunctie, met expliciete borging van publieke taak en transparantie;
 - een landelijk dekkend netwerk met uniforme kwaliteitsnormen, zonder lokale versnippering of inconsistentie;
 - behoud van Rijksdoeluitkeringen voor gemeentelijke antidiscriminatieprojecten - geen overheveling naar het Gemeentefonds;

- versterking van regionale en lokale ADV's om preventief beleid, trainingen, educatie en signalering uit te kunnen voeren - in samenwerking met lokale netwerken, scholen, werkgevers en bewoners;
- heldere regie vanuit het Rijk, met structurele monitoring, onafhankelijke toetsing en actieve ondersteuning van lokale capaciteit.
- Volt wil dat de Raad van de Europese Unie een nieuwe Raadsformatie invoert van ministers, verantwoordelijk voor grondrechten, gelijkheid en inclusie.
- Volt roept de regering op tot volledige naleving van het Europees Handvest voor regionale of minderheidstalen, zodat erkende talen als het Fries gelijkwaardige onderwijskansen krijgen op alle niveaus. Structurele aandacht voor deze talen in het onderwijs past bij een rechtvaardige en inclusieve democratie.

Een systeem zonder racisme en discriminatie

- Wij zetten ons in voor antiracisme en antidiscriminatie en bestrijden alle vormen van racisme en discriminatie. Overheidsmiddelen mogen niet worden gebruikt voor tradities of uitingen die stereotypen in stand houden. Scholen en organisaties moeten kritisch kijken naar lesmateriaal en activiteiten die (onbewuste) racisme en discriminatie kunnen versterken. We ondersteunen mensen die zich door racisme of discriminatie uitgesloten voelen.
- Algoritmen, inclusief daarop gebaseerde kunstmatige intelligentie (AI), mogen niet discrimineren en moeten transparant en herleidbaar zijn. Daarom worden alle algoritmes openbaar gemaakt in het algoritmeregister en vooraf getoetst op mensenrechten en non-discriminatie, zeker bij gebruik in handhaving en toezicht. Bij het ontwikkelen van risicoprofielen binnen algoritmes worden die mensen betrokken die erdoor geraakt kunnen worden. Zo zorgen we voor transparantie, controleerbaarheid en een eerlijke digitale overheid.
- We gaan discriminatie door de overheid actief tegen, door 'eenzijdig overheidshandelen' onder de Algemene wet gelijke behandeling te scharen. Dit zorgt ervoor dat mensen bij vermoeden van discriminatie door de overheid makkelijker hulp kunnen krijgen van een rechter of ombudsman, en terecht kunnen bij het College voor de Rechten van de Mens.
- We gaan discriminatie op de arbeidsmarkt aanpakken en voeren de Wet Toezicht gelijke kansen in bij werving en selectie. Werkgevers worden verplicht transparant te zijn over hun aannamebeleid. Daarnaast wordt er een meldplicht ingesteld voor discriminerende verzoeken aan degene die arbeidsbemiddeling verricht of arbeidskrachten ter beschikking stelt.
- We pakken discriminatie op de woningmarkt aan met duidelijke wetgeving, gerichte voorlichting en actieve handhaving. We kiezen voor een stevige, integrale aanpak met transparante selectieprocedures, verplichte controle door gemeenten, structurele mystery-onderzoeken en streng optreden tegen overtredingen. Alleen zo garanderen we gelijke toegang tot de woningmarkt voor iedereen.
- Naar Frans voorbeeld voegen we ook 'sociale status' toe als discriminatiegrond aan de Algemene wet gelijke behandeling. Volt ziet dit als een duidelijke stap om de cyclus van armoede en sociaal-economische benadeling te doorbreken.
- Wij maken discriminatiebestrijding een structureel onderdeel van het onderwijs. Leraren worden goed geschoold in het herkennen van vooroordelen en het voeren van moeilijke gesprekken in de klas. Leerlingen leren over de werking van structureel racisme, institutionele uitsluiting en privileges. De koloniale geschiedenis en het slavernijverleden worden herschreven en verankerd in het geschiedenisonderwijs vanuit een inclusief, niet-Eurocentrisch perspectief.

- We pakken discriminatie op basis van religie aan. Volt is om die reden tegen het verbod op het dragen van een hoofddoek of andere religieuze uitingen voor politieagenten en andere mensen die bij de overheid werken.
- We zorgen dat iedereen gelijk behandeld wordt in de zorg. Daarom starten we een Taskforce Inclusieve Zorg die institutionele knelpunten blootlegt en werkt aan blijvende verbetering.
- We bestraffen discriminatoir gemotiveerde geweldsdelicten zwaarder, ook online, waaronder (intersectionele) hate speech.

Gelijke rechten voor iedereen

- De genderloonkloof wordt actief gedicht. We voeren de Wet Gelijke Beloning in, in lijn met de Europese richtlijn 'Loontransparantie'. Werkgevers moeten aantonen dat er géén sprake is van loondiscriminatie, de bewijslast komt bij de werkgever te liggen. Alle middelgrote tot grote bedrijven en overheidsorganisaties worden verplicht om het genderevenwicht en de loonkloof tussen mannen en vrouwen in hun organisatie openbaar te maken en erover te rapporteren. Daarnaast moeten zij, als er geen sprake is van gendergelijkheid, een gendergelijkheidsplan hebben om voor die gelijkheid te gaan zorgen.
- Daarbij wil Volt dat Nederland het verdrag tegen geweld en intimidatie op het werk bekrachtigt.
- Er moet extra bescherming zijn voor vrouwen in kwetsbare posities. Bijna de helft van de Nederlandse vrouwen heeft aangegeven na haar 15e levensjaar slachtoffer te zijn geworden van lichamelijk of seksueel geweld. Volt wil dat geweld tegen vrouwen niet gezien wordt als privéprobleem, maar als een maatschappelijk probleem en dat de overdracht van huiselijk geweld na één generatie stopt.
- Er komt zo snel mogelijk een wet op draagmoederschap, waarbij draagmoederschap gereguleerd wordt en de overheid de kosten voor (commercieel) draagmoederschap vergoedt. Hierbij is aandacht voor de belangen van wensouders, draagmoeders en het kind.
- Er komen duidelijke richtlijnen en regelingen voor rouwverlof na vroeg verlies in de zwangerschap. Ongeveer een op de vijf zwangerschappen eindigt vroeg, maar verlof is nu wettelijk pas mogelijk na 24 weken. Rouwverlof voorkomt dat het verdriet van ouders tot een ziekmelding leidt, het verkleint de kans op angststoornissen en depressie en het biedt duidelijkheid voor zowel werknemers als werkgevers.
- Er wordt in Europees en internationaal verband gezocht naar oplossingen om massaspermadonatie te stoppen en anonimiteit van de donor tegen te gaan.
- Er komt een gender-balanced kabinet (oftewel: gelijke representatie van mannen en vrouwen) met een betere afspiegeling van de diversiteit in de samenleving.

Het recht om jezelf te zijn

- Om de positie van transgender personen, non-binaire personen en mensen met een intersekse-conditie te verbeteren, is Volt voorstander van de zogenoemde Transgenderwet en de optie om een X als geslachtsaanduiding in het paspoort op te nemen.
- Juridisch meerouderschap wordt op korte termijn mogelijk, ter bevordering van de rechtspositie van regenbooggezinnen.
- De erkenning van transouderschap wordt wettelijk vastgelegd.

- Mensen met een X in hun paspoort krijgen dezelfde rechten als andere personen. Zij kunnen dus ook trouwen en als ouder hun kind aangeven bij de gemeente.
- Het wordt makkelijker om een aanpassing te doen van de geslachtsregistratie in de geboorteakte. Het wordt mogelijk om een X op te nemen in de geboorteakte.
- We passen het Wetboek van Strafrecht aan om groepsbelediging op basis van genderidentiteit strafbaar te stellen, zoals het voorliggende wetsvoorstel. Zo beschermen we ook kwetsbare mensen zoals vrouwen, transgender, intersekse en non-binaire personen beter.
- Er wordt een einde gemaakt aan nietnoodzakelijke geslachtcorrigerende operaties bij baby's met een intersekse conditie, zoals in Portugal en Malta al gedaan is.
- Er komt een verbod op conversietherapie ('homogenezing') in Nederland én de EU.
- Ivf-behandelingen worden vergoed en toegankelijk voor alleenstaande vrouwen en lesbische stellen.
- Dakloze lhbtqia+'ers moeten veilig opgevangen kunnen worden op specifieke opvangplekken voor dakloze lhbtqia+'ers.

Toegankelijkheid voor iedereen

- We zorgen ervoor dat binnen vijf jaar de nodige wijzigingen in wet- en regelgeving zijn gedaan om te voldoen aan het VN-verdrag Handicap. Per wijziging wordt een ambitieuze en realistische deadline voor de invoer gesteld om zo snel mogelijk te voldoen aan de punten in het VN-verdrag.
- Mensen met (een ervaring met) een beperking worden betrokken bij de totstandkoming, uitvoering en evaluatie van beleid dat hen aangaat.
- Het is cruciaal dat er genoeg openbare toiletten zijn, zodat ook mensen met blaas- en darmklachten volwaardig aan de maatschappij kunnen meedoen. Volt pleit daarom in navolging van de nationale Toiletalliantie voor een nationaal toiletbeleid. Gemeenten moeten een toiletplan opstellen met informatie over openingstijden, kosten en beschikbaarheid van toiletten. In navolging van landen als Polen komt er een onderzoek naar gratis toiletten langs snelwegen, op stations en in winkelcentra.

Herstel van ons slavernijverleden

- We leggen de excuses, erkenning en herstelmaatregelen voor het slavernijverleden wettelijk vast.
- Ketikoti, 1 juli, wordt een nationale vrije dag.
- De Gouden Koets wordt permanent geplaatst in het Nationaal Slavernijmuseum.
- Het Nationaal Instituut Nederlands Slavernijverleden en Erfenis (NiNsee) ontvangt structurele financiering, net zoals het Nationaal Comité 4 en 5 mei. Deze financiering moet worden ingezet om het NiNsee te steunen om een volwaardig kenniscentrum te kunnen zijn dat kennis verzamelt, beheert en ontwikkelt over de geschiedenis van het trans-Atlantische slavernijverleden en het koloniale verleden.
- Daarnaast willen we dat er meer onderzoek en aandacht komt voor het slavernijverleden van Indonesië en de rol van Nederland hierin. Hierover is nog te weinig bekend bij het brede publiek, doordat het jarenlang is gebagatelliseerd.

3.2. KUNST EN CULTUUR VAN IEDEREEN

Kunst, muziek, theater en literatuur verrijken ons leven. Ze geven plezier, verbinden mensen, bieden een nieuwe blik op de wereld en maken moeilijke onderwerpen bespreekbaar. Kunst kan troosten, uitdagen en inspireren. In een tijd waarin we zoeken naar nieuwe ideeën en meer samenhang in de samenleving, is kunst geen luxe, maar pure noodzaak.

Toch is de kunst- en cultuursector jarenlang verwaarloosd. Er werd bezuinigd, kansen verdwenen en de toegang werd ongelijk. Wij maken een einde aan de kaalslag van de afgelopen vijftien jaar. We gaan weer investeren in kunst en cultuur. We zorgen dat kunst toegankelijk is voor iedereen. Een diverse samenleving verdient een rijke cultuursector. Die meegroeit met onze veranderende wereld en waarmee we ons verleden een plek geven in de toekomst. Ze vormt het hart van onze samenleving.

Zekerheid voor de sector

- Kunst, cultuur en media maken een positieve impact op onze samenleving, ons welzijn en onze economie. Daarom investeren we in deze sectoren gezamenlijk minimaal 0,7% van het bruto binnenlandse product (bbp). Dit is in lijn met het Europese gemiddelde.
- We verhogen structureel het jaarlijkse subsidiebudget in de basisinfrastructuur. Volt wil het subsidiestelsel daarbij ook toegankelijker en eerlijker maken voor makers en instellingen. Met het nieuwe extra budget zorgen we voor een betere spreiding van het cultuuraanbod over het land en geven we meer nieuwe of ondervertegenwoordigde kunstvormen, genres en kleine makers een kans op subsidie, zoals de Raad voor Cultuur voorstelt. Zo zorgen we voor verrijking in plaats van een verschuiving. Ook stellen we extra middelen beschikbaar voor eerlijkere beloning in de sector.
- We geven de culturele sector meer zekerheid en toekomstperspectief, door de subsidieperiode in de basisinfrastructuur te verlengen naar acht jaar. Culturele instellingen kunnen door een langere subsidierelatie met het Rijk hun toekomstvisie voor cultuur tot leven brengen en nieuwe financieringsvormen aantrekken. De Rijksfondsen krijgen door de langere subsidieperiode meer speelruimte om cultuurbeleid voor de lange termijn te combineren met afwisselende subsidievormen en -duur.
- Volt wil kunst en cultuur financieren op basis van vertrouwen in de makers. We werken samen met de sector toe naar een beter functionerend subsidiestelsel. We lanceren een grote pilot Papierloos Subsidiëren, waarin we incidenteel geld vrijmaken om te experimenteren met allerlei manieren om papieren drempels uit het systeem te verwijderen. Denk hierbij aan het aanvragen van kleinere subsidies met een video, auditie of roadshow, het publiek laten bepalen wie subsidie krijgt toegekend en 25% van subsidies vrij besteedbaar te maken. We experimenteren ook met het versoepelen van strenge ervarings- of diploma-eisen en de accountantscontrole. Zo kunnen makers meer bezig zijn met hun creatie in plaats van met bureaucratie.
- De BES-eilanden krijgen een volwaardige plek in het subsidiebestel. We onderzoeken samen met Bonaire, Saba en Sint Eustatius welke investeringen volgens hen kunnen bijdragen aan de verdere

ontwikkeling van hun culturele sector. We stellen incidenteel middelen ter beschikking om logistieke en praktische verbeteringen aan te brengen in de toegang tot subsidies voor makers en organisaties. Ook wordt een vast bedrag uit de verhoging van het structurele budget geormerkt voor de BES-eilanden.

Diversiteit in de sector

- Volt wil dat het culturele aanbod een goede weerspiegeling is van de verhalen en makers in de samenleving en ruimte geeft aan alles dat de sector te bieden heeft. Daarom willen we veel aandacht blijven besteden aan diversiteitscriteria bij subsidieverlening: die diversiteit moet vooral worden geregeld bij het verdelen van de subsidies en minder op het niveau van kunstprojecten zelf. De subsidieverlenende instellingen krijgen daarom een verantwoordelijkheid om te zorgen dat subsidies worden toegekend aan een evenwichtige mix aan makers en genres. Ook maken we beoordelingscommissies die de subsidies toekennen meer divers, zodat die een betere afspiegeling vormen van de samenleving.
- Volt staat voor jongerencultuur en jonge cultuur in de EU. Volt pleit daarom voor een luider stem van jonge(re) mensen bij besteding van kunst- en cultuurgelden en wil dat alle raden, commissies en inspraakorganen een plek bieden voor jongeren om hierover mee te beslissen.
- Kunst en cultuur moet voor iedereen toegankelijk zijn maar ook voor iedereen iets te bieden hebben. We stellen daarom geld beschikbaar voor musea, erfgoedinstellingen en culturele instellingen om te experimenteren met het aantrekken van een breder publiek en jongeren in het bijzonder. De Museumnacht is een goed voorbeeld van hoe samenwerking tussen culturele instellingen en de bredere (nacht)cultuur succesvol kan zijn.

Positie van makers

- Creëren blijft mensenwerk. In een innoverende creatieve sector beschermen we de auteursrechten van makers. Dat doen we door GenAI-bedrijven te verplichten om volledig transparant te zijn over de bronnen van hun trainingsdata en voor het gebruik daarvan een licentie af te sluiten. Ook krijgt alles wat met GenAI wordt gemaakt een digitaal watermerk. Er ontstaat geen auteursrecht op content of werken die met GenAI zijn gegenereerd.
- Volt helpt individuele cultuurmakers om zich staande te houden in een sector waarin marktwerking een steeds grotere rol speelt. Subsidies worden besteed aan persoonlijke begeleiding en ontwikkeling van makers, zodat zij beter kunnen omgaan met de zakelijke kant van hun creatieve werk. Op die manier kunnen ze hun artistieke waarde vergroten, beter inspelen op hun potentiële publiek en hun plaats in het maatschappelijke debat verankeren.
- Volt wil de kunst- en cultuursector versterken en tegelijkertijd een simpeler belastingstelsel invoeren, met een basisinkomen voor iedereen en met een uniform btw-tarief. Zodra het uniforme btw-tarief wordt ingevoerd, komt er een terugsluisoptie voor de sectoren voor kunst, cultuur en media zodat zij hun financiële gezondheid behouden en hun culturele aanbod kunnen uitbreiden.
- We zorgen ervoor dat de bestaanszekerheid van het gehele creatieve team versterkt wordt, in plaats van slechts die van de individuele maker. Volt wil, net als de Raad voor Cultuur, dat alle cultuurinstellingen in de basisinfrastructuur met meerjarige subsidie toewerken naar collectieve tariefafspraken voor werknemers en zzp'ers.

- Culturele subsidies moeten daarom meer toegekend en gekoppeld worden aan creatieve makers zelf, waarmee we voorkomen dat de macht teveel bij kunst- en cultuurproducenten en uitvoerende instellingen komt te liggen.

Lokale, regionale en Europese kunst en cultuur

- Volt pleit voor een nauwe samenwerking tussen Rijk, provincies en gemeenten om zo de culturele sector te laten floreren. De Wet op het Specifiek Cultuurbeleid moet worden geactualiseerd. Naast de rol van de Rijksoverheid moet de rol van provincies en gemeenten worden benoemd. De doelen op het gebied van kunst en cultuur worden in samenspraak ontwikkeld en vervolgens wettelijk vastgesteld.
- We zorgen voor een evenwichtige spreiding van subsidies tussen nationale en regionale instellingen. De cultuurhubs in de regio's buiten de Randstad krijgen een vaste rol in het voordragen en ondersteunen van aanvragen bij nationale loketten, om hun stem te versterken.
- De vijftien proeftuinen voor culturele vernieuwing in de regio zijn een succes. Daarom pleit Volt ervoor dat structureel geld beschikbaar wordt gesteld voor talentontwikkeling en vernieuwing in de cultuurregio's, zodat projecten duurzaam worden verankerd. Zo wordt ook de samenwerking in de regio verder versterkt.
- We willen betere toegang tot cultuureducatie en bibliotheken door de middelen die provincies voor cultuureducatie ontvangen, te verhogen en door de leeftijdsgrens voor een gratis lidmaatschap van de openbare bibliotheek te verhogen.
- We koesteren plaatselijke/regionale gebruiken, sporten of ambachten en ondersteunen behoud en verspreiding van kennis hierover. We ondersteunen (culturele) uitingen, zoals bijvoorbeeld toneel en locatietheater, in het Fries en in minderheidstalen en dialecten. Hiermee geven we invulling aan ons streven naar behoud van eigen identiteit, tradities en diversiteit binnen de Europese context.
- Cultuur verbindt mensen. We maken de Europabrede cultuurprojecten en EU-subsidies, zoals Culture Moves Europe en Creative Europe, makkelijker toegankelijk voor makers. Volt creëert daarvoor een netwerk waar makers connecties kunnen leggen met partners in andere lidstaten om zo in aanmerking te komen voor Europese subsidies. Bestaande samenwerkingsverbanden (cultuurregio's, regiohubs en broedplaatsen) krijgen ondersteuning om dit netwerk uit te bouwen en om makers te helpen met hun Europese subsidieaanvraag. Ook maken we samenwerking met een Europese partnerstad een onderdeel van de voorwaarden bij meerjarige EU-subsidies.
- We voeren een Europese museumkaart in. Met de kaart krijgen inwoners van de EU voor een vaste prijs toegang tot alle musea binnen de EU en daarmee tot de wereldberoemde kunst die de EU rijk is. Daarmee maken we meer kunst toegankelijk en leggen we meteen een basis voor meer samenwerkingen tussen Europese musea.

Erfgoed en archeologie

- We pakken de knelpunten in de financiering van monumentenzorg aan. We doen ook de komende kabinetsperiode eenmalige investeringen in achterstallig onderhoud van monumenten en werken eraan de renovatieachterstand verder terug te brengen. We richten een erfgoedfonds op dat grote renovaties van Rijksmonumenten die de provincies en gemeenten niet zelf kunnen financieren kan oppakken. We willen dat duurzaamheidsstandaarden bij het behoud van cultureel erfgoed

als monumenten aangescherpt worden. Om ons erfgoed door te kunnen geven aan de volgende generaties, is aanpassing van monumenten aan de hedendaagse eisen en wensen van de gebruiker en leefomgeving noodzakelijk. Volt wil daarbij aandacht voor monumenten in elke regio.

- We vereenvoudigen de procedures rond het verkrijgen van vergunningen door een 'quickscan monumentale waarde' te laten uitvoeren en deze in het gebouwarchief vast te leggen.
- Naar voorbeeld van de Europese methode 3ENCULT stellen we regels op die betrekking hebben op de herontwikkeling van monumentaal of historisch erfgoed, zoals het na-isoleren van historische gebouwen.
- Geroofde kunst of erfgoed moet proactief aangeboden worden aan de rechtmatige eigenaren. Als de rechtmatige eigenaar toestemming geeft om de kunst in de huidige locatie tentoon te stellen, dan moet een bruikleenovereenkomst worden opgesteld. Als de rechtmatige eigenaren de kunst terug willen hebben, dan mag een replica of 3D-kopie in Nederland alleen tentoongesteld worden met schriftelijke toestemming van de rechtmatige eigenaar.
- We zorgen dat historische figuren en verhalen in de juiste, complete historische context worden geplaatst. Eerbetoon aan personen die misdaden tegen de menselijkheid hebben gepleegd, past niet bij een menswaardige samenleving. Het verspreiden van een onjuist of onvolledig beeld van historische gebeurtenissen en de rol van betrokkenen valt hier ook onder.
- We dringen de marktwerking in de Nederlandse archeologie terug, die met het ratificeren van het Verdrag van Valletta is geïntroduceerd. De overheid krijgt een sterkere rol als bevoegd gezag in onder andere de besteding van onderzoeksgelden. Deze is nu te sterk financieel gedreven.

3.3. GELIJKE BEHANDELING VOOR HET CARIBISCH DEEL VAN NEDERLAND

We geloven in een sterke en gelijkwaardige relatie tussen Nederland en de andere landen in ons Koninkrijk: Aruba, Curaçao en Sint-Maarten. Deze drie vormen samen met de BES-eilanden (Bonaire, Sint-Eustatius en Saba) het Caribisch deel van het Koninkrijk. Binnen de Europese Unie (EU) behoort het Koninkrijk der Nederlanden tot een kleine groep landen met grondgebied buiten Europa. Dit komt door een lange en soms pijnlijke geschiedenis. Maar het is tijd om samen vooruit te kijken.

We zetten ons in voor een toekomst waarin alle delen van ons Koninkrijk gelijkwaardig en toekomstbestendig zijn. We werken aan haalbare, sociale en duurzame oplossingen voor de uitdagingen van de toekomst. We houden daarbij rekening met de eigenheid van alle delen van ons Koninkrijk en we zorgen voor eerlijke, sociale rechten, een goede infrastructuur en een volledige politieke vertegenwoordiging voor alle delen van ons Koninkrijk. We werken aan een Koninkrijk dat werkt voor iedereen.

Een gelijkwaardig Koninkrijk

Nederland gaat zich in Koninkrijksverband harder inzetten voor de bescherming van de grondrechten van alle inwoners. Daarom:

- versterken we het maatschappelijk middenveld in het Caribisch deel van het Koninkrijk door middel van (financiële) steun;
- bevorderen we de toegang tot EU-fondsen en onderliggende subsidieprogramma's voor het Caribisch deel van het Koninkrijk. Door samenwerking tussen de landen kunnen deze fondsen worden gebruikt om een impuls te geven aan de sociaal-economische en culturele ontwikkelingen. Met name in de groene en digitale omslag;
- garanderen we de mensenrechten van (Venezolaanse) vluchtelingen in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Grensbewaking is een Koninkrijksaangelegenheid, dus de landen van het Koninkrijk moeten werken aan een humane asielprocedure voorzien van waarborgen voor de fundamentele rechten en vrijheden van alle vluchtelingen die het Koninkrijk bereiken;
- werken we aan het bestrijden van de negatieve effecten van klimaatverandering in het Caribisch deel van het Koninkrijk.

De BES-eilanden als volwaardig onderdeel van Nederland

- Volt gaat onderzoeken of en hoe de volledige integratie van de BES-eilanden in het staatsbestel van Europees Nederland kan worden gerealiseerd. Dit zou de eilanden binnen de EU de hogere status van Outermost Region geven. De inwoners van de BES-eilanden worden dan ook voor de wet als volwaardige Nederlandse staatsburgers beschouwd.
- Inwoners van de BES-eilanden hebben nu geen directe stem in het Nederlands parlement; zij zijn

afhankelijk van vertegenwoordigers uit partijen die zich in Nederland opwerpen als woordvoerders. Volt wil dat in de Nederlandse Grondwet wordt opgenomen dat de BES-eilanden direct vertegenwoordigd worden in het parlement door middel van geborgde zetels.

- Rechtsbescherming op de BES-eilanden moet aan dezelfde minimumstandaarden voldoen als in Europees Nederland. Dat betekent dat internationale verdragen ter bescherming van de rechten van de mens geratificeerd moeten worden en de toegang tot het recht wordt bevorderd.
- De armoede op de BES-eilanden is groter dan in Europees Nederland. De sociale uitkeringen zijn er lager en de kosten van levensonderhoud zijn daar hoog, vooral vanwege de hoge prijzen voor voedsel. Wij gaan het sociaal minimum en de uitkeringen op de BES-eilanden verhogen en de kosten van voedsel verlagen.
- Volt steunt het voorstel voor het instellen van een brede klimaattafel op Bonaire.
- De wegen op de BES-eilanden moeten worden opgeknapt tot een niveau dat vergelijkbaar is met de wegen in Europees Nederland. Het Rijk moet hierop toezien.
- Om onveilige verkeerssituaties te voorkomen, pleiten we ervoor dat er zo snel mogelijk elektrische lijnbussen op Bonaire komen om het eiland te voorzien van degelijk openbaar vervoer.
- Het postverkeer tussen Europees Nederland en de BES-eilanden kan beter. Het mag nooit langer dan een week duren voordat een poststuk zijn bestemming bereikt.
- Er dienen op de BES-eilanden voor mobiele telefonie, dataroaming en internetaansluiting dezelfde voorwaarden te gelden als voor alle landen in de EU. Dit dient in de wet vastgelegd te worden.
- Volt gaat het aantal wilde geiten en koeien op de BES-eilanden drastisch terugbrengen en maakt de beheersbaarheid van deze wilde dieren tot een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de BES-eilanden en Europees Nederland.
- Om de toeloop van mensen zonder binding met Bonaire te beperken, pleiten we voor een stop op bouw van resorts, hotels en villawijken. Daarnaast moet er een huisvestingsvergunning, zoals die nu ook op de Waddeneilanden geldt.
- Voor de veiligheid en gezondheid van de bevolking moet er op Bonaire een nieuwe afvalverbrandingsinstallatie komen die aan alle (veiligheids)eisen voldoet.
- Om de toenemende criminaliteit op Bonaire tegen te gaan, pleiten we voor een versterking van het politiekorps en een uitbreiding van de gevangenis.
- Met behulp van Nederland gaan we de verlaten plantages van Bonaire herontwikkelen voor de lokale teelt van groenten en fruit. Deze hoeven dan niet meer tegen hoge prijzen geïmporteerd te worden. Ook veeteelt is op bescheiden schaal mogelijk.

3.4. EEN EERLIJKE EN VEILIGE PLEK VOOR VLUCHTELINGEN

In Nederland en de Europese Unie (EU) bieden we plaats aan vluchtelingen. Mensen op de vlucht voor oorlog, geweld of vervolging. Vaak maken zij een gevaarlijke reis naar de EU. Te veel mensen sterven onderweg. Veilige en georganiseerde opvang krijgt te weinig aandacht. Er zijn te weinig plekken, er is te weinig personeel en er is te weinig ondersteuning.

We kiezen daarom voor een menselijk en solidair vluchtelingenbeleid in de hele EU. We verdelen de verantwoordelijkheid over landen en zorgen zo voor menswaardige en goed georganiseerde opvang. Daarnaast zorgen we in Nederland voor veiligheid, juridische hulp en psychologische zorg vanaf het moment dat iemand asiel aanvraagt. We bieden mensen een zinvolle plek in de samenleving. Met hun vaardigheden en talenten dragen zij bij aan onze maatschappij, bijvoorbeeld in sectoren waar een personeelstekort is.

Een nieuw en veilig thuis in de Europese Unie

- Volt zet zich in voor een humane en gemeenschappelijke Europese aanpak van migratie, gebaseerd op solidariteit tussen de lidstaten en een gezamenlijke aanpak voor het beheer van de Europese buitengrenzen.
- Wij geloven dat alle nieuwkomers het recht toekomt om op een zinvolle manier deel te nemen aan de samenleving. Nederland kan hun vaardigheden, talenten, ervaringen en ideeën inzetten en hen zo in staat stellen een onafhankelijk leven op te bouwen en een bijdrage te leveren aan onze samenleving. Daarom streeft Volt naar benadering van migratie die de diverse aard van menselijke bewegingen erkent, zich richt op het potentieel van migratie en op de bijdrage aan de samenleving.
- Wij erkennen ook het recht om asiel aan te vragen.
- Volt pleit ervoor dat Nederland het nieuwe solidariteitsmechanisme volledig implementeert en kiest voor solidariteit door herverdeling. Alleen zo geeft solidariteit vorm aan een humanere en eerlijke verdeling in de EU. Mensen moeten zelf kunnen kiezen in welk land binnen de EU zij hervestigd worden, waarbij er rekening gehouden wordt met betekenisvolle banden met Europese landen en behoeften, zoals bestaande sociale netwerken, taalvaardigheid of medische conditie. Zo worden ook integratiemogelijkheden vergroot.
- Bij de implementatie van het nieuwe Europese Asiel- en Migratiepact maakt Nederland zich in de EU sterk voor het welzijn van migranten en het handhaven van internationale wetgeving en mensenrechtenstandaarden. Tegelijkertijd verbeteren we het opvangsysteem en waarborgen we de bescherming van migranten.

Open en veilige grenzen

- Open grenzen vormen de kern van een verenigd, vreedzaam en solidair Europa. Volt maakt zich sterk voor deze fundamentele Europese belofte. De binnengrenscontroles worden per direct gestopt.

Nederland gaat zich in Europees verband inspannen om ook andere lidstaten zich aan de regels te laten houden.

- De Europese grens- en kustwacht Frontex wordt grondig hervormd, komt los te staan van nationale regeringen en legt verantwoording af aan het Europees Parlement. Volt wil dat er een gemeenschappelijke EU-zoek- en reddingsoperatie komt voor het Middellandse Zeegebied, in lijn met de oproepen vanuit het Europees Parlement.
- We willen inspecteurs aan de grenzen, zodat landen die zich schuldig maken aan het terugduwen van vluchtelingen voor de rechter kunnen worden gebracht. Volt wil dat landen die zich schuldig maken aan de zogenoemde pushbacks geen ondersteuning meer ontvangen om hun buitengrenzen te controleren.
- Om breed toezicht van de EU te garanderen en pushbacks en mensenrechtenschendingen tegen te gaan, moeten het Europees Bureau voor de grondrechten van Frontex, nationale onafhankelijke toezichtmechanismen en klachtenbureaus samenwerken. Zij moeten toegankelijk zijn voor migranten.
- Terugkeer van uitgeprocedeerde asielzoekers via Frontex of nationale rechtshandavingsinstanties moet op een humane manier plaatsvinden naar het land van herkomst, onder begeleiding van onafhankelijke waarnemers.

Internationale rechten en afspraken

- Volt houdt vast aan internationale en Europese verdragen. Nederland moet zich houden aan de verdragen wanneer de rechten van vluchtelingen in het geding zijn en niet de randen van de regels opzoeken. De Raad van State dient verplicht nieuwe wetgeving, inclusief onderliggende regelgeving, vooraf te toetsen.
- In ieder (bilateraal) verdrag waarin voorwaarden over migratie worden opgenomen, moet staan dat het verdrag direct wordt opgeschort op het moment dat mensenrechten geschonden worden. Op het moment dat zo'n concrete voorwaarde ontbreekt, moet Nederland tegen het sluiten van dit verdrag stemmen.
- We sluiten geen dubieuze deals met dictators van landen rondom de EU. We dringen erop aan om de verkenning van een terugkeercentrum in Oeganda en eventuele toekomstige centra in derde landen te stoppen.
- In plaats van het creëren van gevangenisachtige uitzettingscentra in een ander land, gelooft Volt in gedurfde oplossingen die overeenkomen met internationale wetgeving en mensenrechten. Er zijn eerlijke en menswaardige procedures nodig zodat mensen gemakkelijk toegang krijgen tot legale migratiekanalen, zoals werk, onderwijs, hervestiging, gezinshereniging en humanitaire trajecten.
- Mensen of organisaties die mensen helpen en bescherming bieden mogen nooit gecriminaliseerd worden. Volt pleit daarom voor betere bescherming voor hulpverleners en ngo's. Landen die hulpverleners vervolgen wanneer zij bijvoorbeeld mensen redden op zee of juridische bijstand verlenen, worden gesanctioneerd.
- Volt pleit ervoor dat Nederland zijn verantwoordelijkheid neemt en bijdraagt aan de wereldwijde solidariteit. Nederland moet daarom het aantal hervestigingen flink vergroten.

Snelle en eerlijke procedures

- We garanderen eerlijke en effectieve asielpcedures en bescherming in het hele Koninkrijk der Nederlanden, inclusief de overzeese gebieden.
- Volt wil zo snel mogelijk twee extra aanmeldcentra, zodat de druk en de overlast in Ter Apel afneemt.
- Volt pleit voor een eerlijke verdeling en een evenredige spreiding van vluchtelingen in Nederland, conform de eerdere spreidingswet. Deze wet is eerlijk en uitvoerbaar en waarborgt de rechten van iedereen die op de vlucht is en asiel zoekt.
- Volt wil een eerlijk, doelmatig en snel asielbeleid dat direct recht geeft op sociale, juridische en psychologische bijstand. Volt wil dat rechtsbijstand gegarandeerd is en vergoed wordt, en dat de beroepsmogelijkheden van vluchtelingen niet worden beperkt.
- Volt wil dat de rechten van kinderen wettelijk worden verankerd, waarbij toegang tot onderwijs, een veilige leefomgeving en sociale ontwikkeling voorop staan. We zetten in op meer aandacht voor onbegeleide kinderen. Een betere registratie en begeleiding zorgt ervoor dat zij niet uit het zicht raken. Kinderen die na 5 jaar nog een lopende procedure hebben, krijgen samen met hun gezin een verblijfstatus.
- Iedereen die recht heeft op asiel heeft het recht zich te herenigen met zijn of haar gezin, ongeacht hun asielstatus. Aanvragen voor gezinshereniging worden versneld afgehandeld via vereenvoudigde procedures, om de druk op de uitvoering te verlagen.
- Zodra iemand volledig uitgeprocedeerd is, moet Nederland voorzien in goede begeleiding en in het bieden van toekomstperspectief, zodat terugkeer op een menswaardige en realistische manier kan plaatsvinden. Volt wil detentie hierbij zo veel mogelijk voorkomen. De detentie van kinderen is bovendien bewezen schadelijk voor het welzijn en de ontwikkeling van kinderen. Volt wil de detentie van kinderen in de terugkeerprocedure volledig verbieden.
- Oekraïense vluchtelingen hebben tijdelijk bescherming gekregen in de EU vanwege de inval van Rusland. Volt wil dat zij het recht krijgen om zich permanent te vestigen en dus een officiële status krijgen.

Kleinschalige en menswaardige opvang

- Volt staat voor een menswaardige en effectieve opvang. Daarom zetten we in op kleinschalige opvang met dagbestedingsactiviteiten en cursussen op de opvanglocatie waar ook buurtbewoners aan mee kunnen doen. Dit vergroot de betrokkenheid van inwoners en draagt op die manier bij aan het draagvlak in gemeenten en het integratieproces. Daarnaast verlaagt het de beveiligingskosten en is het goedkoper dan crisisnoodopvang.
- Volt pleit daarom voor voldoende opvangplekken op structurele basis, waarbij we verplichte kwaliteitseisen stellen aan de opvang en ervoor zorgen dat Nederland voldoet aan de minimumeisen vastgelegd in de Opvangrichtlijn van de EU. IND en COA krijgen structurele en langjarige financiering. Dure noodopvang wordt afgeschaald en uiteindelijk afgeschaft.
- Volt zet in op multi-inzetbare opvang, die snel op- en afgeschaald kan worden. Lege plekken komen beschikbaar voor spoedzoekers en studenten.
- We pleiten ervoor dat iedereen een veilige en toegankelijke verblijfplaats heeft. De veiligheid en het (psychische) welzijn van kwetsbare mensen, zoals kinderen, gezinnen, lhbtqia+’ers en mensen

met een beperking moet altijd gewaarborgd zijn, ook in nood- en crisisopvang. Dat betekent dat lhbtqia+'ers veilig gehuisvest moeten worden in speciale eenheden. Hetzelfde geldt voor vluchtelingen met een beperking en andere kwetsbare doelgroepen. Zij moeten gebruik kunnen maken van passende ondersteunende diensten en accommodatie.

Gelijkwaardig meedoen

- Geen mens is illegaal. Volt schaft de strafbaarstelling illegaliteit af. Verder worden opvang en begeleiding door maatschappelijk middenveld en gespecialiseerde diensten gefinancierd. De bed-bad-brood-regeling wordt in ere hersteld en toegang tot gezondheidszorg en arbeidsrechten wordt gegarandeerd. Gemeenten krijgen hiervoor financiële ondersteuning.
- We lossen de achterstanden in de basisregistratie personen op en bieden toegankelijk taalonderwijs inclusief gebarentaal aan aan alle asielzoekers. zo kunnen vluchtelingen die wachten op een status vanaf dag één meedoen in de samenleving door middel van betaald werk, vrijwilligerswerk of andere activiteiten.
- Op elke opvanglocatie worden 'meedoenbalies' ingericht en wordt er goede begeleiding aangeboden, zodat migranten aan de slag kunnen in sectoren die aansluiten bij hun beroepskwalificaties en expertise.
- Voor beroepen in tekortsectoren bouwen we extra stimulansen in, zoals om- en bijscholing.
- Asielzoekers kunnen ook als zelfstandig ondernemer aan de slag.
- We willen dat de EU (en Nederland) op grotere schaal noodvisa afgeeft aan journalisten, activisten, wetenschappers en kunstenaars die in eigen land politiek worden vervolgd. Binnen de EU stemmen we het beleid hiervoor af, zodat voor de hele EU dezelfde voorwaarden gelden.
- We zorgen voor plekken in het beroeps- en wetenschappelijk onderwijs voor studenten die zijn gevlucht uit landen waar democratie wordt ondermijnd. Zij studeren tegen hetzelfde tarief als een inwoner van de EU.

GA VOOR

EEN INNOVATIEVE ECONOMIE

4.

DOE IETS NIEUWS. GA VOOR EEN INNOVATIEVE ECONOMIE.

We bouwen aan een duurzame en innovatieve economie. Terwijl de Verenigde Staten en China veel geld investeren in innovatie en de economie, dreigt de Europese Unie (EU) achter te blijven. Onderlinge concurrentie staat een sterke en innovatieve Europese economie in de weg. We moeten groots investeren in de toekomst. In een economie die klaar is voor de uitdagingen van vandaag en morgen: een snel veranderende wereld met veel technologische ontwikkelingen en klimaatuitdagingen.

De toekomst van technologie ligt in de EU. Wij bouwen onze eigen Silicon Europa. Een plek waar kennis, nieuwe ideeën en investeerders samenkomen. Gebouwd op Europese waarden. We brengen onze slimste koppen samen, helpen techbedrijven groeien en maken ondernemen makkelijker. We stimuleren ondernemers die duurzaam, sociaal en innovatief werken. En met nieuwe technologie pakken we de controle terug over onze digitale media en data.

We verduurzamen de Europese industrie. Grote vervuilers moeten vergroenen. Lukt dit niet? Dan trekken we de vergunningen in. Kleine en middelgrote bedrijven krijgen steun bij verduurzamen. Er komt een Europees durfkapitaal, dat geld geeft voor onderzoek en innovaties. Dit draagt bij aan een duurzame en weerbare Europese economie.

Wij geloven in een economie van brede welvaart, waarin maatschappelijke waarden belangrijker zijn dan economische groei. We durven afscheid te nemen van een oud economisch model dat draait op vervuiling, uitputting van grondstoffen en goedkope arbeid. Onze economie gaat uit van onze eigen kracht. Bedrijven komen hier niet voor belastingvoordelen maar voor onze expertise en sterke infrastructuur. Daarom investeren we in onderwijs, de energietransitie en goede woningen. Werken moet lonen en grote vermogens dragen eerlijk bij. We bouwen aan een nieuwe economie gebaseerd op duurzaamheid, rechtvaardigheid en samenwerking.

4.1. EEN EUROPESE ECONOMIE VAN DE TOEKOMST

De Europese Unie (EU) heeft alles in huis om een leidende rol te spelen op het gebied van technologie. Er is kennis, talent en ambitie. Toch blijven we achter op landen als de Verenigde Staten en China, waar overheden volop investeren in techbedrijven. Op dit moment mist de EU een duidelijke, gezamenlijke aanpak. Belangrijke investeringen blijven uit en goede ideeën verdwijnen vaak naar andere landen. Dat is zonde van onze kennis en van ons verdienvermogen. Als we de welvaart van de toekomst willen veiligstellen, dan moeten we nu in actie komen.

Wij bouwen één krachtige Europese industrie: een Silicon Europa. Een plek waar kennis, start-ups en investeerders samenkomen, gebouwd op Europese waarden. Kennisinstituten krijgen de ruimte om te doen waar zij goed in zijn: vernieuwen. Door risico's te delen en gericht te investeren in innovaties zoals AI, kwantum en biotech, zorgen we dat talent in Europa blijft en bedrijven sneller groeien. Met eigen cloud-diensten en digitale infrastructuur verkleinen we onze afhankelijkheid van andere landen.

Daarnaast investeren we in een gezamenlijk markt. In plaats van 27 markten, met ieder zijn eigen regels in de verschillende EU-lidstaten, ontwikkelen we één Europese markt met meer bevoegdheden. We zorgen dat ondernemers beter over grenzen heen kunnen ondernemen. Zo kunnen we in de EU eenvoudig bepalen welke industrie het beste past. Hiermee versterken we de Europese economie én onze strategische positie in de wereld.

- We stimuleren innovatie door een Silicon Europa op te zetten. Dit wordt een ecosysteem waar kennis, kapitaal en overheid samenkomen om hightech producten en diensten te ontwikkelen. We bouwen voort op de Bolognaverklaring door kennisuitwisselingen binnen de EU te stimuleren. We verbinden verschillende tech hubs in de EU, zoals Brainport in Eindhoven en Station F in Parijs, door middel van samenwerkingsverdragen op het gebied van technologie. We brengen op die manier onze knapste koppen bij elkaar en maken overzichtelijk waar het geld naartoe moet.
- We zorgen ervoor dat grote Europese investeringen in innovatie, energietransitie en concurrentievermogen gefinancierd worden door Eurobonds. Gezamenlijke schulduitgifte maakt investeren namelijk niet alleen efficiënter, maar ook goedkoper. Alleen door Europees te lenen kunnen wij de noodzakelijke investeringen van morgen realiseren.
- Om de digitale en technologische autonomie van de EU te versterken richten we een Europees Tech Fund op dat risicodragend investeert in strategische innovaties, van AI en kwantumtechnologie tot cleantech en biotech. Dit doen we met publieke garanties en cofinanciering, naar het voorbeeld van Bpifrance en de Amerikaanse LPO.
- We zetten in op een Europese aanpak voor strategische projecten die bijdragen aan de transitie naar een duurzame en weerbare economie. Denk aan nieuwe vormen van energieproductie, duurzame industrie, circulaire technologie en digitale infrastructuur. Voor deze projecten streven we naar versnelde en geharmoniseerde vergunningsprocedures, met de Benelux als koploperregio. Daarmee verkorten we de time-to-market van cruciale innovaties, zoals electrolyzers, batterijproductie en circulaire productieketens.

- We zorgen ervoor dat publieke, private en institutionele investeerders beter kunnen bijdragen aan Europese transitie. Dit doen we door de risicoclassificatie van sleuteltechnologieën, zoals cleantech, groene chemie of kritieke digitale infrastructuur, realistischer in te richten. Waar nodig zetten we nationale of Europese garanties in, zodat bijvoorbeeld pensioenfondsen en impactfondsen meer kapitaal kunnen vrijmaken voor schaalbare oplossingen van Europese bodem.
- We zetten Europees cohesiebeleid (oftewel: regiobeleid) doelgerichter in om verschillen tussen Europese regio's te verkleinen. In plaats van cohesiemiddelen te verschuiven naar potjes om crises op te vangen, investeren we in brede welvaart, waaronder onderwijs, training, vergroening en innovatie, sociale woningbouw en grensoverstijgende samenwerking.

Een stabiel en voorspelbaar vestigingsklimaat

- We investeren in een stabiel en voorspelbaar Europees vestigingsklimaat. We zetten een duidelijke economische koers uit voor de EU en begeleiden bedrijven en werknemers naar dat toekomstbeeld. Een toekomst waarin risico nemen wordt beloond, duurzaamheid wordt gestimuleerd en innovatieve start-ups de ruimte krijgen om te groeien. We zetten in op voldoende kapitaal voor bedrijven die dat nodig hebben, harmonisatie van regelgeving en we stoppen met zwabberbeleid. Het resultaat is een Europees vestigingsklimaat, waarin bedrijven meegroeien met de samenleving, niet ten koste ervan.
- We pleiten voor het versterken van de interne markt door het 28ste regime in te voeren. Een overkoepelend kader van wet- en regelgeving die voor alle lidstaten zal gelden, voorkomt interne barrières en harmoniseert de bedrijfsvoering in de hele EU. In plaats van 27 verschillende nationale systemen zullen bedrijven uit alle lidstaten onder het 28ste regime te maken hebben met dezelfde regelgeving omtrent belastingen, insolventie, arbeidsmarkt, etc. Hierdoor wordt grensoverstijgend zakendoen de norm binnen de EU.
- We voeren een Europese rechtsvorm voor innovatieve bedrijven en sluiten aan bij bestaande initiatieven, zoals EU-Inc. Hierdoor wordt oprichting, governance en het verkrijgen van startkapitaal door heel de EU makkelijker gemaakt. Het stroomlijnen van het juridische kader stimuleert transnationaal handelen en is in het bijzonder gunstig voor het startup-ecosysteem.
- In ruil voor investeringen in randvoorwaarden en geharmoniseerde Europese regelgeving door de EU wil Volt dat bedrijven zelf een grotere maatschappelijke rol nemen. Een betere samenwerking tussen overheid, werkgevers en werknemers stimuleert een duurzaam vestigingsklimaat met binding tussen bedrijf, omgeving en maatschappij. Goede bescherming van werknemers, eerlijke bijdragen en meer contact van de overheid met het bedrijfsleven leent daar het fundament voor. Zo wordt verlies van institutionele kennis tegengegaan en wordt de bijdrage van werkgever en werknemer aan de maatschappij weer waardevol. Dat creëert een gezond, duurzaam en voorspelbaar vestigingsklimaat waar bedrijven de ruimte krijgen om te innoveren en te groeien. Zo wordt ruimte gegeven aan de kampioenen van de toekomst.
- We werken toe naar een echt Europees inkoop- en aanbestedingsbeleid. We zorgen ervoor dat vitale processen (zoals ICT-infrastructuur en onze drinkwatervoorziening) niet in handen komen van niet-Europese bedrijven. We kopen als EU gezamenlijk in waar dit toegevoegde waarde heeft, zoals in de defensie-industrie. We erkennen inkoop als belangrijk instrument voor het behalen van maatschappelijke doelen, door voorrang te geven aan duurzame, sociale en innovatieve producten en diensten.
- We voeren een Europese digitale dienstenbelasting in. Deze belasting is gericht op techbedrijven die in feite omzet genereren binnen de EU, maar onder het huidige belastingstelsel geen of nauwelijks

belasting afdragen. Zo creëren we een gelijk speelveld tussen alle techbedrijven op Europese bodem.

- We staken alle overheidssteun aan de oude industrie en besteden onze tijd, aandacht en ons geld nog uitsluitend aan sectoren met groeiperspectief. Dat betekent dat sommige grote bedrijven uit de oude industrie beter kunnen verhuizen naar andere delen van de EU waar ze van waarde zijn. Daar is bijvoorbeeld meer groene energie of meer technisch personeel. Die verdeling van industrie zal geregeld worden door een Europese minister van Industrie, die zo efficiënt en groen mogelijk in onze gezamenlijke industriebehoeften zal voorzien. Zo spelen we ruimte vrij in ons eigen land. Geen wachtrijen meer voor aansluiting op het stroomnet, geen prangende personeelstekorten en minder problemen met stikstof. Dat zorgt voor ademruimte in Nederland en groei in heel de EU.
- We pleiten voor een goede opbouw van Europese randvoorwaarden bij het ondernemen. We investeren in een stabiel ondernemersklimaat, genoeg huisvesting, goede scholen, sociale voorzieningen en een duurzaam stroomnet. Zo zorgen we ervoor dat de EU een aantrekkelijke plaats blijft om zich te vestigen en dat er vertrouwen ontstaat tussen overheid, bedrijven en werknemers.

Een onafhankelijk Europese Unie

- We zetten ons in voor een zo onafhankelijk mogelijke Europese chip- en IT-productieketen, inclusief waferproductie, packaging en het grondstoffenbeleid. Daarom moeten strategische bedrijven uit de chipproductieketen voor ten minste 51% in Europese handen zijn en moet er een strategie komen om controle te krijgen op de grondstoffen die nodig zijn voor de Europese chipproductie. Nederland is een grote speler in deze keten en dat willen we graag zo houden. Zowel Amerika als China zijn namelijk bezig met een opmars.
- Volt bepleit dat industrie een Europese competentie wordt. Nederland is namelijk een klein land en we zitten aan onze fysieke en ecologische grenzen. Er is te weinig ruimte op het stroomnet en de stikstofkwestie houdt ons land op slot. Dat zorgt voor problemen, omdat vernieuwende bedrijven, zoals het innovatieve midden- en kleinbedrijf (mkb), en grotere bedrijven, zoals ASML, niet meer organisch kunnen groeien. Daarom moeten we duidelijke keuzes maken en richting geven aan de economie van de toekomst. Volt kiest voor die sectoren die Nederland en de EU toekomstbestendig maken.
- De EU moet economisch onafhankelijk worden van andere grootmachten. De afgelopen jaren, hebben we op het gebied van defensie, handel en digitale soevereiniteit niet onze eigen koers als economisch blok kunnen uitzetten en dat moet anders. We bouwen aan een sterke EU met eigen digitale infrastructuur (Eurostack) en een eigen strategische industrie. We investeren in sleuteltechnologieën en sectoren die ook over 50 jaar nog relevant zijn voor onze economie. Dat resulteert in een EU die zijn eigen koers kan varen.
- We zetten in op een Europese grondstoffenstrategie, waarbij de inkoop van kritieke grondstoffen door het Europese blok wordt gecoördineerd. We breiden het aantal strategische partners uit en beveiligen toeleveringsketens. Zo zijn we verzekerd van een stabiele en humane toevoer van grondstoffen die cruciaal zijn voor onder andere de energietransitie en defensie.

Strategie voor digitale autonomie

- We brengen Nederlandse bouwstenen, initiatieven en financiers van de EuroStack in kaart en verbinden deze met de EU-programma's.
- We ontwikkelen alternatieven die ons minder afhankelijk maken van niet-EU-landen. EU-bedrijven die alternatieven ontwikkelen voor Amerikaanse cloud-, AI- en cybersecuritydiensten worden erkend als innovatieve spelers en krijgen betere toegang tot financiering. Wij ondersteunen het EU-initiatief om een EU Tech Fund op te richten. Nederland moet inzetten op durfkapitaal voor deep-tech en AI-start-ups. We pleiten voor zowel een Nederlands als een EU-investeringsfonds die zich op ethische en open technologieën richten om te voorkomen dat start-ups in AI, quantum computing en cybersecurity, vanwege moeilijk toegang tot opschalingsfinanciering, vaak verkocht worden aan buitenlandse partijen of nog erger: buiten de EU gevestigde bedrijven. Voor lokale initiatieven richten we een NL Sovereign Tech Fund op in nauwe samenwerking met een soortgelijk initiatief in Duitsland. We vormen daarmee de kopgroep binnen een EU van twee snelheden.
- De Nederlandse overheid moet, naast het ondersteunen van digitale innovatie binnen de EU, ook actief meewerken aan de ontwikkeling van nieuwe digitale technologieën naar analogie van de Deltawerken. Het gaat om grote infrastructurele projecten die Nederland structureel sterker maken, wat goed is voor onze economie. Deze aanpak dient een vast onderdeel te worden van de Nederlandse Digitale Strategie. Nederland investeert in testprojecten waarbij we bestaande technologie uit de EU gebruiken en tevens waarde toevoegen binnen de EuroStack (het EU-technologie-ecosysteem).
- Met de Digital Sovereignty Score maken we de digitale afhankelijkheid van overheden inzichtelijk. Door jaarlijks te rapporteren in hoeverre publieke diensten afhankelijk zijn van niet-EU-technologie (zoals cloudinfrastructuur of software) en welke stappen zij zetten naar open source en Europese alternatieven, maken we digitale autonomie concreet en meetbaar. Dit gebeurt al in Estland, waar de digitale 'volwassenheid' structureel wordt geëvalueerd via landelijke criteria zoals herbruikbaarheid, veiligheid en onafhankelijkheid van leveranciers. Zo'n transparant scoresysteem versterkt de sturing van het beleid, stimuleert hergebruik van publieke digitale infrastructuur en maakt afhankelijkheden zichtbaar.
- We bouwen in Nederland een sterk ecosysteem waarin het kennisniveau van digitalisering, zowel in het bedrijfsleven als in het onderwijs, kan groeien. We investeren in IT-onderwijs in zowel het middelbaar als in het hoger onderwijs. Nederland moet aantrekkelijk blijven voor high-end kennisbedrijven met ASML als voorbeeld.
- Nederland moet net als alle EU-lidstaten zelfstandig in staat zijn de impact van afhankelijkheden in de IT-levenssfeer op waarde in te schatten en te begrijpen. Daarvoor moeten we het beoogde kennisniveau op het gebied van digitale autonomie verhogen binnen de overheid en de private sector.
- Volt streeft naar een innovatieve, digitale en rechtvaardige samenleving en zet daarom vol in op Europese digitale autonomie. Onder andere het Draghi-rapport, de reflecties over digitale soevereiniteit van Moerel en Timmers en het initiatief rond de EuroStack bieden hiervoor de mogelijkheden. Volt ondersteunt deze in brede zin. Nederland moet hierin optreden als aanjager en uitvoerder.

4.2. EEN INNOVATIEVE ECONOMIE

Om innovatie te bevorderen, moeten startende en groeiende bedrijven makkelijker financiële steun krijgen. Maar vernieuwende bedrijven die onze samenleving vooruit helpen, vinden op dit moment niet genoeg investeerders. Dat komt door de risico's die innovatie met zich meebrengt.

Daarom zorgen we dat de overheid bijspringt. Zij draagt een deel van het risico om in deze bedrijven te investeren en helpt hiermee onze maatschappij vooruit. Zo is het aantrekkelijker om te investeren in innovatieve bedrijven, die met nieuwe ideeën bijdragen aan een duurzame en sociale economie.

- We richten een Nationale Investeringsbank (NIB) op met voldoende publieke middelen, toegang tot de kapitaalmarkt middels staatsgarantie en een breed mandaat om de Nederlandse investeringsopgave te kunnen realiseren. De NIB moet een professionele instelling worden op afstand van de Kamer. Om deze investeringsbank op te zetten zal een eenmalige publieke investering van tien miljard euro nodig zijn, waarmee op de kapitaalmarkten het tienvoudige opgehaald kan worden. Om versnippering van het investeringslandschap tegen te gaan en de economische slagkracht van ons land te vergroten, zal de NIB bestaande fondsen en investeringsinstellingen bundelen. Een NIB zal het makkelijker en overzichtelijker maken voor institutionele beleggers, zoals pensioenfondsen, om mee te investeren, maar ook om van de Europese Investeringsbank (EIB) meer geld te ontvangen voor innovatieve projecten. Het opzetten van een NIB maakt het dus mogelijk om sleuteltechnologieën, duurzame innovatie en maatschappelijk verdienvermogen te financieren.
- Overheidsinstanties, gericht op het Nederlandse vestigingsklimaat, moeten zich richten op het aantrekken, creëren en behouden van sleuteltechnologieën en techbedrijven. Hiervoor maken zij samen met partnerorganisaties van andere EU-lidstaten een gezamenlijke strategie. We concurreren elkaar niet in de EU, we vullen elkaar aan.
- We bewerkstelligen een topsectoren- en innovatiebeleid waarbij vanuit één nationale innovatievisie, in relatie tot de rest van de EU, strategisch gekeken wordt welke techbedrijven kunnen bijdragen aan ons maatschappelijke verdienvermogen voor de toekomst.
- We zorgen ervoor dat kapitaalverschaffers zoals banken, (durf)investeerders en innovatieve start-ups en scale-ups elkaar binnen de EU beter weten te vinden. De totstandkoming van een kapitaalmarktunie en een bankenunie zouden daar in belangrijke mate toe bijdragen. Daarnaast maakt Volt zich hard voor één groot, Europees durfkapitaalfonds waarmee nieuwe, pan-Europese innovaties op het gebied van bijvoorbeeld klimaat en duurzaamheid aangejaagd kunnen worden.
- We verbeteren de toegang van start-ups en scale-ups tot Europese financiering door procedures bij het European Investment Fund (EIF) en andere investeringsinstrumenten binnen de EIB-groep te vereenvoudigen en versnellen.
- Ten behoeve van verduurzaming en innovatie wil Volt regionale fondsen extra middelen geven om durfkapitaal te kunnen uitleenen aan ondernemers en burgerinitiatieven.

Investeren in de toekomst

- De overheid neemt een leidende en sturende rol op zich in de ontwikkeling van een volwassen start-upklimaat door niet alleen gericht maar ook méér te investeren in start-ups. Dit doet de overheid zowel via de Nationale Investeringsbank, zogenaamde incubators en innovatiehubs. Deze organisaties zullen niet alleen vanuit de Nederlandse begroting, maar ook vanuit Europese gelden gekapitaliseerd worden. Volt biedt start-ups en scale-ups verschillende mogelijkheden voor gerichte ondersteuning, afhankelijk van de behoeften in de verschillende ontwikkelingsfasen. Dit zorgt voor meer maatwerk en betere resultaten. Nederland sluit actief aan bij Europese programma's zoals STEP, IPCEI en het toekomstige European Sovereignty Fund, zodat we samen met andere lidstaten investeren in strategische technologieën voor een duurzame en concurrerende Europese economie.
- We creëren of versterken fiscale stimulansen die innovatie bevorderen, zoals de WBSO en medewerkersparticipatie.
- We nemen het voortouw bij de invoering van het 28ste regime waarmee Europese groeibedrijven toegang krijgen tot één set duidelijke regels. Zo kunnen zij eenvoudiger grensoverstijgend opereren, sneller opschalen binnen de interne markt en concurreren op wereldniveau.
- Onder de Nationale Investeringsbank wordt het instrumentarium voor durfkapitaal fors uitgebreid. Er komen meer middelen vrij voor start-ups, scale-ups en mkb om innovatie te stimuleren.
- De Nationale Investeringsbank breidt het aantal Angel-regelingen uit. Er worden fiscale stimuleringsregelingen voor start-ups uitgewerkt, waardoor expertise en kennis uit de praktijk beter benut wordt bij investeringen in jonge bedrijven. Dit draagt bij aan groei, werkgelegenheid en de innovatiekracht van start-ups.
- We maken medewerkersparticipatie in de vorm van aandelenopties mogelijk. Hierdoor zijn werknemers meer gebonden aan een bedrijf en zullen zij minder snel weer vertrekken. Dit zorgt ervoor dat vooral scale- en start-ups een concurrerende vergoeding kunnen bieden, waardoor hun personeel niet vertrekt naar grotere markten zoals de Verenigde Staten. Het invoeren van een medewerkersparticipatieregeling zorgt overigens ook voor een beter start-upecosysteem, omdat werknemers de verkregen opbrengsten weer kunnen herinvesteren in de volgende generatie bedrijven.
- We creëren een Nederlands cofinancieringsfonds om deelname aan Europese innovatiefondsen makkelijker te maken en het aanvraagproces los te trekken van de ministeries. Door de oprichting van een cofinancieringsfonds krijgt Nederland gemakkelijker en meer toegang tot Europese gelden voor innovatieve projecten waardoor we beter kunnen aansluiten op de investeringsstrategie van de EU. Het fonds zal onderdeel uitmaken van de Nationale Investeringsbank.
- We verkennen de opties voor het aanbieden van meer mogelijkheden tot het financieren van start-ups tegen een risicovrije rente. Zo helpt de overheid start-ups door de kritieke ontwikkelingsfase. We trekken meer durfkapitaal uit de private sector aan, doordat de overheid zelf ook meer investeert in start-ups. Het aandeel van durfkapitaal in Nederland moet en kan verder worden vergroot.
- We stimuleren via de nieuwe Nationale Investeringsbank de onderlinge samenwerking en uitwisseling van kennis tussen de verschillende Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's). Hierdoor wordt de zichtbaarheid en slagkracht van de ROM's vergroot en krijgen lokale bedrijfsactiviteiten ondersteuning bij hun groei en ontwikkeling.
- We vergroten de ruimte voor vernieuwende ondernemers om te experimenteren, produceren en ideeën uit te wisselen. Groeiende innovatieve bedrijven zijn gebaat bij snelheid, flexibiliteit en

hoogwaardige voorzieningen. We helpen deze ondernemers door voorzieningen zoals kantoren, testopstellingen en kleinschalige productie beschikbaar en betaalbaar te maken in de vorm van innovatiehubs. Hierdoor kunnen innovatieve bedrijven sneller groeien zonder dat er grote kapitaalinvesteringen nodig zijn. Op deze manier brengen ze nieuwe kennis en ideeën sneller naar de markt en kunnen ze groeien in Nederland en de EU. We zetten in op de ontwikkeling van innovatiehubs om bestaande systemen te versterken waarbij we rekening houden met regionale spreiding.

- Er komt één centraal loket (een one stop-shop) voor innovatieve en sociaal maatschappelijke ondernemers waar zij terecht kunnen met hun vragen over bijvoorbeeld subsidieaanvragen.
- Volt kiest ervoor start-ups te ondersteunen zonder in te leveren op eerlijke arbeidsvoorwaarden. We onderzoeken alternatieve lastenverlichting, zoals gerichte loonkostensubsidies of fiscale voordelen.
- Volt wil de Jongerenspringplank onderzoeken. Dit is een beleggersrekening bij een publiek fonds onder de Nationale Investeringsbank (NIB), waar het Rijk bij de geboorte van een kind eenmalig geld inlegt. Hiermee profiteren jongeren van duurzame economische groei. De NIB belegt dit kapitaal in duurzame, maatschappelijke portefeuilles, zoals klimaat, innovatie en circulariteit. Het fonds draagt op die manier bij aan de economie van morgen, terwijl het op de lange termijn individueel rendement oplevert. Het opgebouwde kapitaal wordt op achttienjarige leeftijd uitgekeerd. Zo deelt elk kind vanaf geboorte mee in maatschappelijke investeringen en raakt daarmee verbonden met de missie naar een duurzame en groene economie.

Onderzoek als basis voor innovatie

- Volt zorgt voor vaste, langetermijnfinanciering van fundamenteel, toegepast en praktijkgericht onderzoek. Zo hebben onderzoekers en kennisinstellingen structurele zekerheid om risicovolle en innovatieve projecten op te zetten. Dit voorkomt kortetermijndenken in onderzoek en maakt Nederland aantrekkelijker voor toptalent en internationale samenwerking. Succesvolle publiek-private consortia als Oncode Institute en Biotech Booster, die wetenschap en toepassing verbinden en zo maatschappelijke waarde creëren, nemen we als uitgangspunt. De Nationale Investeringsbank krijgt hierbij een actieve rol om de ontwikkeling van onderzoeksresultaten naar innovatieve bedrijven en maatschappelijke toepassingen te ondersteunen.
- We draaien de bezuinigingen op startersbeurzen terug en verhogen gelijktijdig het budget. Deze middelen zullen voornamelijk terecht komen bij jonge onderzoekers die gebruik maken van deze beurzen. Onderzoek zonder specifiek doel produceert verrassend veel nieuwe technologie en vormt daarmee de basis van een gezond innovatie ecosysteem. Door te investeren in startersbeurzen kunnen beginnende onderzoekers vanuit elke achtergrond bijdragen aan de oplossingen van de toekomst en behouden we onze kennispositie.
- We stimuleren actief de ontwikkeling van kwantumtechnologie en haar toepassingen om Nederland een sterke onafhankelijke positie te geven ten opzichte van andere grootmachten.
- Volt stimuleert academisch geleide klinische studies door financiering, juridische ondersteuning en infrastructuur. Universiteiten en academische ziekenhuizen krijgen structurele ruimte om zelf fase I-II-onderzoek te organiseren, zodat de EU minder afhankelijk is van commerciële trials. Daardoor kunnen patiënten sneller toegang krijgen tot innovatieve behandelingen. We zorgen ervoor dat de ontwikkelde geneesmiddelen en therapieën in publieke handen blijven, bijvoorbeeld via licentieafspraken met Nederlandse instituten of gezamenlijke Europese fondsen. Zo blijft ook de prijs van nieuwe medicijnen eerlijk en zijn deze betaalbaar voor iedereen.

- Volt investeert in sterke regionale biotech- en lifesciences-ecosystemen naar het voorbeeld van Boston. Daar werken universiteiten, ziekenhuizen, start-ups en bedrijven op korte afstand samen. We versterken bestaande hubs zoals Amsterdam Science Park, Leiden Bio Science Park en Pivot Park in Oss. Daarnaast stimuleren we publiek-private samenwerking binnen deze ecosystemen. Onderwijsinstellingen, onderzoeksorganisaties en bedrijven worden actief gefaciliteerd om zich op gezamenlijke innovatiecampussen te vestigen, zodat kennisuitwisseling, talentontwikkeling en waarde scheppen elkaar versterken.
- We bevorderen ook gedeelde onderzoeksprojecten, klinische studies en opleidingsprogramma's tussen verschillende plaatsen, zodat Nederland als één samenhangend biotech-ecosysteem functioneert.
- We moeten meer investeren in de regionale samenwerking tussen onderwijs en het bedrijfsleven, om zo de regionale economie en leefbaarheid te bevorderen.
- We investeren in Europees talent en bieden wetenschappelijk asiel aan internationale studenten en onderzoekers die willen bijdragen aan Europese innovatie.
- Er moet effectieve, EU-brede bescherming van intellectueel eigendom worden gegarandeerd.
- Volt richt een publiek loket op dat lifesciencesondernemers en academische instellingen ondersteunt bij markttoegang tot de EU, inclusief EMA-dossierbegeleiding en financiering van registratieprocedures. Dit loket richt zich op bedrijven en instituten die publieke belangen centraal stellen: ontwikkelde medicijnen en therapieën blijven zo in handen van Nederlandse of Europese publieke instellingen en worden zo betaalbaar. Het loket ondersteunt ook het opstellen van licentie- en prijsafspraken. Op deze manier leiden publieke investeringen niet tot privaat winstbejag, maar vloeien ze terug naar de samenleving. Zo zorgen we ervoor dat Nederlandse en Europese innovaties niet onnodig uitwijken naar de VS of China vanwege complexe regelgeving of financieringsproblemen. Tegelijkertijd behouden we op deze wijze de publieke zeggenschap over de opbrengsten van die innovaties.
- Volt pleit voor een Europees afgestemde aanpak voor toelating en vergoeding van innovatieve therapieën, zoals cel- en gentherapieën (ATMP's). Hoewel EMA-goedkeuring centraal geregeld is, blijven beschikbaarheid en vergoeding per land sterk verschillen, vaak gedreven door commerciële keuzes van bedrijven en niet uit medische of economische noodzaak. Deze ongelijkheid belemmert de toegang van patiënten en remt de Europese innovatie. Door de toelatings- en vergoedingsprocedures te harmoniseren of publieke toegang via hospital exemptions en grensoverstijgende samenwerking te versterken, vergroten we de markt, versnellen we de toegang en maken we de EU aantrekkelijker voor life sciences-innovatie.

De rol van AI in innovatie

- Volt zet zich in voor innovatie, ook voor innovatie van en met AI. Maar bij innovatie denken we breder dan AI en LLM's (zoals ChatGPT) alleen. We staren we ons niet blind op technologische hypes. We volgen niet alleen de trends, maar zijn ook innovatieve trendsetter om zo de toekomstbestendigheid van onze samenleving te garanderen. Hiervoor is een ministerie van Digitale Zaken nodig. Bewindvoerders kunnen digitale innovatie agenderen, innovatie bevorderen en toezicht houden op wenselijk en ethisch gebruik van technologie in onze samenleving.
- Nederland moet voorop lopen in de samenwerking met andere EU-landen bij de ontwikkeling van AI. De overheid neemt een sturende rol aan bij het vertalen van de wet- en regelgeving over verantwoorde innovaties, zodat de kaders voor lokale overheden en het bedrijfsleven praktisch

en toepasbaar zijn. Begrijpelijke en toegankelijke wet- en regelgeving zorgen voor verantwoorde innovaties en zekerheid voor bedrijven.

- Als onderdeel van de strategie voor digitale autonomie worden de meest geavanceerde, transparante en betrouwbare AI-modellen ontwikkeld. De technologie wordt opgebouwd uit opensource-componenten en getraind met betrouwbare data van de overheid en de maatschappij. Hierbij is het belangrijk om breed in te zetten op AI in de context van alle digitale innovaties.
- Een AI-fabriek staat ten dienste van ondernemers in de regio. Regionale onderzoeksinstellingen maken ook gebruik van de AI-fabriek om onderzoek te verrichten en de resultaten beschikbaar te stellen aan internationale studenten en het bedrijfsleven. Hiermee creëren we een ecosysteem gericht op Europese samenwerking, kennisdeling en duurzame innovatie.

4.3. EEN DUURZAME EN CIRCULAIRE ECONOMIE

De toekomst van onze economie is duurzaam, innovatief en circulair. We investeren in een nieuwe Europese industrie die goed is voor mens, natuur en klimaat. We maken duidelijke keuzes. Tata Steel gaat zo snel mogelijk dicht. Op een gezonde en betaalbare manier groen staal produceren is daar niet op korte termijn haalbaar, maar in andere Europese landen kan dat wel. Ook andere vervuilende bedrijven die niet kunnen vergroenen, faseren we zorgvuldig uit. Middelgrote en kleine bedrijven geven we extra steun bij het verduurzamen.

We gaan zuinig om met grondstoffen. We verspillen minder en gaan meer recyclen. We zorgen dat economische groei en duurzaamheid hand in hand gaan. We maken digitale infrastructuur groener en eerlijker. Datacenters moeten efficiënter worden in hun gebruik van energie en water. Ze werken samen met duurzame bedrijven en zijn open over hun impact op het klimaat. We maken de Europese Unie (EU) minder afhankelijk van andere landen en bouwen aan een sterke economie die goed is voor mens, natuur en klimaat.

- We kunnen de omslag naar een duurzame samenleving op tijd maken, als we daarvoor alle zeilen bijzetten. Het verantwoordelijke ministerie moet daarom volledig focussen op het versnellen van de duurzaamheidstransitie, inclusief circulariteit, en het verkleinen van de Nederlandse ecologische voetafdruk.
- We zetten in op een gezond, groen en faciliterend investeringsklimaat in Nederland en in de EU. Innovatie en duurzame economische groei gaan we blijvend en in samenhang stimuleren, waarbij economische groei samengaat met duurzaamheid. We waarborgen tegelijk een consistent en stabiel wettelijk kader gericht op voorspelbaarheid en investeringszekerheid.
- We ondersteunen onderzoek en pilots gericht op het creëren van financiële waarde voor ecosysteemdiensten.

Duurzame industrie

- In een tijdperk van klimaatverandering en geopolitieke spanningen is een strategische, duurzame Europese industrie essentieel. We kiezen voor een Europees industriebeleid met een productie op plaatsen waar voldoende ruimte en betaalbare groene energie beschikbaar is en met een slimme spreiding. Nederland richt zich daarbij op een hoogwaardige maakindustrie in plaats van de huidige energie-intensieve basisindustrie. Dat is beter voor het klimaat, de netcapaciteit, de gezondheid en de Nederlandse economie.
- Om nieuwe, duurzame industrie op te bouwen, ondersteunen we 'First-of-a-Kind'-projecten: de eerste grootschalige toepassing van veelbelovende technologieën, zoals electrolyzers, groene chemie, recyclinginstallaties of innovatieve natuurgebaseerde oplossingen. Hiervoor zetten we garanties, cofinanciering en versnelde vergunningprocedures in. Zo maken we van de EU een plek waar de duurzame industrie van morgen wordt gebouwd.

- De duurzame industrie heeft vaak opstartproblemen doordat zij hun duurzame en circulaire producten moeilijk voor lange termijn af kunnen zetten. We onderzoeken hoe de overheid hier het best kan bijspringen, bijvoorbeeld door middel van garanties of instrumenten gebaseerd op het Europese H2Global.
- We verplichten de meest vervuilende bedrijven uit de oude economie zich zo snel mogelijk aan te passen aan de nieuwe strengere vergunningen. Met als uiterste middel het intrekken van de vergunningen en vervolgens stopzetten van bedrijfsactiviteiten van de onderneming.
- Tata Steel in de IJmond is een voorbeeld waar het nodig is om keuzes te maken voor de toekomstige industrie. Het is op korte termijn niet haalbaar om daar op een gezonde en betaalbare manier groen staal te produceren. In andere Europese landen kan dat wel, onder andere omdat de energiekosten daar lager zijn en er meer groene stroom beschikbaar is. Daarom moeten we realistisch zijn over Tata Steel. De huidige vervuilende fabriek moet zo snel mogelijk sluiten.
- Voor andere fossiele bedrijven die simpelweg niet kunnen vergroenen en geen cruciale rol vervullen voor de samenleving moet een afbouwpad komen.
- We nemen alle uitzonderingen binnen de CO₂-heffing voor de industrie weg. Zo wordt alle industrie in gelijke mate gevraagd te verduurzamen. We pakken dit Europees aan.

Duurzaam innoveren

- De afgelopen jaren werd er te weinig durfkapitaal geïnvesteerd in Europese duurzame innovaties. Ondertussen werden de uitdagingen groter. De EU moet actiever investeren in technologieën die bijdragen aan de groene transitie. Daarom pleit Volt voor de oprichting van een Europese investeringsbank die investeert in strategische innovaties, zoals cleantech, waterstof en circulaire technologie. Het gaat om investeringen met publieke garanties en cofinanciering. We ondersteunen ook first-of-a-kind-projecten: de eerste commerciële toepassingen van veelbelovende schone technologie. Dat doen we via garanties, versnelde vergunningverlening en toegang tot Europees kapitaal.
- We nemen de tijdrovende en complexe regelgeving bij investeringen van de European Investment Bank (EIB) weg zodat start-ups en scale-ups hier eerder voor in aanmerking komen.
- Nederland moet nieuwe technologieën delen met andere EU-landen wanneer gebruikgemaakt is van publiek geld bij de ontwikkeling van die technologieën. We zetten ons ervoor in dat dit EU-breed beleid wordt. De EU ontwikkelt hiertoe een kennishub waarin de beste innovaties op het gebied van groene en duurzame technologie gedeeld worden met inwoners, bedrijven en lidstaten.
- We onderzoeken de mogelijkheden van het inzetten van AI en andere technologieën bij het tegengaan van klimaatverandering, bijvoorbeeld op het gebied van handhaving en toezicht.

Invloed van tech op het milieu

- Technologische infrastructuur heeft invloed op het milieu. Vooral datacenters gebruiken veel energie en water. Daarom moeten nieuwe datacenters onderdeel worden van de Europese 'tech-infrastructuur' (een autonome infrastructuur die onafhankelijk van Big Tech is).
- De overheid neemt hierin de leiding en koppelt die aan ons water- en energiebeleid. De overheid steunt innovatieve oplossingen zoals nieuwe koelingstechnologieën. Zo kunnen we de schade aan het klimaat beperken.

- Een goede oplossing is om deze datacenters te verplichten samen te werken met duurzame innovatieve bedrijven. Denk daarbij aan warmtenetwerken die de restwarmte van datacenters gebruiken.
- Zoals bedrijven in elke sector moeten ook digitale bedrijven transparant zijn over hun ecologische invloed.
- Er komt meer transparantie over het energieverbruik en de grondstofketens van de digitale infrastructuur die wij gebruiken. Het water- en energieverbruik van cloud-infrastructuur en datacenters moet namelijk omlaag. Door verduurzaming van hardware en efficiëntere (inzet van) software kan het energieverbruik omlaag worden gebracht. Daarvoor willen we wettelijk concrete, afdwingbare doelstellingen vaststellen.

Circulaire economie

- We creëren gelijke kansen voor circulaire koplopers met een subsidie van Stimulering Circulaire Economie (SCE) voor de onrendabele top van duurzame productieprocessen, naar voorbeeld van de SDE(++). Deze subsidie overbruggt het prijsverschil tussen circulaire en vervuilende alternatieven, zoals gerecycled plastic versus virgin plastic, in een economie die nu nog gericht is op lineaire productie. Zo voorkomen we dat innovatieve bedrijven verdwijnen voordat ze kunnen opschalen en maken we een gelijk spelveld om de economie van de toekomst te bouwen en beschermen.
- Er komt een verbod voor producenten om ongebruikte producten, zoals kleding en elektronica, te vernietigen of te dumpen. Op deze manier zorgen we ervoor dat bijvoorbeeld fast fashion langzaam maar zeker tot het verleden behoort.
- We breiden het recht op reparatie fors uit en we maken van reparatie de norm, in plaats van de uitzondering. We zetten in op een Landelijk Reparatiefonds. Zo wordt reparatie weer aantrekkelijk voor consumenten én rendabel voor ondernemers. We verlagen de drempels voor hergebruik door een landelijke infrastructuur op te bouwen, inclusief een gebruiksvriendelijke app, een uitgebreid register van reparateurs en een systeem van reparatievouchers. Het fonds stimuleert niet alleen duurzame consumptie, maar ook vakmanschap en lokale werkgelegenheid in de circulaire economie.
- De EU beschikt over kennis en technologie, maar duurzame producten vinden onvoldoende afzet. Daarom steunen wij de oproep om een Europees gecoördineerde vraag naar circulaire producten te organiseren (Call for Demand Creation EU). Zo maken we ruimte voor investeringen en innovatie.
- We willen toe naar goed recyclebare producten. Dat betekent dat we op Europees niveau willen werken aan het definiëren van categorieën voor recyclebare stoffen. Op producten die in de EU verkocht worden moet te zien zijn uit welke categorieën recyclebare stoffen ze bestaan en hoe deze categorieën moeten worden gescheiden aan het einde van de levenscyclus van een product.
- De huidige afvalwetgeving is te complex en maakt het verwerken van afval tot producten onnodig moeilijk. We pleiten voor versimpeling van deze wetgeving zodat afval een grondstof wordt, bijvoorbeeld door Europees geldende grondstofverklaringen.

Bewust consumeren

- We rekenen de milieu- en sociale impact van producten strenger mee in de prijzen van producten. Zo verleiden we consumenten duurzame producten te kopen en stimuleren we bedrijven om hun producten duurzamer te maken. Met de opbrengsten hiervan maken we duurzame producten goedkoper.

- We werken toe naar één Europees duurzaamheidslabel. Zo kunnen consumenten zien of het product dat zij kopen, of dit nu om kleding of voedsel gaat, echt duurzaam is of niet. De grote hoeveelheid labels van nu zorgt voor verwarring.
- We ondersteunen ondernemerschap via een wet tegen ultrafast fashion volgens Frans model. We voeren via de Uitgebreide Producentenverantwoordelijkheid (UPV) een ecoscore in die slechter scorende kleding meer belast. Ondernemers lijden onder ultragoedkope ultrafast fashion, doordat externe effecten als mensenrechtenschendingen, grotere uitstoot en grote illegale hoeveelheden schadelijke stoffen niet in de prijs worden meegenomen. Door een heffing van 5 tot 10 euro wordt deze oneerlijke concurrentie verminderd en een gelijk spelveld gestimuleerd.
- We beschermen Nederlandse jongeren door een reclameverbod in te voeren op ultrafast fashion. Dit kan via de kinder- en jeugdreclamecode. Jongeren zijn gevoeliger voor sociale druk en impulsaankopen. Veel reclames voor ultrafast fashion spelen hierop in door zich op sociale media specifiek op jongeren tussen de 13 en 24 jaar te richten, zonder transparant te zijn over de negatieve gevolgen en de lage kwaliteit van deze kleding.
- Bedrijven die aan greenwashing doen worden beboet door de Autoriteit Consument & Markt. Daarnaast intensiveren we de controles op het respecteren van de mensenrechten bij de productie van goederen en beboeten we bedrijven die hierbij tekortschieten.
- We streven naar het gebruik en bijmenging van duurzame materialen bij producten die verkocht worden in de EU. Dit creëert een markt voor producenten om hun duurzame producten te verkopen in de EU.
- Een leefbare aarde is een keuze waar duurzame producten bij horen. De EU is een belangrijke afzetmarkt en daarom verplichten we het gebruik van duurzame grondstoffen in producten. Hierdoor wordt vraag gecreëerd naar groene producten en krijgen bedrijven en investeerders de zekerheid dat hun duurzame producten worden afgenomen.
- We hebben heldere, bindende en afrekenbare afspraken nodig voor de financiële sector op het gebied van duurzaamheid, in lijn met het Klimaatakkoord van Parijs.
- Bedrijven in de financiële sector worden verplicht tot het indienen van een klimaatplan, waaruit blijkt wanneer en hoe zij hun bedrijfsvoering in lijn brengen met het Klimaatakkoord van Parijs.

Een groene overheid

- We zetten in op groen begroten om de kosten van klimaatverandering mee te nemen in overheidsfinanciën en zo sturing te geven aan de keuzes van onze overheid. Hierbij worden de financiële gevolgen van toekomstige klimaatschade meegewogen bij begrotingskeuzes van ministeries. Zo zal spreiding van de kosten over een langere periode van groene projecten de investeringsdrempel voor de energietransitie verlagen. Dit zorgt voor een rijksbegroting die eerlijker en toekomstbestendig is.
- De overheid gaat als toonbeeld om met de nodige transities. Bij alles wat de overheid inkoopt wordt gekeken naar de "R-ladder" om zo de meest duurzame optie te kiezen bij inkoop en aanbestedingen.
- Omgevingsdiensten zijn gespecialiseerd in milieuvergunningverlening, toezicht en handhaving. We onderzoeken hoe deze omgevingsdiensten versterkt kunnen worden, zodat zij hun taken goed kunnen uitvoeren. Tijdige toegang tot alle relevante informatie is daarbij een eerste vereiste en wordt door de Rijksoverheid gefaciliteerd en gewaarborgd.

4.4. ARBEIDSMARKT

Onze arbeidsmarkt moet eerlijker, slimmer en sterker. In belangrijke sectoren zoals de zorg, het onderwijs en de techniek groeit het personeelstekort. Tegelijkertijd blijven talenten onbenut en werken te veel mensen onder slechte omstandigheden of zonder uitzicht op een goed pensioen.

Dat moet anders. We investeren in beter werk, hogere lonen en meer vaste contracten. De overheid leidt meer mensen op voor beroepen waar veel vraag naar is. Ook benutten we technologie om de personeelstekorten op te vangen. We maken het eenvoudiger om in een ander EU-land te werken. In alle lidstaten van de EU erkennen we elkaars diploma's.

Arbeidsmigratie blijft belangrijk, maar moeten we eerlijker en beter regelen, met goede huisvesting en gelijke behandeling. In de grensregio's pakken we de knelpunten aan met gericht beleid. Ten slotte bouwen we aan een arbeidsmarkt die uitgaat van wat mensen wél kunnen en waarin ieder talent telt. Iedereen krijgt de kans om mee te doen. Werken loont, nu en later. Ook na je loopbaan, met een goed pensioen voor iedereen.

- Wendbaarheid is de sleutel tot een toekomstbestendige arbeidsmarkt. Volt zet in op een arbeidsmarkt waarin vaardigheden belangrijker zijn dan diploma's of functietitels. Zo wordt overstappen tussen sectoren eenvoudiger, benutten we verborgen talent en zorgen we voor veerkracht in onze economie.
- We stimuleren om- en bijscholing naar cruciale sectoren zoals zorg, ICT, onderwijs en techniek door hiervoor gericht scholingsbudgetten in te zetten.
- We willen dat mensen die langs de kant staan beter worden begeleid naar maatschappelijk cruciale beroepen. Volt wil dat de taakstelling van het werkbedrijf van het UWV op zo'n manier wordt aangepast dat deze vorm van begeleiding van mensen de primaire taak wordt. Zo zetten we meer mensen en middelen in op begeleiding van mensen terug naar de arbeidsmarkt, en minder op fraudebestrijding.
- We starten een grootschalige, landelijke wervingscampagne om meer personeel aan te trekken voor sectoren met grote tekorten, zoals techniek en ICT.
- Door te investeren in innovatie kunnen we de uitdagingen omtrent de structurele arbeidskrachtentekorten beter aanpakken. We benutten de nog onbenutte digitale en technologische oplossingen die er al zijn.

Werken over de grens

- We willen meer wederzijdse erkenning van diploma's en kwalificaties voor alle beroepen in de EU, met name voor beroepen in sectoren waarin een tekort is, zoals onderwijs, zorg, ICT en technische beroepen. Waar mogelijk standaardiseren we ook de erkenning van diploma's van buiten de EU.
- We investeren in taalcursussen en faciliteren deze beter. Zo verbeteren we de arbeidsomstandigheden op de werkvloer.

- Volt zet in op het verlichten van de administratieve lasten voor bedrijven in het buitenland om personeel aan te nemen. Zo kan het gebeuren dat een Nederlandse bouwvakker die in Duitsland aan de slag wil door de lokale overheid om een diploma gevraagd wordt. De bouwvakker moet vervolgens een dure verklaring regelen en mogelijk nog extra cursussen volgen.
- Volt zet in op het gelijktrekken van de expatregeling tussen EU-lidstaten, zodat we niet langer onderling concurreren om talent. Voor talent buiten de EU zal nog wel per lidstaat een unieke regeling aangeboden kunnen worden. Voor beide regelingen zal salaris bovendien niet langer de norm zijn voor toepasbaarheid, maar zal er specifiek gekeken worden naar de schaarste aan ervaringen en/of vaardigheden.
- We beschermen grenswerkers beter door Nederland standaard het werklandbeginsel van de EU toe te laten passen. Woon je in België, maar werk je in Nederland? Dan zou Nederland jouw sociale voorzieningen moeten regelen. Nederland heeft dit in de praktijk niet altijd goed geregeld, waardoor grenswerkers of ondernemers soms tussen wal en schip raken.
- We willen dat Nederlandse gepensioneerden die van hun pensioen gebruikmaken in een ander Europees land, zoals Spanje, daar hun premies en belastingen afdragen. Hiervoor passen we het woonlandbeginsel toe.
- Grensarbeiders die vijf jaar verzekerd zijn geweest in het land waar zij als laatste gewerkt hebben, zouden ervoor moeten kunnen kiezen om in datzelfde land een werkloosheidsuitkering aan te vragen.
- We willen dat de afdeling van het CAK die verantwoordelijk is voor grenswerkers, van Den Haag naar een overheidsgebouw in de grensregio verhuist. Zo brengen we de overheid en grenswerkers dichterbij elkaar. Goede locaties hiervoor zijn de België- en Duitsland-kantoren van de SVB in Breda en Nijmegen, of het Belastingdienst Buitenland-kantoor in Heerlen.
- We maken grenseffectenrapportages verplicht voor nieuw beleid wanneer dit direct of indirect de grensregio of grenslanders aangaat. Zo verbeteren we de sociale bescherming in de grensregio.
- Volt wil dat zogenoemde grensinformatiepunten uitgebreid worden en beter zichtbaar worden gemaakt voor (startende) grenswerkers of mensen die grenswerker willen worden. Deze informatiepunten houden zich bezig met de coördinatie van socialezekerheidsstelsels, iets wat te complex is voor veel individuele (aankomende) grenswerkers.

Arbeidsmigratie

- We willen EU-brede standaarden voor sociale zekerheid en arbeidsomstandigheden, die goede, menswaardige bescherming bieden aan alle werkenden in de EU.
- We pleiten ervoor dat vaste en tijdelijke arbeidsovereenkomsten, in sectoren waar structureel misstanden voorkomen, alleen nog maar direct bij een werkgever mogen worden afgesloten. Nu kunnen werkgevers via de Flexwet verantwoordelijkheid voor arbeidsomstandigheden afschuiven op intermediairs, die regelmatig buiten Nederland gevestigd zijn. Door deze maatregel wordt de verantwoordelijkheid duidelijker bij de feitelijke werkgever gelegd en worden handhaving en aansprakelijkheid effectiever.
- In sectoren waar arbeidsmigranten werken, wordt geregeld zowel werk als huisvesting door dezelfde werkgever aangeboden. Dit plaatst arbeidsmigranten in een afhankelijke positie, doordat zowel hun onderkomen als hun inkomen afhankelijk van de werkgever zijn. Om die reden pleit Volt ervoor dat arbeidscontracten altijd onafhankelijk moeten bestaan van een huurcontract. Hierdoor is een arbeidsmigrant niet direct dakloos, indien de arbeidsrelatie ophoudt.

- We verbeteren de toegang tot gezondheidszorg, onderwijs, woningen en rechtsbijstand door in samenwerking met gemeenten meer capaciteit op te bouwen.
- We verbeteren het toezicht en de handhaving door de arbeidsinspectie. Hiervoor maken we extra budget vrij.
- Arbeidsmigranten komen te vaak in benarde posities terecht en worden vaak uitgebuit. Handhaving moet zich richten op sectoren waar veel migranten werkzaam zijn, zoals slachthuizen en de glastuinbouw.
- In Nederland is er een wildgroei aan uitzendbureaus. Uitzendbureaus zijn helaas met regelmaat medeplichtig aan uitbuiting van arbeidsmigranten. We zijn voorstander van aanvullende verplichte certificering van deze bureaus waarbij processen zoals loonbetaling, klachtafhandeling, administratie en huisvesting van arbeidsmigranten worden beoordeeld. Dit zorgt voor structurele controle in plaats van eenmalig bij de start.
- We starten bewustwordingscampagnes voor zowel arbeidsmigranten als werkgevers. Vanwege de taalbarrières en een gebrek aan goede informatie weten arbeidsmigranten niet altijd wat hun rechten zijn.
- We geven arbeidsmigranten een plek aan tafel bij beleidsmakers. De belangen van arbeidsmigranten moeten worden vertegenwoordigd door de arbeidsmigranten zelf. Zo verhogen we de zichtbaarheid en verkleinen we de barrières.
- We bouwen een Europese job-tinder (Europese talent pool) zodat arbeidsmigranten van buiten de EU een goed overzicht hebben van de beschikbare banen in de EU. Dankzij een matchingsysteem worden werkgevers en werkzoekenden aan elkaar gekoppeld. Op deze job-tinder is informatie te vinden over de procedures die arbeidsmigranten moeten doorlopen om aan de slag te gaan. Ook is er een overzicht van relevante contactpunten voor het melden van misstanden en voor andere procedures.
- We bieden meer mogelijkheden voor niet-Europese migranten om een (tijdelijk) visum te krijgen voor ons land of voor een andere Europese lidstaat. Dat helpt hen, het land van herkomst en ook onze economie en maatschappij. Denk aan visa voor recent afgestudeerden of startende ondernemers.

Gelijke toegang tot de arbeidsmarkt

- We vergroten de aandacht voor neurodiversiteit bij werkgevers. Ongeveer vijftien tot twintig procent van de mensen wordt als neurodivergent beschouwd en een deel van hen ondervindt hiervan hindernissen op het werk. Dit leidt tot een groot onbenut potentieel. Door hier bewust van te zijn in de werving van personeel en bij de inrichting van werkplekken, zorgen we voor een inclusievere werkomgeving en een verhoging van de productiviteit.
- We zorgen voor actieve werkbegeleiding naar kansrijke beroepen voor mensen die aan de zijlijn staan, zoals in de zorg, het onderwijs of de techniek. Zo pakken we tegelijkertijd de grote arbeidskrachtentekorten en uitdagingen van onze tijd aan.
- We maken het gemakkelijker voor asielzoekers en statushouders om te werken of om betaalde beroepsopleidingen of ontwikkeltrajecten te volgen.
- Onder het motto 'recht op werk voor iedereen', krijgen asielzoekers vanaf dag één een burgerservicenummer (BSN) en de mogelijkheid om te werken, en wordt de Tewerkstellingsvergunning afgeschaft. Ook ongedocumenteerden en derdelanders met een visum kunnen een BSN krijgen, werken en belasting betalen.

- We versterken interdepartementale en interbestuurlijke samenwerking tussen departementen, medeoverheden, uitvoeringsinstanties en toezichthouders. Deze partijen vormen de arbeidsmarkt en hun samenwerking is essentieel voor het in goede banen leiden van arbeidsmigratie.

Reguleren van sekswerk

- We voeren een inclusief beleid, waarin sekswerkers als experts worden betrokken bij het formuleren van beleid en ze als primaire belanghebbenden een prominente rol spelen in het vaststellen van de doelen.
- We zijn tegen de Wet Regulering Sekswerk. In plaats daarvan moeten maatregelen worden getroffen om sekswerkers tegen de gevolgen van stigma te beschermen en sekswerk te destigmatiseren.
- Volt ziet sekswerk als een gelijkwaardig onderdeel van de dienstverlenende sector. We verbeteren de positie van sekswerkers door hen dezelfde rechtspositie toe te kennen als andere zelfstandige ondernemers in deze sector. Sekswerkers krijgen daadwerkelijk toegang tot essentiële diensten voor hun bedrijfsvoering, zoals een zakelijke bankrekening, verzekering of hypotheek.

Een toekomstbestendig pensioenstelsel

- Volt streeft naar één pan-Europees pensioenstelsel waarin het beste van de verschillende Europese stelsels wordt gebundeld in één systeem. Dit is niet alleen positief voor alle werkenden en de bedrijven in de EU, maar het bevordert ook het vrije verkeer van personen en kweekt begrip en solidariteit tussen de landen. Het fundament is gelegd met het in 2022 geïntroduceerde Pan-Europese Persoonlijke Pensioenproduct (PEPP) en wat Volt betreft bouwen we dit alsnog uit tot een volwaardig alternatief voor de nationale pensioenstelsels.
- Met de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen heeft Nederland een belangrijke stap gezet in het toekomstbestendig maken van het pensioenstelsel. Door de wet de komende jaren regelmatig te monitoren en verbeteringen en vereenvoudigingen aan te dragen, willen we er zeker van zijn dat de doelstellingen van die wet ook daadwerkelijk worden behaald.
- We introduceren een basispensioen voor alle werkenden naast de AOW, met een minimale premieafdracht. Sociale partners, werkgevers en beroepspensioenverenigingen mogen altijd méér afspreken dan het minimum.
- Voor veel bedrijfstakken vindt pensioenopbouw verplicht via pensioenfondsen plaats, de zogenaamde 'bedrijfstakpensioenfondsen' zoals het ABP voor de overheid en PFZW voor zorg en welzijn. Deze verplichting is een belangrijke pijler onder het succes van het Nederlandse pensioenstelsel. Het belang van werkgevers moet daarbij echter niet uit het oog verloren worden. Volt vindt daarom dat verplichtstelling logisch, evenwichtig en naar verhouding moet zijn.

AI en de arbeidsmarkt

- AI is er om Nederlandse werknemers te steunen. We pleiten ervoor om sectoren, waar veel automatisering plaatsvindt, extra te begeleiden bij het omscholen van werknemers. Het is belangrijk dat werken eerlijk blijft lonen.

- Volt pleit ervoor talent uit het buitenland aan te trekken en deze mensen voorrang te geven bij visumaanvragen. Dit moet op Europees niveau worden gecoördineerd.
- Volt zet zich in voor een betere bescherming van de rechten van makers en hun auteursrecht. GenAI-bedrijven worden verplicht volledige transparantie te bieden over de oorsprong van hun trainingsdata en een licentie af te sluiten bij de organisatie die de auteursrechten beheert.
- GenAI moet een digitaal watermerk bevatten en de aanbieder draagt zelf zorg voor het up-to-date houden van de veiligheid en de effectiviteit. Content die met GenAI wordt gegenereerd krijgt geen auteursrecht. Alleen mensen kunnen auteursrecht krijgen.

4.5. ONDERNEMERSCHAP

Ondernemers zijn van grote waarde voor de samenleving. Zij brengen vernieuwing en werkgelegenheid en zorgen voor economische groei. Maar zij dragen ook bij aan een verbonden samenleving en gaan maatschappelijke uitdagingen aan. We weten dat ondernemen niet altijd makkelijk is. Ondernemers hebben te maken met administratieve druk, ingewikkelde subsidieregels en beperkte toegang tot betaalbare en duurzame energie. Ook krijgen ze te maken met economische tegenslagen, zoals hoge inflatie.

Daarom maken we ondernemen makkelijker. We stimuleren ondernemers die duurzaam, sociaal en innovatief werken. We verlagen de regeldruk, maken subsidieregelingen overzichtelijker en verbeteren de toegang tot financiering en duurzame energie. We investeren in sterke regionale economieën, zodat talent behouden blijft en we kansen lokaal benutten.

- We stimuleren duurzaam ondernemerschap en ondersteunen ondernemers met de ontwikkeling en implementatie van sociaal rechtvaardige, duurzame bedrijfsmodellen met duidelijke toegevoegde waarde voor de maatschappij, zoals steward-ownership. We gaan de kracht en potentie van het midden- en kleinbedrijf (mkb) op het gebied van duurzaamheid en sociale rechtvaardigheid beter benutten, belonen en waarderen.
- Sociaal ondernemerschap is een bewezen en krachtige manier om economische groei en een positieve maatschappelijke impact te realiseren. Volt wil het potentieel aan sociaal ondernemerschap benutten door het oprichten van grote samenwerkingsfondsen waaruit sociale ondernemingen en traditionele bedrijven gezamenlijke projecten kunnen financieren.
- We vergroten de binding van medewerkers met (de doelstellingen van) de onderneming door de mogelijkheden van medewerkersparticipatie in ondernemingen te verkennen, uit te breiden en te benutten. Zo willen we ervoor zorgen dat medewerkers mee kunnen delen in de winsten van het bedrijf.
- Er moet een Rijksprogramma Vermindering Administratieve Lastendruk voor ondernemers komen. Ondernemers komen om in de hoeveelheid regelingen. Dit staat innovatie en maatschappelijke impact in de weg. In dit Rijksprogramma moet de overheid inzetten op het zoeken van aansluiting bij andere EU-landen om ondernemen over de grens zo makkelijk mogelijk te maken. Een van de acties is het actief bijdragen aan de implementatie van de European Business Wallet.

Gerichte ondersteuning van ondernemers

- Om bedrijven te helpen bij de transities worden de innovatiesubsidies en -fondsen in stand gehouden. Zo verlagen we de drempel voor innovatie en investeringen in cruciale processen en infrastructuur zoals batterijen, waterstofproductie en de grondstoffentransitie.
- Grote bedrijven worden verplicht om een klimaatplan op te stellen, waaruit blijkt hoe zij zo snel mogelijk klimaatneutraal willen worden. Dit klimaatplan is nodig om verduurzamings- en

innovatiesubsidies aan te vragen. Wanneer het klimaatplan niet wordt nageleefd, moeten verstrekte subsidies worden terugbetaald.

- We maken het subsidielandschap overzichtelijker door het op te delen in sectoren. Iedere sector heeft met eigen problemen en uitdagingen te maken, terwijl het huidige subsidielandschap daar niet op ingericht is. Op deze manier bieden we elke onderneming toegang tot de juiste financiering.
- We willen bij subsidiëring meer focus op projecten die op de langere termijn maatschappelijk relevant, duurzaam en rendabel zijn, maar nu niet kunnen opstarten door tekort aan fondsen en ook niet op een andere wijze gefinancierd kunnen worden. Projecten met een terugverdientijd van minder dan zeven jaar komen niet meer in aanmerking voor overheidssubsidie.
- We verbinden voorwaarden aan subsidies voor grote maatschappelijke uitdagingen, zoals verduurzaming, veiligheid, gezondheid en innovatie.
- We bieden gratis verduurzamingsadvies aan om het mkb te helpen bij het besparen van energie.
- Er komen 'groene fixteams' die het mkb via gemeentelijke loketten ondersteunen bij het vinden van de juiste regelingen.
- We onderzoeken samen met belangenorganisaties voor het mkb hoe we duurzaamheidsbeleid niet alleen effectiever, maar ook eenvoudiger en toegankelijker kunnen maken. Dat geldt ook voor de toegankelijkheid van klimaatmiddelen voor het mkb, waaronder kredieten voor duurzaamheidsinvesteringen.
- Er komt meer begeleiding door energie experts voor ondernemers die willen verduurzamen.
- Verduurzaming is niet in alle gevallen een investering die op korte termijn rendeert, maar dat maakt het niet minder belangrijk. Daarom creëren wij leenmogelijkheden tegen risicovrije rente bij de overheid voor ondernemers die willen verduurzamen. Denk bijvoorbeeld aan kleine ondernemers die hun oude dieselbusje willen vervangen door een elektrische auto.
- We creëren een financieel beloningsinstrument voor ondernemers die willen verduurzamen. We communiceren duidelijke doelen en groene Key Performance Indicators, waarmee we ondernemers extra steun bij het verduurzamen bieden in de vorm van subsidies of fiscale regelingen. Zo koppelen we financiële prikkels aan onze langetermijnvisie en kunnen ondernemers rekenen op ondersteuning.
- We verlagen de ondergrens voor de energie-investeringsaftrek (EIA). Mkb'ers willen verduurzamen, maar lopen vast op kosten en regels. Door de ondergrens van de energie-investeringsaftrek te verlagen, maken we vergroenen ook haalbaar voor kleinere bedrijven. Zonder extra bureaucratie, met zichtbare impact.
- We stimuleren en faciliteren uitwisseling van nieuwe ideeën en oplossingen binnen netwerken van alle soorten ondernemers gericht op duurzaamheid en circulariteit.
- Om de innovatiekracht en leefbaarheid buiten de Randstad te vergroten, investeren we op grotere schaal in kennisinstellingen, (openbaar) vervoer en woningen om de regionale economieën meer tot bloei te laten komen. We willen het ondernemerschap in heel Nederland versterken en daarvoor is een integrale aanpak nodig, met oog voor de leefbaarheid in de regio's.
- Volt steunt de bouw van de AI-fabriek in Groningen. Deze fabriek moet actief ingezet worden om ondernemers te helpen AI op een ethisch verantwoorde en innovatieve manier in te zetten. Bijvoorbeeld bij het efficiënter maken van bedrijfsprocessen waardoor werkdruk en kosten kunnen verminderen.

Zelfstandige ondernemers

- We zorgen ervoor dat vaste arbeidscontracten de norm blijven en we zorgen ervoor dat zzp'erschap goed mogelijk blijft.
- Elke zzp'er kan gebruikmaken van de sociale voorzieningen en betaalt hiervoor, net als werknemers in loondienst, belastingen. Door dit verplicht te stellen kunnen schijnconstructies vermeden worden.
- We onderzoeken of we zzp'ers ook kunnen ondersteunen bij werkloosheid, waardoor ze een stevig vangnet krijgen.

4.6. TOEKOMSTBESTENDIGE BELASTINGEN

Ons huidige belastingsysteem houdt vervuiling in stand. Dat veranderen we. We belasten vervuiling, verspilling en overmatig gebruik van grondstoffen zwaarder. De vervuiler betaalt voor de schade die hij aanricht. We schaffen het belastingvoordeel op kerosine af. Duurzame keuzes maken we aantrekkelijker. We zorgen dat gezond en duurzaam eten de goedkoopste optie is.

Grote vermogens en bedrijven gaan meer bijdragen, net als dat grote techbedrijven een eerlijke belasting gaan betalen over hun digitale advertentie-inkomsten. Zo maken we van het belastingstelsel een krachtig middel voor een rechtvaardige én een duurzame toekomst.

Vergroening van het belastingstelsel

- We belasten al het gebruik van hulpbronnen. Daarom komt er een uniform vast btw-tarief voor alle goederen en diensten. Alle uitzonderingen, inclusief het 0%-tarief en lage btw-tarief, schaffen we af. Om de koopkracht van mensen te beschermen, verlagen we de belastingdruk op arbeid en voeren we een basisinkomen in.
- We zorgen ervoor dat de vervuiler betaalt. Daarom heffen we alle vrijstellingen op de energiebelasting en accijnsvrijstellingen op. De belasting op leidingwater, afvalstoffen, kolen en gas wordt verhoogd. Door milieukosten in rekening te brengen, zullen producenten en consumenten verstandiger omgaan met het verbruik van primaire grondstoffen.
- We willen minder vluchten in heel de EU. In Europees verband schaffen we de accijnsvrijstelling op kerosine af. In Nederland belasten we de industrie met een pakket aan maatregelen, zoals een tariefverhoging van bijna 50 euro voor middellange vluchten en 130 euro voor lange vluchten. De opbrengsten worden gebruikt voor het verbeteren van het ov-netwerk.
- We schaffen de motorrijtuigenbelasting af.
- In plaats daarvan komt er een kilometerheffing waarbij rekening wordt gehouden met het type voertuig, de uitstoot en de tijd en plaats van rijden. Hiermee belasten we de effecten van autorijden, in plaats van het autobezit. Het grondstofverbruik bij de productie van voertuigen wordt in rekening gebracht door motor- en rijtuigenbelasting (bpm) te heffen op CO₂-grondslag.
- We plaatsen een heffing op kunstmest, niet-afbreekbare smeermiddelen, en belastingen op vlees, zuivel en suikerhoudende alcoholvrije dranken. De opbrengsten hiervan worden gebruikt om gebruik en productie van duurzame producten te stimuleren.

Een eerlijke bijdrage van iedereen

- We streven naar een eenvoudiger belastingstelsel waardoor het begrijpelijker wordt voor de inwoner en handhaving eenvoudiger wordt. Daarbij maakt het niet uit voor het belastingtarief of inkomsten worden verkregen uit arbeid, onderneming, winst uit een vennootschap of winst uit vermogen. Dit voorkomt 'boxhoppen'. We belasten daadwerkelijke inkomsten. De afschaffing

van toeslagen, heffingen en aftrekposten worden gecompenseerd door nieuwe en simpeler belastingtarieven. We gaan uit van het basisprincipe 'de sterkste schouders dragen de zwaarste lasten'.

- We voeren binnen heel de EU een inwonerschapsfictie in. Wanneer iemand bijvoorbeeld vanuit Nederland naar een land met lagere belastingen verhuist, waarmee geen belastingverdrag bestaat, moet diegene het verschil voor een bepaalde tijdsperiode blijven afdragen aan Nederland. Die tijdsperiode hangt af van de mate waarin iemand gebruik heeft gemaakt van de publieke voorzieningen in Nederland. Zo gaan we belastingontwijking tegen.
- Er wordt een progressieve vermogensbelasting geïntroduceerd voor vermogens boven één miljoen euro.
- De erf- en schenkbelasting heet voortaan de 'ontvangstbelasting' en wordt aangepast. Deze wordt relatie-onafhankelijk gemaakt. De partnervrijstelling blijft wel bestaan in de huidige vorm.
- We gaan periodiek de rekenforfaits in deze ontvangstbelasting actualiseren. Zo houden we niet meer een verouderd forfait aan, maar hanteren we een forfait op basis van de huidige rente en levensverwachting die rechtvaardiger en realistischer is.
- We gaan vermogen afkomstig uit pensioenen en woningen rechtvaardiger belasten. Onderzoekers en deskundigen geven al jaren aan dat vermogensongelijkheid voornamelijk afkomstig is uit de scheve verdeling van woon- en pensioenvermogen. Met een betere belastingmix tussen vermogen en arbeid willen we ervoor zorgen dat welvaart weer iets wordt dat je zelf kan opbouwen.
- De bedrijfsopvolgingsregeling wordt afgeschaft. In plaats hiervan verruimen we de mogelijkheid om bij de overheid te lenen om financiering mogelijk te maken.
- In Nederland kennen we een groot gebrek aan fysieke ruimte. Grond om op te bouwen en ruimte om in te wonen is schaars. Daarom wordt hier veel mee gespeculeerd, waardoor die schaarste groter wordt. We gaan daarom een belasting op elke vorm van (onbenutte) fysieke ruimte of grond invoeren, waardoor het niet meer zal lonen om te speculeren met grondbezit. Daarnaast voeren we een gemeentelijke heffing op de stijging van grondwaarde in, zodat maatschappelijke investeringen ook maatschappelijke winsten opleveren.
- We schaffen op termijn alle ondoelmatige en ondoeltreffende fiscale regelingen af of fiscale regelingen die niet meer van deze tijd of zeer schadelijk zijn. Als eerste stap nemen we het voorstel in het rapport van het Ministerie van Financiën 'Kansen voor lagere tarieven en beter beleid' aan, om zo snel en verantwoord mogelijk de fiscale regelingen ter waarde van 31 miljard euro af te bouwen. Denk hierbij aan de landbouw- en de oldtimervrijstellingen.
- Voor bedrijven die verhuizen naar een land met een lagere belastingdruk komt er een Exit Tax. Dit houdt in dat bedrijven die gebruik hebben gemaakt van de voorzieningen in Nederland en besluiten te vertrekken, nog een gemaximeerd aantal jaren aanvullend belasting blijven betalen aan Nederland.
- Volt pleit voor een belasting op digitale advertentie-inkomsten van grote techbedrijven (zoals Google, Meta, Amazon), zodat jaarlijks 300-600 miljoen euro wordt gegenereerd. De opbrengst vloeit rechtstreeks naar publieke digitale infrastructuur: van open-sourceleeromgevingen tot veilige cloudopslag voor onderwijs en overheid.

4.7. EEN STERKE EUROPESE MUNTUNIE

De Europese Unie (EU) krijgt een financieel systeem dat klaar is voor de toekomst. We hebben een gezamenlijke munt, maar nog geen gezamenlijke Europese begroting en minister van Financiën. Daardoor is het moeilijk om samen te investeren in grote uitdagingen, zoals klimaat, defensie en digitalisering.

De EU bouwt daarom aan een sterkere euro, ook digitaal. Met één munt, één begroting, één minister van Financiën en één economie maken we onze eigen regels en beschermen we onze belangen en waarden. Zo staan we sterker tegenover grote spelers zoals China en de Verenigde Staten.

- Het afzwakken van de dollar als wereldwijde reservevaluta biedt kansen aan de euro. We willen van de euro een sterkere munt maken, waardoor het één van de reservevaluta's van de wereldeconomie wordt. Dit leidt tot goedkopere leningen, meer economische groei en de mogelijkheid om onze Europese waarden af te dwingen op het wereldtoneel. Een sterkere munt zorgt dus voor onafhankelijkheid die we kunnen inzetten om échte ontwikkelingshulp op gang te brengen en meer invloed te hebben in het rechtvaardig beslechten van geopolitieke crises.
- Nederland neemt het voortouw in onderhandelingen over aanpassing van de Europese verdragen, met als doel van de EU een echte begrotingsunie te maken. De Europese begrotingsuitgaven zullen dan geheel worden bekostigd door Europese belastinginkomsten en door het uitgeven van een gezamenlijke schuld. Op deze manier kunnen we in de toekomst gebruikmaken van de toegenomen kracht van een gezamenlijke economie.
- Volt bepleit een grotere Europese begroting met meer aandacht voor gemeenschappelijke doelen en strategische uitdagingen. De Europese uitgaven worden gefinancierd door directe bijdragen van de lidstaten, Europese belastingen en heffingen en, waar nodig en zinvol, Europese schulden. Hierbij hoort een Europese minister van Financiën, die een hervorming van de Europese begroting voorbereidt met het oog op de geplande uitbreiding van de EU. De inkomsten, uitgaven en schulden worden gecontroleerd door het Europees Parlement.
- Een belangrijke stap naar een volwaardige Europese begroting is het oprichten van pan-Europese begrotingsfondsen. Dit zijn fondsen die gebruikt worden voor de grote gezamenlijke uitdagingen: het aanpakken van de klimaatcrisis, het versterken van het concurrentievermogen, een Europese defensie en Europese digitalisering.
- Volt bepleit dat het beschikbare spaargeld in de EU beter aansluit bij de grote vraag van Europese bedrijven naar durfkapitaal. Dit vergt voltooiing van de Europese bankenunie met een Europees depositogarantiestelsel en het faciliteren van grensoverstijgende bankenfusies.
- Daarnaast zet Volt een Europees spaarproduct voor durfkapitaal op, zodat ook kleinere spaarders hogere rendementen kunnen behalen. Zo jagen we economische vooruitgang aan, vergroten we de stabiliteit van ons financiële systeem en versterken we de internationale rol van de euro.
- Er moet ook worden gewerkt aan de Europese kapitaalmarktunie, gekenmerkt door een Europese toezichthouder voor financiële instellingen en gemeenschappelijke regels voor financiële transacties. Voor pensioen- en verzekeringsfondsen en beleggingsinstellingen van zowel binnen als buiten de EU maken we het op die manier aantrekkelijker om op Europese beurzen te investeren.

- We streven naar verdere uitbreiding van de eurozone.
- Volt is voorstander van het invoeren van een digitale euro om de monetaire en digitale soevereiniteit van onze EU te behouden. Privacy, non-programmeerbaarheid en monetaire veiligheidskaders zijn hierbij vereisten. Om tegenwicht te bieden aan de digitale valuta van big tech en andere grootmachten, pleiten we in Europees verband voor een ambitieuze, geopolitieke strategie achter de invoering van de digitale euro.
- We willen één Europese winstbelasting als aanvulling op de eigen middelen van de EU. Zo voorkomen we een *race to the bottom*, waarin lidstaten tegen elkaar uitgespeeld worden door grote multinationals. Dit verzekert de EU van meer belastinginkomsten, die gebruikt kunnen worden om de levens van al haar inwoners te verbeteren.
- We willen één Europese meevallersheffing, zodat we in een tijd van crisis bedrijven die bovenmatig profiteren van die crisis, extra kunnen belasten. Denk hierbij aan de hoge winsten van energiebedrijven na de Russische invasie in Oekraïne. De inkomsten van deze heffing komen vervolgens ten goede aan de maatschappij.
- Volt wil een Europese belastingautoriteit om belastingontwijking effectief tegen te gaan. We zetten in op vergaande samenwerking tussen verschillende belastingautoriteiten in de lidstaten en leggen een wettelijke definitie vast voor wat onder vermogen valt. Zo voorkomen we dat in het ene land een jacht wel wordt belast en in het andere niet.

**GA VOOR
EUROPA IN**

**EEN
VEILIGE
WERELD**

5.

DOE IETS NIEUWS. GA VOOR EUROPA IN EEN VEILIGE WERELD.

We horen in een veilige wereld te leven. Dat is nu niet vanzelfsprekend. De oorlog in Oekraïne laat zien hoe kwetsbaar we zijn en de genocide in Gaza maakt duidelijk dat mensenrechten niet vanzelfsprekend beschermd worden. Ook onze digitale wereld staat onder druk. Zo komen persoonlijke gegevens van mensen steeds vaker op straat te liggen door hackers en cyberaanvallen.

Als Europese Unie (EU) moeten we sterker en duidelijker optreden. Er komt één Europees buitenlands beleid met een Europese minister van Buitenlandse Zaken. Gelijkwaardigheid, mensenrechten en samenwerking zijn de basis voor dit beleid. We beschermen het internationaal recht, binnen én buiten de EU. Als mensenrechten worden geschonden, zoals in Gaza en Oekraïne, dan komt de EU in actie. Doet de EU dat niet, dan treedt Nederland zelf op. We overtuigen meer landen om het Internationaal Strafhof te erkennen. Zo kunnen oorlogsmisdadigers wereldwijd makkelijker worden vervolgd.

We bouwen aan een Europees leger, want samen staan we sterker dan alleen. We kunnen niet meer vertrouwen op de hulp van de Verenigde Staten. Door als EU samen te investeren in defensie besparen we kosten en werken we efficiënter. Met één Europees leger kunnen we sneller en zelfstandig reageren op bedreiging van onze veiligheid.

Ook in Nederland zorgen we dat iedereen zich veilig voelt en veilig is. Door een betere inzet en opleiding van de politie. We zorgen voor betere samenwerking tussen lidstaten, grensregio's en bescherming van hulpdiensten. Femicide moet stoppen. En we gaan intimidatie tegen, op straat en online.

We maken van de online wereld een veilige en betrouwbare plek. Daarom verkleinen we onze afhankelijkheid van grote techbedrijven. Ook in de digitale wereld zijn vrijheid, gelijkheid en mensenrechten belangrijk. We investeren in onze cyberveiligheid en stellen duidelijke Europese regels op. Zo beschermen we mensen, bedrijven én de democratie.

5.1. EEN WAARDENGEDREVEN EN EUROPEES BUITENLANDBELEID

De Europese Unie (EU) moet mensenrechten, veiligheid en democratie beschermen, zowel binnen als buiten de EU. Deze waarden staan wereldwijd steeds meer onder druk. Om deze waarden te verdedigen, moet de EU met één krachtige stem spreken. Daarom komt er een gezamenlijk Europees buitenlandbeleid met een Europese minister van Buitenlandse Zaken. Gelijkwaardigheid, mensenrechten en samenwerking vormen daarvoor de basis, zodat vrijheid en veiligheid voor iedereen gegarandeerd zijn.

Zo dragen we verantwoordelijkheid in een wereld waarin, onder andere door Rusland in Oekraïne en door Israël in Gaza, het internationaal recht wordt geschonden. Mensenrechten gelden voor iedereen. De EU moet zich met alles wat ze heeft, inzetten voor het beëindigen van geweld, het voorkomen van onnodig lijden en het stoppen van genocide. Ook Nederland moet verantwoordelijkheid nemen.

Verdedig de internationale rechtsorde

Het internationaal recht moet worden ingezet om mensenrechten en menselijke waardigheid te verdedigen. Die rechtsorde staat wereldwijd onder druk. Nederland speelt hierin, als thuisland van het Internationaal Strafhof, een centrale rol. Het Internationaal Strafhof is een belangrijk orgaan om internationaal recht te beschermen. Nederland moet het goed functioneren van het Strafhof garanderen door medewerkers beter te beschermen tegen (cyber)aanvallen en tegen sancties die worden opgelegd als reactie op hun werk bij het Strafhof. Ook moet het Strafhof zijn afhankelijkheid van niet-Europese soft- en hardware afbouwen.

Om de kans op oorlogen en oorlogsmisdaden in de toekomst te verkleinen, moet Nederland zijn best doen om meer landen te overtuigen het Internationaal Strafhof te erkennen. Deze landen zijn verplicht gezochte oorlogsmisdadigers, zoals Poetin en Netanyahu, bij aankomst op te pakken. Hoe meer landen het Hof erkennen, hoe kleiner de wereld voor zulke misdadigers zal zijn.

In internationaal recht zijn sancties een belangrijk instrument om mensenrechten en menswaardigheid te beschermen. Toch hebben (economische) sancties ook een negatief effect op burgers en de samenleving van een land. Daarom moet de EU adequaat reageren op veranderende omstandigheden. Sancties die ernstige gevolgen hebben voor de burgerbevolking en die economisch herstel van een land in de weg staan, moeten worden afgebouwd als een verandering in de situatie daarom vraagt.

De oorlog in Oekraïne

- We helpen Oekraïne op weg naar het lidmaatschap van de EU en de NAVO.
- De EU moet werken aan een plan voor de relatie tussen Rusland en de EU na de oorlog. Centraal staan: het zorgen voor en het handhaven van de vrede, het berechten van de mensen die verantwoordelijk zijn voor de oorlog en het helpen bij de wederopbouw.

- De EU helpt Oekraïne met geld voor de wederopbouw door gezamenlijk leningen aan te bieden. Zo helpen we Oekraïne samen weer op te bouwen tot een sterk en welvarend land.
- De EU gaat op meerdere vlakken beter samenwerken met Oekraïne. Denk hierbij aan het delen van kennis van militaire ontwikkelingen. Oekraïne heeft tijdens de oorlog veel kennis en ervaring opgebouwd over zaken als drones, digitale communicatie, energievoorziening en cyberveiligheid. Door samen te werken en kennis te delen, maken we niet alleen Oekraïne sterker. Ook binnen de EU zorgt dit voor meer veiligheid.
- De strenge sancties tegen Rusland blijven van kracht. De EU werkt aan een duidelijke strategie voor een overwinning van Oekraïne, een rechtvaardige en duurzame vrede met veiligheidsgaranties, het EU-lidmaatschap en de wederopbouw.
- De 220 miljard euro aan bevroren Russische tegoeden wordt ingezet voor Oekraïne of als onderpand voor leningen voor de Oekraïense defensie.
- Bedrijven die sancties ontwijken of zaken doen met Rusland worden aangepakt.
- De EU maakt in haar buitenlandbeleid onderscheid tussen de Russische regering en haar bevolking, met oog voor de invloed van staatspropaganda. Verzoening na de oorlog moet plaatsvinden volgens internationaal recht.

De genocide in Palestina

De EU moet zich verzetten tegen iedere schending van het internationaal recht. De genocide in Gaza, het systeem van discriminatie en onderdrukking van de Palestijnen, de illegale Israëlische nederzettingen in Palestina, maar ook de terreur van organisaties zoals Hamas en Hezbollah, staan hierin nu centraal.

Omdat gezamenlijke EU-actie uitblijft, zijn staten onder het Genocideverdrag verplicht om alles in het werk te stellen om een genocide te voorkomen. Het uitblijven van actie op EU-niveau ontslaat landen niet van hun verantwoordelijkheid om nationale maatregelen tegen Israël te treffen. De sterke historische en economische band tussen Nederland en Israël biedt ons meer handelingsperspectief en verantwoordelijkheid om het geweld te stoppen dan in conflicten waarbij deze band met de geweldpleger ontbreekt.

Nederland moet zich daarom inzetten voor een permanent staakt het vuren en het naleven van het internationaal humanitair recht:

- Een onmiddellijke opheffing van de algehele land-, zee- en luchtafsluiting van de Gazastrook door Israël.
- Onmiddellijke, toereikende en veilige humanitaire hulp in Gaza en het herstellen van UNRWA als noodzakelijke hulpverlener in Gaza.
- Vrije toegang van journalisten in Gaza en de bezette Westelijke Jordaanoever.
- Bescherming van hulpverleners en journalisten in overeenstemming met het humanitair oorlogsrecht en relevante VN-resoluties.
- De vrijlating van alle gegijzelde mensen en het beëindigen van administratieve detentie van Palestijnen zonder eerlijk proces of toegang tot rechtsbijstand.

Nederland zet zich in voor de volgende maatregelen en heft deze pas weer op wanneer Israël zich aantoonbaar aan bovenstaande voorwaarden houdt:

- Het opleggen van sancties gericht tegen de regering-Netanyahu en de uitvoering van de

arrestatiebevelen van het Internationaal Strafhof tegen premier Netanyahu en oud-minister Gallant.

- Onafhankelijk internationaal onderzoek naar mogelijke oorlogsmisdaden onder verantwoordelijkheid van Israël en Palestina, ongeacht de nationaliteit van de dader(s). Daders moeten worden opgespoord en berecht.
- Sancties tegen alle individuen of groepen (ongeacht nationaliteit) die door een internationaal erkend gerechtshof schuldig zijn bevonden aan oorlogsmisdaden.
- Het opschorten van het associatieverdrag tussen de EU en Israël, op basis van de mensenrechtenclausule in artikel 2 van datzelfde associatieverdrag.
- Een streng economisch sanctiepakket tegen Israël.
- Een verbod op handel met en investeringen in illegale Israëlische nederzettingen in Palestina.
- Een verbod op handel en investeringsrelaties met entiteiten die bijdragen aan de instandhouding van de illegale bezetting van Palestina.
- Het opschorten van militaire samenwerking en een volledig embargo op de import en export van wapens en (militaire) technologie. Nederland levert op dit moment geen materieel voor de Iron Dome en brengt met een embargo dus geen mensenlevens in gevaar.
- Aansluiting bij de genocidezaak van Zuid-Afrika tegen Israël bij het Internationaal Gerechtshof.
- Een oproep aan universiteiten om samenwerking met instellingen die aantoonbaar bijdragen aan of betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen, te bevroeren.

Nederland zet zich in voor een rechtvaardige en vreedzame oplossing op basis van internationaal recht, met als doel een tweestatenoplossing waarin Palestijnen en Israëli's in veiligheid en met waardigheid kunnen leven:

- De onmiddellijke erkenning van Palestina en zo snel mogelijk daarna door de Verenigde Naties geleide verkiezingen in Palestina.
- Het door de VS niet langer uitspreken van een veto over het Palestijnse lidmaatschap van de VN in de VN-veiligheidsraad.
- De ondersteuning van een democratisch bestuur van Palestina. In dit bestuur is geen ruimte voor Hamas.
- De ondersteuning van diplomatieke initiatieven in de regio die bijdragen aan normalisatie en duurzame vrede.

Investeren in een sterke internationale positie

- De EU moet een sterke speler zijn die haar waarden en belangen kan beschermen in een wereld waar grootmachten steeds meer inzetten op machtspolitiek en invloedssferen. Dialoog, diplomatie en samenwerking zullen echter voorop blijven staan op weg naar betere veiligheid, democratie en mensenrechten.
- Volt wil een Europese minister van Buitenlandse Zaken met een groot mandaat om namens de EU de wereld in te gaan. Nederland zet zich in voor betere samenwerking tussen EU-landen en landen buiten de EU.
- Zolang er nog geen volwaardig Europees diplomatiek apparaat is, blijven het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken en onze ambassades belangrijk. Zij moeten genoeg middelen krijgen om hun taken uit te kunnen voeren.
- EU-lidstaten bepalen samen hun prioriteiten via een vaste politieke dialoog. Nederland neemt hierin een voortrekkersrol.

- De EU is het centrale kader voor het beschermen van onze waarden en belangen, binnen het internationaal recht en binnen organisaties zoals de VN, de Raad van Europa en de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE).
- Volt streeft ernaar dat EU-regels en waarden ook echt worden gehandhaafd - wetten zonder handhaving zijn zinloos.
- De EU gebruikt haar economische kracht om hybride dreigingen aan te pakken, onder andere met gerichte sancties.
- De EU moet belangrijke producten en technologieën vaker zelf maken. Zo verkleinen we de afhankelijkheid van landen buiten de EU. Waar dat niet lukt, moeten we afhankelijkheid verspreiden of zorgen voor wederzijdse belangen.
- We benaderen China als een strategische concurrent én als partner. We werken samen waar China het internationaal recht respecteert en spreken China aan bij schendingen van mensenrechten of EU-belangen.
- De EU moet minder afhankelijk worden van zeldzame aardmetalen uit China. Daarom investeren we in duurzame mijnbouw en raffinaderijen zowel in de EU als daarbuiten.
- Volt steunt handelsverdragen. Die zijn nodig om risico's te spreiden. Tegelijk moet de EU zijn eigen economische kracht beter gebruiken om de toegang tot belangrijke grondstoffen en technologieën veilig te stellen. Het handelsbeleid van de EU moet, naast onze economische belangen, ook het klimaat, mensenrechten en de belangen van dieren en de natuur in acht nemen.
- Nederland gaat meer handelsmissies organiseren naar landen die aantoonbaar stappen vooruit zetten in de ontwikkeling van hun democratie.
- We accepteren geen inmenging van de VS in Groenland. Als de VS druk zetten op Denemarken om Groenland te verkopen, moet de EU samen optreden tegen die druk.
- Volt erkent de soevereiniteit van Taiwan en het recht van de Taiwanese om zelf hun toekomst te bepalen. Nederland handelt al met Taiwan, maar Volt pleit ervoor dat Nederland ook politiek kan samenwerken met Taiwan. Zo kunnen we van elkaar leren hoe we moeten omgaan met dreigingen uit Rusland en China en hoe we samen de democratie in de EU en Azië kunnen versterken.

Internationale samenwerking

- Volt kiest voor internationale samenwerking die bijdraagt aan een eerlijke, vreedzame en duurzame wereld. Geen losse hulplijnen, maar een samenhangende aanpak van noodhulp, ontwikkeling en vredesopbouw. We bieden hulp waar nodig, investeren in duurzame ontwikkeling en versterken lokale veerkracht.
- We baseren de internationale samenwerking op zes belangrijke uitgangspunten:
 - Lokale overheden en organisaties bepalen hun eigen doelen. Internationale hulp sluit daarbij aan.
 - Ontwikkelingsorganisaties stemmen hun plannen beter op elkaar af en werken samen aan gedeelde resultaten.
 - Eén aanpak voor hulp, ontwikkeling en vredesopbouw. Dat maakt hulp effectiever en duurzamer.
 - We investeren in blijvende oplossingen, zoals goed bestuur, onderwijs, eerlijke economieën en klimaatrechtvaardigheid.
 - Bedrijven zorgen voor banen en vernieuwing. Volt stimuleert samenwerking tussen Europese en lokale bedrijven, zolang die samenwerking mensenrechten en brede welvaart ondersteunt.

- Mensen vluchten vaak uit gebrek aan perspectief. Door te investeren in werk, onderwijs en stabiliteit in landen van herkomst helpen we mensen lokaal vooruit. Op die manier kan internationale samenwerking gedwongen migratie voorkomen. Bovendien dragen we zo bij aan menselijke waardigheid en aan een rechtvaardig migratiebeleid.
- Het EU- en Nederlands ontwikkelingsbudget wordt omgezet in een financieringsmodel gebaseerd op gelijkwaardige samenwerking. Landen die aantoonbaar stappen vooruit zetten in hun democratie (bijvoorbeeld op het gebied van rechtsstaat, vrijheid van meningsuiting en persvrijheid) zullen hiervan profiteren. Volt zet lokale experts, ngo's, banken, investeringsfondsen en bedrijven centraal in buitenlandse betrekkingen. Zo creëren we samenwerking op een gelijkwaardige manier, in plaats van vanuit eenzijdige afhankelijkheid. Extra nadruk wordt gelegd op het financieren van projecten in lokale valuta. Dit in tegenstelling tot de huidige praktijk waarbij financieringen door ontwikkelingsbanken meestal in harde valuta zoals de euro of de dollar worden verschaft, waardoor schulden in geval van een ontwaarding van de lokale valuta onbetaalbaar worden.
- Nederland steunt actief het maatschappelijk middenveld in landen buiten de EU. Om dit te doen vergroten we de capaciteit op ambassades zodat vanuit daar mensen in het veld beter ondersteund kunnen worden.
- De EU moet Afrika als een gelijkwaardige partner behandelen. Samenwerking moet gericht zijn op door Afrikaanse landen zelf gekozen ontwikkeling, met respect voor hun soevereiniteit en welvaart. De EU helpt daarbij met leningen en investeringen via internationale en lokale ontwikkelingsbanken. Deze investeringen richten zich op het voorkomen van klimaatschade, het bestrijden van armoede en het versterken van democratie in de regio. Het geld gaat alleen naar projecten die financieel rendabel zijn en door de landen zelf worden uitgevoerd. Goede ambassades ter plekke zijn hiervoor belangrijk.
- Volt wil dat lage- en middeninkomenslanden meer invloed krijgen in internationale organisaties zoals de World Trade Organization (WTO), de VN en de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).
- De EU moet snel meer humanitaire hulp geven aan de mensen in Soedan en aan Soedanese vluchtelingen. Nederland neemt hierin het voortouw.
- Europese bedrijven die opzettelijk verkeerde handelscijfers doorgeven, worden opgespoord en bestraft. Banken krijgen de taak om illegale geldstromen uit ontwikkelingslanden actief op te sporen onder de anti-witwasregels.
- Nederland schrapt belastingvoordelen voor bedrijven in verdragen met lage- en middeninkomenslanden. Nieuwe belastingverdragen worden voortaan op EU-niveau gesloten om oneerlijke belastingconcurrentie tussen EU-landen te voorkomen.

5.2. EEN EUROPESE KRIJGSMACHT

De Europese Unie (EU) moet zichzelf beter beschermen. De Verenigde Staten laten zien dat we niet langer op hun steun kunnen rekenen. Het is tijd dat de EU verantwoordelijkheid neemt voor de veiligheid van haar inwoners. Daarom bouwen we aan een Europese krijgsmacht die samenwerkt met de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) en die onder toezicht staat van het Europees Parlement. Zo kan de EU sneller en zelfstandiger reageren als er gevaar dreigt.

We ontwikkelen als EU een gezamenlijke defensie-industrie. Daar delen we middelen, kopen we samen materieel in en werken Europese bedrijven nauwer samen. Dit versterkt de economie, creëert banen en vergroot onze onafhankelijkheid. Door samen te investeren besparen we kosten en blijft er meer geld over voor bijvoorbeeld onderwijs, zorg, het klimaat en het verminderen van sociale ongelijkheid. De EU investeert ook in nucleaire veiligheid, ruimtecapaciteiten en een weerbare samenleving waarin jongeren actief meedoen. Door samen te werken, informatie uit te wisselen en onze krachten te bundelen bouwen we aan een veilige toekomst voor iedereen.

Keuzes voor vrede en veiligheid

- Ons uiteindelijke doel is duurzame vrede en het verdedigen van de internationale rechtsorde. Daarvoor is een volwaardige Europese defensie nodig: een pijler binnen de NAVO, onder democratische controle van het Europees Parlement en geleid door een verantwoordelijke commissaris. Dit kost tijd, maar die is beperkt. Volgens de NAVO, kan Rusland binnen vijf jaar een Europees land aanvallen.
- Volt wil dat topfuncties binnen de NAVO, zoals die van de Supreme Allied Commander Europe (SACEUR), vaker door Europeanen worden vervuld.
- Er is al bestaande succesvolle militaire samenwerking in de EU. Volt wil dat Europese landen op defensiegebied nog beter samenwerken. Zo wordt geld slimmer en Europees besteed, komt het ten goede aan Europese werknemers en werkgevers, en blijft er meer over voor onderwijs, zorg en klimaat. Daarbij helpt dit om meer steun te krijgen voor een gezamenlijke Europese defensie.
- Volt wil ook dat civiele en militaire organisaties ook in vreedstijd beter samenwerken. Dit bevordert innovatie en maakt de defensiesector transparanter en beter te controleren.
- Volt pleit voor het invoeren van een 'militair Schengen' want dat maakt het gemakkelijker om militair materieel en troepen snel over grenzen te verplaatsen. Zonder aanpassing van de EU-verdragen kan al worden begonnen met de Coalition of the Willing.
- Het vetorecht in de VN-Veiligheidsraad wordt afgeschaft.
- Volt steunt de Coalition of the Willing en roept hen op Oekraïne extra te helpen, ook om gaten op te vullen die de VS laat vallen.

Europese strijdkrachten

- Een Europese militaire doctrine bepaalt hoe de EU in conflictsituaties militair optreedt.
- EU-lidstaten helpen bij het snel opbouwen van nieuwe eenheden, zodat de EU uiterlijk in 2030 volledig paraat is.
- De EU versterkt haar defensiesamenwerking met landen als het Verenigd Koninkrijk (VK) en Noorwegen. Zij doen mee aan belangrijke programma's zoals de Permanent Gestructureerde Samenwerking (PESCO).
- Volt pleit voor een gezamenlijke Europese commandostructuur, met een hoofdkwartier, een centrale militaire academie en een gedeelde inlichtingendienst. Deze begint met een groep vrijwillige lidstaten en kan later worden uitgebreid. Onderdeel hiervan is een duidelijke taakverdeling tussen de Europese defensiemacht en nationale legers. Daarbij willen we ook een Europees centrum voor defensieonderzoek en innovatie oprichten.
- De centrale militaire academie komt voort uit het European Security & Defence College (ESDC), met erkende diploma's en baanperspectief.
- De bestaande Military Planning and Conduct Capability (MPCC) wordt het vaste militaire hoofdkwartier in Brussel. Deze MPCC coördineert alle Europese missies.
- Trainingen voor EU-troepen worden gestandaardiseerd om beter samen te kunnen werken.
- De EU krijgt de leiding over een snelle interventiemacht die lidstaten kan beschermen.
- Nieuwe Europese wapensystemen moeten goed met elkaar samenwerken (interoperabel zijn).
- Grootschalige Europese veiligheidssystemen, waaronder lucht- en raketverdediging, worden gezamenlijk gebouwd, ingezet en onderhouden.
- Er komen veilige, snelle en gestandaardiseerde communicatiesystemen voor alle Europese troepen.
- De 'Rapid Deployment Capacity' (RDC) krijgt eigen middelen. Bij succes groeit de RDC uit tot een eenheid van minimaal 60.000 militairen.

Defensie-industrie en gezamenlijke inkoop

- De Europese Commissie krijgt de taak om defensieaanbestedingen te centraliseren, zodat de vraag wordt gebundeld en dubbele kosten worden voorkomen.
- Er wordt gewerkt aan een gemeenschappelijke Europese doctrine die het gebruik van hetzelfde materieel vereenvoudigt. Waarbij de Europese Commissie gezamenlijke aankopen van militair materieel mag coördineren.
- De defensie-industrieën van de lidstaten worden geïntegreerd om de interoperabiliteit van wapensystemen en strijdkrachten te verbeteren, zodat systemen van verschillende Europese leveranciers op elkaar aansluiten (zoals ook vereist is binnen de Europese strijdkrachten). Dit doen we door de samenwerking en consolidatie van de Europese defensie-industrie te bevorderen, ondersteunen en faciliteren om innovatie, concurrentievermogen en kennisdeling tussen bedrijven te vergroten en afhankelijkheid van bedrijven buiten de EU te verminderen.
- Er wordt substantieel geïnvesteerd in de Europese defensie-industrie in de vorm van langlopende contractgaranties, goedkope leningen en vergunningen voor nieuwe productielocaties, zodat de sector kan opschalen, er banen worden gecreëerd en gehele toeleveringsketens worden versterkt.

- Er worden regionale clusters binnen de EU opgezet waarin ontwikkeling, productie en onderhoud worden samengebracht. Dit zorgt voor praktische integratie van nationale defensie-industrieën per technologische specialisatie. Het versterkt de weerbaarheid tegen sabotage en aanvallen door middel van gedecentraliseerde productie en levert economische voordelen op voor minder ontwikkelde regio's in de EU.
- Er worden hogere aanbetalingen en voorfinanciering verstrekt om de noodzaak van grote leningen voor productie-investeringen te verminderen, waardoor de aanbestedingskosten dalen door lagere rente-uitgaven voor de defensie-industrie.
- De samenwerking met Oekraïne wordt versterkt door de Oekraïense defensie-industrie te integreren in die van de EU en kennis van (inzet van) nieuwe technologieën aan het front te integreren in de Europese defensie.
- De EU maakt een heldere wapenexportstrategie met ethische en veiligheidsnormen, én met oog op de concurrentiekracht van de defensie-industrie.
- Er komen mogelijkheden voor flexibelere contractering en uitzonderingen op aanbestedingsregels op militair materieel, om aankopen te versnellen en innovatie te stimuleren. Tegelijkertijd komen er strikte kaders en sancties om transparantie en verantwoording te garanderen en misbruik te voorkomen.
- Er wordt een nieuwe verordening gecreëerd waarmee de EU een permanent juridisch instrument heeft om snel te reageren in noodsituaties bij verstoringen van de toeleveringsketen. Hierbij krijgen kritieke materialen voor specifieke ketens voorrang en worden juridische knelpunten voor de bouw van essentiële (militaire mobiliteits)infrastructuurprojecten versneld opgelost.

Financiering van de Europese defensie

- Er wordt structureel geïnvesteerd in wat écht nodig is, met focus op resultaat, niet alleen op hoeveel procent van het budget naar defensie gaat. De uitbreiding binnen defensie wordt gezamenlijk gefinancierd met eurobonds. Uitgaven boven de 2% van het bruto binnenlandse product (bbp) worden gericht op gezamenlijke Europese projecten. Dit om versnippering te voorkomen, dubbele aankopen te vermijden en de interoperabiliteit te verbeteren. Door samen te investeren besparen we kosten. Die besparingen kunnen we gebruiken voor groene, sociale en economische projecten.
- De EU blijft haar internationale verplichtingen nakomen en versterkt het vertrouwen binnen de NAVO en andere bondgenootschappen.
- Readiness 2030-investeringen worden zo veel mogelijk ondergebracht in langdurige raamovereenkomsten voor zekerheid en stabiliteit op de lange termijn.
- Financieringsinstrumenten worden duidelijker zodat transparantie en doelmatigheid gewaarborgd zijn.
- Leasing en aankoop van defensiematerieel worden slim gecombineerd om financiële risico's te beperken voor zowel overheden als bedrijven.
- Alle defensie-uitgaven moeten voldoen aan democratische normen, Europese waarden en het internationaal recht. De zorgen van burgers over stijgende defensiebudgetten worden serieus genomen. We praten daar open en eerlijk over, vooral als de sociale uitgaven onder druk staan.

Onze aanpak voor het personeelstekort

- Volt maakt de krijgsmacht aantrekkelijker door snellere sollicitatieprocedures; betere huisvesting en infrastructuur; hogere salarissen en erkenning van opgedane vaardigheden in onderwijs en andere loopbanen.
- Volt bepleit een vrijwillig Europees dienmodel. Dit dienmodel biedt zowel civiele als militaire trajecten aan, bijvoorbeeld cyberveiligheid of crisisrespons. Het is een laatste redmiddel bij personeelstekorten. Deelname door EU landen blijft vrijwillig. Dit model:
 - werft lokaal om de invloed op het privéleven te beperken;
 - sluit aan bij het onderwijs met overdraagbare vaardigheden;
 - richt zich op mensen tussen 18 en 35 jaar;
 - biedt mogelijkheden voor deeltijd- en reservistendienst.
- De defensievragenlijst wordt uitgebreid naar jongeren van 18 tot 35 jaar, met aandacht voor voorkeuren en motivatie, zoals in Zweden.
- Ook komen er kennismakingweekenden naar Pools model, met korte trainingen en workshops voor een indruk van het werk in militaire of civiele functies.

Europese nucleaire capaciteiten

- De EU houdt zich aan een no-first-use-beleid voor kernwapens en aan internationale verdragen zoals het Non-Proliferatieverdrag.
- De EU wil voor nucleaire veiligheid minder afhankelijk zijn van de VS. Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk worden betrokken bij een sterker Europees nucleair veiligheidskader.
- De EU investeert samen in de modernisering van Franse kernwapens, gericht op het versterken van second strike-systemen in plaats van op het uitbreiden van het aantal kernkoppen.
- Er komen duidelijke afspraken over samenwerking, compensatie voor Frankrijk en het VK en mogelijke veiligheidsgaranties.
- Op termijn komt er een eigen Europese nucleaire afschrikking onder democratische controle. Deze bestaat uit langeafstandsraketten, drones en anticybersystemen om goed te kunnen reageren bij dreiging.

Europese ruimtesystemen

- De EU verdedigt actief de internationale afspraken over vreedzaam en verantwoord gebruik van de ruimte.
- We bouwen een eigen Europese organisatie op voor inlichtingen en observatie, zodat de EU altijd toegang heeft tot actuele en betrouwbare informatie.
- Nederland en de EU breiden stap voor stap hun satellietcapaciteit uit, via programma's als Galileo en Copernicus. Zo wordt de EU minder afhankelijk van andere landen.
- Gezamenlijke standaarden en snelle coördinatie beschermen Europese satellieten en ruimte-infrastructuur beter tegen cyberaanvallen en sabotage dan nu het geval is.

- Er komen nieuwe ruimteverdragen die aansluiten bij snelle technologische ontwikkelingen en bijdragen aan transparantie, veiligheid en het voorkomen van conflicten.
- We bouwen voor zowel militaire als civiele doelen zoals noodcommunicatie en klimaatmonitoring een ruimtevaartorganisatie. Zo leveren investeringen dubbel voordeel op.

Veiligheid als gedeelde verantwoordelijkheid

- Volt wil dat veiligheid een gezamenlijke taak wordt van overheid, bedrijven, kennisinstellingen en burgers, zoals in Finland.
- Er komt meer steun voor niet-militaire veiligheid, noodhulp, sociale initiatieven en actieve betrokkenheid van burgers via bijeenkomsten, onderwijs en trainingen. Volt bevordert bewustwording via dialoog, onderwijs en symbolische acties.
- De veiligheidsregio's worden versterkt met regionale weerbaarheidsraden waarin ook maatschappelijke organisaties, bedrijven en kennisinstellingen meedoen.
- Volt wil jongeren structureel en betekenisvol betrekken bij veiligheidsbeleid: een stoel aan de tafel is niet genoeg. Jongeren moeten actief de vaardigheden krijgen om daadwerkelijk impact te maken. Bijvoorbeeld in generatiegesprekken waarbij jongeren en bewindspersonen samen veiligheidsvraagstukken bespreken. En we zetten lokale partnerschappen op waar jongeren samenwerken met scholen, politie, zorg en gemeenten, binnen de bestaande veiligheidsregio's.
- Ook worden jongeren betrokken bij de gehele beleidscyclus, in lijn met de VN-oproep (resolutie 2250) om jeugdparticipatie in vrede en veiligheid te versterken. Onderdeel hiervan is een generatietoets waarbij nieuw beleid wordt systematisch getoetst op de belangen van toekomstige generaties.
- We schrijven samen met jongeren een Youth, Peace & Security-actieplan, zodat hun perspectief wordt verankerd.
- De volgende drie punten zijn het uitgangspunt in het betrekken van jongeren:
 - Een sterk sociaal vangnet en echte kansen op opleiding en werk, zodat jongeren perspectief hebben.
 - Onderwijs met structurele aandacht voor mediawijsheid en vrede en democratie, in samenwerking met maatschappelijke en Europese partners.
 - Door de Maatschappelijke Diensttijd en weerbaarheidstrainingen te stimuleren geven we jongeren de vaardigheden om zélf het verschil te maken. Potentiële deelnemers moeten zelf kunnen kiezen voor een militair of sociaal dienstverband.

5.3. AANPAK VAN (GRENSOVERSTIJGENDE) CRIMINALITEIT

Iedereen moet zich veilig voelen, thuis, online en op straat. Toch nemen georganiseerde misdaad, drugscriminaliteit, extremisme, cyberaanvallen en geweld tegen vrouwen toe. Tegelijkertijd loopt de werkdruk bij de politie op, waardoor het steeds lastiger wordt om deze dreigingen goed aan te pakken.

We investeren in weerbaarheid en bewustwording bij mensen, bedrijven en overheden. De politie krijgt betere opleidingen en we verlagen de werkdruk. De politie komt dichterbij burgers te staan, offline én online. We bouwen aan digitale veiligheid met investeringen in cyberweerbaarheid, ethisch hacken en minder afhankelijkheid van grote techbedrijven. En omdat dreigingen niet stoppen bij de grens, werken we nauwer samen met andere landen. Dit doen we onder andere door betere samenwerking tussen hulpdiensten in grensregio's. Zo versterken we onze samenleving als geheel en leggen we een stevige basis voor het bestrijden van criminaliteit en geweld.

Aanpak van femicide

- Femicide is de meest extreme vorm van structureel geweld tegen vrouwen en vraagt om daadkrachtig en samenhangend beleid. Volt zet structureel in op de preventie van (ex-) partnergeweld en bescherming van (potentiële) slachtoffers, met een integrale aanpak als uitgangspunt.
 - Daarom pleiten wij voor vroegtijdige signalering en interventie door een betere samenwerking tussen politie, hulpverlening, gemeenten en justitie.
 - We voeren landelijk het High Risk Team-model in, waarbij risico's op (dodelijk) geweld tijdig worden gesignaleerd en betrokken instanties gezamenlijk optreden.
 - Er komt een structurele financiering van opvang en nazorg, zodat vrouwen veilig kunnen vluchten en zelfstandig een nieuw leven kunnen opbouwen.
 - Er komen ook bewustwordingscampagnes en educatie over relationeel geweld, genderrollen en gelijkwaardigheid.
 - Ook richten we een crisishulplijn op om femicide te voorkomen. Via het landelijke crisisnummer 116 word je geholpen door specialisten, op momenten dat je echt in gevaar bent en hulp nodig hebt om in veiligheid te komen.

Een veilige samenleving

- We pakken, naar voorbeeld van de Italiaanse maffiawetgeving, ondermijnende criminaliteit aan in de kern: de geldstromen stoppen. Volt wil wet- en regelgeving waarin antiwitwasbevoegdheden worden uitgebreid, waarin er meer mogelijkheden zijn voor inbeslagname en waarin duidelijke afspraken staan over gegevensdeling tussen instanties die ondermijnende criminaliteit aanpakken.
- We herzien het huidige drugsbeleid. Gezondheid en veiligheid van mensen komen centraal te

staan. Drugsbeleid moet niet worden gedreven door een moreel (voor)oordeel, maar door feiten en onderzoek. Keer op keer blijkt dat verbieden niet werkt; de vraag verdwijnt daardoor niet. Met legaliseren en reguleren zijn wel goede ervaringen. Volt wil daarom nader onderzoeken of en, zo ja, hoe we bepaalde drugs, zoals mdma (xtc) en lsd, kunnen legaliseren en reguleren. We willen onderzoek zoals gedaan bij de 'xtc winkel' in Utrecht verder uitrollen. Ook willen we gecontroleerde decriminalisering van specifieke drugs, naar Portugees voorbeeld. Voor nieuwe drugs hanteren we het quarantainemodel (invoeren van een Lijst 0).

- Digitalisering biedt kansen, maar verkeerde inzet bedreigt ook de veiligheid, bijvoorbeeld door illegale inzet van grootschalige real-time gezichtsherkenning of sleepnetten. Volt wil een verplichte mensenrechtentoets bij nieuwe (en bestaande) wetgeving in het veiligheidsdomein. Hierin toetsen we of de voorgestelde maatregelen voldoen aan de minimumeisen voor de bescherming van fundamentele rechten en vrijheden van inwoners.
- Er komt een verbod op etnisch profileren. Etniciteit en nationaliteit als indicator in geautomatiseerde risicoprofielen en selectiebeslissingen mogen geen onderdeel zijn van onze wetshandhaving.
- We leggen online-intimidatie aan banden. Mensen met een publieke stem (zoals wetenschappers, columnisten, kunstenaars en politici) moeten vrijuit kunnen spreken, ook in de digitale wereld. De grens van het vrije woord is volgens de wet intimidatie en bedreiging, daarop moet ook online worden gehandhaafd. Bij de Landelijke Eenheid Expertise en Operaties van de politie moet een team worden ingericht dat zich specialiseert in het aanpakken van online-intimidatie.
- De huidige Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (de WIV-2017) wordt zo snel mogelijk herzien. De wet is niet toekomstbestendig. Door snelle ontwikkeling van nieuwe technologieën en bedreigingen is een herziening essentieel. Daarin moeten de rechten van inwoners niet ondergeschikt gemaakt worden aan veiligheid. Bij de herziening moet toezicht voor, tijdens en ná handelingen van de inlichtingendiensten centraal staan.

Politie klaar voor de toekomst

- We zetten de politiecapaciteit slimmer en doelmatiger in. De kerntaken van de politie zijn ordehandhaving en het verlenen van hulp. Nu is de politie te gefixeerd op specifieke problemen als georganiseerde misdaad en ondermijning, waardoor er te weinig aandacht is voor de kerntaken. Terwijl juist die kerntaken geworteld zijn in lokale gemeenschappen. Burgemeesters moeten meer zeggenschap krijgen over de politie-inzet, om beter te kunnen reageren op lokale problemen. Als de politie zich hier weer op richt, dan kunnen burgemeesters minder leunen op boa's om lokale veiligheid te garanderen.
- We moeten investeren in de politiemacht zodat de politie dicht bij mensen staat, zowel fysiek als online. Daarbij zijn goede zorg en middelen voor medewerkers van de politie essentieel en staat interne veiligheid voorop. Wij zorgen goed voor onze politiemensen, zodat zij voor de samenleving kunnen zorgen.
- De huidige politieopleiding sluit niet aan bij de ingewikkelde en onvoorspelbare aard van het politiewerk. In een complexe samenleving moet de politie niet alleen goed opgeleid worden, maar ook open staan voor ontwikkelingen. Hoger politieonderwijs (NLQF/EQF 6) heeft in Noorwegen, Finland en Duitsland al laten zien dat een dergelijke werkwijze goed functioneert. We kiezen voor een politie die dicht bij de burger staat en ethisch, modern en professioneel werkt, in plaats van simpelweg in te zetten op meer blauw op straat. Wij zetten ons in voor een transitie naar hoger

politieonderwijs (NLQF/EQF 6), met een vloeiende overgang om de politieorganisatie en -cultuur op de toekomst voor te bereiden.

- We investeren in kleinschalige detentieopvang, alternatieve straffen en maatregelen die de rechten van gedetineerden respecteren en hun kans op succesvolle reïntegratie in de samenleving vergroten, zoals bijvoorbeeld in Noorwegen. Dit doen we door een grotere focus op onderwijs, op het vinden van werk na detentie en op het versterken van sociale weerbaarheid.
- We pakken geweld tegen hulpverleners op verschillende manieren aan. We hebben aandacht voor beroepsziekten als PTSS en doorbreken het taboe om hierover te spreken. We verlichten de werkdruk voor hulpverleners waaronder politie-, brandweer- en ambulancezorg door de toekenning van meer middelen en capaciteit. Zo wordt de druk op het personeel verlaagd. Ook zetten we in op het berechten en zwaarder straffen van plegers van geweldsdelicten tegen hulpverleners.
- De spanning rondom voetbalwedstrijden loopt steeds vaker op, en vraagt steeds meer (schaarse) politie-inzet. Clubs moeten gestimuleerd worden om het voetbalgeweld zelf tegen te gaan, en moeten hier hun verantwoordelijkheid meer pakken. Wij pleiten voor proeven met wedstrijden eerder op de dag en een beperking van eigen vervoersmogelijkheden voor uitsupporters bij profclubs om confrontaties te voorkomen. Hierdoor kan er tijd, geld en ruimte bij de politie vrijgemaakt worden voor andere problemen.

Internationale samenwerking tussen hulpdiensten en OM

- We versterken de internationale politiesamenwerking voor de bestrijding van criminaliteit. Internationale politiesamenwerking moet zich focussen op operationele behoeftes, waarbij mensenrechten en bescherming van persoonsgegevens nooit uit het oog verloren mogen worden. We omarmen de Prüm II verordening, waarin informatie-uitwisseling voor politiesamenwerking wordt verbeterd en versneld. Volt zet zich in op strikte regulering volgens Europese normen wanneer er persoonsgegevens gedeeld worden.
- Door het Benelux politieverdrag kunnen politieagenten in de Nederlands-Belgische grensregio beter met elkaar samenwerken. Gegevens kunnen makkelijker worden uitgewisseld en achtervolgingen hoeven niet meer op te houden bij de grens. Volt wil een EU-breed samenwerkingsverdrag tussen hulpdiensten. Daarbij wordt ondertussen ingezet op het toevoegen van Duitsland aan het huidige politieverdrag.
- We moeten ervoor zorgen dat Nederlandse hulpdiensten direct en gemakkelijk kunnen communiceren met elkaar en met hun internationale collega's. Bij de vernieuwing van communicatiesystemen zet Volt in op het gebruik van Europese standaarden. We waarborgen de technische mogelijkheid om effectief samen te werken en informatie uit te wisselen tussen hulpdiensten in de grensregio's.
- Volt wil dat Nederland zich inzet voor een uitbreiding van de bevoegdheden en het werkterrein van het Europees Openbaar Ministerie (EOM). Volt wil een verplichting voor lidstaten om deel te nemen aan het EOM.
- We breiden het mandaat van Europol uit tot een 'Europese FBI' met eigenstandige operationele bevoegdheden. Opsporingsdiensten kunnen daardoor veel sneller en effectiever optreden, zowel in het fysieke als in het digitale domein.
- Nederland zal zich in de EU inzetten voor een grondige en feitelijke evaluatie van het Europese veiligheidsbeleid in de afgelopen twintig jaar.

Cyberweerbaarheid en digitale veiligheid

- Volt pleit voor solide cyberweerbaarheid en digitale veiligheid. Dat is immers essentieel voor een innovatieve, digitale en rechtvaardige samenleving. Nederland digitaliseert razendsnel, maar onze cyberweerbaarheid blijft achter. Cyberdreigingen nemen toe en AI versnelt de verspreiding van desinformatie. Ondertussen ontbreekt in Nederland belangrijke wetgeving. De Network and Information Security Directive 2 (NIS2) is sinds 16 januari 2023 van kracht en had vóór 17 oktober 2024 vertaald moeten zijn naar Nederlandse wetgeving. Dit is niet gebeurd. Volt wil innovatie stimuleren zonder veiligheid op te offeren. We bouwen een digitaal Nederland dat zowel vooruitstrevend als weerbaar is.
- We zorgen voor een versnelde implementatie van de NIS2-richtlijn. Nederland moet binnen zes maanden concrete wetgeving hebben die organisaties in kritieke sectoren verplicht tot adequate cyberveiligheidsmaatregelen, naar het succesvolle model van de Digital Operational Resilience Act (DORA) in de financiële sector.
- We moeten gebruik maken van de implementatierichtlijnen van de European Union Agency for Cybersecurity (ENISA). Daarbij maken we onder andere gebruik van het ENISA Threat Landscape 2024 waarin zeven primaire cybersecuritydreigingen zijn geïdentificeerd en we maken gebruik van de technische implementatierichtlijnen. Ook om te voorkomen dat consultancy bedrijven commercieel misbruik kunnen maken van de regulering.
- Vanuit Nederland werken we actief mee aan een federatieve Europese cloud (een samenwerking tussen verschillende cloud-bedrijven uit de EU) waardoor mensen en bedrijven hun digitale gegevens veilig opslaan. Zo dragen we bij aan projecten voor cloud-soevereiniteit van de Europese Commissie en zijn gebruikers niet afhankelijk van een groot IT-bedrijf.
- Nederland moet AI-regulering invoeren voor de bescherming van onze democratische waarden. Er komen verplichte labels voor AI-gegenereerde content en real-time detectiesystemen voor deepfakes, zodat burgers onderscheid kunnen maken tussen authentieke en kunstmatig gegenereerde informatie.
- We geven het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC) handhavingsbevoegdheden en directe sanctiemogelijkheden. Daarmee kan het NCSC organisaties die cyberveiligheidsstandaarden negeren, aanpakken. Daarnaast investeren we in het NCSC, zodat zij voldoende middelen heeft om zich te richten op de fysieke vitale infrastructuur en zij de middenstand kan ondersteunen. De middenstand is relatief vaak het slachtoffer van cyberhacks en heeft noch de middelen noch de kennis om zich te verweren.
- Digitale geletterdheid is een basisvaardigheid. We verplichten onderwijs in cybervaardigheden op alle onderwijsniveaus. Daarnaast organiseren we jaarlijks bewustwordingscampagnes voor burgers, zodat iedereen weerbaar is tegen digitale manipulatie.
- Digitale dreigingen kennen geen grenzen. De EU moet daarom hybride dreigingen gezamenlijk aanpakken. Daarom wil Volt binnen het Hybrid Centre of Excellence in Helsinki intensiever samenwerken. We zetten ons in voor gedeelde cyberverdediging in de EU en een gezamenlijk antwoord op grensoverstijgende cyberaanvallen. Zo kan de EU desinformatie, cyberaanvallen en buitenlandse inmenging effectiever en efficiënter bestrijden.
- We maken cyberveiligheidsregels die innovatie stimuleren, met 'regulatory sandboxes' voor start-ups en snelle goedkeuringsprocedures voor veilige nieuwe technologieën.
- We investeren een deel van de verhoging van de NAVO-begroting in de ontwikkeling van de digitale infrastructuur binnen de EU. Dit speelt immers een sleutelrol in de strategische autonomie van de EU en in de verdediging tegen cyber- en hybride dreigingen.

- We moeten concentratierisico's beheersen. We verplichten diversificatie van kritieke IT-leveranciers en cloud-diensten voor overheden en essentiële sectoren. Deze mogen met maximaal 40% afhankelijk zijn van één leverancier en moeten verplichte exitstrategieën en Software as a Service (SaaS) escrow hebben. Zo voorkomen we situaties van een te grote afhankelijkheid van één leverancier ('vendor lock-in'). Op die manier wordt de dienstverlening voor inwoners van Nederland en de EU gewaarborgd.
- Voor Volt is het afzwakken van end-to-end-encryptie onaanvaardbaar omdat het dan schijnveiligheid wordt. Online communicatie blijft beschermd tegen ongewenste toegang.
- Bedrijven en kennisinstellingen met kostbare technische informatie krijgen ondersteuning bij het versterken van hun cybersecurity. Daarnaast moeten organisaties en het midden- en kleinbedrijf op een veilige en vertrouwelijke manier informatie over kwetsbaarheden kunnen delen. Aanbieders van essentiële diensten krijgen extra bescherming tegen cyberaanvallen.
- Gemeenten krijgen duidelijke richtlijnen, extra steun en geld om zich voor te bereiden op cyberaanvallen, verstoringen van vitale infrastructuur en de mentale gevolgen van crises.
- Volt wil ethisch hacken verder aanmoedigen. We leggen daarom naar Belgisch voorbeeld het recht op ongevraagd ethisch hacken wettelijk vast. Nederland heeft een bloeiende cultuur van mensen die het internet veiliger maken door technisch onderzoek. Deze mensen krijgen juridische bescherming. Alle maatschappelijke organisaties die belangrijk zijn voor de samenleving moeten snel en positief reageren wanneer een ethisch hacker een digitaal probleem vindt en meldt. Na een afgesproken tijd mag de hacker het gevonden probleem breed bekend maken, in overleg met het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC). Dit sluit aan bij DORA's Threat-Led Penetration Testing (TLPT) voor financiële instellingen.
- Transparantie en democratische controle zijn belangrijke uitgangspunten. We verplichten publieke rapportage over cyberdreigingen en overheidsmaatregelen. Daarnaast voeren we een parlementaire controle uit bij alle cyberveiligheidsoperaties om het vertrouwen te waarborgen.
- We implementeren een centrale aanpak die ervoor zorgt dat de overheid (en met name de kritieke infrastructuur) uiterlijk in 2028 'kwantumbestendig' is. Codes die met de huidige technologie waterdicht zijn versleuteld, kunnen namelijk eenvoudig gekraakt worden door quantumcomputers. Daarbij moeten de overheid en het bedrijfsleven samenwerken om tot een hogere cryptowendbaarheid te komen.
- Volt wil dat Nederland niet instemt met de invoering van de Europese Chat control-wet.

**GA
VOOR
DEMOCRATIE**

6.

DOE IETS NIEUWS. GA VOOR DEMOCRATIE.

Vrijheid, gelijkheid en solidariteit vormen de kern van onze democratie. Maar die waarden staan wereldwijd onder druk. Ook in Nederland en de Europese Unie (EU). In Hongarije onderdrukt Orbán de rechten van lhbtqia+'ers. Italië zet vluchtelingen zonder oog voor menselijkheid het land uit. En in Nederland zetten rechtsextremisme en polarisatie onze democratie onder druk. Waar andere partijen kiezen voor verdeeldheid, kiezen wij voor verbinding. We kijken niet toe. Met nieuwe ideeën maken we onze democratie klaar voor de toekomst.

De generatie die het dichtst bij die toekomst staat, moet gehoord worden. Daarom verlagen we de leeftijd dat je mag stemmen naar zestien jaar. We voeren een Derde Kamer in: een jongerenberaad dat wetten beoordeelt en de politiek adviseert. Met een generatietoets onderzoeken we de langetermijneffecten van beleid, zodat we weten wat de gevolgen zijn over tien, twintig en dertig jaar.

We willen een EU die werkt voor alle Europeanen. Grote uitdagingen moeten we samen oplossen. Daarom gaan we hervormen: er komt een Europese grondwet, waarin we de rechten van alle Europeanen vastleggen. We schaffen het vetorecht af, zodat nationale leiders hun eigenbelang niet meer boven het belang van ons allemaal kunnen stellen. De EU wordt een echte federale democratie.

In Nederland richten we als allereerste land ter wereld een permanent burgerberaad op. Iedereen moet kunnen meepraten. We versterken de democratie door in de wet op te nemen dat politieke partijen aan democratische eisen moeten voldoen. Geen eenmanspartijen meer zonder leden met stemrecht. Iedereen moet zich kunnen uitspreken, zich gehoord voelen en veilig zijn. Daarom beschermen we het recht op demonstratie en zorgen we dat overheid, technologie en media samenwerken aan een democratie die werkt voor iedereen. Zo maken we onze democratie opener, eerlijker en sterker.

6.1. JONGEREN ZIJN DE STEM VAN DE TOEKOMST

Jongeren zijn de stem van de toekomst. Beleidskeuzes van nu hebben grote gevolgen voor hun leven. Zij maken zich zorgen over die toekomst, maar worden te weinig gehoord. Dat is een gemiste kans én een democratisch tekort. Er staat veel op het spel: eerlijk klimaatbeleid, betaalbare woningen, goed onderwijs en een leefbare wereld. Daarom moeten jongeren nu meebeslissen over de keuzes van vandaag. Niet als het te laat is.

- De stem van jongeren vergroten we door de stemgerechtigde leeftijd te verlagen van achttien naar zestien jaar. Het is belangrijk dat juist jongeren eerder kunnen en mogen meedenken en stemmen over beleid.
- We voeren een Derde Kamer voor jongeren in. De Derde Kamer krijgt een permanent raadgevend jongerenberaad. Dat is een orgaan, bestaande uit een groep jongeren tussen de 15 en 20 jaar, dat op aanvraag van de Tweede Kamer en/of de Eerste Kamer haar mening geeft over politieke voorstellen en wetten. De groep wisselt van samenstelling en is altijd representatief voor alle jongeren in Nederland.
- Er komt een Ombudsman voor de Toekomstige Generatie, die de regering gevraagd en ongevraagd adviseert over de belangen van toekomstige generaties. Ook beoordeelt deze ombudsman of bij beleidskeuzes de belangen van toekomstige generaties voldoende zijn meegewogen in de besluitvorming. Klachten of zorgen van burgers en organisaties over de kansen van toekomstige generaties worden ook afgehandeld door de Ombudsman voor de Toekomstige Generatie.
- De Toekomstbrief wordt een vast onderdeel van de Voorjaarsnota en de Miljoenennota. Deze brief geeft de (financiële) consequenties weer van de:
 - gevolgen van de huidige langetermijnbeslissingen;
 - kosten voor een goede kwaliteit van leven voor toekomstige generaties;
 - keuzeruimte en de eventuele wijzigingen aan de Voorjaarsnota en de Miljoenennota.
- We verstevigen de generatietoets door er een verplichte verantwoording aan toe te voegen. De generatietoets toetst de langetermijneffecten van beleid, zodat we weten wat de gevolgen zijn over tien, twintig en dertig jaar. Volt wil dat de regering actief verantwoording aflegt over de langetermijneffecten van nieuwe wet- en regelgeving. De generatietoets is hét middel om de gevolgen van ons beleid op toekomstige generaties, die nu geen stem hebben, in kaart te brengen.
- Jongeren verdienen beleid dat bij hen past, waardoor zij serieus worden genomen en waarover zij zelf mogen meebeslissen. Daarom pleit Volt ervoor dat het volgende kabinet de Nationale Jeugdstrategie gaat uitvoeren. De strategie moet regelmatig worden bijgesteld om de problemen en oplossingen van en voor jongeren op de juiste wijze weer te geven.
- Om de stem van jongeren te laten horen en om de Nationale Jeugdstrategie goed uit te voeren, stellen we een regeringscommissaris Jeugd- en Jongerenparticipatie aan. Deze commissaris zorgt dat alle ministeries, uitvoeringsorganisaties en andere betrokkenen goed samenwerken en dezelfde doelen nastreven. De commissaris houdt overzicht over het gehele jeugdbeleid, waaronder de Nationale Jeugdstrategie.

6.2. DIGITALE DEMOCRATIE

Technologie vormt de samenleving van morgen. Het bepaalt hoe we leven, werken en ons laten informeren. Maar politieke grip ontbreekt. Daarom komt er een minister en ministerie van Digitale Zaken. We zorgen dat iedereen die dat wil, mee kan doen in de digitale samenleving. We investeren in een toegankelijke digitale wereld en het ontwikkelen van digitale vaardigheden voor iedereen.

We beschermen onze democratie tegen de invloed van grote technologiebedrijven. Algoritmes moeten transparant en eerlijk zijn. Zij mogen geen inbreuk maken op onze privacy of grondrechten. En kunstmatige intelligentie (AI) moet altijd worden ingezet in het belang van de samenleving. We bouwen aan een mooie en veilige digitale toekomst.

- We willen dat er een minister van Digitale Zaken komt met een eigen ministerie van Digitale Zaken. Het mandaat van dit ministerie is om de digitale infrastructuur, economische ontwikkeling, defensie, kennisontwikkeling en cybersecurity integraal aan te pakken. Op die manier bevorderen we onze digitale autonomie en versnellen we onze publieke innovatie.
- We maken digitale vaardigheden tot kerncompetentie in het primair en voortgezet onderwijs.

Digitale dienstverlening

- We pleiten ervoor dat Nederland de komende jaren een digitale transformatie doorvoert waarbij de burger centraal staat. We kijken hierbij naar het succesvolle Estlandse model, waar inmiddels 100% van alle overheidsdiensten digitaal beschikbaar is. Van geboorteaangifte tot echtscheiding: alles kan online geregeld worden. Dit betekent: geen wachtrijen, geen stapels formulieren en geen bureaucratie.
- Er komt een digitale overheid die net zo gemakkelijk werkt als online bankieren. En er komt één digitale identiteit waarmee je veilig kunt inloggen bij alle overheidsdiensten. Er komt één plek waar al je gegevens veilig bewaard worden, zodat je nooit meer dezelfde informatie hoeft in te vullen. Het is een systeem waarbij de overheid jouw gegevens niet steeds opnieuw opvraagt, maar deze - met jouw toestemming - deelt tussen verschillende instanties.
- We werken toe naar snel, veilig en betrouwbaar internet voor iedereen.
- De beschikbaarheid van digitale middelen als laptops, computers en smartphones moet omhoog. Bijvoorbeeld via onderwijsinstellingen of het instellen van zogenaamde cyberbanken (zoals in Amsterdam).
- Door Nederlanders proactief te informeren en te onderwijzen over AI, bijvoorbeeld door middel van chatbots op basis van GPT-NL, vergroten we de AI-geletterdheid van Nederlanders. Ook gebruiken we een soortgelijke toepassing als direct contactpunt met de landelijke overheid voor inwoners. Zo brengen we de overheid dichterbij de inwoner.
- Er komt een bewustwordingscampagne voor het effect van AI op mentale gezondheid, specifiek op die van jongeren. AI heeft invloed op sociale media en AI wordt steeds vaker geraadpleegd als coach of psycholoog.

- Er komt een nationaal meldpunt waar melding van digitaal misbruik kan worden gemaakt en waar mensen terecht kunnen voor vragen over deepfakes. Ook vindt Volt dat iedere burger eigenaar is over zijn of haar eigen identiteit. Daarom volgen we het Deense voorbeeld dat het imiteren van persoonsgelijkheid met deepfakes verbiedt.
- We maken de digitale wereld toegankelijker voor mensen met een beperking door een speciaal platform op te zetten voor het melden van overtredingen van de toegankelijkheidsregels. Ook worden sancties ingevoerd tegen Nederlandse private bedrijven en overheidsinstanties die nog steeds niet voldoen aan de eisen van de European Accessibility Act.
- We zorgen ervoor dat digitalisering nooit ten koste gaat van menselijk contact. We garanderen het volgende:
 - Persoonlijke hulp blijft altijd beschikbaar. In elk gemeentehuis komen digitale servicepunten waar medewerkers burgers helpen met digitale aanvragen.
 - Er zijn alternatieven voor niet-digitale burgers. Telefonische dienstverlening en fysieke loketten blijven bestaan voor wie dat nodig heeft.
 - Er worden digitale vaardigheidstrainingen aangeboden. In bibliotheken en buurthuizen worden gratis cursussen gegeven voor iedereen die wil leren werken met digitale diensten.
 - Alle digitale diensten worden zo ontworpen dat mensen met een visuele beperking, voor zover mogelijk, ze ook kunnen gebruiken.
- We pakken de gefragmenteerde digitale overheid aan:
 - DigiD-Plus: er komt één digitale identiteit voor overheid, zorg, onderwijs en private diensten zoals banken.
 - MijnOverheid 2.0: veel overheidsdiensten staan los van elkaar (toeslagen, belastingen etc.) waardoor brieven en informatie moeilijk te vinden zijn. Alles komt daarom op één plek - aanvragen, statusupdates, deadlines en proactieve suggesties. Geen zoektocht meer naar de juiste website.
 - Proactieve dienstverlening: nu moet je zelf opzoeken waar je recht op hebt. Maar wat ons betreft is het aan de overheid om jou te informeren. Bijvoorbeeld wanneer rijbewijzen verlopen of wanneer mensen mogelijk recht hebben op een toeslag.
 - X-Road Nederland: momenteel hebben alle overheidsinstanties eigen systemen, waardoor gegevens niet snel en makkelijk uitgewisseld worden. Daarom komt er een veilige digitale snelweg tussen alle overheidssystemen. U geeft één keer toestemming, daarna delen instanties onderling uw gegevens.

Digitale overheid

- Er moet een verplichte basistraining komen voor politici en ambtenaren op het gebied van digitale vaardigheden en AI.
- We maken de kosten en baten van essentiële investeringen op het gebied van ICT in het publieke domein beter zichtbaar voor iedereen. Deze informatie is nu verspreid over verschillende begrotingen. Door ICT-onderhoud eenvoudig en structureel zichtbaar te maken op de rijksbegroting, behandelen we ICT van de overheid minder als losse projecten. Dat maakt strategische afwegingen beter mogelijk.
- Interne expertise binnen de overheid moet haar afhankelijkheid van leveranciers en vitale bedrijven verminderen. De overheid kan het gebruik van open source en open standaarden mogelijk maken en stimuleren. We laten ons hierbij inspireren door goede voorbeelden uit andere EU-landen zoals Denemarken en Frankrijk.

- We voeren een 'Koop binnen de EU'-beleid in voor de aankoop van alle digitale diensten en producten ten behoeve van de vitale infrastructuur en processen. De Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid heeft richtlijnen opgesteld over wat onder vitale infrastructuur en processen wordt verstaan.
- De overheid geeft het goede voorbeeld en is in 2030 volledig overgestapt op EU-alternatieven voor haar digitale infrastructuur. De Nederlandse overheid streeft scherpe en haalbare ambities na, zoals de plannen van Denemarken, om van Microsoft producten over te stappen naar open source software. Overheidsdata en publieke infrastructuur moeten niet langer draaien op commerciële platforms zoals Microsoft, Amazon of Google.
- Europese waarden zijn leidend bij overheidsdigitalisering, zodat transparantie, zeggenschap en digitale soevereiniteit gewaarborgd blijven.
- Toezichthouders worden verplicht om de concentratie van risico's van ICT-dienstverleners bij overheden en organisaties die onze vitale infrastructuur ondersteunen in beeld te brengen. In de financiële sector is dit al vereist met de Digital Operational Resilience Act. ICT-bedrijven die als een zeer hoog concentratierisico worden beoordeeld, krijgen een extra belastingafdracht van de omzet. Hierdoor krijgen kleine innovatieve bedrijven een eerlijkere kans om een alternatief hiervoor te ontwikkelen.
- Door slimmer en simpeler in te kopen kan de overheid honderden miljoenen euro's per jaar besparen, zonder in te leveren op kwaliteit. We zetten daarom in op toegankelijkheid van publieke inkoopdata door middel van een nationale dataspace voor overheidsopdrachten. Daarnaast zetten we kunstmatige intelligentie (AI) in om de administratieve en personele lastendruk bij inkoopprocessen te verlagen, bijvoorbeeld bij offertebeoordelingen en het beantwoorden van vragen. Dit vergroot ook de objectiviteit van de offertebeoordelingen, waardoor het aanbestedingsproces rechtvaardiger wordt.

Digitale toetsing en transparantie

- Volt wil dat er een digitale toets komt bij het maken van wet- en regelgeving, zodat al bij het ontwerpen van nieuw beleid rekening wordt gehouden met de impact daarvan op de ICT in de uitvoering.
- Nederlandse burgers verdwalen in een doolhof van complexe regelgeving doordat beleidsmakers wetten bedenken zonder te overleggen met mensen werkzaam in de dagelijkse praktijk. Het gevolg: complexe uitvoering, onbegrijpelijke processen, digitale systemen die niet werken en een overheid die haar beleid moeilijk kan uitleggen aan haar burgers. Volt wil daarom het Deense voorbeeld volgen: alle nieuwe wetgeving moet vanaf dag één 'digital-ready' zijn. Dit betekent dat wetgeving wordt geschreven met de publieke dienstverlening in gedachten, waarbij de afdelingen beleid, uitvoering en IT vanaf het begin samenwerken in multidisciplinaire teams. We maken alle nieuwe wetgeving digital-ready, zorgen voor heldere bewoording die direct kan worden vertaald naar werkende digitale systemen en geven uitvoeringsorganisaties een sterkere stem in het wetgevingsproces. Het resultaat: een overheid die werkt voor de burger.
- Volt staat volledig achter de Digital Markets Act (DMA) en de Digital Services Act (DSA) en wil dat Nederland zich actief opstelt bij de handhaving hiervan binnen de Europese Commissie.
- We ontwikkelen juridische regels om een transparant en controleerbaar digitaal systeem binnen de EU te creëren. Daarbij kijken we vooral naar de resultaten van technologie, niet alleen naar de gevolgde procedures. De EU introduceert *sandboxes* (speciale testomgevingen) waar bedrijven

hun digitale innovaties onder professionele begeleiding veilig kunnen uitproberen zodat nieuwe technologie grondig getest breed in de samenleving wordt uitgezet. De democratische rechten van burgers moeten vanaf het begin in nieuwe technologie worden geïntegreerd. Dit garandeert werkelijke bescherming van burgerrechten in dit digitale tijdperk.

- Ook Nederland stelt bedrijven in staat om hun digitale toepassingen vlot en effectief te laten testen in *sandboxes* voordat zij deze op de markt brengen. AI moet voor bedrijven concreet worden gemaakt: Wat is het en wat kun je ermee? Daarom breiden we het algoritmeregister uit en leggen we duidelijke kaders vast. Binnen die kaders lichten we kansen en risico's toe om bedrijven te ondersteunen bij hun transitie.
- AI en algoritmen die door de overheid en in de uitvoering gebruikt worden om beslissingen te nemen die invloed hebben op mensen, moeten verplicht getoetst worden aan grondrechten en ethische kaders.
- Iedereen moet inzage kunnen hebben in de informatie en algoritmes die door de overheid gebruikt worden. Daarvoor is het van belang dat we zo snel mogelijk overschakelen naar open standaarden en een verplicht algoritmeregister invoeren.
- Algoritmen en trainingsdatasets die ontwikkeld zijn met overheidsgeld ('publieke AI') moeten gratis beschikbaar zijn voor alle inwoners en instellingen in de EU.

Gereguleerde AI

- De overheid moet een nieuw, AI-gedreven, toeslagenschandaal voorkomen. De mens moet centraal blijven staan en het laatste woord hebben bij beslissingen. AI die de overheid inzet, voldoet altijd aan de AI-verordening en de Europese eisen en waarden. Door dit op Europees niveau goed te regelen, is het volgen en uitvoeren van de wet in Nederland gemakkelijker en goedkoper.
- Er komen genoeg middelen beschikbaar voor de implementatie van de AI-verordening in de EU. Nederland zet in EU-verband in op het versterken van het EU-AI-kantoor om de hoogste risicocategorie 'General-Purpose-AI'-modellen te ondersteunen.
- Nederland zet zich in voor het internationaal verspreiden van EU-standaarden met betrekking tot AI en draagt via AI-diplomatie bij aan de ontwikkeling van internationale afspraken omtrent AI.

Privacy en persoonsgegevens

- Persoonsgegevens zijn van jezelf en jij mag dus bepalen óf, met wie en waarom je ze deelt. Volt wil investeren in toezicht en handhaving op Europese wet- en regelgeving en we versterken bestaande kaders waar nodig.
- De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) krijgt structureel meer middelen om haar toezichtstaken onafhankelijk en effectief uit te voeren. Daartoe verhogen we het budget, conform de aanbevelingen uit het rapport 'Blind voor Mens en Recht' van de Parlementaire Enquêtecommissie Fraude en Dienstverlening.
- Voor Volt is het afzwakken van end-to-end encryptie ten behoeve van schijnveiligheid onaanvaardbaar. Online communicatie blijft dus beschermd.
- Nederland moet Europees koploper worden in het stimuleren en begrenzen van het gebruik van nieuwe digitale technologieën. Volt wil dat Nederland bij het maken van nieuwe wet- en regelgeving in Europees verband vasthoudt aan de bescherming van fundamentele rechten en vrijheden en Europese waarden als privacy, informatievrijheid en gelijkheid.

- We verbeteren de digitale identiteit binnen de EU door zowel de Nederlandse DigiD als de Europese Digital Identity Wallet te vervangen door biometrische identificatie op publieke, transparante infrastructuur. Alleen dan behouden burgers en overheden zeggenschap over toegang, beveiliging en datastromen. Daarbij staan interoperabiliteit (uitwisselbaarheid van informatie), open standaarden en privacy-by-design centraal.
- Voor Nederlanders moet het duidelijk zijn hoe zij AI in kunnen zetten en hoe ze risico's kunnen vermijden. In overeenkomst met de AVG moet het transparant zijn hoe persoonlijke data worden gebruikt en of de content die ze te zien krijgen gegenereerd is door AI.
- Bij de overheid blijven veiligheid en privacy essentieel. Net als in Estland gebruiken we de nieuwste technologie om data veilig te houden. Burgers hebben altijd inzicht in wie hun gegevens bekijken en waarvoor. Privacy by design is het uitgangspunt bij ieder nieuw systeem.

6.3. EEN NIEUWE EUROPESE DEMOCRATIE

We werken aan een federale en democratische Europese Unie (EU). Grote vraagstukken lossen we alleen op als we samenwerken. Maar de EU is nu nog niet in staat om dat goed te doen. Lidstaten denken te veel aan hun eigen belang en in Brussel bepaalt slechts een kleine groep het beleid. Ondertussen proberen leiders, zoals Poetin, Xi en Trump, de EU te verdelen.

We zetten ons in voor een EU die keuzes maakt in het belang van alle Europeanen, dus ook in jouw belang. Daarom komt er een Europese grondwet die onze rechten en democratie in heel Europa beschermt. Het Europees Parlement krijgt het recht om wetsvoorstellen te doen en het vetorecht verdwijnt. Zo kan één leider niet langer het gezamenlijk belang blokkeren. We beschermen onze gezamenlijke waarden in alle EU-lidstaten en we verwelkomen nieuwe lidstaten, zoals Oekraïne. Zo bouwen we aan een sterke EU die eerlijk en democratisch is.

Een echte Europese parlementaire democratie

- Volt strijdt in Nederland voor een sterk, democratisch, federaal Europa. We roepen het kabinet op om met andere lidstaten een Europese grondwet te schrijven om de fundamenteën te leggen van een nieuw Europa.
- De EU moet vooruit kunnen, ook als één lidstaat dwarsligt. Volt gaat het vetorecht (ook wel: het unanimititeitsvereiste) afschaffen. Volt pleit daarnaast voor activering van de brugclausules om besluitvorming met een gekwalificeerde meerderheid nu al mogelijk te maken voor de meest acute beleidsterreinen, zoals sancties, uitbreiding en fiscaal beleid. De instrumenten zijn er, maar het ontbreekt nu aan politieke moed.
- De EU moet, zoals in de Nederlandse democratie, bestuurd worden door een regering die verantwoording aflegt aan democratisch gekozen volksvertegenwoordigers. De Europese Commissie wordt opgeheven. Er wordt na de Europese verkiezingen een meerderheidscoalitie gevormd met partijen uit het Europees Parlement, aangestuurd door een Europese minister-president. Zij vormen een regering en sluiten een regeerakkoord.
- De huidige Europese verkiezingen zijn niet echt Europees. Kiezers kunnen nu alleen op kandidaten in hun eigen land stemmen. Kiezers moeten echter kunnen stemmen op alle kandidaten binnen de EU. Er komt één Europese kandidatenlijst met genderpariteit. De verkiezingsregels worden in de hele EU gelijk getrokken. Er komt één Europese stemdag: 9 mei, met stemrecht voor iedereen vanaf 16 jaar.
- Er moet een permanent burgerberaad op Europees niveau komen om de stem van inwoners in Brussel te vergroten. Dit orgaan is verantwoordelijk voor het organiseren van burgerberaden over Europese thema's, waarin inwoners vanaf zestien jaar zwaarwegende aanbevelingen over allerlei zaken kunnen doen aan o.a. het Europees Parlement.
- Daarnaast wordt een Europese president direct verkozen, als staatshoofd met vooral ceremoniële bevoegdheden.
- Het aantal ministers in deze regering staat gelijk aan twee derde van het aantal lidstaten, zoals is vastgelegd in artikel 17.5 van het Verdrag van de EU. Zowel ministers als de regering kunnen door

het Europees Parlement met een motie van wantrouwen tot aftreden worden gedwongen.

- De minister-president en de individuele ministers worden door de Senaat en het Parlement gehoord en eventueel gekozen. Pas dan kunnen zij in functie treden.
- De Raad van de Europese Unie wordt omgevormd tot een Europese Senaat met een gelijk aantal senatoren voor elke lidstaat. De Europese Raad wordt afgeschaft.
- Het Europees Parlement krijgt het recht van initiatief: het kan zelf wetsvoorstellen indienen. Zo brengen we Europese wetgeving in handen van democratisch gekozen volksvertegenwoordigers. Het Europees Parlement deelt dit recht met de Europese Senaat.
- Het Europees Parlement krijgt het recht van enquête, inclusief het recht om getuigen onder ede te horen en het recht op inzage in vertrouwelijke informatie.
- Het Europees Parlement stopt zo snel mogelijk met heen-en-weerverhuizen tussen Brussel en Straatsburg. Volt wil dat Nederland actief pleit voor Brussel als de vaste vergaderplaats voor het Europees Parlement. Dat scheelt 180 miljoen euro per jaar én milieuschade.
- Bindende integriteitsregels en een aangescherpt lobbyregister voor alle Europese instellingen en Europarlementariërs. Te vaak beïnvloedt een te kleine groep mensen of bedrijven grote beslissingen over ons allemaal. De toegang tot de macht in Brussel moet eerlijker en transparanter.

Uitbreiding van de Europese Unie

- De EU moet zich voorbereiden op een nieuwe uitbreidingsronde. Nederland en de EU moeten nú werk maken van de hervormingen die nodig zijn om vóór 2035 maximaal tien nieuwe lidstaten te kunnen verwelkomen. Dat vraagt om een toekomstbestendig budget, tijdige institutionele aanpassingen en een zachte landing voor zowel bestaande als nieuwe lidstaten. Op die manier kan uitbreiding juist zorgen voor een sterkere rechtsstaat, democratie en economie. Volt pleit daarom voor een heldere uitbreidingsstrategie inclusief duidelijke doelstellingen en tijdslijnen, met daarin in ieder geval: een Transitiefonds van 75 miljard euro, stapsgewijze toetreding, versterkte rechtsstaatswaarborgen en vroegtijdige betrokkenheid van kandidaat-lidstaten bij EU-instellingen.
- Volt wil dat Nederland zich inzet voor de hernieuwde toetreding van het Verenigd Koninkrijk. Ook dient Nederland zich actief in te zetten voor een snelle uitbreiding van de EU. Dit uit oogpunt van veiligheid en om strategische redenen. Het toetredingsproces moet sneller, maar zonder de eisen te verlagen. Daarom pleit Volt voor een stapsgewijs lidmaatschap: landen krijgen geleidelijk meer rechten naarmate ze meer voldoen aan de EU-regels. Alleen landen die de waarden van de EU steunen, kunnen kandidaat worden.
- De EU zelf moet sneller hervormen, met name op het gebied van de landbouw en de regionale steun (het 'cohesiebeleid'). Een speciaal B-lidmaatschap is geen oplossing voor deze problemen.

Europese rechtsstaat

- Volt zet zich in Europees verband in voor spoedige toetreding van de EU tot het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Nederland zal hierin een voortrekkersrol spelen door druk te zetten op de lidstaten en de Europese Commissie om toetreding spoedig te realiseren.
- We voeren de mensenrechtentoets uit op alle nieuwe beleidsmaatregelen, ook op het gebied van economie en buitenlandse zaken.
- Volt pleit ervoor dat burgers binnen de EU beter worden beschermd tegen wetten die in strijd

zijn met fundamentele Europese waarden. Daarom geven we burgers het recht om nationale wetten rechtstreeks aan te vechten bij het Hof van Justitie van de EU. We zorgen hierbij voor de beschikbaarheid van voldoende financiële middelen. Het Hof krijgt de bevoegdheid om nationale wetten nietig te verklaren als zij in strijd zijn met de Europese verdragen. Zo versterken we de bescherming van de rechtsstaat, de democratie en van fundamentele vrijheden, ook als nationale instanties daarin tekortschieten.

- Europese subsidies worden automatisch ingehouden bij ernstige schendingen van de democratie, de rechtsstaat en de grondrechten door nationale regeringen. Dit geldt voor alle EU-fondsen - waaronder ook landbouw-, cohesie- en herstelfondsen - via een versterkte en permanente rechtsstaat-voorwaardelijkheid. Het Europees Openbaar Ministerie (EPPO) wordt uitgebreid tot een volwaardige Europese aanklager met bevoegdheid over alle EU-uitgaven. Zo zorgen we ervoor dat onze fundamentele waarden niet langer straffeloos kunnen worden uitgehouden.
- Door in de Europese Kiesakte te komen met Europese standaarden, normeren we wat vrije en eerlijke verkiezingen zijn. Wanneer lidstaten zich hier niet aan houden, stapt de Europese Commissie naar de rechter.
- Volt wil dat het opleggen van sancties onder artikel 7 van het Verdrag betreffende de EU (VEU), inclusief het opschorten van stemrecht van een lidstaat, moet worden besloten door het Europees Parlement en op basis van een meerderheid in de Raad van de Europese Unie. Zo garanderen we dat de EU slagvaardig en rechtsstatelijk blijft.

De Europese Unie van en voor iedereen

- We maken van de Dag van Europa (9 mei) een nationale feestdag in alle lidstaten. Op deze dag werd in 1950 de eerste bouwsteen voor het fundament van de EU gelegd.
- Volt pleit ervoor dat inwoners van een land in de EU na vestiging in een ander EU-land stemrecht krijgen in het land van vestiging. Stemrecht ontstaat voor de provinciale en lokale politiek zes maanden na vestiging en voor de landelijke politiek één jaar na vestiging. Het stemrecht voor het voorgaande land vervalt na respectievelijk zes maanden en één jaar.
- We pleiten voor de invoering van een generatietoets op Europees niveau. Europees beleid moet getoetst worden op de effecten voor de lange termijn. Voor de jonge generaties van nu én die van de toekomst.
- Koningshuizen mogen niet langer een uitzonderingspositie hebben wanneer het aankomt op het betalen van belastingen en het ontvangen van uitkeringen. Een niet-gekozen staatshoofd mag geen uitzonderingspositie in de maatschappij hebben.

De Europese Unie in Nederland

- Het Nederlandse lidmaatschap van de EU moet worden vastgelegd in onze Grondwet. Verankering in de Grondwet geeft ons meer zekerheid over onze Europese toekomst.
- De Europese vlag komt zo snel mogelijk in de Tweede Kamer, de Provinciale Staten en de gemeenteraden te hangen, zoals dat ook al het geval is in de Eerste Kamer én in de meeste parlementen in andere Europese lidstaten.
- We betrekken de Tweede Kamer meer bij het maken van het Europese beleid, in plaats van alleen de koers achteraf te controleren. We houden vaker gesprekken in de Tweede Kamer

met Eurocommissarissen over wat er gaande is op hun beleidsterrein en voeren jaarlijkse beleidsdebatten over de koers van de EU.

- We leggen wettelijk vast dat de Tweede Kamer tijdig en volledig geïnformeerd wordt over alles wat op het gebied van Europese besluitvorming speelt (de Europawet).
- We regelen goede informatievoorziening over de EU, onder andere door vaste financiering vanuit de Rijksoverheid voor bronnen als Europa-nu.nl en parlement.com. Op deze manier heeft iedere Nederlandse inwoner goede toegang tot informatie over de EU.

6.4. EEN STERK DEMOCRATISCH NEDERLAND

Een gezonde democratie begint met goed bestuur. We moeten erop kunnen rekenen dat de overheid en de politiek eerlijk, transparant en daadkrachtig werken. Maar het vertrouwen in de politiek is laag. Veel mensen twijfelen of het parlement en de overheid de uitdagingen van deze tijd wel aankunnen.

We hebben nieuwe ideeën voor een sterke Nederlandse democratie. We zorgen voor een deskundige en transparante overheid en een rechtspraak die onafhankelijk en toegankelijk is. Het is tijd voor nieuwe politiek die de stem van inwoners serieus neemt, hen beter vertegenwoordigt en die kiest voor de lange termijn. We maken ons kiesstelsel makkelijker en eerlijker. Politieke partijen moeten democratisch zijn ingericht en kiezers krijgen meer invloed met een sterkere voorkeurstem. Zo bouwen we aan een sterke democratie waarin iedere stem telt.

Nieuwe politiek

- We breiden de Tweede Kamer uit van 150 naar 250 zetels. Onze Tweede Kamer is namelijk te klein, zeker in vergelijking met andere Europese landen. Een grotere Tweede Kamer is nodig om de wetgevende en controlerende taak van de Tweede Kamer te versterken, en vooral om de taak van volksvertegenwoordiging beter te vervullen.
- We richten het allereerste, nationale, permanente burgerberaad ter wereld op. Dit instituut is verantwoordelijk voor het organiseren van burgerberaden in Nederland. Een groep ingelote inwoners kan dan - al dan niet in samenspraak met de politiek - burgerberaden agenderen over onderwerpen die hen na aan het hart liggen, zoals zorg, het klimaat of pensioenen. De aanbevelingen uit individuele burgerberaden worden door de politiek serieus meegenomen in de besluitvorming. Het permanente burgerberaad ziet daarop toe.
- Volt is tegen een bindend correctief referendum, waarmee nieuwe wetten achteraf kunnen worden teruggedraaid. Wij vinden dat je zorgvuldig ingevoerde wetgeving niet kunt vervangen door een ja/nee-vraag. Dit vergroot de verdeeldheid en het ontslaat volksvertegenwoordigers van hun verantwoordelijkheid om samen tot goede wetten te komen. Volt vindt het belangrijk dat inwoners al vroeg in het wetgevingsproces kunnen meepraten met de overheid en zo hun inbreng en steun kunnen geven aan nieuwe wetten.
- Goede inhoudelijke ondersteuning is het fundament van een goed functionerende volksvertegenwoordiging. Volt wil dit fundament versterken door op elk bestuursniveau een minimumnorm voor ondersteuning van fracties vast te stellen, ten minste gelijk aan het Europese gemiddelde. Zo kunnen volksvertegenwoordigers - lokaal én nationaal - hun controlerende en wetgevende taken goed uitvoeren.
- We willen het functioneren van de Tweede Kamer verbeteren, zonder daarbij de toegang voor nieuwe partijen te beperken. Daarom pleiten we voor de invoering van parlementaire groepen, naar voorbeeld van het Europees Parlement: samenwerkingsverbanden van fracties die samen ten minste vijf zetels vertegenwoordigen. Deze groepen krijgen extra spreektijd, meer invloed in commissies

en aanvullende ondersteuning. Zo bevorderen we samenwerking over partijgrenzen heen, terwijl we onze politieke diversiteit behouden.

- Wij pleiten voor het invoeren van een parlementaire wetsverkenning. Hiermee krijgt de Tweede Kamer bij het ontwikkelen van nieuwe wetgeving al vroeg de gelegenheid om de beoogde wetgeving op hoofdlijnen te (laten) onderzoeken en adviezen van uitvoeringsorganisaties en de samenleving te verzamelen. Informatie die zo verkregen is, kan dan meegenomen worden bij de behandeling in de Kamer.
- We gaan minder debatteren over de politieke 'waan van de dag' (de Haagse realiteit) en meer over de grote uitdagingen die voor ons liggen. Volt wil vaker visiedebatten houden over waar we op de lange termijn naartoe moeten. Zo voorkomen we een nieuwe stikstof- of woningcrisis.
- Er komt een verbod op dubbelfuncties in de politiek. Op dit moment is het mogelijk om tegelijkertijd gemeenteraadslid, Provinciale Statenlid én Tweede Kamerlid te zijn. Volt vindt dat dit verboden moet worden. Functies stapelen zorgt ervoor dat je de functies in de verschillende volksvertegenwoordigende organen niet goed kunt uitoefenen.
- Volt pleit ervoor dat er tijdens de volgende regeerperiode een breed en goed onderbouwd onderzoek komt naar een nieuw regeringsmodel. Dit model moet strategisch machtsspel verminderen, samenwerking versterken, politieke versnippering bestuurbaar maken, verantwoordelijkheid eerlijk verdelen en burgers actief betrekken als de politiek vastloopt. Mogelijke onderdelen van het model zijn:
 - het vormen van parlementaire groepen na de verkiezingen;
 - het automatisch verdelen van regeringsverantwoordelijkheid op basis van zetelaantallen van groepen, waarbij de grootste groep de premier levert;
 - het loslaten van coalitievorming;
 - het aanpassen van artikel 64 van de Grondwet, zodat vervroegde verkiezingen niet meer mogelijk zijn;
 - het organiseren van een publiek parlamentsberaad direct na de verkiezingen;
 - het maken van beleid op basis van wisselende meerderheden per onderwerp;
 - de mogelijkheid voor bewindspersonen om een burgerberaad aan te vragen bij gevoelige of vastgelopen dossiers.

Vernieuwing van het kiesstelsel

- We versterken de Nederlandse democratie door in de Wet Politieke Partijen op te nemen dat politieke partijen intern aan democratische minimeisen moeten voldoen. Denk bijvoorbeeld aan de mogelijkheid voor mensen om lid te worden van een politieke partij en stemrecht voor die leden. We volgen het voorbeeld van Duitsland, Spanje, Portugal en andere democratieën waar dit vanzelfsprekend is.
- Als uiterste redmiddel moet het volgens Volt mogelijk zijn om politieke partijen te verbieden. Door alleen een partijverbod op te nemen in het wetsvoorstel Wet politieke partijen introduceert het kabinet een politiek kernwapen. Dat zal vanwege zijn alles-of-niets-aard nooit gebruikt worden. Volt wil daarom dat een waarschuwende escalatieladder in deze wet wordt opgenomen.
- Om de invloed van een voorkeursstelsel te versterken steunt Volt de kiesstelselwijziging 'Met één stem meer keus'. Deze wijziging biedt de mogelijkheid om op een kandidaat of op een partij te stemmen.

- Volt vindt het essentieel dat álle Nederlanders hun stem kunnen uitbrengen, ook als zij in het buitenland wonen en zij nog stemrecht in Nederland hebben. Het huidige systeem - met briefstemmen, volmacht en stemprocedures via ambassades - kent te veel praktische obstakels, wat leidt tot een lage opkomst. Daarom pleit Volt voor een kleinschalige pilot met digitaal stemmen voor een gecontroleerde groep Nederlanders in het buitenland. Deze pilot onderzoekt de technische haalbaarheid, veiligheid en toegankelijkheid van digitaal stemmen. Zo versterken we de inclusiviteit en legitimiteit van onze democratie, met behoud van bestaande stemopties en waarborgen voor stemgeheim en betrouwbaarheid.

Een deskundige overheid

- De kwaliteit en samenhang van beleid staat of valt met een deskundige en goed georganiseerde overheid. Daar ontbreekt het nu aan. Volt wil daarom een onafhankelijke commissaris voor de rijksdienst met het mandaat om cruciale expertise te borgen, topambtenaren te benoemen en rijksbreed organisatiebeleid te voeren. Zo zorgen we ervoor dat de rijksdienst haar publieke taak betrouwbaar, professioneel en in het algemeen belang kan blijven vervullen.
- Volt bestrijdt de hardnekkige verkokering binnen de overheid. De grote uitdagingen van de 21ste eeuw vragen om integrale samenwerking over de grenzen van de departementen heen. Daarom moet het Rijk gaan experimenteren met robuuste, multidisciplinaire eenheden die werken aan grote, strategische opgaven, met langjarige financiering en onder collectieve verantwoordelijkheid van meerdere bewindspersonen.
- Volt wil de positie van de uitvoerende macht versterken. Politici, beleidsmakers en uitvoerders moeten samen zorgen voor goede publieke dienstverlening. Dat vraagt om gelijkwaardige samenwerking, waarbij ieder vanuit de eigen rol bijdraagt aan beleid én uitvoering. De verhoudingen binnen de overheid moeten daarvoor veranderen. Uitvoeringsorganisaties dienen een volwaardige plaats te krijgen aan tafel, zodat hun perspectief het beleid kan verrijken, en de uitvoerbaarheid van meet af aan wordt meegenomen.
 - Volt wil dat uitvoerders kunnen ingrijpen als beleid in strijd is met goed bestuur. Daarom pleiten we voor een 'noodrem' die door professionals binnen uitvoeringsorganisaties kan worden ingezet.
 - Ook pleit Volt voor het openbaar maken van ambtelijke adviezen. Zo wordt zichtbaar wanneer de regering hiervan afwijkt. Dit helpt de Tweede Kamer en de media hun controlerende taak beter uit te voeren.
- Volt stelt voor dat het personeelsbeleid van de overheid meer ruimte biedt voor vakmanschap en veldkennis. Ambtenaren moeten gestimuleerd worden om meer te rouleren tussen werk in beleid, uitvoering én toezicht, zodat zij brede kennis opdoen binnen een beleidsdomein. Ook moet uitvoeringsservaring zwaarder mee gaan wegen bij topbenoemingen.
- De overheid leunt te veel op extern advies. Afhankelijkheid van externe inhuur, zoals consultants, ondermijnt de ambtelijke expertise en maakt de overheid kwetsbaar. Volt bepleit dat het principe 'zelf doen, tenzij' leidend wordt. Wanneer daarvan wordt afgeweken, moet dat publiekelijk worden verantwoord. Het geldt dat we hiermee besparen, zetten we in voor het opbouwen en behouden van interne deskundigheid en expertise.

Een transparante overheid

- We voeren een verplicht lobbyregister in, naar Iers model. Nederland loopt achter op het gebied van transparantie rond belangenvertegenwoordiging. Ondanks herhaalde oproepen vanuit de Kamer en de samenleving weigert de regering al jaren een effectief register in te voeren. Daardoor blijft onduidelijk wie toegang heeft tot de macht. Andere Europese landen gingen ons al voor, en ook Nederland verdient die transparantie. Daarom willen we dat er eindelijk een verplicht en onafhankelijk register komt, waarin lobbyactiviteiten, betrokken partijen, relevante beleidstrajecten en gespreksonderwerpen inzichtelijk worden gemaakt en openbaar doorzoekbaar zijn. Een onafhankelijke toezichthouder moet toezien op naleving van de regels.
- We scherpen het lobbyverbod voor politieke topfuncties verder aan. Mede dankzij Volt is er nu een wet die zorgt voor betere regulering van draaideurpolitiek en duidelijke lobbyregels voor oud-bewindspersonen. Maar we zijn er nog niet. Zo geldt het verbod niet voor topambtenaren, ontbreekt een onafhankelijke controle, en zijn zakelijke contacten tussen oud- en zittende bewindspersonen nog toegestaan. Volt wil het verbod uitbreiden en beter handhaafbaar maken, zodat belangenverstrengeling structureel wordt voorkomen.
- Bewindspersonen worden wettelijk verplicht hun financiële belangen openbaar te maken - inclusief eigendommen, aandelen, leningen en inkomsten uit nevenfuncties. Deze gegevens worden door een onafhankelijke instantie voorafgaand aan de benoeming, en vervolgens jaarlijks, gecontroleerd.
- We verbeteren de publieke agenda's van bewindspersonen. De huidige agenda's zijn vaak onvolledig, moeilijk doorzoekbaar en bevatten vage omschrijvingen. Daardoor blijft onduidelijk welke gesprekken plaatsvinden, met wie en over welke wetgeving. Daarom pleiten wij voor gestandaardiseerde, digitaal doorzoekbare en openbaar beschikbare agenda's, waarin ook beleidsdossiers en gesprekspartners duidelijk zijn opgenomen. De agenda's moeten beschikbaar zijn in een computerleesbaar format. Daarnaast breiden we deze verplichte openbare agenda's uit naar topambtenaren en politiek assistenten.
- De regels op het gebied van lobby, transparantie en integriteit moeten op iedere bestuurslaag in heel Nederland zo veel mogelijk gelijk worden getrokken. De toegang tot de macht mag voor lobbyisten op de ene plek niet veel laagdrempeliger zijn dan op de andere plek. Zo zorgen we voor een rechtvaardige toegang tot de macht voor iedereen.
- Gesprekken en andere communicatie van bewindspersonen op overheidsapparaten (telefoons en computers) moeten automatisch worden opgeslagen. Chatverkeer moet makkelijk doorzoekbaar zijn, op basis van Europese (strikte) privacystandaarden en andere wettelijke belangen. De Noorse praktijk is hierin het voorbeeld.

Een weerbare rechtsstaat

- De rechtsstaat staat onder druk, ook in Nederland. Daarom lanceert Volt een Rechtsstaatsoffensief: een nationale agenda die ambtenaren, politici en bestuurders versterkt in hun rol als hoeder van de rechtsstaat. Met reflectie, scholing en duidelijke verantwoordelijkheden wordt structureel gewerkt aan rechtsstatelijk besef en rechtsstatelijke cultuur binnen de overheid. Zo zorgen we ervoor dat de overheid zelf niet bijdraagt aan de uitholling van de democratische rechtsorde.
- We richten een Planbureau voor de Rechtsstaat op. Waar andere beleidsterreinen onafhankelijke kennisinstituten kennen, heeft onze rechtsstaat die niet. Volt stelt een planbureau voor dat de

staat van de rechtsstaat in kaart brengt, beleidsontwikkelingen analyseert en kennis ontwikkelt over rechtsbescherming en institutionele integriteit. De inzichten van dit planbureau versterken het parlementair debat, voeden kabinetsformatie en maken inzichtelijk wat investeren in rechtsbescherming oplevert voor de samenleving.

- We geven uitvoeringsorganisaties het recht om een ‘rode kaart’ te trekken tegen onuitvoerbaar beleid. Als wetgeving burgers structureel in de knel brengt, moeten uitvoeringsorganisaties dit formeel kunnen signaleren. Zo’n rode kaart verplicht het kabinet tot reactie, heroverweging of aanpassing van het beleid. Dit versterkt de tegenspraak uit de praktijk, voorkomt beleidsblindheid en beschermt juist de mensen voor wie de rechtsstaat het hardst nodig is.
- We voegen een apart hoofdstuk over de rechtsstaat toe aan de rijksbegroting. Investerings in rechtsbescherming zijn vaak structureel, langdurig en moeilijk te vangen in zichtbare resultaten. Daardoor dreigt de rechtsstaat weggestreept te worden bij politieke uitruil. De rechtsstatelijke uitgaven, zoals voor de rechtspraak, toezicht, toegang tot het recht en integriteit, gaan we in samenhang behandelen. Zo borgen we de financiële dekking van de rechtsstaat en versterken we de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht.
- Politieke beïnvloeding van de rechtspraak via de portemonnee gaan we voorkomen. Daarom legt Volt wettelijk een minimumpercentage van het bruto binnenlandse product (bbp) vast voor de financiering van onafhankelijke rechtspraak. Ingrijpen door de politiek mag alleen onder duidelijke voorwaarden en met toezicht door een onafhankelijke instantie, naar Deens voorbeeld.
- Volt stelt voor om de onafhankelijkheid van rechters te versterken door de minister van Veiligheid en Justitie te verplichten het advies van de Raad voor de rechtspraak te volgen bij de voordracht tot benoeming van rechters. Daarnaast moeten de rechterlijke leden van de Raad voortaan worden benoemd vanuit de rechterlijke macht zelf en niet langer door de minister.
- We maken het recht toegankelijker. Daarvoor is het belangrijk dat het op meer plekken in Nederland mogelijk wordt om naar een wijkrechter te gaan, dat er meer geïnvesteerd wordt in sociale advocatuur en dat we proceskosten verlagen. Bovendien is het belangrijk om te leren van de positieve ervaringen met digitale rechtspraak tijdens de coronapandemie en om de kansen te zien die het biedt als digitale rechtspraak wordt ingebed in de reguliere rechtspraak.
- Het is vaak beter om geschillen buiten de rechtbank op te lossen. Daarom willen we dat mediation een prominentere rol krijgt. Dat kan onder meer door de mogelijkheden van mediation beter onder de aandacht te brengen en te kijken of er meer ruimte gemaakt kan worden voor mediation binnen het bestuursrecht.
- Volt vindt dat Nederlandse wet- en regelgeving aan de Grondwet getoetst moet kunnen worden. Daarom wil Volt dat het toetsingsverbod uit artikel 120 van de Grondwet wordt geschrapt. Zo kunnen onrechtmatige situaties, zoals onrechtmatige registratie van ras of etniciteit, gecorrigeerd worden. Het versterkt bovendien de waarde van grondrechten in de samenleving. Op het moment dat de Tweede Kamer wordt uitgebreid en constitutionele toetsing wordt ingevoerd, wil Volt dat de Eerste Kamer wordt afgeschaft.

6.5. LOKALE EN REGIONALE DEMOCRATIE

Inwoners, gemeenten en regio's spelen een grote rol bij het aanpakken van maatschappelijke uitdagingen. Zij krijgen nu te weinig middelen, kennis en zeggenschap hiervoor. Daarom geven we gemeenten niet alleen taken, maar ook de bijbehorende middelen om die goed uit te voeren. We versterken de democratie en zorgen dat grensregio's, overheden en gemeenschappen nauwer samenwerken.

Inwoners die via duizenden initiatieven werken aan een betere samenleving verdienen waardering en steun. We zorgen dat gemeenten op een gelijkwaardige wijze samenwerken met deze initiatiefnemers. Zo bouwen we aan een toegankelijk en democratisch lokaal bestuur.

- Volt ondersteunt uitbreiding van het aantal experimenten tussen gemeenten en bewonersinitiatieven. Volt investeert in de noodzakelijke competentieontwikkeling binnen gemeenten opdat gemeenten op basis van gelijkwaardigheid met bewonersinitiatieven kunnen samenwerken. Hierdoor voorkomen we dat gemeentelijk beleid botst met bewonersinitiatieven die een waardevolle bijdrage leveren aan de samenleving. Op deze manier zorgen we er tevens voor dat bewonersinitiatieven en gemeenten elkaar gaan versterken.
- We gaan grootschalig experimenteren met burgerbudgetten op (groot)stedelijk, regionaal en lokaal niveau, naar Antwerps of Parijs voorbeeld. We geven inwoners daarmee directe zeggenschap over de besteding van publiek geld ter verbetering van hun leefomgeving, zoals op het gebied van milieu of armoedebestrijding.
- We stimuleren meer gemeentelijke loketten waar mensen die minder digitaal vaardig zijn aan kunnen kloppen voor hulp op het gebied van financiële bijstand, zorg of andere zaken.
- We zorgen voor een stevig financieel fundament voor gemeenten. Het Rijk stelt de gemeenten geen grote tekorten meer in het vooruitzicht, maar stelt hen juist structureel in staat om een begroting te maken waarmee ze niet alleen hun wettelijke taken kunnen uitvoeren, maar als volwaardige medeoverheid ook eigen keuzes kunnen maken.
- We willen dat inwoners van een gemeente veel meer te zeggen krijgen over zaken die hen direct aangaan. Een belangrijke stap daarvoor is dat ze de kans krijgen om hun eigen burgemeester te kiezen.
- Door decentralisatie en de uitstroom van specialistische ambtenaren, komt de kennis en kunde bij kleinere gemeenten steeds verder onder druk te staan. Specialistische expertise moet ook lokaal beschikbaar blijven. Daarom geven we provincies de benodigde middelen om als expertisecentra te fungeren, met pools van deskundigen ter ondersteuning van gemeenten. Zo versterken we de lokale slagkracht en verminderen we de afhankelijkheid van externe adviesbureaus.

Versterken positie gemeenteraad

Gemeenteraden hebben moeite met het vinden én vasthouden van raadsleden. De uitval van raadsleden en wethouders is een steeds groter wordend probleem. Een van de hoofdoorzaken is de hoge werkdruk.

Raadslid zijn is een parttime functie, dus raadsleden hebben daarnaast vaak nog een baan. Ook hebben raadsleden tijd nodig voor familie, vrienden of ontspanning. Bovendien zorgt deze werkdruk bij bepaalde groepen voor een hogere drempel om gemeenteraadslid of wethouder te worden. Denk hierbij aan (alleenstaande) ouders, jongeren of financieel kwetsbare groepen. Hierdoor is de gemeenteraad geen goede afspiegeling van de samenleving. Door de Gemeentewet op een aantal gebieden aan te passen, wil Volt raadsleden en wethouders beschermen tegen een burn-out en hen de ruimte geven om te kunnen floreren in de lokale politiek.

- We geven raadsleden de mogelijkheid om fulltime te werken. Zo kunnen zij zich volledig focussen op hun werk en creëren we een lagere drempel om je verkiesbaar te stellen. Andere grote steden in de EU, zoals Berlijn en Madrid, hebben al fulltime raadsleden.
- We zorgen dat grotere steden een grotere gemeenteraad krijgen door de indeling van gemeenten in inwonersklassen uit te breiden naar een bovengrens van 500.000 inwoners in plaats van 200.000. Hierdoor krijgen gemeenten met meer dan 200.000 zetels meer raadsleden dan het huidige aantal van 45. Tussen de 200.000 en 500.000 inwoners komen er extra inwonersklassen. Ook wordt het maximum aantal wethouders opgehoogd, gerelateerd aan het maximum aantal raadsleden.
- Door meer geld te alloceren voor gemeenteraden, zorgen we dat er meer ondersteuning voor fractiemedewerkers of externe hulp komt. Partijen met kleine fracties moeten debatten of hele onderwerpen aan zich voorbij laten gaan omdat ze er simpelweg de handjes niet voor hebben. Volt vindt dat ondemocratisch. De kiezer verdient het dat 'zijn' partij volwaardig mee kan draaien in ons democratisch proces.
 - Bij professionalisering en meer geld hoort ook een bepaalde mate van aanwezigheid en participatie als raadslid. We stellen regels op voor "spookraadsleden", zoals het inkorten van de vergoeding van raadsleden die zonder geldige reden frequent of langdurig afwezig zijn. Dit wordt een raadsbevoegdheid waardoor de raad zichzelf controleert.
 - De budgetten voor fracties worden jaarlijks geïndexeerd conform de inflatie zoals dat bij veel salarissen binnen de overheid ook het geval is. Op die manier kunnen fracties de salarissen van hun fractiemedewerkers ook jaarlijks indexeren.
- We steunen kleinere partijen door toe te staan dat iedere partij één raadslid of fractievertegenwoordiger per commissie mag hebben. Ook gaan we fractievertegenwoordigers beter betalen voor hun werk en hun ondersteuning aan de fractie. Partijen die evenveel raadsleden hebben als commissies, mogen geen fractievertegenwoordigers aandragen voor de commissies.

Sterke (grens)regio's

- Beleidsvoorstellen van het Rijk krijgen een volwaardige en formeel vastgelegde regio-effectentoets. Daarmee wordt vooraf in kaart gebracht wat de gevolgen van het beleid zijn voor verschillende regio's. Zo voorkomen we dat Rijksbeleid ongelijkheid tussen regio's vergroot.
- De aanbevelingen voor het vergroten van brede welvaart in de regio's uit het advies 'Elke regio telt' zullen als uitgangspunt dienen voor een herijking en herziening van rijksbeleid. Het structureel versterken van de regio's op de lange termijn staat hierbij centraal. De Rijksoverheid werkt actief samen met lokale en regionale partners om dit te bereiken. Voor de grensregio's zal die samenwerking grensoverstijgend zijn. Volt pleit ervoor dat het Rijk een faciliterende rol voor die samenwerking speelt.

- We geloven in krachtige grensregio's. Een groot aantal inwoners van de EU woont, werkt en studeert in grensregio's. Volt wil de grensoverstijgende samenwerking bevorderen. De Rijksoverheid moet daarin een faciliterende rol spelen, bijvoorbeeld door het delen en verspreiden van kennis en expertise, maar ook door het versterken van het EU-mechanisme voor grensoverstijgende samenwerking. Wet- en regelgeving die grensoverstijgende samenwerking in de weg zit, moet worden geïdentificeerd en het moet makkelijker worden om in concrete gevallen maatwerk toe te passen. Daarnaast willen we dat grensoverstijgende samenwerking ook structureel wordt verankerd. Daarom investeren we in duurzame, permanente samenwerkingsstructuren - zoals de Euregio's - met een eigen capaciteit en eigen middelen.
- We hervormen de EU-subsidies uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling en gaan aan de slag met het juridische instrument voor grensoverstijgende samenwerking. De provincie Limburg loopt hierin voorop en is wat Volt betreft een voorbeeld voor andere grensregio's.
- We verkennen bovendien, in samenwerking met Duitsland en België, de opties voor het mogelijk maken van grensoverstijgende burgerberaden in de grensregio's.
- Volt zet het verenigingsleven weer op een voetstuk. Een levendige democratie begint bij een levendig verenigingsleven. In zo'n vereniging leer je om verantwoordelijkheid te dragen voor een gemeenschap zonder dat je daarvoor betaald krijgt. Bij een vereniging nemen leden samen besluiten, leer je over macht en de waarde van vrijwilligerswerk.

6.6. STERKE EN ONAFHANKELIJKE MEDIA

Media spelen een onmisbare rol in ons leven. Ze horen te zorgen voor goede en betrouwbare informatie. Maar het wordt steeds lastiger om feiten van meningen of nepnieuws te onderscheiden. De grens tussen traditionele en online media vervaagt.

We zorgen dat iedereen toegang heeft tot goede en betrouwbare informatie. We beschermen onafhankelijke berichtgeving, persvrijheid en de veiligheid van journalisten. De media, samenleving en politiek moeten samenwerken. Nationaal en Europees. Kinderen en jongeren leren op school hoe ze veilig en kritisch omgaan met (online) media, zodat ze informatie leren herkennen, begrijpen en beoordelen.

Ook online platforms moeten veilig, open en betrouwbaar zijn. We beschermen gebruikers beter tegen desinformatie, privacyschendingen en nepaccounts. We houden toezicht op online platforms en investeren in Europese alternatieven die onze waarden respecteren.

Een modern omroepstelsel

- Volt streeft naar een krachtige, onafhankelijke en onpartijdige publieke omroep. De publieke omroep moet aansprekend blijven en iedere burger informeren en mee kunnen nemen in onze democratische samenleving. Daartoe biedt het een volledig palet aan programma's aan, van vermaak tot nieuws en van sport tot informatie, in nauwe samenwerking met sterke regionale omroepen. We overwegen daarbij een reclamevrije omroep indien dat financieel haalbaar blijkt.
- Volt pleit voor een ingrijpende hervorming van het huidige omroepbestel. We willen onderzoeken hoe de NPO kan worden omgevormd tot een omroep naar BBC-model, waarbij de huidige omroepverenigingen - net als andere maatschappelijke partijen - hun programma's kunnen aanbieden en uitvoeren als samenwerkende producenten. Er moet structureel meer budget vrijkomen voor de NPO, de taakomroepen en het productiehuis voor levende muziek om hun publieke taken op het gebied van onafhankelijke nieuwsvoorziening, kunst en cultuur, diversiteit, jeugd en educatie goed te vervullen.
- Voor desinformatie, complottheoriën en discriminatie is geen ruimte bij de publieke omroep. Omroepen moeten zich houden aan de journalistieke codes en het geldende recht. Dat moet ook direct afdwingbaar zijn, en daarom moeten de belemmeringen om snel in te grijpen worden weggenomen.
- Volt maakt onze publieke omroep weerbaarder tegen politieke beïnvloeding. We scherpen de Mediawet aan met aanvullende integriteitseisen voor omroepbesturen, zoals een afkoelperiode voor topfuncties.
- Volt wil een uitbreiding van de zendtijd voor politieke partijen. Nu hebben alleen partijen met een zetel in het parlement recht op landelijke zendtijd. Volt wil dit recht ook geven aan Nederlandse partijen met een zetel in het Europees Parlement. Volt wil ook recht op zendtijd introduceren voor regionale en lokale partijen bij regionale en lokale publieke omroepen. Zo versterken we de regionale en lokale democratie.

- Een deel van de zendtijd van de Nederlandse Publieke Omroep wordt straks besteed aan Europese programma's. Dat kan bijvoorbeeld naar voorbeeld van de vensterprogrammering van lokale/regionale omroepen en de NOS, waarbij lokaal en regionaal nieuws ruimte krijgt op de landelijke zender.
- We creëren een echte Europese publieke omroep, met Europese programmering. Zo brengen we inwoners van de EU dichterbij elkaars leefwereld. Europese media uit verschillende lidstaten werken samen om bijvoorbeeld verslag te doen van wat zich in Brussel afspeelt en maken producties die de eenheid én verscheidenheid van de EU weergeven.
- Door middel van overnames krijgen grote marktpartijen een steeds groter deel van ons medialandschap in handen. Zulke mediamonopolies ondermijnen de pluriformiteit van onze media en vormen een gevaar voor onze democratie. Volt wil dat bij fusies en overnames in de mediasector de effecten op spreiding van markt- en opiniemacht zwaarder meewegen. Daarom scherpener we de Mededingingswet aan.

Vrije journalistiek

- Volt wil dat Nederland zich, met de mediasector, in Europees verband inspant voor het vinden van duurzame financieringsmodellen voor een pluriform medialandschap, waarin onafhankelijke kwaliteitsmedia en onderzoeksjournalistiek floreren. Dat kan door journalisten en mediahuizen te ondersteunen bij het vinden van innovatieve financieringsmodellen, waarbij zij een eerlijk deel van de inkomsten ontvangen.
- Er worden ten minste 250 noodvisa afgegeven aan buitenlandse journalisten in levensbedreigende situaties. Persvrijheid houdt niet op bij de grens, dus we moeten ervoor zorgen dat journalisten overal ter wereld veilig hun werk kunnen doen. Nederland roept, als voorzitter van de Media Freedom Coalition, andere landen op een in verhouding even groot aantal noodvisa af te geven.
- Volt pleit ervoor dat onlinegeweld tegen journalisten duidelijk in de wet wordt vastgelegd, zodat digitale bedreiging, haatcampagnes en intimidatie strafbaar zijn. Er moet speciale aandacht zijn voor journalisten die extra risico lopen, zoals vrouwen, lhbtqia+'ers en mensen van kleur.
- Volt pleit er tevens voor dat Nederland de nieuwe Europese wet tegen SLAPP (misbruik van rechtszaken om journalisten te intimideren) volledig invoert.

Mediawijsheid

- Net als in Zweden, moet 'mediawijsheid' een verplicht onderdeel worden van het primair en voortgezet onderwijs. In Zweden krijgen leerlingen medialessen, waarin ze onder andere leren over nepnieuws en over hoe ze veilig met sociale media omgaan. Mediawijsheid in het onderwijs gaat ook over het herkennen van AI-gegenereerde boodschappen, het begrijpen van algoritmes achter nieuwsberichten en het kritisch kunnen omgaan met gepersonaliseerde informatie.
- Volt pleit voor AI-geletterdheid binnen het vak mediawijsheid. Door kinderen en jongeren te leren omgaan met alle vormen van media (van nieuwsartikelen tot reclames en van entertainment tot het achttuurnieuws) zullen zij beter mee kunnen komen in de samenleving en worden ze weerbaarder tegen desinformatie en nepnieuws. Het leert ze bovendien de waarde van journalistiek en journalisten kennen.
- Volt pleit voor duidelijke richtlijnen voor het gebruik van generatieve AI binnen nieuwsredacties en

publieke omroepen. Deze richtlijnen moeten waarborgen dat AI geen autonoom nieuws genereert zonder menselijke eindverantwoordelijkheid en redactionele controle. Ook moet worden vermeld wanneer AI is ingezet bij het maken van nieuwsberichten. Transparantie en redactionele integriteit staan hierbij voorop.

Veilige sociale media

- We onderzoeken methoden om nepaccounts en bots op sociale media te weren om zo desinformatie, spam en AI-slop te verminderen. Hierbij verkennen we of de Europese Digitale Identiteit (EDI) of een vergelijkbare, op zero-knowledge proof gebaseerde technologie kan worden ingezet om gebruikers zich te laten verifiëren, zonder hun identiteit prijs te geven. Platforms draaien op voor deze kosten en integratie, met als uitgangspunt een zorgeloze ervaring voor de individuele gebruiker.
- Volt wil dat de overheid actief investeert in de doorontwikkeling van non-profit, Europese sociale netwerken waarin publieke waarden zoals privacy, interoperabiliteit en democratische controle centraal staan. Bestaande commerciële sociale media platformen zetten vol in op verslavende functionaliteiten en het belonen van berichten die mensen tegenover elkaar zetten. Maar sociale media bieden ook kansen voor de samenleving. Die kunnen we benutten als overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties ook publieke sociale media gaan gebruiken voor communicatie. Daarnaast is het net zo belangrijk om het gebruik van publieke sociale media bij de brede bevolking te stimuleren. Zo werken we toe naar een publieke digitale infrastructuur. Platformen uit de Fediverse zoals Mastodon en PeerTube zijn voorbeelden die we nu al kunnen stimuleren.
- Pseudonimiteit wordt de standaard op sociale media. Hierbij blijft het mogelijk om online anoniem te zijn, maar kan je identiteit wel worden opgevraagd op het moment dat je de regels overtreedt of je je schuldig maakt aan een strafbaar feit.
- Volt pleit voor een wettelijk verankerd deltaplan voor de online bescherming van kinderen en jongeren. Platforms met verslavende ontwerpkeuzes zoals eindeloos scrollen of gepersonaliseerde advertenties gericht op minderjarigen worden verboden.
- Daarnaast komt er een keurmerk voor kindvriendelijke digitale diensten, vergelijkbaar met de Kijkwijzer. Dit keurmerk garandeert dat een dienst een eerlijk design toepast, verslavingsgevoeligheid tegengaat en de rechten en het welzijn van kinderen voorop stelt. Het keurmerk wordt beheerd door een onafhankelijke toezichthouder, zoals het NICAM in samenwerking met de Autoriteit Consument & Markt en de Autoriteit Persoonsgegevens, die toezicht houdt op naleving en sancties kan opleggen.
- Volt vindt dat online platformen die in de EU actief zijn, zich aan onze spelregels moeten houden. Daarom wil Volt inzetten op strikte handhaving van de Europese regels voor privacy, desinformatie en concurrentie. Internetbedrijven moeten verantwoordelijk kunnen worden gehouden voor de verspreiding van desinformatie. Volt wil daarom dat platformbedrijven zoals Meta actief worden verplicht om transparantieregisters openbaar te maken over hoe hun algoritmen informatie verspreiden, welke moderatie plaatsvindt, en cijfers te publiceren over advertentie-inkomsten en -plaatsingen per categorie (zoals nieuws & politiek, gezondheid & wetenschap, entertainment, content voor kinderen). De overheid stelt minimumvoorwaarden op het gebied van algoritmische transparantie, zodat journalistieke inhoud niet systematisch wordt verdrongen door engagement-gedreven desinformatie

Toegankelijke lokale en regionale media

- We zetten de komende jaren in op versterking van lokale en regionale media, waarbij zowel lokale als regionale media hun eigen karakter kunnen behouden. Volt wil daarbij de samenwerking en uitwisseling van best practices tussen lokale/regionale media uit verschillende lidstaten vergroten.
- Volt ziet de omzetting van lokale omroepen naar streekomroepen als een goed moment om ook over de landsgrenzen te kijken voor lokale nieuwsvoorziening. Waarom zou je als inwoner van de grensregio wel informatie krijgen over Nederland, maar niet over de stad net over de grens? Daarom stimuleert Volt structurele samenwerking tussen publieke omroepen in grensregio's. Dat kan bijvoorbeeld door Euregioredacties op te zetten. De stip op de horizon is dat inwoners van een grensregio op één plek nieuws van rondom hun woonplaats kunnen lezen, niet gehinderd door grenzen. De 'uit jouw regio'-functionaliteit in de NOS-app is een mooie eerste stap.
- Volt vindt het belangrijk dat publicaties van lokale media voor iedereen toegankelijk zijn. Daarom moeten streekomroepen gefaciliteerd worden om al hun publicaties via open standaarden te publiceren. Voor tekstberichten en plaatjes is dit redelijk eenvoudig, maar lokale omroepen publiceren video's toch vaak op een commercieel platform, waarop snel een account gemaakt kan worden. Volt stelt voor dat het Rijk bij de vorming van streekomroepen vanaf het begin een platform aanbiedt waarop alle streekomroepen hun video's kunnen publiceren. Zo werken we toe naar video's als digitale gemeenschapsgoederen.

6.7. DEMONSTRATIERECHT

In Nederland heeft iedereen het recht om te demonstreren. Maar dit recht staat onder druk. De overheid moet dit recht altijd beschermen. Demonstraties zijn een waardevolle manier om meningen te uiten en betrokkenheid te tonen. Het zijn vreedzame bijeenkomsten waar mensen hun standpunten duidelijk maken. Zo moeten we demonstraties blijven zien en behandelen.

- De Wet openbare manifestaties moet in lijn worden gebracht met het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Daar waar de Nederlandse wetgeving onvoldoende is, moet die worden aangescherpt.
- Medewerkers van de gemeente en de politie moeten aanvullende training krijgen over de wettelijke kaders van het demonstratierecht, zodat zij hun werk goed kunnen uitvoeren. Bijvoorbeeld ten aanzien van onwettige ID-controles en het aanhouden van journalisten of waarnemers van demonstraties. We moeten demonstranten niet als criminelen behandelen.
- We willen dat deelnemers van niet-aangemelde, vreedzame demonstraties niet worden aangehouden. Alleen wanneer wordt opgeroepen tot haat, belediging, geweld of wanorde kan een burgemeester of andere bestuurder beperkingen aan een demonstratie opleggen.
- Het gebruik van gezichtsherkenning van demonstranten en het bijhouden van een demonstrantendatabase moet worden verboden. Vreedzame demonstratie is een fundamenteel recht, geen veiligheidsdreiging. Het monitoren of profileren van demonstranten zonder aanleiding werkt intimiderend, ondermijnt het vertrouwen in de overheid en heeft een afschrikwekkend effect op deelname aan democratisch protest. Het verbod op massale surveillance moet expliciet worden vastgelegd.

Toekomst
nu!

**HOE WE DIT
BETALEN**

7.

HOE WE DIT BETALEN.

In dit hoofdstuk wordt later (tussen het Congres op 30 augustus 2025 en de Tweede Kamerverkiezingen op 29 oktober 2025) een financiële paragraaf toegevoegd. De cijfers in deze paragraaf hangen af van de doorrekening van het Centraal Planbureau (CPB) die pas na het congres bekend zullen worden.

Dit verkiezingsprogramma is tot stand gekomen dankzij de nieuwe ideeën van honderden leden in heel Europa, experts en andere betrokkenen. Een uniek proces, wat traditionele partijen niet aandurven. Samen kwamen we met progressieve en nieuwe plannen voor de toekomst.

Veel dank aan alle betrokkenen, jullie ideeën vormen de basis van Volt als beweging én als partij.

Onze Europese Thematische Community's:

AgriCom, AniCom, CLEAnCom, DefCom, DigiCom, DREAmCom, EconFinCom, GeoCom, HealthCom, MCom, OpenCultCom, THoMCom & WECOM

Het Permanent Overleg VerkiezingsProgramma (POVP), ondersteund door het Kwaliteitsteam beleid, het kernteam van Connect, het redactieteam, het partijbureau, (oud-)kandidaten en vertegenwoordigers, medewerkers, en ondersteuners van onze Gemeenteraadsfracties, Provinciale Statenfracties, Eerste en Tweede Kamerfractie en de Europees Parlementsfractie.

The logo for Volt, featuring the word "Volt" in a bold, white, sans-serif font, centered within a solid black square.